ISSN 1302 - 6938 55

GÜNEY

55

ocak • şubat • mart '11
çile • sebat • adâr '11
5 tl • 4 euro

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ

BİLİNMEYEN DİL

▼ "Bilinmeyen dil" - Bilinen denklem!

▼ Sınıf ve Kimlik

▼ Madem eşitlikçisiniz ..

▼ Tiyatro -Elbette!- Politiktir...

▼ Mauthausen Temerküz Kampı - VI

▼ Dinini... ve kitabını... iyi tanı! - XI

tan doğan

yol

minik ayacıkların düştü yola
tozu-dumana katmazsın *(bilirim)* :
usuldan usul inceden incedir her adımın
karıncayla tosbağayla yürür bin bir sohbet *(ey dilleri bal*
sevdiğim) göz kırpar bir çift zeytinin 'mavi'ye ve 'martı'ya
-kimsecikler görmez
yüzünü yıkarsın tuzlu suyla : selâm olsun yosunlara *-ey yeşil*
kumlarsın tabanlarını çakıllanır gözlerin
güneş bulut yağmur rüzgâr ay dosttun : 'merhaba dünya'
yürür parmaklarının ucunda körpe bedenin
tenin aşka gebe el-pençe dîvâne yâre ol güzel aklın
bir türkü tutturursun : çalar ruhunun sazı :
"kömür deposu boşaldı işte / mamak'a sonbahar geldi"
eğilir ağaçlar dallar yapraklar yemişler bir bir önünde
açar çiçekler renkâheng *-sessiz sitemsiz*
büyür içindeki orman daha da
coşar sevdanın o *köz* ateşi
seker ceylanlar öter bülbüller pervaneler pervane sana
dereler akar yüreğinden 'hayat'a
köyler kentleri sarmalar alın terince
sevincince uyanır uyuyan her can : *çok şükür*
yazılır efsâneler sil baştan
şiirlenir evren yarın dillenir

minik ayacıkların düştü düşeli yola
ömrünü ömrü kılan *yârin dellenir*

merhaba

Merhaba,
2011'in ilk sayısı ile sizlerleyiz.
Her sayıda olduğu gibi yine sizlere zengin içerikli bir dergi hazırladık. Devam eden "Dinini… ve kitabını… iyi tanı!" adlı dosyamızın XI. bölümü ve Mauthausen Temerküz Kampı'na ilişkin dosyamızın VI. ve son bölümünü yayınlıyoruz.
Geçen dönemde Kürtçe savunma talebinde bulunan Kürt siyasetçilerinin konuşmalarını "bilinmeyen bir dilde cevap verdiğinden, ne söylendiği anlaşılamadı" benzeri sözlerle Kürtçe'yi "Bilinmeyen Dil" olarak tutanaklara geçiren mahkemelerdeki dil sorunu gündemi işgal etti. Buna ilişkin olan ""Bilinmeyen dil" - Bilinen denklem!" adlı yazımız dergimizin ilk sayfalarında.
Ayrıca Aralık ayından düzenlenen "Sınıf ve Kimlik" konulu bir panelimizin haberini ve panel sunumlarını yayınlıyoruz. Umarız bu konuda yürütülecek bir tartışmanın başlangıcı olur.
Temel Demirer'in sanata ilişkin yazıları bu sayımızda tiyatro ile devam ediyor: "Tiyatro -Elbette!- Politiktir…" Çetin Veysal'ın "Madem eşitlikçisiniz, niçin bu kadar zenginsiniz?", Aydın Yıldırım'ın "Marxizm ve Din" adlı yazıları diğer ilgi çekici yazılarımız.

Her sayıda olduğu gibi Sinema Notları yine dolu dolu. Özellikle "New York'ta Beş Minare" üzerine yapılan eleştiri, bu filmin eleştirilerinden oldukça farklı bir noktada.
Ve daha birçok yazı, deneme, söyleşiler, öyküler ve şiirler ile doya okuyacağız bir sayıyı sizlerle paylaşıyoruz. 56. sayımız için ürünlerinizi şimdiden bekliyoruz. ❧

GÜNEY

GÜNEY Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Aziz Özer
Yayın Koordinatörü: İlyas Emir
Yönetim Yeri ve Adresi: Fatih Mah. Bahçeyolu Cad. Ülbeği İş Merkezi No: 9 Kat: 4 Esenyurt / İstanbul
Tel/Faks: 0212 - 620 67 57

www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com

Yayın Türü: Yerel Süreli
Dizgi & Grafik: Güney Grafik
Baskı:

ZUHAL OFSET
0324. 237 49 00
www.zuhalofset.com
Zuhal Matbaacılık Turizm Reklam Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Çankaya Mah. 4723 Sk. No.6/A MERSİN
Tel./Fax : 0324. 237 49 00 pbx - 231 27 27

Banka Hesap Numaraları:

TL Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-6629256
IBAN No: TR74 0006 2000 7150 0006 6292 56
AVRO Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-9091896
IBAN No: TR63 0006 2000 7150 0009 0918 96

Abonelik ve İlan Koşulları:

Abonelik koşulları:
Yurtiçi: Yıllık (4 sayı): 20 TL
Yurtdışı: Yıllık (4 sayı): 20 Avro
(Posta Ücreti Dahil)

Aboneliğin başlatılması için; yıllık abone bedelinin banka hesap numaralarımıza yatırılması, daha sonra da web sitemizde bulunan Talep Formunun doldurulması gerekmektedir.

İlan koşulları:

Ön ve arka kapak içleri (renkli)
Tam sayfa: 2.000.- TL
1/2 sayfa: 1.000.- TL
İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa)
1/2 sayfa: 500.- TL
1/4 sayfa: 250.- TL
(Yayınevi ve kitapçılara %30 indirim yapılır.)

Almanya Temsilciliği
Alleestr. 32 42853 Remscheid
Tel.: 02191 / 404 01
02191 / 694 64 80
Faks: 02191 / 694 64 49
Cep: 0177 / 522 40 28

Yurtdışı (Almanya) Banka Hesap Numarası:
Sparkasse Remscheid
Konto Nr: 37325 · BLZ: 340 500 00

GÜNEY dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yazılar mailimize Word dosyası ve ataç olarak gönderilmelidir.
Yayına kapanış süresi: Her sayı için, sayı çıkmadan üç hafta öncedir.

İçindekiler

	3	merhaba	GÜNEY
güncel	5	"Bilinmeyen dil" - Bilinen denklem!	Derya GÜMÜŞ
haber	9	Sınıf ve Kimlik paneli	GÜNEY
güncel	10	Sınıf Kimlik ve Dil	Adil OKAY
güncel	13	Sınıf ve Kimlik üzerine tezler	GÜNEY
karikatür	16	Türbani meseleler	İlhami ERDOĞAN
şiir	16	Uzun Zamanların Şiiri	İlker GÖREN
deneme	17	Madem eşitlikçisiniz, niçin ...	Çetin VEYSAL
öykü	19	Postacı Sokağı	Hüseyin YILMAZ
öykü	20	Gulik	Fırat CEM
şiir	22	Ezgin	Jan ZİRYAN
karikatür	23	Karikatür	Levent UĞUR
şiir	23	Arkası Bahar	Rahime HENDEN
dosya	24	Mauthausen Temerküz Kampı - VI	GÜNEY
öykü	32	Güz	Kenan ÖTÜN
kitap	34	Dört Mevsim İlkbahar	Deniz Faruk ZEREN
şiir	35	İçimdeki Yol Hali	Direnç KÖSE
güncel	36	Tiyatro -Elbette!- Politiktir…	Temel DEMİRER
söyleşi	42	Grup Aros ile söyleşi	Ali Osman ABALI
şiir	45	İnce belli bir nehir	Mehtap MUTLU
dosya	46	Dinini… ve kitabını… iyi tanı! - XI	GÜNEY
söyleşi	65	Hıdır Eren Çelik ile söyleşi	Seher YEĞİN
güncel	69	Sen misin küpe takan!	Erdoğan SÖNMEZ
şiir	70	On yediyi yaşadım düşlerimde	Cihan Barış BUDAK
inceleme	71	Marxizm ve Din	Aydın YILDIRIM
öykü	73	Matmazel Matilta	Mustafa BİLGÜCÜ
şiir	75	Heykeltıraş	Güney YILMAZ
haber	76	İki Tutam Saç, Dersimin Kayıp Kızları	GÜNEY
şiir	77	Tanrım insandır benim	Mehmet ASLAN
kitap	78	A. Karabax'tan iki yeni kitap	A. KARABAX
şiir	78	Haikular	H. Tuğrul ATASOY
şiir	78	Küba Hatsa arası	Serkan ENGİN
kitap	79	Okunası, düşündüren bir kitap-roman: "Leyla"	H. DEMİRCİYAN
kitap	80	Bir Devlet, Bir İnsan	Haydar YAZICI
sinema	82	Sinema Notları	Anuş PAZARCIYAN
karikatür	98	Karikatür	Meray ÜLGEN

“Bilinmeyen dil” - Bilinen denklem!

Derya Gümüş

Hükümet ‘Kürt açılımı’ dediğinde toplumda belirli bir beklenti oluşmuştu. Ama kısa sürede devletin andaki legal Kürt siyasetine saldırmasıyla bu bir anlamda son buldu: KCK örgütlenmesine yönelik operasyonda yüzlerce siyasetçi tutuklandı.

Aslında hükümetin açılıma devam dediği bir dönemde bu tutuklamaların yapılması bile başlı başına bir sorun... Bununla hükümet andaki Kürt legal örgütlenmesini çökertmek ve bu kesimle muhatap olmak yerine kendi çizgisine daha yakın siyasi güçler oluşturmak istiyor.

Bu hamleye karşılık bir anlamda yine tutuklanan ve mahkemelere çıkarılan Kürt legal siyasetçilerinden geldi. Onlar mahkemelerde kendi dilleriyle savunma yapmak istediler. Örneğin Diyarbakır’da tutuklanan 151 Kürt siyasetçisinin yargılanmasına 18 Ekim’de başlandı. Davanın ilk duruşmasında yargılanan Kürt siyasetçiler Kürtçe savunma yapmak istediler. Ancak Kürtçe savunma talebini mahkeme reddetti. Mahkeme Başkanı Kürtçe’yi tutanağa “**anlaşılmayan dil**” diye geçirdi.

Neresinden bakarsanız bakın mahkemedeki bu “anlaşılmayan dil” tespiti, bu devletin ne denli bir tutarsızlık içinde bulunduğunu gösteriyor.

Aslında yaşanan tam bir komedi!!!

Bir yandan hükümet “açılım yapıyorum” deyip resmi devlet kanalından 24 saat Kürtçe yayın yapıyor, yani “bilinmeyen dil” resmi devlet televizyonunda bangır bangır bağırılıyor; diğer yandan ama Kürt siyasetçilerin Kürtçe konuşmalarına engeller konuluyor, kendi anadillerinde konuşma yapması, savunma yapmak istemeleri reddediliyor.

Şimdi denilecektir ki, Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi’ndeki hâkimin tavrı “münferit” bir tavır olamaz mı? Eğer diğer örnekler olmasaydı öyle de değerlendirilebilirdi elbette. Ama durum öyle değil...

Örneğin Adana’da görülen bir başka davada da tutukluların Kürtçe savunma yapmalarını mahkeme “susma hakkı” olarak değerlendirdi. Yine İstanbul’da görülen başka bir davada da tutuklu bulunan 11 kişinin kimlik tespiti sırasında sorulara Kürtçe cevaplar vermeleri tutanağa “Kürtçe cevaplar verdiği için söyledikleri anlaşılamamıştır.” olarak geçti, o kadar... Diyarbakır’da görülen bir başka davada tutukluların bir bölümünün Kürtçe savunma yapması “örgütsel tavır” olarak değerlendirildi ve Kürtçe savunma yapmayanlara ceza indirimi uygulanırken, Kürtçe savunma yapanlar bundan mahrum bırakılıp bir anlamda ekstra “cezalandırıldılar”.

Aslında “çaresizliğinin” de ifadesi olan Türk devletinin bu komik tavırları karşısında Kürtlerin kendi anadillerini daha yaygın kullanmak istemeleri (örneğin anadilde eğitim talebinin son aylarda daha sık dillendirilmesi ve bunun için yapılan eylemlilik-

lerdeki artış, örneğin BDP ve Kürt Dili ve Eğitim Hareketi (TZP-Kurdi) tarafından geliştirilen bir hafta okul boykotu vb.) engellenemiyor. Evet Kürtler üzerindeki baskılar artıyor, Kürt örgütlenmelerine yönelik saldırılar yoğunlaşıyor... Evet, Cumhurbaşkanıyla Başbakan çıkıp üstüne basa basa "Kimse anadilde eğitim beklemesin. Türkiye'nin resmi dili Türkçe'dir" diyor... Evet anda Meclis'te Kürtçe konuşuyor diye BDP'nin kapatılması dillendiriliyor...

Ama tüm bunlar ne o "bilinmeyen dili" ortadan kaldırmaya yetiyor, ne de o "bilinmeyen dille" konuşanların hak taleplerinden vazgeçmesini beraberinde getiriyor.

Dahası bu haklı istemin savunusu BDP ile sınırlı kalmıyor, daha geniş kesimler, örneğin Kürt orijinli kimi siyasi partiler, Kurd-Der, Kürt Enstitüsü'nün de aralarında bulunduğu çok sayıda kurum ve sivil toplum kuruluşu destek veriyor.

Çifte standartçı devlet...

Anadil en doğal insan hakkıdır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde, uluslararası sözleşmelerin bir çoğunda bu hakkın serbestçe kullanımından bahsedilir, bunların birçoğunun altında Türk devletinin de imzası vardır ama iş pratiğe gelince ve Türkiye coğrafyasında yaşayan Kürtler bu en doğal haklarını kullanmak istediklerinde durum değişmektedir. İşte o zaman resmi devlet televizyonunda yayınlanan dil birdenbire "bilinmeyen dil" oluvermektedir.

Bu ülkenin Meclisinde İngilizce başta olmak üzere bir çok dilde konuşma yapılır, sorun olmaz ama Kürtçe konuşulduğu zaman "devletin bekası tehlikeye girer!" Genelkurmay; "Türkiye devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir." hükmünü "hatırlatır" ve "Son günlerde "Dilimiz" üzerinde kamuoyunun gündeminde yer alan birtakım tartışmaların, cumhuriyetimizin temel kuruluş felsefesini kökten değiştirecek bir noktaya doğru hızla götürülmeye çalışıldığı endişeyle izlenmektedir." diyerek "Türk Silahlı Kuvvetlerinin; Devletin, Anayasamızda yer alan, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi koruma görevi kapsamında; Ulus devlet, üniter devlet ve laik devletin korunmasında her zaman taraf olduğunu ve olmaya devam edeceğini" vurgulama ihtiyacı "hisseder"!

Devletin düştüğü komik durum salt bunlarla sınırlı da kalmamaktadır. Bir yandan "Kürt açılımı"ndan bahsedilirken, resmi devlet televizyonunda Kürtçe ile sürekli yayın yapılırken diğer yandan kendi anayasası ile de çelişmektedir. Ortada "bilinmeyen bir dil" vardır ve bu dil ve bu "bilinmeyen dili" konuşanların onlarca yıldır sürdürdüğü mücadele sonucu devlet komik bir pozisyona düşmektedir.

(Matematikte tek bilinmeyenli, iki bilinmeyenli vs. denklemler vardır. Bu "bilinmeyen dil" akla modern matematiğin bu denklemlerini getiriyor. Kürtçe için kullanılan "bilinmeyen bir dil" tanımlanması tek "bilinmeyenli" bir denklem devlet için!)

Ama devletin hakkını yemeyelim!!! Canı istediğinde, kendi çıkarına olduğu ya da böyle düşündüğü durumlarda anadilin insan hakkı olduğunu aklına getirebiliyor, bunu talep eden kendisi olabiliyor!

Örneğin Başbakan R. Tayyip Erdoğan, geçtiğimiz aylarda Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunan Merkel'den Almanya'da yaşayan Türkler için Türkçe eğitim hakkı istedi. Erdoğan'a göre; "İnsanlar önce kendi anadillerine hâkim olmalı"ydı. "Türkiye'de Alman kolejleri var, Almanya'da neden Türk kolejleri olmasın?"dı!

Devletin anadil konusundaki ikiyüzlülüğü sadece Almanya'daki Türkler için görülmedi bugüne kadar... Daha önce de Bulgaristan'da yaşayan Türkler için Bulgar hükümetinden "anadilde eğitim" talebinde bulunulmuştu.

Başbakan R. Tayyip Erdoğan'ın Merkel'den talebi doğrudur, yerindedir. Geçmişte Özal yönetiminin Bulgar yönetiminden anadil talebi de yerindeydi. Evet, hangi ulustan, azınlıktan olursa olsun, herkesin kendi anadilinde eğitim hakkı onun en doğal hakkıdır, kullanmak istiyorsa kullanmalıdır. Bu hak ne yok sayılmalıdır, ne de bu hakkın kullanılmak istenmesi zorla bastırılmaya çalışılmalıdır. Almanların ne kadar Almanca dilinde eğitim hakkı varsa Almanya'da yaşayan Türklerin de kendi anadillerinde eğitim yapmaları o kadar haktır. Bulgar ulusundan insanların Bulgarca eğitim görme hakkı ne kadarsa Bulgaristan'da yaşayan Türk azınlığın Türkçe dilinde eğitim görme hakkı da o kadar vardır, olmalıdır.

Peki bu o coğrafyalar için hak iken Türkiye coğrafyasındaki Kürtlerin, Arapların, Lazların ve diğer milliyetlerin kendi dillerinde eğitim görmesi neden hak olmuyor?! Neden bu uluslar, milliyetler/azınlıklar kendi dillerini dillerine doladıklarında bu "bilin-

meyen bir şey" oluyor?!

Bunu da bu coğrafyada hüküm süren egemenlere sormak gerekir.

Unutmadan bunun "bilinen" "Türkçe dilinde" ne anlama geldiğini de!!!

(İşin içine Kürtler dışında Arapların, Lazların, Çerkeslerin ve diğerlerinin girmesi durumu ortaya çıkınca bu da çok "bilinmeyenli" bir denklem oluyor devlet için! Dolayısıyla "bilinmeyen dil" sayısı arttıkça denklemin çözümü de zorlaşıyor!!! "Zavallı devlet!")

Peki bu "çok bilinmeyenli denklem" nasıl çözülebilir? Haydi gelin bu "zavallı devlet"in bu "çok bilinmeyenli" denklemi çözmesine yardım edelim...

Aslında denklemin çözümü zor değil...

Önce "bilinmeyenleri"i "bilinen kılacaksın! Yani Kürtçeyi, Arapçayı, Lazcayı, Çerkesçeyi ve var olan tüm dilleri tanıyacak, dillere eşit mesafede yaklaşacaksın! Bir dili diğerlerinden ayırarak ona ayrıcalık tanıyıp diğerleri üzerinde baskı uygulamayacaksın!!! Tüm dillerin gelişmesinin önündeki engelleri kaldıracak, bu dilleri kullananlara özgürlük tanıyacaksın! Örneğin onların kendi dillerinde eğitim yapmalarına zemin hazırlayacaksın. Öyle, *"Kimse bizden resmî olarak anadilde eğitim beklemesin" gibi garip cümleler kurmayacaksın! Bunun yerine "Elbette anadil herkesin hakkıdır, devlet bu hakkın kullanılmasında üzerine düşen herşeyi yapacaktır!" gibi olması gerekeni söyleyeceksin!*

"Bilinmeyeni" bilinen haline getirdikten sonra bunun gereğini yapacaksın! Öyle "Devletin resmi dili Türkçedir, Türkçe dışında başka bir dil kullanılamaz" gibi anayasadaki tanımlama başta olmak üzere tüm yasalardaki, hukuktaki, yargıdaki vs. vs. terslikleri düzelteceksin! Ve her ulusun, milliyetin anadilde eğitim yapabilmeleri de dâhil özgürlüklerini kullanabilecekleri bir ortam yaratacaksın.

Denklemin kısa yoldan çözümünü söylersek: Gerçek demokrat olacaksın, gerçek demokrat! Bunu gerçekleştirmek için yine ne kadar antidemokratik yasa varsa onları çıkaracaksın...

Sonra...

Anlamadım, elde bir şey kalmıyor mu? Olmaz mı?!!! E, o da devletin açmazı!

O zaman bu "çok bilinmeyenli" denklem de çözülmez!

Birileri gelip çözene kadar!

Birileri gelip gerçek demokrasiyi kurana kadar!!!

Yok, bu devlet bu denklemi çözemez.

Çünkü gerçek demokrat değil!

Çünkü geri (bir öğren)ci!

Bize demokrasiyi gerçekten uygulayan, özgürlükçü, çalışkan bir devlet gerekli. Eğer öyle bir devlet kurulursa o zaman ne "bilinmeyen" kalır, ne de denklem!

19 Aralık 2010

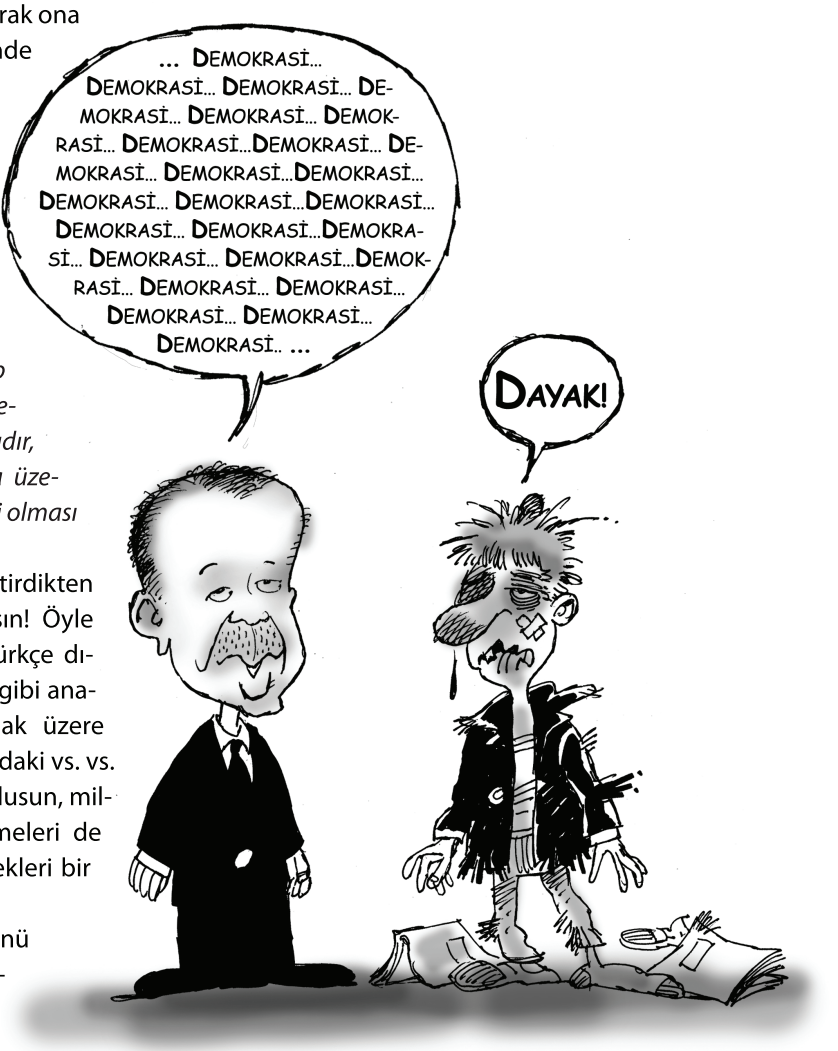

-de hali…

"Demokrasi"nin eylemsiz hali!

Devletin çok iyi yaptığı bir iş var: Zor!

Devlet için zoru uygulamak hiç de zor değil! Hatta alanında uzman!! Alanında uluslararası başarıları bile var!!! Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kayıtlarını/kararlarını bir karıştırın, bu alanda Türk devletinin başarısının ne denli büyük olduğunu görürsünüz. Ya da örneğin hapishanelerdeki gazeteci sayısını, yasaklanan yayın sayısını vs. bir irdeleyin, ne denli başarılı bir grafik çizdiklerini göreceksiniz.

İste zoru seven bu Türk devleti; son günlerde hak talep eden, sesini duyurmak için eylem yapan öğrencilere yönelik saldırılarıyla "başarılarına" yenilerini kattı! Hükümetin üniversitelere ve yüksekokul öğrencilerinin sorunlarına yaklaşımına dikkat çekmek isteyen, hak talep eden bir grup öğrenciye yönelik saldırıları geçtiğimiz ayın üzerinde en çok durulan konularından birisi oldu.

Öyle ki polisin bir bölüm öğrenciye yönelik sopalı, tekmeli tokatlı saldırısı hükümet yalakası medya tarafından bile "yadırgandı", polisin kullandığı "orantısız şiddet" "eleştirildi".

Elbette yapılan eleştiriler "öğrencilerin eylem yapmalarının" böyle bir duruma yol açtığı bilgisiyle yapıldı.

Bunlar "demokrasinin" eylemsiz halini istiyorlardı, istiyorlar.

"Demokratlıkları" ancak bu kadarına izin veriyor çünkü!

Seviyesizliğin çukur hallerine devam!

Öğrenci eyleminde yer alan ve polisin saldırısı sonucu karnındaki çocuğunu düşüren öğrenci de üzerinde en çok konuşulanlardan birisiydi...

Ama hangi düzeyde?

Kimi hükümet sözcülerinin, hamile bir öğrencinin neden "polisin saldıracağını bile bile protesto eylemine katıldığının sorgulanması gerektiğini" söylemeleri, hatta bir bölüm "yazar"ın daha da ileri giderek öğrencinin hükümeti zor durumda bırakmak amacıyla çocuğunu düşürmek için oraya gittiğini söylemeleri bu hükümetin ve onların yalakalarının ne denli seviyesiz olduklarını göstermektedir.

Ama daha seviyesizi de var:

Öğrencinin çocuğu kimden peydahladığının bu çevrelerce sorgulanması gibi...

Bu seviyesizliğin çukur halidir!

Yakışıyor bunlara, hiç ters durmuyor!

Kuzuların patırtılı hali!

İş tüm bu seviyesizlikleri uygulayanların, onlara kol kanat gerenlerin protesto edilmesine geldiğinde durum değişiyor. Sopa atanların başındakilerin başına yumurta atıldığında kıyamet kopuyor!

Geçtiğimiz ayın en çok konuşulan konularından birisi de yumurta konusuydu.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden düzenlenen bir seminere katılan Burhan Kuzu'yu salon girişinde protesto eden bir grup öğrenci Kuzu'ya yumurta fırlattı. Bunun üzerine Kuzu polisin korumacı şemsiyesi altında üniversiteden çıkarıldı ve polis protestocu öğrencilere saldırdı.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden bir bölüm öğrencinin bir başka protestosu da CHP Genel Sekreteri Süheyl Batum'a yönelik oldu. Burada da devletin öğrenciler üzerindeki şiddetini protesto eden öğrenciler üniversitelerde sivil polis istemediklerini belirttiler. Dahası parasız eğitim talep ettiler, özerk üniversite istediklerini haykırdılar, vb. vb.

Ama tüm bu eylemlerin yaşandığı günün ertesinde çıkan gazetelerde ne öğrencilerin haklı talepleri vardı, ne de ögrencilere yönelik devlet şiddeti... Varsa yoksa "böyle terbiyesizlik olur muydu", öğrenciler "konuşmacıların konuşmalarını engelleyerek 'faşist' tavırlar içine giriyordu", "başkasının hakları çiğneniyordu" vs. vs.

Öyle ki 'yavuz hırsız' misali devlet, hükümet, burjuva siyasetçiler... yani öğrencilere her türlü saldırıyı uygulayan/uygulatanlar, yani yüksek öğrenim gençliği üzerinde terör estirenler, yani üniversitelerin har(a)çlarını yükselterek yoksulların okumasının önüne set çekenler vs. vb. pür-u pak ilan ediliyor, bunlara karşı çıkan öğrenciler haksız ilan ediliyorlardı.

'"Kuzu"ların Sessizliği'ni bilirdik...

Korkunçtu!

Bu da "Kuzu"ların patırtılı hali...

Daha da korkunç!

19 Aralık 2010

Sınıf ve Kimlik paneli…

Sınıf mı, kimlik mi? Devrimci ve ulusal hareketler içerisinde çok tartışılan, kafa karıştıran bir konu Sınıf ve Kimlik. Mustafa Kemal Üniversitesi öğrencilerinin hazırlığını üstlendiği Güney Dergisi olarak düzenlediğimiz bir panelde bu konu tartışıldı.

4 Aralık Cumartesi günü İskenderun'da Yener Kitabevinde düzenlenen panelde Yazar-Şair Adil Okay Sınıf Kimlik ve Dil hakkında bir konuşma yaptı. Ardından Güney Dergisi adına Güney Yılmaz Sınıf ve Kimlik üzerine tezleri sundu. Panel sırasında İHD İskenderun Şube Başkanı Av. Sadullah Çağlar'da kısa bir konuşma yaptı. Panelde Adil Okay'ın sunduğu görüşleri ve Güney'in tezlerini aşağıda yayınlıyoruz.

Panele çoğunluğunu üniversite öğrencilerinin oluşturduğu yaklaşık 70 kişi katıldı. Aynı zamanda bazı devrimci-demokrat kurumların temsilcileri de panele katıldı.

Yapılan sunumların ardından, sunumların belirlenen zamandan daha fazla sürmesi nedeniyle kısa bir ara verildi. Aradan hemen sonra panel soru ve cevaplarla sürdü. Sorularda Kürt ulusal sorunu ön plana çıktı.

Soru ve cevaplardan sonra katılımcılar söz alarak kendi görüşlerini belirttiler. Bu bölümdeki konuşmalarda da Kürt ulusal mücadelesi ve mücadelenin seyri ağırlığı oluşturdu.

Panelin sunumlarında Kürt ulusal mücadelesinin sınıf mücadelesi olmadığı, yer yer devlet iktidarını zorladığı, devlet iktidarını gerilettiği ölçüde devrimci pozisyonlarda olmasına rağmen, hiçbir dönem sınıfsal temelde devrimci bir hareket olmadığı, mücadelenin esasını kimlik mücadelesinin oluşturduğu, Kürt burjuvazisinin bu hareket içerisinde etkin bir rol oynadığı belirtilmişti. Buna karşı bazı katılımcılar Kürt ulusal mücadelesinin aynı zamanda sınıf mücadelesi olduğunu söylediler. Bir arkadaş insanların farklı kimlikleri olabileceğini,

hem işçi, hem Kürt, hem de devrimci kimliğini bir arada taşıyabileceğini belirtti. Bir başka arkadaş ise ulusal kültürün bir özelliği olarak yemek kültüründen bahsetti ve ulusal özelliklerden bahsedilirken yemek kültüründen de bahsedilmesi gerektiğini anlattı. Tartışmalar içerisinde Kürt ulusal sorununu doğru bir temelde ilk olarak İ. Kaypakkaya'nın ortaya koyduğu belirtildi. Bazı katılımcılar Hikmet Kıvılcımlı'nın da Kürt sorununu ortaya koyduğunu savundular.

Bir konuşmacı ise Toplumsal Özgürlüğü savunanlar şeklinde konuşmasına başlayarak Kürt ulusal mücadelesinin bu kadar genişlemesini sosyalizmden uzaklaşmasına bağlayarak "iyi ki bayraklarından orak-çekici çıkardılar" dedi. Aynı katılımcı Kürt ulusal hareketi ile devrimci hareketin birleşeceğini, bu konuda karamsar olunmaması gerektiğini söyledi.

Panelin tartışma bölümü sunumların uzamasından dolayı kısa sürdü. Buna rağmen konuşmak isteyen tüm katılımcılar söz alarak kendi görüşlerini de belirtme imkânı buldular. Tartışma bölümünün ardından Grup Halkça müzik dinletisi yaptı.

Panel müzik dinletisinin ardından son buldu.

06.12.2010

Sınıf Kimlik ve Dil

Adil OKAY

Not:
Bu yazı Güney Dergisinin 4 Aralık 2010'da İskenderun'da düzenlediği panelde sunulan tebliğdir.

"Günümüzün "kimlik tartışmaları"nın pek azı, toplum içerisinde servet ve iktidar gibi kritik kaynakların dağılımı sorunuyla ilgileniyor, bir başka deyişle kimlik / etnisite ile sınıf arasındaki ilişkileri sorgulamaya / kurmaya gönüllü gözüküyor. Kültür ve kültürel kimliği, bünyesinde biçimlendikleri iktisadî-siyasal ilişki ve çatışkılardan yalıtlayarak, örneğin ayırt edici bir paylaşılan gösterenler / simgeler dizini olarak ele alan kültüralist yaklaşımlar, kaynakların paylaşımındaki eşitsizlik sorunu üzerinden atlıyor, demektir…"
Sibel Özbudun

Sözlerime son yıllarda sol içerisindeki ayrışmanın merkezi görünen bir ikilemi hatırlatarak başlamak istiyorum: 'Ya sınıf ya etnisite'. Sol adına hareket eden bir grup doğmatik bir söylem ile 'emek–sınıf' seçeneğinde kilitlenmiştir. Bu grup için ötekiler, Kürt sorunu, Ermeni meselesi, anadilde eğitim hakkı, kadın sorunu, aleviler üzerindeki baskılar ve bunlara karşı çıkış tali sorunlardır. Onlara göre 'kimlik–kültür tartışmaları' kimi zaman sınıf mücadelesinin önünü kesmek ve egemenlerin gündem değiştirmek için pompaladığı yapay postmodern meseleler ve taleplerdir. Solun değişmez ve kapitalizm var olduğu sürece değişmeyecek ilkesi olan sınıf mücadelesi üzerindeki bu aşırı vurgu, kültürel ve etnik çeşitliliği yok sayan bir ulusalcılığa giden yoldur. Bu kesim solun en önemli parametrelerinden birini: 'Mazlum halkların ve ezilenlerin safında yer alma gerekliliğini' yok sayarlar. Felluce direnişini, Filistin halkını, Latin Amerika gerilla hareketlerini desteklerken, yanı başlarındaki Kürt sorununda susarlar.

Bu kesime genel olarak 'ulusal sol' denmektedir.

Diğer yandan sınıfları, sınıf mücadelesini yok sayan, özgürlüğün 'etnik kimlik, dil, kültür, mezhep ve cinsler' üzerindeki baskıların azalması – kalkması ile sağlanacağını savunan bir grup da başka bir açmaz içersindedir. Bu kesim de sol adına neo–liberalizme yani daha açık bir deyişle kapitalizme sempatiyle bakılmasına neden oluyor. Zira bu ikinci kesime göre sınıflar, sınıflar mücadelesi, 'Sosyalizm – komünizm – devrim' gibi kavramlar tarihe karışmıştır. Büyük söyleyişlerin – ideolojilerin sonu gelmiştir. Dolayısıyla kapitalizm düzeltilip insanlara özgürlük ve mutluluk verebilir. Oysa hayat bu kesimi de her gün yalanlamaktadır. Kapitalizmin ürettiği işsizlik, açlık, ekolojik felaketler, savaşlar, eşitsizlik dünyanın her yerinde devam etmektedir. Emek cephesinin bileşenleri belki değişmiş ve genişlemiştir ama yok olmamıştır. Dünyada gelişen teknolojiye, bilişim sektörüne, 'robotlara' rağmen üretimi halen insanlar –kimilerine göre eskimiş denilen terimle emekçiler– yapmaktadır. Keza Türkiye'de tekel direnişi, Fransa'da milyonlarca emekçinin, emekli haklarını korumak için hayatı–üretimi durdurması, sınıf mücadelesini bu

kesime yeniden hatırlatmıştır.

Bu kesime de 'liberal sol' denmektedir.

Her iki kesim de genel doğruları ard arda sıralayıp, çok cesur ve kimi zaman bizim de altına imza atabileceğimiz yazılar yayınlarlar. Zaman zaman aynı nümayişte, aynı sloganlarla yan yana geliriz. Ancak iki kesim arasındaki ayrışmanın giderek derinleştiği açıktır. Son söyleyeceğimi baştan da söyleyecek olursam bu iki politika da özgürlük ve eşitlik yolunda tek başına yetersizdir. "Eşitlikçi özgürlük/ özgürlükçü eşitlik' ütopyasından yan çizmenin neo–liberaller ile milliyetçiler arasındaki kaşıkçı dövüşüne teslim olmanın kolaycı yollarıdır."[1]

1970'lerden bu güne, bu ikileme nasıl gelindi

Şimdi ya sınıf ya etnisite ikilemi nereden doğdu. Saflar nasıl bu denli ayrıştı. Bunu irdeleyelim.

Aslında ulusalcılığın–milliyetçiliğin sol üzerindeki etkisi 68 kuşağında da vardı. "68'lilerin kısmen Latin Amerika, kısmen 27 Mayıs'ın etkisiyle, kısmen de CHP'nin manipülasyonlarıyla ortaya çıkan milliyetçilikle barışıkları, 1971 darbesiyle, Ziverbey köşkü, Gayrettepe v.d. işkence tezgâhlarında terk edilmişti." Ordunun kılıcını hep solculara sapladığı geç de olsa anlaşılmıştı. 68'lilerin milliyetçilikle bir dönem barışıklığı değil, devrimciliği ve isyankârlığı miras kalmış ve 78 kuşağına muazzam bir umut kaynağı oluşturmuştu. 1980 öncesi toplumda ve sol örgütlerde dayanışmacılığın, sorumluluk duygusunun, komün yaşamın hâkim olduğunu söyleyebiliriz.

12 Eylül'ün tahribatı ağır oldu. Emek cephesi darbeden ve 'sosyalist blokun' çözülme sürecine girmesinden sonra gerilemeye başladı. Böylelikle 12 Eylül öncesi sosyalizm okulunda öğrendiğimiz her şey terk edilmeye başlandı. 12 Eylül faşist cuntası insan canı almakla kalmadı, ahlakı da değiştirdi. Özal'la birlikte bir zamanlar toplumda yüz kızartıcı suç sayılan rüşvet, yetim hakkı yeme v.d. normalleşti. **Artık Ferhat'lar Şirin'lere veya devrime olan aşklarını parayla değiştirip, dağları delmek yerine bankaları delip hortumlamaya başladılar.** Üstelik hiç ayıplanmadan. ""**Yapana helal olsun", "kafayı kullan köşeyi dön", "gemisini kurtaran kaptan**" söylemleri halk arasında ahlaksal çöküntünün parolası oldu. Her şey, insan, sanat, sanatçı, folklorik değerler hatta özel hayat piyasalaştı. 'Vur patlasın, çal oynasın' sanal görüntüleri arkasında gelir düzeyleri arasındaki uçurum derinleşti. 80'li yıllar bunları getirip yerleştirdi.

Solun parametreleri ve Kürt sorunu

İşte bu dağınıklığa, fiziki yenilgiye ilk başkaldıran Kürtler oldu. Türkiye solunda erozyon, yenilgi travması, savrulma devam ederken Kürt özgürlük hareketi toparlandı.

Bir solcunun, sonuç ne olursa olsun, kendi sahip olduğu tüm hakların 'ötekiler'de de olması için mücadele etmesi gerekir. Bu egemen dillerin, dinlerin, mezheplerin ve cinslerin egemenliğine karşı ötekilerin hakkı için mücadele anlamına gelir. "Kürtlere anadilde eğitim hakkı vermeyelim bu bölünmeye kadar gider", demek, kadınlara boşanma hakkı vermeyelim aksi halde boşanmalar çoğalır, işçilere grev hakkı vermeyelim aksi takdire grev yaparlar, zencilere eşit yurttaşlık hakkı vermeyelim, köleliği kaldırmayalım aksi takdirde şehir otobüslerinde ayakta durmak zorunda kalırız, bedava işgücünü kaybederiz demekle eşdeğerde yani değersizliktedir. İşte burada söylenen, 'tamam ama'ların kıymeti harbiyesi yoktur. Artık Kürtler, kadınlar, Aleviler, eşcinseller, ötekiler, 'en azından Türk, erkek ve Sünni kökenli yurttaşların var olan tüm haklarına sahip olmak istiyorlar.

Bir solcunun bu hak mücadelesine, 'bölünme, emperyalizmin oyunu, yeniden cemaatleşme, neo–liberalizmin sınıf mücadelesini zayıflatmak için halklara sunduğu sanal özgürlükler vb.' argümanlarla karşı çıkıp, ırkçı–milliyetçi cepheye katılması nasıl açıklanabilir. Velev ki bu argümanların bir bölümü doğrudur. Velev ki, Arundhati Roy'un dediği gibi sivil toplum örgütleri emperyalizmin Truva atlarıdır. Sonuç ne olursa olsun bu hak taleplerini içini doldurarak, anti–kapitalist mücadeleye bağlamaya çalışarak savunmak, sosyalistlerin ödevleri arasında olmalıdır. Ancak her daim şunun altını çizmek ve nerede, nasıl durduğumuzu anlatmak gerekir: Bu özgürlükler, kimlik tanımları, ekonomik özgürlükle – eşitlikle birleşmez ve desteklenmezse yetersiz kalacaktır.

Halkların kendi kaderini tayin hakkı ve anadilde eğitim

Kendi kaderini tayin ilk kez bir hak olarak 1966'daki Uluslararası Sivil ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nde kabul edildi. Ancak süreç içinde bu hak kadük kaldı. Gerek BM'nin, gerekse AB'nin yeni kararlarıyla bireysel haklara indirgendi.

*Örneğin, BM Genel Kurulu'nun 18 Aralık 1992'de kabul ettiği 47/135 sayılı karar, "**Ulusal ya da Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup KİŞİLERİN Hakları Bildirgesi"**dir; grupların, kolektivitelerin değil.* "Aslına

bakılırsa, AB'nin ne Kürtlere ne de bağımsızlık, hak ya da tanınma mücadelesi sürdüren başka bir halka kurumsal bir destek zemini sunmadaki açarsızlığı, kapitalist batının 'halkların kaderini tayin hakkı' ilkesini büyük ölçüde rafa kaldırmış olmasından kaynaklanmaktadır." [2]

Belém'de düzenlenen 2009 Dünya Sosyal Forumu, "kolektif haklar" sorununu gündemine almış ve bu konuda bir bildiri yayınlamıştır. "Kendini özdeşleştirdiği topluluk uygun tarzda tanınmadıkça kimsenin bireysel haklarını tam olarak hayata geçiremeyeceğinin vurgulandığı" bildiride kolektif hakların gerçeklenmesinin iktidar yapılarında köklü değişiklikleri gerektirdiği teslim ediliyor. Kültürel haklar, iktisadî ve toplumsal haklardan ayrı düşünülemezler; Bireylere değil, kolektivitelere taalluk ederler; Kolektivitenin kendi yazgısını tayin hakkına içkin, dolayısıyla da doğası gereği siyasaldırlar.

Liberal solcu' olarak adlandırılan kesim, AB müktesebatının ve BM kararlarının çelişki ve eksikliklerini görmezler. İspanya örneği çok verilir. Bir ATM'den bile 6 dille para çekilebildiğinden, azınlıkların bayramlarını özgürce kutladığından, kendi bayraklarını özgürce dalgalandırdığından söz ederler. Bütün bunlar doğruların bir parçasıdır. Ama birçok Avrupa ülkesinin bu hakları bireysel haklara indirgeyip, kolektif hakları yok saydıklarını yazmazlar. Ana dilde eğitim hakkı için örnekleri sıralarken bu konudaki sosyalizmin başarısını, 'uygar batı'dan çok daha önce eski SSCB'de halklara anadilde eğitim hakkının tanındığını, bu modeli ilk izleyenin ve uygulayanın da SSCB'den sonra Çin olduğunu 'unuturlar'. SSCB, 1930'larda halkların ana dilde eğitim hakkını tanımış, desteklemiş, özerliği, ana dilde eğitimi anayasal güvenceye almıştır. Bu gün uygar– demokratik diye adlandırılan ve bir kesimin örnek aldığı Batı ve İskandinavya ülkeleri bu konuda çok geç kalmışlardır. Ve birçoğu bu gün halen eski SSCB'nden geridedir.

AB üyesi ülkelerde azınlık hakları ve ana dilde eğitim

Bu konuda birkaç örnek vermek yararlı olacaktır:

İsveç, ancak 1980 yılında Samilere anadilde eğitim hakkı tanıdı.

Belçika: Flaman bölgesinde yaşayan Valonlar, belediyelerde ve resmi dairelerde anadillerini kullanamıyor, televizyon yayınları, okul ve anadilde eğitim gibi konularda kültürel hak elde edemiyorlar. Belçika birlik üyesi olduğu halde 1 Kasım 1995 tarihli Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi'ni imzalamamıştır.

Fransa'da tek resmi dil Fransızca olarak tanınıyor. Korsikaca, Galca, Breton ve Occitan dilleriyle eğitim veren okullar 1970'lerde kuruldu. Bu okulların masrafı yerel yönetimlere yüklendi. Fransa'da yaşayan 7 milyon yabancının hala ana dilde eğitim hakkı yok. Fransa, UAKÇS gibi, "Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı"nı da imzalamadığı gibi, ülkesinde ulusal azınlıkların olmadığını ileri sürmüştür. Sadece Korsika'ya –mecbur kaldığı için– özel hukuksal statü tanımıştır.

Kanada, 2000'de yerel halkların dillerinin yaşatılması için programlar hazırladı. British Columbia eyaleti 2002'den sonra Çince eğitim imkanı sağladı.

İspanya, 1978'den sonra yeni anayasasında, 1812 yılında özerklik verilen Franko zamanında tekrar Madrid'e bağlanan Bask, Katalan, Galiçya ve Endülüs bölgelerinde azınlıklara kendi dillerinde okullar kurma yetkisi verdi.

İtalya: "Bugün İtalya Cumhuriyeti'nde, devlet yapısı içinde, beşi özel ve geniş yetkilerle donatılmış yirmi bölge bulunuyor. Haziran 1946'da yapılan referandumla krallığa son verip cumhuriyeti kabul eden İtalya'da 1948'de yirmi "regione yani bölge" yaratıldı. Bunların tümüne özerklik tanındı. Bunlardan dördüne ise daha geniş özerklik tanındı. Bunlar şu "bölge"lerdir: Sicilya, Sardunya, Trentino-Alto-Adige-Südtirol (Trentino -Alto- Adige-Güney Tirol), Valle D'Aosta (Aosta vadisi). (…) İtalya'da resmî dil meselesinin çözümü de epeyce ders yüklü: Bölgelerin hemen hemen tümünde İtalyancanın yanında bir, bazen iki dil daha resmî dil olarak kabul edilmiştir…"[3]

Yunanistan: Bu ülke de Türkiye'den çok ileride sayılmaz. Toprakları üzerinde Batı Trakya Türkleri, Arnavutlar, Ulahlar ve Makedonlar gibi birçok azınlığı barındıran AB üyesi Yunanistan, azınlıkların varlığını reddetmektedir.

AB dışından bir örnek Bolivya: Anadilde eğitim hakkında rekor Bolivya'da. Bu ülkede tam 37 dil resmi dil olarak tanınıyor. Çift dilli eğitim Bolivya anayasasına 1994'teki eğitim reformuyla girmiş.

Bu tablo bize şunu çok açık olarak göstermektedir: 1960'lara kadar (bir iki istisna dışında) AB ülkelerinin halkların kendilerini anadilleriyle özgürce ifade etmeleri açısından köleci Apartheid yönetiminden çok farklı bir politikaları yoktu. İyi örnek olarak seçilen Avrupa ülkeleri, Sovyetlerden neredeyse yarım asır sonra bu hakları tanımışlardır. Kaldı ki Fransa,

Belçika, Yunanistan hala geridedir. Fransa'da milyonlarca Arap asıllı göçmenin hala anadilde eğitim hakkı yoktur. UNİCEF'in 2009 tarihli araştırmasına göre dünyada okula gidemeyen 100 milyon çocuğun yüzde 50 ile yüzde 70 kadarı yaşadıkları ülkenin resmi dilinin dışında farklı bir dil konuşuyor.

Son söz olarak bu konuda önemli araştırmalar yapan, geçtiğimiz aylarda **"Antropoloji Gözüyle Sınıf, Kültür; Kimlik"** adlı Ütopya yayınlarından çıkan yeni kitabıyla ufkumuzu aydınlatan **Sibel Özbudun'dan** bir alıntıyla bitirmek istiyorum. "Türkiye'nin farklılığı zenginlik sayan bir kardeşlik tasarımına ihtiyaç var. Tekel işçilerini, Ankara'da biber gazı yiyen ama direnen memurları, onurları için direnen Kürt Mülksüzleriyle kardeşleştirecek, birbirlerinin acısını ve talebini yüreğinde duyacak, şövenizm mikrobunu bertaraf edip ülkeyi herkesin anadilinde türkülerini söyleyeceği, eğitimini yapacağı, kendi kültürünü özgürce geliştirirken ötekilerden öğreneceği, özgür ve eşit bir kardeşlik sofrasına dönüştürecek bir tasarıma ihtiyaç var. bu tasarımın ilk taslağını sosyalistler atmıştır. Onu hayata geçirmek için öncelikle onlara görev düşmektedir. "

Kaynakça:

"Anadili ve ikiyüzlülük", Yeni Dünya İçin Çağrı, Kasım-Aralık 2010, sayı:148.

"Avrupa Irkçılığın Pençesinde", Ülkede Özgür Gündem, 16 Mayıs, 2006, s. 8.

"Avrupalı Müslümanlar Ayrımcılık Kurbanı", Evrensel, 20 Aralık 2006, 2.11.

"Dünyanın anadille imtihanı1, Radikal, 8 Kasım 2010, s.14.

I. Buruma, "Belçika tüm kıtaya alarm veriyor", The Guardian, 7.8. 2008.

M. Şehmus Güzel. İtalya'da özerklik / Yerinden yönetim. Günlük. 23–24 Kasım 2010.

N. Gürbilek, "1980'lerin Kültürel İklimi", 9/9/2008, Bianet.org.

Sibel Özbudun Antropoloji gözüyle Sınıf, Kültür, Kimlik. Ütopya Yayınları. Ankara. 2010

Dipnotlar:

[1] Antropoloji gözüyle Sınıf, Kültür, Kimlik. Sibel Özbudun. Ütopya yayınları. Ankara. 2010

[2] A.g.e.

[3] M. Şehmus Güzel. İtalya'da özerklik/ Yerinden yönetim. Günlük. 23–24 Kasım 2010.

Sınıf ve Kimlik üzerine tezler

GÜNEY

4 Aralık 2010'da İskenderun'da düzenlenen "Sınıf ve Kimlik" panelinde GÜNEY dergisi adına sunulan tezlerdir.

• Sınıfı sosyal sınıf, kimliği ise etnik/dinsel kimlik olarak ele alıp açıklayacağız.

• Sınıf ve kimlik kavramı sürekli birbirine karşıt, çelişkili kavramlar olarak gösterilse de aslında kimlik aynı zamanda sınıfa ilişkin olandır. Ancak sınıf özelliği öne çıktığı, kazanıldığı ölçüde etnik/dinsel kimlik geri plana düşmeye başlar. Oysa gerçek anlamda kimlik hiçbir zaman dışta tutulmaz, insanın kendini tanımladığı ikinci, üçüncü kavram olarak kalır.

• Sınıf siyasal bir kavramdır ve siyasal anlamda kullanıldığı zaman bir gerçek bir anlamı ifade eder. Bir sınıfa mensup olan insan siyasallaştığı kadar o sınıfın bir parçası olur. Burjuva sınıflardan gelen insanlar bunu çok daha hızlı ve iyi bir şekilde kavramış/içselleştirmiş olur ve buna göre davranırlar. Oysa işçiler ve emekçiler için bu oldukça zorlu bir süreçtir. Bu yüzden işçiler arasında da en çok etnik/dinsel kimlik ön plana çıkar, çıkarılır.

• Kimlik içinde doğulan, edinilen bir kavramdır.

Aile ve çevre içerisinde sürekli olarak bu dayatılır ve dolayısıyla hemen her insanda ilk olarak öne çıkan şey etnik/dinsel kimlik olur. Hak arama mücadeleleri de çoğunlukla bu eksende gelişir. Mücadele yürütülmesi gereken esas eksen yerine diğer etnik/dinsel eksenler geçirilir.

• Çoğunluğunu işçi ev emekçilerin oluşturduğu Kürt ulusunun bugünkü etnik kimlik mücadelesi bu duruma örnektir. İdeolojik etkisini küçük-burjuvalardan alan Arap ulusunun ana mücadele eksenini (az da olsa) dini kimliğin oluşturması da diğer bir örnektir.

• Burada önemli etkenlerden biride genel anlamda devrimcilerin etnik/dinsel kimlik konusunu değişik gerekçelerle sürekli geri plana atmış olmaları veya yeterli önemi göstermemiş olmalıdır. Örgütlenmede ana kriter olarak sınıfsal kimlik esas alınmalı, ancak diğer kimlikler de demokrasi mücadelesi içerisinde görülmeli ve bu mücadele sınıfsal örgütlenmeler tarafından yürütülmelidir. Kürt ve Arap ulusunun ulusal sorunları, diğer etnik azınlıkların kimlik sorunları, Alevilerin, Süryanilerin ve diğer dini toplulukların dinsel sorunları sınıfsal örgütlenmelerin, sendikaların ve işçi partilerinin kendi sorunları olarak görülmeli, buna uygun mücadele yürütülmelidir.

• Sınıf mı kimlik mi sorunu nasıl çözülür?

Öncelikle doğru olan sınıf eksenini ve sınıfsal kimliği esas almak ve olaylara bu şekilde yaklaşmaktır. Çünkü dünyada ve ülkelerimizde esas olarak yaşanan tüm sorunların çözümü buradadır. Ancak bu yapılırken etnik/dinsel kimlikler demokrasi ve eşitlik ilkeleri ışığında ele alınmalı, geri plana itilmemelidir. Çünkü etnik ve dinsel kimlik sorunlarının olduğu bir yerde sınıfsal kimliklerin birlikteliği gerçek anlamda oluşturulamaz, doğru bir mücadele yürütülemez.

• Doğru temelde şekillenen ve teorik olarak donanan sınıfsal örgütlenmeler, etnik/dinsel kimlik sorunlarını çözebilecek güce ve ilkelere sahiptir. Bunun için yeniden tarihsel olarak ortaya konan sosyalist ilkelere dönmek ve bunları yaşadığımız sorunlara uyarlamak yeterlidir. Kısacası sosyalist hareket özüne dönmelidir.

• Çözüm SSCB'nin tarihsel deneyimlerinde vardır. Onlarca ulus kendi kaderini tayin ve ayrılıp ayrı devlet kurma hakkına sahip olmuş, bunu özgürce kullanmış ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni oluşturmuştur. Bazı uluslar ayrılarak ulusal devletlerini oluşturmuştur. (Finlandiya ve Polonya) Din kişinin özel sorunu olarak görülmüş, dini örgütlenmelere izin verilmiş, devlet tüm dinlere eşit mesafede uzak durarak din ile devlet işleri gerçek anlamda birbirinden ayrılmıştır. Ulusal sorunun çözümünde bir örnekte İtalya'da bulunan Güney Tirol Özerk Bölgesi'nde vardır. Her ne kadar bu bölge İtalya ve Avusturya arasındaki sorunun çözümü neticesinde oluşmuş olsa da çözümün nasıl olması gerektiği konusunda iyi bir fikir vermektedir.

Sınıf ve Kimlik konusunda bir araştırma sonuçları:

2004 yılında Kocaeli'nde yapılan bir araştırmada işçilere "kendinizi nasıl tanımlıyor sunuz?" diye sorulmuştur. İşçilerin yüzde 17,7'si dini inancını, yüzde 35,0'i milliyetini ve yüzde 26,6'sı'da sosyal sınıfını ön plana çıkarmıştır.

2007 yılında yine Kocaeli'nde yapılan araştırmada, İşçilerin yüzde 27,8'i dini inancını, yüzde 26,0'sı milliyetini, yüzde 15,9'u sosyal sınıfını göstermiştir. 2007 yılında diğer aidiyetler de şöyledir: Cinsiyet (yüzde 5,8), meslek (yüzde 4,7), memleket (yüzde 4,0), siyasi tercih (yüzde 2,2), işyeri (yüzde 0,4), diğer (yüzde 5,8), boş (yüzde 7,6).

2007 yılında Eskişehir'de sendikalı işçilere "Kendilerini hangi kimlikle tanımladıkları" sorusu sorulmuştur. İşçilerin verdikleri yanıtlar şöyledir: Milliyet (yüzde 37,8), Dini inanç (yüzde 21,3), sosyal sınıf (yüzde 13,4), doğum yeri (yüzde 4,9), cinsiyet (yüzde 5,5), meslek (yüzde 7,9), işyeri (yüzde 2,4), siyasi tercih (yüzde 4,3), diğer (yüzde 2,4).

Aynı soruya sendikasız işçilerin verdikleri yanıtlarda şöyledir: Milliyet (yüzde 21,2), dini inanç (yüzde 18,8), sosyal sınıf (yüzde 12,5), doğum yeri (yüzde 7,5), cinsiyet (yüzde 15), meslek (yüzde 17,5), işyeri (yüzde 5), siyasi tercih (yüzde 0), diğer (yüzde 2,5).

Bütün bu araştırmalar dışında grev ve direnişlerde karşılaştığımız işçilerde de benzer durumlar görünmektedir.

Kaynak:
B. Urhan-A. Selamoğlu, Çalışma ve Toplum D., Sayı 18, S. 180
B. Uçkan-D. Kağnıcıolu, Çalışma ve Toplum D., Sayı 22, S. 45

Güney Tirol Özerk Bölgesi

- İtalya'nın Trentino-Güney Tirol bölgesinde 495 bin nüfuslu özerk bir bölge. Başkenti Bozen'dir.
- Almanca, İtalyanca ve Ladince olarak üç resmî dili buluyor.
- Resmen tanınan 40 farklı lehçe konuşuluyor.
- Bölgedeki nüfusun yüzde 69,2'si Almanca, yüzde 26,5'i İtalyanca ve yüzde 4,4'ü de Ladince konuşuyor. Bölgede asılı olan tüm levhalar, uyarılar iki dilli.
- Resmî kurumlarda çalışan herkes iki dil bilme yükümlülüğünde.
- Ladinlerin yaşadığı kasabalarda ise üç dil zorunluluğu var.
- Güney Tirol, İtalya anayasasında tanınan haklar çerçevesinde kamu alanını, yani bölgeyi ilgilendiren yasama, ekonomi, okullar, güvenlik –yani polisi, savcısı, hâkimi ile adalet aygıtı- gibi alanlarda özerk hareket ediyor.
- Merkezî İtalya devletinin bölgede topladığı vergilerin yüzde doksanı bölgeye veriliyor. Bölge hükümeti de devletin yerine getirmesi gereken yükümlülüklerin yüzde doksanını üstleniyor.
- Hiçbir etnik unsur tek başına hükümet olamıyor ve bölge koalisyon hükümetleri tarafından yönetiliyor.

ilhami ERDOĞAN

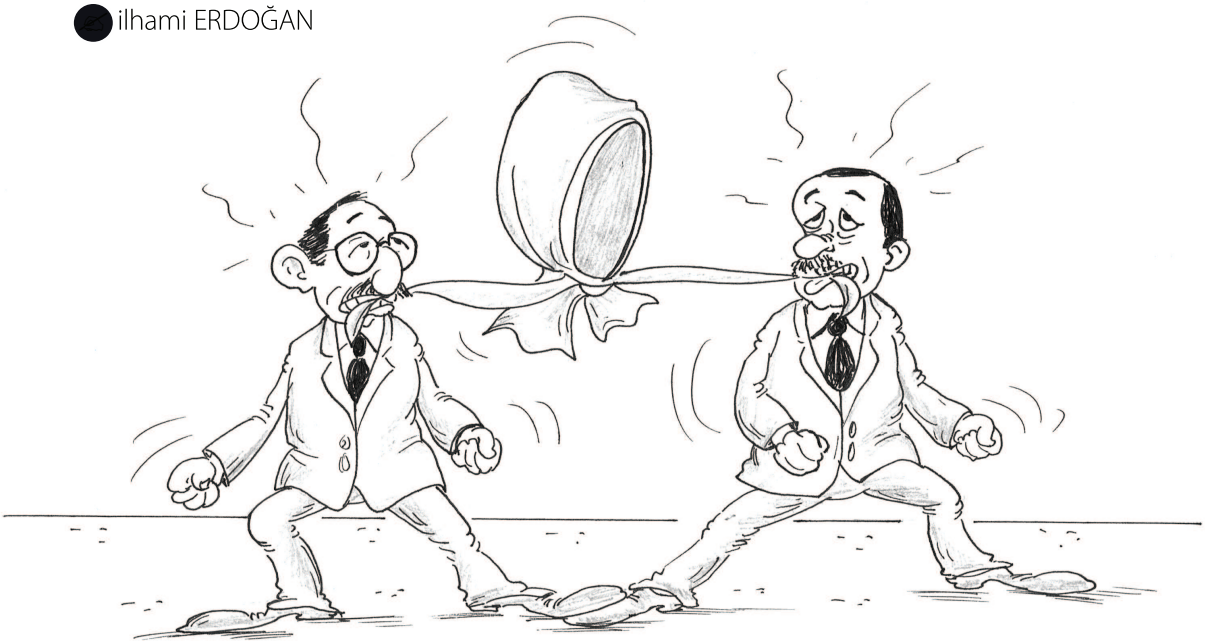

türbani meseleler

UZUN ZAMANLARIN ŞİİRİ

İlker GÖREN

zavallılar neden öldü diyen
yanıma yaklaşırsa uzakların güvercinli bir
minaresinden
ben senin ona
neden yırtık bir elbiseyle yaklaştığını anlatacağım
diyeceksin ki o zaman bana
yavaş yavaş sevdiğim bir kadının bacak arasında
kavga
hızlandıracak beni memelerden
oysa zavallılar neden öldü diyenin kafasında
sana dair
bana dair
ona dair bir adam olacak sokakta

2010 mersin

“Madem eşitlikçisiniz, niçin bu kadar zenginsiniz?”

Çetin VEYSAL [1]

Başlık olarak seçilmiş G. A. Cohen’in bir makalesinin başlığı da olan söz, zengin ile yoksul arasındaki uçurumun durmadan büyümesinin çelişiklik ve şaşırtıcılığına işaret etmektedir. Ancak bu uçurumun büyümesinin göstergesi, toplumun özellikle ekonomik ve politik çevrelerde yönetici veya güç sahibi kesiminin, bir yandan eşitlikçi ve adil olduğunu iddia etmesine rağmen öte yandan da güç ve zenginliklerini hızla artırması bağlamına vurgu yapmaktadır. Bu çelişiklik ve şaşırtıcılığın bir yanı da, yoksul ve yoksun halk kitlelerinin, zenginlerle aralarında bulunan makasın/uçurumun açılmasına rağmen itiraz etmeyerek, her daim iktidarda bulunanları tabandan besleyip desteklemeleridir.

Bir devlet içerisinde temsil edilen insanlar yoksul, yoksun, araçlaştırılmış ve köleleştirilmişlerse; kitleler, egemenlerin kulu olarak yönlendiriliyor ve küresel anlamda egemen güçlerin ekonomik ve politik denetimine tabi ise, bu toplumun ve yurttaşlarının, devletlerinin ve kurumlarının özgürlük ve bağımsızlıklarından söz etmek açık seçik artık tartışılır olmuşsa, nasıl olur da söz konusu devletin yurttaşları, idarecilerinin dürüstlüklerine ve doğruluklarına inanırlar?

Bu durumda ülkeyi yöneten ve yönlendirenlerin milliyetçi, ulusalcı, Atatürkçü, demokrat ya da Müslüman olarak adlandırılmalarının ne anlamı kalır? Devlet, yurttaşı olan insanlar topluluğunun gereksinmesini karşılamak üzere örgütlenmiş bir yapı olarak kabul edilse bile (!) amaçlarına uygun yaklaşımı ve sonuçları gerçekleştirmediği apaçık ortada değil midir?

Yurttaşın, kendine hizmetle görevlendirilmiş olan vekilinden ve memurundan korkması, idari işlerle uğraşanlardan saygı görmemesi, onun devlet tarafından baskılanarak yönlendirildiği anlamına gelmez mi? Oysa devletin varlığının “temelleri”, yurttaşın gereksinmelerini karşılamak içindir! Gerçeklikte bu “temeller” asgari ölçekte bile gerçekleşmemektedir. Yoksul ve yoksun yurttaşın yine de devletiyle övünerek ona sahip çıkması da anlaşılmazdır. Çünkü neredeyse her şey açık seçiktir. Ama propaganda ve ajitasyonun gelenek, eğitimsizlik, dezenformasyon, ahlak ve inançla birleşen dikte etme gücü bu anlaşılmazlığı anlaşılır kılmaktadır. Devleti, ulusu ve toplumunun tarihte insanlığa katkısı olmadığı halde, kendilerini kuru gürültüyle avutan insanlar ve kitleler, kendi devlet ve toplumları tarafından aşağılanmakta olmalarına karşın, yine de baş eğme tutumlarını sürdürmeleri, kendilerine özsaygısını yitirmiş olmaya, güdülen sürüye dönüştüklerine işaret etmez mi?

Her dönemde toplumu yönetenlerin, “yüce devlet, yüce millet”, “vatan, millet, Sakarya, kıvrım kıvrım akar ya” boş coşkulu sözleriyle bir yere gidemediği, ancak çıkmaz sokak olan bir yerlere götürüldüğü tecrübelerle sabittir. Nasıl olur da açlıkla pençeleşen; devleti ile toplumunun, uluslararası arena karşısında hiçbir ekonomik ve politik önemi kalmamış, ‘yurttaş’lığı kulluk olmuş, insan ve özgürlüğü bağımlılığa dönüşmüş toplum, ‘yüce’ sıfatının anlamına bakmadan onu kendine uygun görür?

Yurttaşına bile insan hakları tanımayan, kendi yurttaşının haklarını savunamayan, vatandaş kimliği verdiklerini yüksek vergilerle ezen, yoksulluk ve yoksunluk içerisinde bırakan, tüm toplumu acılarından kurtaramayan, yeri geldikçe de “büyük inanç, millet ve büyük devlet” söylemini bırakmayanlar, getirdikleri hangi refah düzeyi ile övünebilirler?

Ülke borçsuz mudur? Ulusal gelir örnek dünya ülkesi mi yapmaktadır ülkeyi? Hangi bilimsel bu-

luş ya da teknik gelişmeye imza atılmıştır? Kültürel, sanatsal ve toplumsal gelişmeler mi dünyaya örnektir? Vatan, özelleştirmelerle birilerine ucuz yollu satılmamakta mıdır? Hak ve Hukuk mu egemendir ülkede?

Ulusu, devleti ya da etnik kökeniyle övünenler, tarihsel avuntuları bir yana bırakıp bu sorulara yanıt vermeliler öncelikle. Yanıtları yoksa, düşünsünler! Ne yapmalı ki, bu sorulara yanıt verecek adımlar atmalı diye! Sonuç ortada. Devlet ve toplum, burjuva anlamda da olsa, öncelikle insanını insan saymalıdır. Kıymeti olmalıdır bireylerin, devletin ve diğer yurttaşlarının gözünde. Bunun için de adil, refah içinde bir toplumun yapılanması önkoşuldur. Çünkü her birey kendi toplumunu ve devletini de temsil eder. Birey aç, yoksul, yoksun, baskı altında, kültürsüz, cahil, bilinçsiz, varoluşunu ayakta tutmak ve kendi varlığını sürdürmek için her türlü yolsuzluk, ikiyüzlülük ve aşağılık işlere bulaşmaya eğilimli ise, nasıl olur da bu insan 'yüce, yüksek, asil ve değerli' toplumun kurucusu olur?

Toplumda, ikiyüzlülük, riya, yalan, dalkavukluk, önyargı, bencillik ve kendini bilmezliğin içinden çıkılmaz sonuçlarla insanı boğduğu ilişkilerin egemenliği artık görülmeli ve bunların ortadan kaldırılmasına yönelen adımlar atılmaya girişilmelidir. Toplumda egemen olan, "gemisini kurtaran kaptandır" mantığının, Müslümanlık, Atatürkçülük, milliyetçilik ve demokratlıkla örtüşmediği ve bu anlayışın insansal bir toplumsallığa yakışmadığı üzerinde durulmalıdır. Bu süreç ve sorunların aşılmasının temel başlangıç noktası da, kötü ve kötücüllüğün taşıyıcısı olan sömürü aracı olan zenginlikler ve egemenliklerden uzak durmak, her şeyi herkesle birlikte üretme ve paylaşma mantığını öne çıkarmaktır.

Eşitlik ve adaleti savunanlar zengin olamazlar, çünkü adalet eşit paylaşım, eşit paylaşım da adalete işaret eder. Adaletli bir toplumsal ilişkide, insanlar yaşam olanakları bakımından birbirlerine yakın bir paydada buluşurlar.

Öte yandan, insanların, toplumsal karmaşaya sürüklenerek ve vatanlarının elden gideceği korkusu körüklenerek bir yere gidilemeyeceği ortadadır. Sorun, adaletsizliklerin, eşitsizliklerin ve yoksulukların önlenmesidir. Ulusal, dini ve bireysel duyguların politika aracı haline getirilmesi değil! Halkına hizmet etme adı altında bankalarda milyon dolarlar biriktiren başbuğlar, iş bitiriciler, darbeciler, dinciler, bürokratlar ve politikacıların soruşturulması gerekir. Onlara ilk soru: "Bu zenginlikleri nereden buldun?" olmalıdır. Ülkenin/toplumun zenginliklerini ele geçirerek sahiplenen bu elit kesim, artık yoksullaştırdığı ve varlığını ele geçirdiği halka hesap vermelidir. Anlaşılan odur ki, bu hesap sorma, burjuva sistemi içerisinde gerçekleştirilebilir değildir. O halde, emekçi halk kitleleri ve onların sınıfsal öncüleri bu talebi öne çıkarmalıdır.

Yukarıda dile getirilen paradoksun çözümlenebilmesi için; "adalet, eşitlik, kardeşlik, demokratlık, Atatürkçülük, milliyetçilik, Müslümanlık" ya da benzer iddialarla bu toplumu ve ülkeyi ekonomik, politik anlamda yöneten veya yönetmeye aday parti, lider, grup ve yaklaşımlara aşağıdaki bazı basit sorular sorulmalıdır:

"Madem eşitlikçisiniz, niçin bu kadar zenginsiniz?" Zenginliklerinizden ve zenginlikleri ele geçirmekten neden vazgeçemiyorsunuz? Zenginliğinize zenginlik katarken, halkın yoksullaşarak yaşamın her alanında yoksunlaşması ne anlama geliyor? Nasıl oluyor da hem "adil", hem "demokrat" hem "Müslüman" hem "Atatürkçü" oluyor hem de zenginliklerinizi yoksul ve yoksunlarla paylaşmıyor her şeye sahip oluyorsunuz? Toplumun genel zenginlikleri politikacı ve çıkar çevrelerinin yararına dağıtılırken, nasıl oluyor da halkın fakirleşmesine neden olan bu durumu görmüyorsunuz? Nasıl oluyor da halkın rüyalarında gördüğü mutluluk tablosu olan; sürekli bir iş, gelecek güvenliği, bir daire ile bir araba size de yeterli olmuyor?

Yazının ilk paragrafındaki sorunun yanıtını örnekle göstermek yararlıdır. Aynada iki resim vardır: İlki; Özal, Baykal, Türkeş, Demirel, Tayyip Erdoğan ve benzerlerini yansıtmaktadır. İkinci resimde türüne az rastlanır bir örnek vardır: Aziz Nesin. İlkindekiler; kendi aile ve yandaşlarının çıkarlarını koruyup zenginliklerine zenginlik katan; ikincisi ise, bu halktan kendi alın teriyle kazandığını halka geri vermeyi borç bilen, kendi çocuklarına bile zenginliklerini dağıtmayan ama halkın en yoksul kesiminin çocuklarını kurduğu vakıfta besleyip, koruyup, gelecek korkusunu kaldıracak eğitim ve kültürel süreçle besleyerek geleceğe hazırlayan bir zihniyeti göstermektedir.

Şimdi soru şudur: Kim Müslüman, Atatürkçü, Liberal, Demokrat ya da Milliyetçidir? Kararı siz verin!

[1] *ME.Ü. Fen-Edb. Fak. Felsefe Bölümü, Doç. Dr.*

POSTACI SOKAĞI

Hüseyin YILMAZ

İlkyaz akşamları, ılık rüzgârlarla birlikte, canhıraş dönerken milyonlarca işçiden biri gibi ozan edasıyla yorgun ve mağrur Postacı sokağına, uçuşan etekleriyle fısıldaşırken kapı önlerinde kızlar, burnuma zeytinyağlı dolma kokusu çalar, üzerine kuru nane yakılmış, mantılarla, içli köftelerle. Dip dibe balkonlarında, damlarında evlerin, sarı ampul altında asmaya atılmış, ızgara/çilingir sofralar karşılar, dost güveni gülüşler.

Postacı sokağında gece, ayışığı ve yıldızlar. Bütün komşular huzur içinde. Çayını karıştırırken Nermin abla Neslihan'ın muradını düşünür. Küçük oğlu ikisinde lisenin Alican, çözmeye çalışır bütün ezginliğiyle yazgısını yoksulluğun. Aşağıdan kapı zilleri çalar, çocuklar arsada top oynarlar her şeyden habersiz ve babam tevekkül içinde haberleri dinler ajanstan. Ragıp amca deminde efkârın, radyoda musiki yüreğinde hicran "ölürsem yazıktır sana kanmadan."

Ben küçükken, büyük dünya harbinde, tehcirle göç ettirilmiş Ermeni bir tüccardan kalma üç katlı ahşap evin taştan avlusunda, arada bir toplanıp bütün komşular, yemek yerlerdi akşamları.

Baklavası İhsan amcadan, rakısı Muhsin. Babam ev sahibi, erken gelip biraz, sulardı hortumla serinletmek için toprağı maarifteki memuriyetinden. Hafiften kuruyunca bahçe, bir koşuşturma başlardı mutfaktan. Büyükçe bir masa kurulur orta yerine, bembeyaz örtüler açılırdı üstüne. Kaburga dolmaları mı dersin mumbar mı, çeşit çeşit mezeler, sıcak soğuk. Serinlik babama sanki yaşama isteği verirdi. Rahat ve olgun edasıyla, bildiklerinin çoğunu gizlerken yakalanmış gibi kaçırırken gözlerini annemden, davet başlardı sofradaki ahenge. Çoluk çocuk cıvıl cıvıl. Küçük canıyla gözlerim neşe içinde. Sohbetle birlikte, izleyip dururdum gece boyunca. Çakırkeyif olunca masa koro halinde Selanik türküsü söylenirdi, sonra altın hızma Kerkük yöresinden.

Şimdi babam ihtiyar bir adam. İhsan amca dayanamayıp çilesine yoksulluğun teslim etti ruhunu yaşlanamadan. Muhsin amca taş değse tırnağımıza koşardı babamdan önce. Bakkalı, kasabı, fırıncısı tümden bir aile. Gerçi yaşam gibi birazda veresiyeydi geçimimiz ama duvar duvara, insan insana yaslanır; insanın içinde düşü paslanır, şu koca apartman dairelerinde. Ölsen üç gün sonra belki belediye bulur, selamsız sabahsız sakinlerden habersiz.

Bense kırkında, yerin iki kat altında güneşsiz bir odada, rutubetini hissederken etimde havasız; üst katta gençlikten dul Nemciye abla, kapımı çalsa da insan olduğumu anımsatsa diye bekliyorum elinde bir kâse çorbayla.

Aklım hep çocukluğumda kaldı. Banliyö trenleri, zeytin ve fıstık ağaçları. Temmuz'un tenimi acıtan sıcaklığı, sarktığım camdan. Tarlalar, traktörler, gündelikçiler. Fırat'ın suyu. Sınır kasabam. Yeni badanalanmış kerpiç evleri görmenin verdiği sevinç. Bahçesinde yolumu gözleyen büyükbabamın yüzündeki iyi ki varlar tebessümü. Yıkanıp serinletildikten sonra yenilen yemek sekinin üstünde. Dut ağacının altında uyumak, yaprakların arasından hışırtılar içinde sızarken ay ışığı. Yıldızlardan dilek tutmak. İlk iş ezan vakti horozlardan önce ve karabaşla birlikte, sürüyü yaymaya götürmek amcamla, gün kararmadan getirip tuz yedirmek, ekmek tahtalarının üzerinde, hayata dizilmiş bir düzine. Su içirip sütünü sağmak halamla. Sabah erkenden babaannemin salladığı yayık; satıllarda mayaladığı yoğurt, pinden topladığım taze yumurta ve seviliyor olmanın verdiği şımarıklık. Sonra ikindi uykuları, yorgunluktan yaz boyunca.

Babam yarısını veresiye alırdı, arife günü bütün bayramlıklarımızın. Takım elbiseler, beyaz gömlekler, kunduralar başucumuzda yatardık. İlk iş bayram sabahları, el öper, harçlık toplardık kapı kapı dolaşıp. Güler yüzlü nineler açardı ellerinde şekerdenlikle. Yüzümüzü gözümüzü öperlerdi; bir bayrama daha ulaşmanın huzuruna şükreder gibi minnetle. Yollarını beklerken çocuklarının o gece uyunmaz, kınalar yoğrulup şekil şekil avuçlarına, ayak parmak uçlarına yakılırdı kız çocuklarının. Akşamdan yapılmış bayram yemekleri, pastalar, börekler sunmak için hasretle ve bir kez daha buluşmanın dünya gözüyle verdiği sevinçle bir dahakinin olamayabileceğinin hüznüyle yaşanırdı eski bayramlar.

GULİK

Fırat CEM

Aramızdan ayrılalı ilk kez Seyfo Dayı'nın ranzasına oturmuştuk. Dumanımız tazyikli, ateşimiz lodosa bağrını açmış meşe közü… Madan Abi, başparmağıyla işaret parmağı arasına sıkıştırdığı sigarayı nefesledi. Birkaç saniye sonra uçları sararmış bıyığının gizlediği ağzından mantar şeklinde bir duman çıktı.

"Yakıştı mı şimdi sana, anasının peşine düşmüş sümüklü çocuklar gibi ağlamak hevalamın? Ölmüşle olmuşa çare mi var? Hem sen siyasisin. Onu bunu bilmem. Adam dediğin adam mahpus damına siyasetten düşmüşse başı dik olmalı."

Beriki, temmuz sıcağında hafifçe salınan bir servi gibi başını kımıldattı. Damlalar, elmacıklar üzerinde hat çizip sakallarını ıslatmıştı. Elindeki sigarayı kalem gibi tutmuş, ne yazacağını kestiremeyen yeni yetme yazarlar gibi tefekkür ediyordu.

"Mahpusa düşen ne zaman çıkacağım diye düşünmeye başladı mı vay haline. Vay haline ki vay haline!.. Bak arkadaş! Kulağını dört aç da iyi dinle. Burada taş olursan çatlarsın, demir olursan çürürsün, beton olursan rutubet kanser gibi kemirir seni. Toprak olacaksın toprak. Çünkü toprağa hiçbir şey olmaz. Çünkü toprak tohuma ihanet etmez, bahar gelince yeşerir."

Bahar… Seyfo Dayı gelir aklıma. Namı diğer eşkıya Seyfo. En küçük kardeşi Abo'dur kendine saldıran köpeğin ayağını kıran. Köpeğin sahibi tek mavzer kurşunuyla… Kefene sarılmadan alınmıştır öcü Abo'nun. Dağlara sığınmıştır Seyfo. Sekiz yıllık eşkıyadır yakalandığında. On üç yıllık mahpusken Özal'ın şartlı tahliyesiyle özgürlüğüne kavuşmuştur. "Benim zamanımda dağlarda benden başka eşkıya yoktu, mahpustan çıktım ki dağlar eşkıyayla dolmuş, hem avrat eşkıyalar bile varmış," diyen, evine gelip gidenlere yatak serip, sofra açan, "Ben netti ki lo, ekmek verdi. Mert olan evine düşmanı da gelse ekmek verir," deyip en geç baharda tahliye olacağına iman eder gibi inanan eşkıya Seyfo…

"İnsan dediğin her şeye alışıyor arkadaş. Burada kimleri uğurlamadım ki. Tahliye olunca ağlayanlar, aylar yıllar sonra tekrar gelenler, tekrar tahliye olanlar… Ben yediyi bitirdim. Habip arkadaş on iki yıl aldı. Medeni arkadaş idamlık. İdam müebbet, müebbet de yirmi beş yıl demek. … arkadaş -beni gösterip- okumuş-yazmış adam, üç yıl aldı. Bak bize!.. Sonra ne demişler, "başın öne eğilmesin aldırma gönül aldırma, görecek günler var daha aldırma gönül aldırma…" Bilir misin türküyü? Hım. Hem dur bakalım iddianamen gelsin. Dama düşen herkes ceza alsaydı her vilayete bunun gibi üç-beş saray daha dikilirdi. Hem burada ayrı gayrı olmaz. Hep biriz. Paramız paran, cıgaramız cıgaran, ceketimiz ceketin. Mahpusta çelik gibi sağlam arkadaşların, çayın-cıgaran varsa korkma. Ha bir de volta. Havalandırmaya çıktığında duvar dibine çöküp kös kös düşünmeyeceksin. Vereceksin zoru voltaya. Çünkü volta mahpusun dermanıdır."

Volta. Havalandırma. Gökyüzü. Gökyüzü: Mavi, bulutlu, uçurtmalı, yaban kazı kataru… Bir leylek üç-beş kanatla geçer havlandırmayı. Yarım gündür havalandırma. Dolu dolu dört saat. Sert ve hızlıdır voltalar. Koşanlar. Birdirbir oynayanlar.

Komşu havalandırmanın sakinleriyle kartopu savaşı yapanlar. Eşkıya Seyfo dinçtir. Kim der yetmişine merdiven dayamış. Koşar. Birdirbir oynar. Halay başı olur. Gülle atar gibi kartopu fırlatır. Hele volta… Voltaya yattı mı Seyfo Dayı, mahpus Seyfo değil, eşkıya Seyfo olur.

Beriki şaha kalmış yaşlarını zaptettikçe dudakları titriyordu.

"Düğün yapalı iki gün olmadı daha."

Gerçek bir eşkıyayla tanışacağımı hiç düşünmemiştim. "Ben eşkıyayım, lo!" İnanmamıştım. Kısa bıyık. Üç parmak sakal. Başında takke. Olsa olsa Sofi Seyfo olurdu, eşkıya Seyfo değil. İlk günlerdi. Sevmemiştim Sofi'yi. "Lo kıtabıma ben de seni sevmemişim," demişti sonraları. Kürtçe konuşamazdım. "Lo bu hukumad seni çıma goymiş buraya," der, dalga geçerdi. İlk sürtüşmemiz, tuvalet yüzünden oldu. Yatakhaneye su çıkmıyordu. Tuvaletler kullanılmamalıydı. Sofi'nin aldırdığı yoktu. Yataktan çıkar, terliğini şaklata şaklata tuvalete girer, kapıyı örtmeden… Uyarılarımızı dikkate almazdı. Kulpunu saklıyordum, kapının. Duydum ki birkaç kez küfretmiş bana. Bir gün merdivenlerde önüme dikilip, "Lo, vallah vuracağım seni!" "Vur!" Bakışları… Eşkıya mıydı harbiden?

"Sen tazecik karını, ben yeni doğmuş torunumu, o nişanlısı… Düşünme böyle. Kurt olur kemirir adamı."

"Ben sizin gibi değilim. Evime gelmişler, ekmek istemişler..."

Haklarımızın kırpıldığı günlerdi. Sayımı oturarak verirken ayakta verir olduk. Bununla da kalmadı. Her gün, her koğuştan seçilen iki kişiye koridorları süpürtme, mutfak işleri yaptırtma, kazan dairesinden kül boşalttırma… Dört arkadaş grev dedik. Dilekçe verdik, idareye. Yarım saat geçmemişti. Koğuşun kapısı kudurmuş köpek gibi hırlamıştı. Başgardiyan Veli. On gardiyan. Cop. Kalas. Zincir. Veli başgardiyan, ucu sivri sarı bıyığını çekiştirip isimlerimizi okumuştu: "Habip Almacı, Madan Çelik, Medeni Gür, … Geçin lan merdiven dibine!"

Onca gözün önünde önce cila, kalay sonra falaka… Bağırtılarımızdan ürkenler… Nasıl oldu? Seyfo Dayı'yla göz gözeyiz. Puslu gözlerinde çaresizliğin sancıları... Artık emindim. Bu adam harbi eşkıyaydı. Fasıl sona erince Seyfo Dayı anlımdan öpüp "Lo helal olsun, iyi dayandın ha," demişti. O günden sonra eşkıya Seyfo dostum Seyfo olmuştu.

"Sen bizim gibi değilsin ama bizler de bir zamanlar senin gibiydik. Bak bu yatak senin."

Pencere kenarındaki ranzanın ikinci katı onundu. Yemek. Angarya. Sayım. Tuvalet. Bu zorunlu hallerin dışında gün boyu ranzasına otururdu. Ekin dolu ova. Kıvrımlı dere. Dere boyundaki söğüt ağaçları. Karşıki dağlar. Esti mi aklına beni de çağırırdı yanına. İçimizdeki ateşin dumanıydı cıgaramız da tüten. O anlatır, ben dinlerdim. Yarım yamalaktı Türkçe'si. Yine de anlattığının hakkını verirdi. Dağı, onun gibi seven var mıdır? Dağ sevgilidir. Saklar. Besler. Barındırır. İhaneti bilmez.

Kazan dairesine kül boşaltmaya gittiğimden beri astımım azmıştı. Kaburgalarım çatırdıyordu öksürünce. Göğsüm, alev alev. Sonrası müthiş bir ağrı. Ağrı sırtıma vuruyor. Terliyorum. Derken baş ağrısı… Revir doktorunun verdiği ilaçlar faydasız. Seyfo Dayı Hızır gibi yetişmişti. Atletimi dahi çıkartıp önce kulunçlarımı yavaş yavaş belki on dakika kadar ovmuş, sonra derisi pörsümüş kalın tırnaklı parmaklarını kartal pençesi gibi sırtıma geçirmiş, omuzlarım arasındaki iki damarı tutup çekmiş, aniden sırtıma bastırmıştı. Çatırtıları duymuştum. Bayılmışım. Uyandığımda ağrı-sızı kalmamıştı. Kuş gibi hafiflemiştim. Omzuma sert bir şaplak atıp," Lo senin ciğerlerin çürümüş, sen burada çıkarsan yanıma gel, bir ay dağda kal kıtabıma eyi olur."

"Koğuşun tek manzaralı yatağı… Bak dışarıya. Bak bak! Ovaya bak, şu dereye, ağaçlara, havaya, buluta, bak ta ilerde leylekler… Dışarıda olsan bu güzelliği göremezsin. Kıymetini bil. Ağlamayı da kes. Hem o hangi gecedir ki sabah olmamış delalamın…"

Adam dal gibi titredi.

Kendine göreydi takvimi. Hesabını kendisi bilirdi. Baharı, yazı, güzü, kışı; fırtınalı günleri; karı, donu, yağmuru takvimine göre belirlerdi. Havalandırmada, üç kanatlık gökyüzümüzü kaplayan kara koyu bulutlara gözlerini diker, "lo korkmayın bu hava yağmaz" der, dediği de olurdu. Nedense baharda çıkacağına mıh gibi inanmıştı. Ötesi yoktu. Bahar: Diriliştir. Kurtuluştur. Yeniden doğuştur. Özgürlüktür. Otuz-kırk koyun tedarik edip eşkıyalık ettiği dağlarına dönecektir. "Kitabıma kar düşene kadar yatmam damda. Lo yatınca dışarıda, yıldızlar… Paaa!"

Kırpılan haklarımızdan birisi de görüşmecilerimizin bizlere getirdikleriydi. Giysi, para dı-

şında hemen her şeye ya el konuluyor ya da geri çevriliyordu. Gelen yiyecekler dahi didik didik ediliyordu. Iğdırlı bir arkadaşa, daha önce görmediğim, kökü parmak kalınlığında, on santim uzunluğunda, yaprakları yemyeşil, sarımsak gibi kokan yarım çuval dolusu bir tür ot gelmişti. Herkes nasıl da sevinmişti. Sormuştum.

"Sizin oralarda olmaz mı?"

"Bilmem, hiç görmedim."

"Gulik bu gulik."

"Gulik?"

"Çiriş de derler."

"Nasıl yiyilir?"

"Haşlarsın, salçalı soğanlı kavurursun, üstüne üç de yumurta kırdım mı? Yahut haşlar, sarımsaklı yoğurt döküp yersin."

Yaptılar. Yedik. Ispanağı andıran bir tadı vardı. O gün Seyfo Dayı'yla birlikte beş arkadaşın duruşması vardı. Mahkemeye gitmek kolay mı? Erzurum'dan Erzincan'a… Hele kışın dört saatten fazla çeker yol. Duruşmalar uzarsa dönüş çoğu zaman ertesi güne kalır. Erzincan E tipi fukara hanı gibidir… Ama o gün öyle olmamıştı. Gidenler akşam sayımından sonra dönmüşlerdi. Tahliye yoktu. Yine de moraller iyiydi. Hoş-beş. Duruşmanın seyri?.. Hangi koğuşta kimler mahkemeye gelmiş? Tahliye olan var mıymış? Seyfo Dayı yekten yerinden kalkıp, "lo durun hele sabahtan buyana açız." Yemek masaya gelmeden Seyfo Dayı kokusunu almış, avcının yaklaştığını hisseden av gibi ürkmüştü.

"Lo nedir bu?"

"Gulik"

"Gulikkk!.. Gulikkk!.."

Ağzı açık kalmıştı. Bakışları anlamını yitirmişti. Revirden hastaneye… Üçüncü krizmiş. Geldi, gitti, uyudu der gibi öldü demişlerdi. Madan Abi: "Bizim oralarda gulik baharın müjdecisidir. Iğdır'a uğramadan Sarıkamış'a gelmez gulik."

Ertesi gün. Seyfo Dayı'nın ranzası boş. Yanımda Madan Abi. Bizimki cıgarayı fitilleyip dipteki alt ranzaların birine bağdaş kurmuş. Dumanın hırâmına tutulmuş. Dünkü yaşlı gözlerde keskin bir kararlılık.

"Niye?" dedik.

Paketi uzattı…

"Dayanamam, dedi. "O dağları, ovayı, otu-ağacı görüp de… En iyisi görmemek."

Ezgin

Jan ZİRYAN

ürküttük şimdi biz
doğanın kuşlarını
eprimiş yüzlerle
ölüm döktük yeryüzüne

sesine susuyor sonra insan
rüzgârına, nehrine
ayakların birikmiş hıncına

inancın karartılı perdeleri ile dün
devinirken günbegün
unutulur, yutulur
ellerin yası
kurutulur dağ
yarına vurgun
nârına yanık
suyuna yunmuş

muştusu yitik
eskidi o karasular
aylak ayaklarla
şimdi o çorak toprakların
kurak bulutların
o ırak insanların
karıncaları sürgün
kanatları bezgin

denizler çoğaltmalı
hüznü dingin
o benizleri ezgin insanlara
yeni yollar bulmalı
ummanı biz
yeni ormanlar filiz filiz
yeni yurtlar

yeni yengiler!

Leven UĞUR

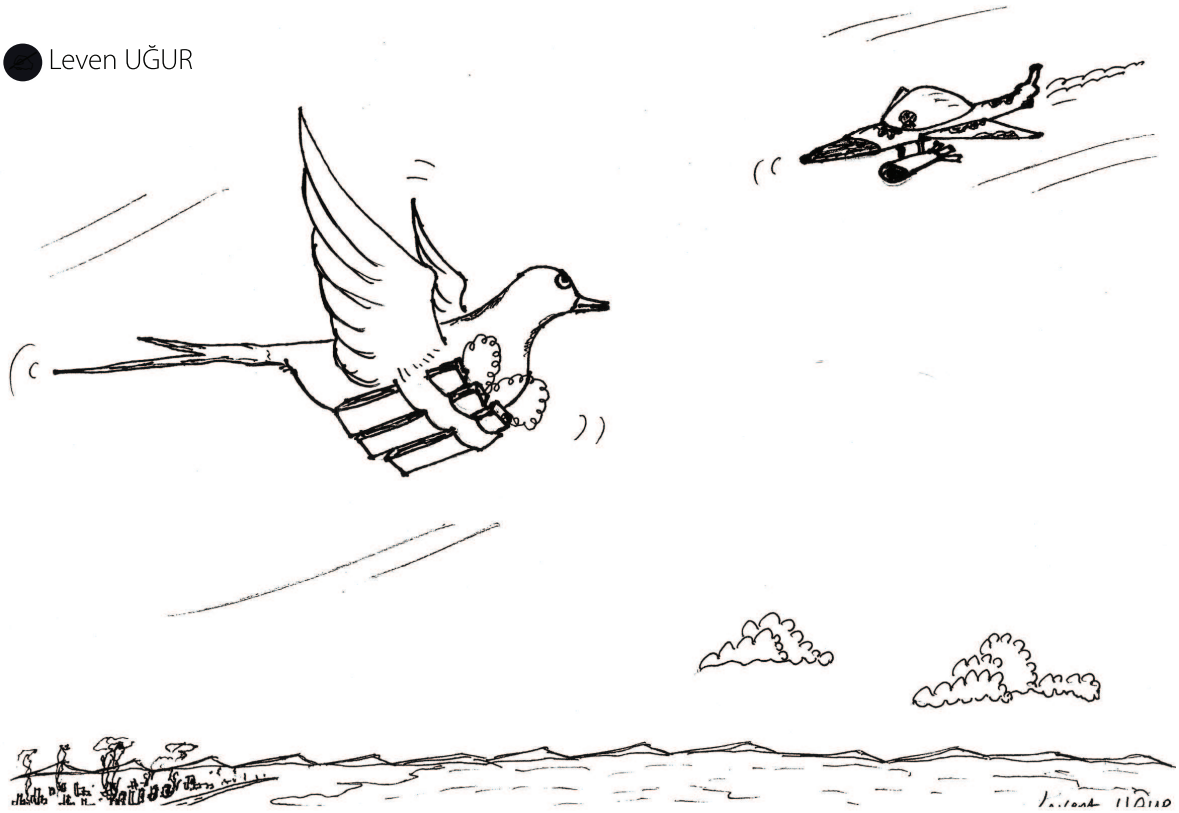

ARKASI BAHAR

Rahime HENDEN

I
Kıyıda göz kırpıyor
görkemli ışıklar.
Parıldayan inci taneleri sanki
bir yanıp bir sönen.
Koyulaşarak çöküyor gece.
Kararıyor giderek
Boğaz'ın lâcivert suyu.

II
Sahilde işportacılar
Tezgâhını topluyor birer birer.
Bu kaçıncı kış mevsimlerden
yüreğimin soğuduğu.
Işıklı bir gemi yanaşır yavaştan.
Köpek ulumaları uzaklardan.
Alır başını yorgun akşamlar
geceye gömülür zaman.

30.11.2009
Beykoz

III
Sardunya kızıla dururken saksıda
yakamozlanır kıyının ışıkları.
Göz kırpar her yandan
dans ederek dalgalarla.
Işıktan bir kolye
asılır Boğaz'ın boynuna.
Kışın karnında mayalanır bahar.
Bu kış da gelir geçer elbet
arkası bahar.
Arkası bahar.

*54. sayımızda yayınlanan 5. bölümün son cümlesi bir hata sonucu çıkmamıştır. Yazının son paragrafı şu şekildedir: "**Teşrihhane (Ceset/kadavra parçalama yeri)** Yukarda anlatıldığı üzere örneğin altın dişleri almak için cesetler daha önceden işaretlendiler. Kurbanların organları üzerinde bilimsel araştırmalar yapıldı. Her tıp hekiminin kendi uzmanlık alanı vardı. (Devam Edecek)" Bu hatadan dolayı okurlarımızdan özür dileriz.*

Mauthausen Temerküz Kampı *örneğinde* Hitler-Faşizminin Barbar Baskı Sistemi - VI -

Kurtarılma

Kurtarılan kadın Tutsaklar

Bu konuya Güney Dergisi, sayı 50/2009, sf: 32 de "Savaş sonrası dönemin hemen ertesi" alt başlığı ile Mauthausen TK-Anma Yerinin Kısa Tarihi bölümünde ve Güney, sayı 51/2010 sayısı, sf: 44-45 de "Kurtarma" ve "Epilog" altbaşlıklarında belli bağlamlarda değinmiştik. Şimdi kurtarılmadan önceki duruma ve kurtarılma sırasındaki olaylara daha yakından bakmak istiyoruz.

Kurtarılan Erkek Tutsaklar

Tahliye Etme Uzun Yürüyüşleri

30. 03. - 18. 04. 1945 tarihleri arasında Peggau, Leibnitz, Hinterbrühl, Floridsdorf I ve II, Viyana Sauer-Fabrikaları, St. Aegyd, Hirtenberg, Melk, Amstetten, Wiener Neustadt ve Wiener Neudorf yan kampları kapatıldı ve yürüyebilecek haldeki tutsaklar çoğunlukla Steyr yan kampı üzerinden Mauthausen, Gusen veya Ebensee'ye nakledildiler.

Loibl-Geçidi, Klagenfurt, St. Lambrecht, St. Valentin ve Schlier yan kampları ancak Nisan sonu 1945 de tasfiye edildiler ve tutsaklar yollara döküldüler.

Viyana Sauer-Fabrikaları ve Loibl-Geçidi yan kamplarındaki hastalar öldürülmediler. Diğer tüm boşaltılan kamplarındaki yürüyecek durumda olmayan tutsaklar Mauthausen ana kampı komutanı Ziereis'ın güya Mart 1945 de verdiği " *düşmanın eline hiçbir tutsak düşmemelidir"* yazılı emriyle ya kurşuna dizildiler veya kalbe batırılan şırıngalarla katledildiler. Yürüyebilecek haldeki Almanlar, Avusturyalılar ve tek tek İspanyollara ayrıcalıklı davranıldı; onlar bazılarına askeri uniformalar da giydirilerek görevli olarak kullanıldılar.

Yararlanılan Kaynak: Hans Maršálek: Mauthausen Temerküz Kampının Tarihi, Dokümantasyon, 4. baskı, Viyana 2006, s. 349 vd.

Dayanışma yoluyla ulusal çelişkilerin giderilmesi ve direniş üzerine

Mauthausen TK'daki dayanışma ve tutsakların direnişi hakkında resmi belgelerde herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Ama Nisan 1945'in son günlerinin, Uluslararası Komite'nin faaliyetleri hakkında gerçek raporlar, 5.5. den 7.5. 1945 e kadarki günlerde kurulan tutsakların birlikleri ile ilgili ra-

MTK'daki Ölüm Kütüğü

porlar, tutsak birliklerinin mücadele etmeye hazır bulundukları ve Mauthausen Belediyesi Bölgesinin işgal edilmesi üzerine bilgi veren telgraflar yeterince mevcuttur. Dahası silahlanmış tutsakların resimleri ve Tuna Nehri üzerindeki silahlı çatışmalar hakkında raporlar ve de bir illegal eylem yüzünden "kaçarken" vurulan tutsaklar hakkında SS-raporları ve son olarak tek tek kişilerin veya tutsak gruplarının firarları üzerine bir dizi SS-raporları vardır.

Kurtarılmadan sonra yayınlanan yaşanmışlıkların sayısız dayanışma ve illegal direniş eylemleri hakkındaki yazılı anlatışlarının hepsi eski tutsak kaynaklıdır. Bu baştan geçenlerin kağıda/belgeye dökülmesi çoğu kez bir ulusal grup veya baraka bloğundaki veya zorla çalışma yerindeki yaşam açısından ortaya çıkmıştır.

Mauthausen TK'ındaki her türlü siyasi etkinliğin, haber yaymanın, örgütlü dayanışmanın her türünün, bizzat her siyasi konuşmanın/sohbetin ölümle cezalandırıldığı bir kez daha yinelenmelidir. MTK'deki birçok tutsağı kapsayan bir direniş örgütlenmesi karşısında şu unsurlar etkin oldular:

- Barbar SS-terörü
- Kriminel tutsak fonksiyonerleri
- Kampta bulunan tutsakların olağanüstü kısa yaşam süreleri
- Yaşamda kalmak uğruna gaddarca bir mücadele
- Her şeyden önce 1939 dan 1944 yılına kadar tutsakların birçoğunda yılgınlığa düşürücü ümitsizlik
- Bazı tutsak gruplarının katı tecrit edilmişlik hali ve nihayet
- Ulusal tezatların geleneksel gücü.

MTK'nın büyük oranda adi suçlulardan oluşan "öz yönetimi", SS-terör sisteminin yıllarca uzantısıydı.

Bu idari yönetimin yapısı ve görev dağılımı hakkında en azından 1944 İlkbaharına kadar salt komutanlık kurmayının SS-mensupları karar verdi. Burda da hem tutsaklar grubunun tümü, belirli ulusal gruplar ve de tutsak fonksiyonerleri karşısında eskiden beri başarısı denenmiş "böl – yönet" taktik kuralı uygulandı. SS'lere göre tutsaklar hiyerarşisinde önceden de belirtildiği üzere (1941-1943 arasında) Sovyet savaş tutsakları ve (1940-1943 arası) Yahudi tutsaklar en altta; Almanlar (bunlara Avusturyalılar da dahil), kısmen de Lüksemburglular, İspanyollar ve Çekler en üst kademede bulundular.

Oysa ancak 1943/1944 Kışından, herşeyden önce 1944 İlkbaharından itibaren kampta nüfuzlu yerlere çeşitli milliyetlerden siyasi tutsaklar yerleştirilebildi.

Tutsaklar içinde sevk edildikten hemen sonra marangozhane, torna-tesviyehane, terzihane ve başka bir atölyede veya yazı kalemlerinde, inşaat ofislerinde, revirde, dezinfeksiyonda, çamaşırhanede, siyasi bölümde ve hatta kamp yazı işleri kalemlerinde ve mutfakta hizmet ve blok personeli olarak, 1943 Yazından itibaren silah sanayi üretim birim ve hangarlarında uzman olarak çalış(tırıl)ma şansına sahip olanların TK'nı canlı olarak terk etme gibi belirli bir olanakları vardı. Ya taş ocağında, ya kamp ve/veya maden ocağı inşaatında veya da hatta cezalandırma bölüğünde metazori çalıştırılan diğer tutsakların hepsi, - birkaç istisna dışında – eğer birkaç hafta içinde değilse, birkaç ay içerisinde kaçınılmaz olarak yaşama veda etmek zorunda kaldılar.

Tutsaklar doğal olarak kendilerinin eğitim düzeyi, zeka-bilgi seviyesi, doğaları-karakterleri açılarından birbirlerinden farklılıklar gösteriyorlardı. Aynı zamanda farklı farklı yaşam anlayışları ve özelliklere sahip idiler. İçlerinde her toplumsal kesimden gelenler vardı; çeşitli siyasi görüşleri ve türlü çeşitli dini inançları içlerinde barındırıyorlardı. Batı - Orta Avrupalılarda ve Sovyet vatandaşlarında işçiler ve aydınlar; (1942 den itibaren) Polonyalılarda, Yugoslavyalılarda, Arnavutlarda ve Yunanlılarda tarım işçileri ağır bastılar.

1939 dan 1944 İlkbaharına kadar Polonyalılar, İspanyollar, Çekler, Sovyet vatandaşları, Almanlar ile Avusturyalılar MTK'ında SS tarafından denetlenemeyen iç kamp yaşamını en güçlü bir şekilde etkileyen ve tek tek grupların hem yanyana hem de birlikte olmasına nüfuz da eden ulusal kolektif idi. Diğer ulusal gruplar, örneğin Yugoslovaklar da iç siyasi yaşamı daha düşük oranda etkilediler.

İlk Sovyet Savaş Esirlerinin Gelişi

Yararlanılan Kaynak: A.g.e., s. 357 – 361

Sovyet Vatandaşları

Sovyet vatandaşları Polonyalılardan sonra ikinci büyük tutsak grubunu oluşturdu. Onlar şu beş büyük kategoriden bileşti:

1. "İnfaz edilmeleri taş ocağında zorla çalıştırıldıklarından dolayı ertelenen" yaklaşık 5.333 tecrit edilmiş savaş tutsaklarından; hemen hemen hepsi birkaç ay içinde öldürüldü.

2. Alman İmparatorluğuna çalıştırılmak üzere zorla alınıp götürülen ve bunun sonucunda işyerindeki herhangi bir kabahatten dolayı, çoğu kez siyasi faaliyet yüzünden MTK'a sevk edilen binlerce sivil Ruslardan, eski "doğu işçilerinden" veya Sovyet savaş tutsaklarından (bunlar arasında birçok subay).

3. Yaklaşık 4.300 ağır bir şekilde tecrit edilmiş " K-Eylemi" (Bkz: Bu yazı dizisinin 5. Bölümü – BN) tutsaklarından; savaş esirleri kamplarından firar eden ve tekrar yakalanarak tasfiye edilmek üzere MTK'na sevk edilen eski subay ve astsubaylar (Nisan 1944 den Şubat 1945 e kadar).

4. Sürekli olarak hastalar kampında kalan yaklaşık 800 civarındaki ağır yaralı savaş gazilerinden.

5. En azından geçici olarak Alman askeri makamları tarafından kurulan "Eyaletlere ait Birliklere" veya Yardıma Hazır Birimlere hizmet eden yaklaşık 3.500 eski savaş esirlerinden.

6. Bunlara ek olarak bir de resmen siyasi bir suç nedeniyle sevk edilen Rus, Letonya, Litonya ve Estonyalı koruma tutsaklarından küçük bir grup vardı.

Tek tük istisna dışında Sovyet tutsaklar tümüyle genç insanlardı; kanları kaynıyordu ve Kızıl Ordunun zaferine inançları tamdı. Buna karşın çeşitli nedenlerle yekpare bir birim oluşturmadılar.

Sovyet vatandaşları firar eden tutsakların en büyük oranını oluşturdu.

Mauthausen ana kampında ihtimalen 1944 Sonbaharında Sovyet tutsakları içerisinde, tek tek Alman ve Çek komünistleri ile bağlantıları bulunan küçük ama sıkı örgütlenmiş illegal bir etkinlik kuruldu. Tüm yan kamplarda – herşeyden önce 1944/45 Kışından beri – tek tek Sovyet vatandaşları illegal komitelerde faaldi.

Yararlanılan Kaynak: A.g.e., s. 366 – 367

Yahudi Tutsaklar

Yahudi tutsaklar ve Sovyet savaş esirleri 1940 dan 1943 e kadar en kötü koşullarda yaşamak zorunda kaldılar. 1.1.1940 dan 1944 Şubat Sonuna kadar MTK'da Polonya, Almanya, Böhmen ve Mähren, Avusturya ve Hollanda'dan yaklaşık 2.760 Yahudi vardı. Bu tutsaklar GESTAPO tarafından sözde siyasi faaliyet nedeniyle Hollanda'dan rehine olarak imha edilmek üzere MTK'na sevk edildiler. Tek tek kişiler dışında hepsi birkaç gün veya hafta içinde katledildiler. Onlara uygulanmayan hiçbir öldürme türü yoktu.Yahudi tutsaklar kampa geldiklerinde SS'ler esas olarak onlarla meşgul olduklarından, onlara kötü davrandıklarından ve onları "kaçarken" kurşuna dizdiklerinden diğer tutsak kategorilerine uygulanan kamp terörüne ara veriliyordu. Bunu özellikle 1940 dan 1943 e kadarki ölüm kütük kayıtları da kanıtlıyor. "GESTAPO - Yahudileri" ağır bir tecrit altında tutulduklarından ve yaşamları kampta kısa sürdüğünden, onların çoğunluğu siyasi olarak faal

Kurtuluştan sonra Koğuştaki Tutsaklar

Silahlanmış Tutsaklar

ve göreceli olarak genç olmalarına karşın kamptaki illegal olaylara müdahale etme durumunda değildiler.

Yahudi tutsakların üzerinde birleştikleri ortak bir dünya görüşü yoktu; ama onlar aynı sosyal koşullar kökenliydiler. Örgütsüzdüler ve farklı ulusal ve kültürel alanlardan geldiler. Tüm bu belirtilen nedenlerden ötürü Yahudi tutsaklar kampın illegal olaylarına değinmeye değer bir şekilde müdahale etme durumunda değillerdi. Nazilerin uyguladıkları katliamlar şüphesiz onların Yahudi beraberliği duygusunu güçlendirmesine karşın bizzat Yahudi tutsaklar nezdinde bile ulusal aidiyet dini aidiyet karşısında ağır bastı.

Yararlanılan Kaynak: A.g.e., s. 369-371

Dayanışma ve Direniş

Önceleri tutsakların ulusal gruplarının belirli kesimleri birbirleriyle mücadele ettiler, tek tek uluslar arasında kapışmaların bile olması seyrek değildi. Bu nedenle Mauthausen'deki tutsak kitlesinde 1944 Sonbaharına kadar kampın SS-yönetimine karşı illegal geniş bir direniş cephesi kurabilmenin tabanı yoktu. Bu faaliyet başlarda siyasi olarak bilinçli tutsaklarla sınırlı kaldı. Bu da ancak eğer söz konusu kişiler SS-gardiyanları ve adi suçlu Capoların despotluklarından bir derece korundukları bir çalışma müfrezesine verilmişlerse mümkündü.

Daha 1939 yılında 1.600 tutsak Dachau'dan geldiğinde Alman ve Avusturyalı siyasi tutsakların grubu içerisinde illegal bir dayanışma geliştirilmeye başlandı.

Tek tek "müfreze, masa, yatak- veya dolap kolektifleri" kuruldu. Bu "komünler"de gelen paketlerden çıkan veya "örgütlenen" gıda maddeleri tüm "üyelere" dağıtıldı. Daha değerlice gıda maddeleriyle Capo ve blok fonksiyonerlerinden daha iyice işyerleri satın alındı; kolektifin hastaları için ilaçlar veya hastalar kampında/revirde bir yatak sağlandı. Böylesi kolektiflerde sadece ana kampta 2. den 15. ye kadarki barakaların belirli tutsakları vardı; çünkü bu tutsaklar sürekli olarak nisbeten daha iyi çalışma müfrezelerinde çalıştırıyorlardı ve bu kolektifin üyeleri ek gıda maddesi bulmak ve bunları bir yerlerde korumak ve saklamak imkânına sahiplerdi. Ne var ki, bu "komünler" çok az istisnalarla aynı ulusa mensuplarla sınırlıydı. Fazla tutuklunun bulunduğu bir firarda da buna hemen hemen istisnasız aynı ulustan tutsaklar katıldı.

Kurtuluş günü Tutsaklar: solda yatan tutsağın göğsünde gaz odasında katledilmek üzere numara görülüyor...

Enternasyonal çerçevede ilk dayanışmayı İspanyol Cumhuriyetçiler gerçekleştirdi; onlar kampta bulunan Enternasyonal Tugaycılarla bağ kurdular ve onları desteklediler. Kampa sevk edilen ulusal çelişkilerden az etkilenen ve yıllardır illegalitede faal olan tüm Avrupa uluslarının komünist fonksiyonerler içine kapanık ulusal gruplaşmaların dar sınırlarını kaldırmaya ve genişletmeye çalıştılar. Onlar 1943 Sonbahar sonundan itibaren şiarlarla, askeri durum hakkındaki haberlerle ve çok çeşitli etkinliklerle ulusal çelişkilerin zayıflatılmasına ve uluslar içerisinde ve bunları aşarak kendilerini siyasi grup olarak örgütlemeye çaba gösterdiler.

Tüm ulusları kapsayan dayanışma eylemleri (Örn.: hastalara örgütlenmiş ekmek dağıtımı), belirli kriminel tutsak fonksiyonerlerin gaddarlığına ve SS'lerin emirlerine karşı bilinçli direniş İspanyol Genç Sosyalistlerin desteğiyle komünistlerin saflarından gerçekleşti. Böylesi ulusal çerçeveleri aşan örgütlü faaliyetler 1944/45 Kışına kadar – hasta kampı ve revir dışında – ne burjuva siyasilerde, ne sosyaldemokratlarda, ne de ruhbanlarda vardı.

Viyanalı komünist Josef KOHL 1939 yılından 1945 yılına kadar uluslararası dayanışma ve direnişin baş örgütleyicisi idi.

O, özellikle en çok acı çeken Sovyet ve Yahudi tutsaklar nezdinde nerdeyse efsanevi bir üne sahipti. Josef Kohl'un girişimiyle Sonbahar 1943 de ana kampta Mauthausen ve yan kamplardaki özel kamp koşullarının bakış açısından uluslar aşırı bir direniş hareketinin kurulması olasılığı ile ilgili olarak görüşmeler yapıldı. Bu toplantılara başta Kohl'un dışında Çek Otto VOSLAREK, Avusturyalılar Franz KALTEİS, Hans MARSALEK ve daha sonra Leo GABLER katıldı. Bu konuda Kohl kampta bulunan üç yönetici Alman komünisti ile bağ kurdu.

Almanlar Fritz GROSSE ve Walter EHLEN'in gelmesiyle 1944 yılının Şubat ayından Mart ayına kadar ana kampta Fransız komünistlerinin ve Fransa'dan gelen Çek komünist Arthur LONDON yardımıyla, Leo Gabler, Josef Kohl, Hans Marsalek (hepsi Avusturyalı) ve Arthur London'dan oluşan illegal bir yönetici grup kuruldu.

Bu dörtlü komite önce her ulusal grup içerisinde yönetici yapıların kurulması ile uğraştı. Gabler'in Viyana'ya sevk edilmesi ve London'un hasta kampına gönderilmesi nedeniyle ana kamptaki merkezi yönetimin faaliyeti felce uğradı. Bu organın faaliyeti Kohl'un tek tek eylemleriyle sınırlı kaldı.

Dörtlü komitenin girişimiyle 1944/45 Yazından Kışına kadar ulusal alanda komünistlerin öne çıktığı şu uluslarda illegal yönetim kurumları oluşturulmaya çalışıldı: Çekler, Fransızlar, İspanyollar, Almanlar, Sovyet vatandaşları ve tabii ki Yugoslavlar.

O zamanlar ana görevler, kriminel personelin geri püskürtülmesi, yan alanlarda illegal direniş örgütlerinin kurulması, herşeyden önce değişen askeri durum nedeniyle tek tek uluslar arasındaki çelişkilerin azaltılması,

- Hastalar için gıda maddeleri ve giysi temini,
- Çok tehlike altındaki tutsakların firarını mümkün kılma,
- Halk ile bağ kurma,
- SS-ispiyoncularını teşhir etme,
- Askeri durum hakkında güvenilir radyo haberlerine ulaşma ve SS-komutanlık kurmayı içerisinde haberleşme servisi inşa etme,
- ve de kitlesel imha etme halinde askeri bir direnişinin hazırlanması.

Dörtlü komitenin fesh edilmesinden sonra ana kampın yazı işleri kalemi öne çıkan bir rol oynadı. Çünkü bu kalemde çalışan tutsaklar ilkesel olarak tüm tutsaklar için görülebilen işlevsel görev noktalarına tüm ulusların çeşitli siyasi grup ve tutsaklarının üyelerini yerleştirmeye çaba gösterdiler. Kamp kaleminin çabasıyla 22 nolu baraka (karantina kampı) 1944 Sonbaharında gıda maddeleri, giysiler ve saklanması gereken tutsaklar için sistematik olarak topla(n)ma yerine dönüştürüldü. 1945 İlkbaharında ilkel silahlar (16 adet gaz yağı ve benzinle doldurulmuş şişe) yapıldı.

1944/45 Kışından itibaren 22. Blokta Avusturyalı, Çek, İspanyol ve Alman tutsakların katıldıkları sayısız illegal toplantılar yapıldı.

Silah deposundan tek tek tabancalar kampa kaçırıldı.

1944/45 Kışından itibaren ana kamptaki illegal dayanışma, hasta kampının belirli tutsak fonksiyonerlerinin yardımıyla kamp yazı işleri kalemi tek tek mensuplarının isim değiş-tokuşu ve yanlış bilgi verme yoluyla tek tek çok tehlike altındaki tutsakları kurtarabilecekleri bir duruma geliştirilmişti.

Enternasyonal illegal tutsak örgütleri ihtimalen 1944 ve 1945 yıllarında Melk, Gusen I, Linz III, Viyana Sauer-Fabrikaları, Loibl-Geçidi, Ebensee, Klagenfurt ve Wiener Neudorf yan kamplarında kuruldu.

Ana kampta yabancı radyo haberleri gizlice dinlendi ve bu haberler yayıldı. Üç tutsak gizlice radyo yayınları dinlediklerinden yaşamlarından oldular.

Yararlanılan Kaynak: A.g.e., s. 371 – 378

Sabotajlar

Bu konuda resmi kayıt yoktur. Ama kurtuluştan sonra yazılan Gusen savaş sanayiinde, somut olarak Steyr-Fabrikalarında bilinçli bir sabotajdan (somut bilgi vermeksizin) söz eden birçok tutsak raporları mevcuttur.

Lakin bir grup kadının Mauthausen Direniş Tarihinde eşsiz olan davranışına burda değinilmelidir. Erkeklerin yanında 500 kadının da demiryolu inşaatında çalıştırıldığı Amstetten yan kampı 20. 03. 1945 tarihinde bombalandı. Bu uçak saldırısında birçok kadın ve erkek öldü ve her iki cinsten çok fazla tutsak da yaralandı. Yatılan barınaklar kısmen tahrip olduktan sonra kadınlar geçici olarak ana kampa sevk edildiler. 23. 03. 1945 de onların yine Amstetten'e dönme emri verildi. Ama kadınlar bu yola çıkmayı reddettiler; ve SS-başı Bachmayer kadınlara (18. Blok) geldiğinde birçok Fransız kadından ve bir İngiliz kadından bileşen delegasyon, onların Amstetten'in sürekli bombalanması nedeniyle kadınların oraya geri dönmeye hazır olmadıklarını ona bildirmekte görevlendirildiklerini açıkladı.

Böylesi bir itiraz Mauthausen'de asla olmamıştı. Bachmayer de böylesini şimdiye kadar yaşamamıştı. Kızarıp bozararak delege kadınların kamp hapishanesine atılması emrini verdi; ama kadın tutsakların yola çıkmasında ısrar etmedi. Kamp yazı işleri kalemindeki tutsakların onlara arka çıkmasından sonra bu kadınlar aynı gün kamp hapishanesinden tahliye edildiler. Bu, MTK-tutsaklarının beraberinde zararlı sonuçlar getirmediği ilk açıktan ve başarılı işi reddetme idi. Böylesi bir davranış birkaç

Genç Sovyet Tutsaklar

zaman önce hem sözcünün hem de delegasyonun hepsinin kaçınılmaz olarak ölümüne götürürdü.

Yararlanılan Kaynak: A.g.e., s. 381 – 382

Enternasyonal Komite

Nisan 1945 in son günlerinde ana kampta Auschwitz Temerküz Kampından 25. 01. 1945 de gelen Avusturyalı komünist Dr. Heinrich DÜRMAYER'in girişimi üzerine beş veya altı kişiden oluşan Enternasyonal Komite (EK) kuruldu. 27. 04. 1945 den Amerikalı birliklerin kampa gelmesine kadar EK'nin bu beş veya altı üyesi yazı işleri koğuşunda bazen günde çok kez toplandı. 04. 05. 1945 den sonra EK, ana kampın iç işletmesini idari açıdan yönetmeye ve 05. 05. 1945 den sonra kriminel tutsak personelin işine son vermeye çalıştı. 05. den 08. 05. 1945 e kadar çokça partilerüstü ulusal komiteler EK'ne temsilciler yolladılar; böylece EK çok kez personel olarak tamamlandı veya değişti; EK'nin başkanı daima Dr. Dürmayer kaldı.

27. 04. – 17. 05. 1945 arasında diğerlerinin yanında şu kişiler EK'ne mensup idi:

Dr. Heinrich Dürmayer, başkan, Avusturya; Franz Dahlem, Almanya; Leopold Hoffmann, Çekoslovakya; Lucien van Herle, Belçika; Jaques Kambanellis,Yunanistan; Prezikov Kuhar-Lovro, Yugoslovakya; Jean Lavry, Belçika; Guiliano Pajetta, İtalya; Kurt Pany, Çekoslovakya; Karl Peyer, Macaristan; Andrej Pirogov, SSCB; Dr. Josef Putek, Polonya; Oktave Rabatè, Fransa; Manuel Razola, İspanya; Emile Valley, Fransa; Adalbert Waldmann, Macaristan.

Ana kampta da kadrosunu Cumhuriyetçi İspanyollar, Çekler, Almanlar ve Sovyet vatandaşlarının oluşturduğu askeri tutsak birimleri kuruldu.

Bu askeri tutsak birimleri – ABD-tankları Mauthausen ana kampını ve Gusen yan kampını terk ettikten sonra – Mauthausen ve Gusen kasabalarında Örn.: köprüler, bağlantı yolları, postaneler, üstgeçitler vs. gibi stratejik noktaları işgal ettiler.

Yararlanılan Kaynak: A.g.e., s. 382 – 383

1945 Nisan günleri ve 5 Mayıs 1945 günkü Kurtarılma

07. 04. 1945 de Oberlanzendorf, Wien, Linz, Iglau ve Brünn Gestapo-Hapishanelerinden özel olarak seçilmiş tutsak grupları sevk edildiler ve hemen hemen tamamı ismen kayıt altına alınmaksızın gaz odasında katledildiler.

Bu günlerde gaz odası ve enseye kurşun sıkılarak infaz etme köşesi durmaksızın çalıştı. Krematoryumun bacasından metreler boyunca alevler göğe yükseldi.

Yaklaşık olarak Nisan ayı ortalarında sadece "gizli bilgi sahibi olanların" imha edileceği ortalığa yayıldı.

Aynı zamanda kampta çokları, nefret edilen Nazi-sisteminin ortadan kaldırılmasıyla nihai zaferin, barışın ve memlekete yakında dönmenin birkaç gün içinde olmazsa, birkaç hafta içinde gerçek olacağını biliyordu.

19. 04. 1945 de SS-yöneticileri tarafından son Hitler doğum günü partisi kutlandı. Bu biraraya geliş komutanlık kurmayındaki SS-ileri gelenlerinin dar çevresinin veda toplantısı oldu ve kamp komutanı Ziereis bu toplantıya katılanlara temerküz kamplarındaki tüm mevcut tutsakların Amerikalılara teslim edileceğini bildirdi.

19 Nisan'ı 20.04.1945'e bağlayan gece Cenevre (İsviçre), Kızıl Haç Enternasyonal Komitesi'nin bir kamyon konvoyu gıda maddeleri paketleriyle kampa ulaştı ve ertesi gün 756 kadın tutsak (489'u Fransız, 231'i Belçikalı, 34 Hollandalı, bir İngiliz ve bir ABD-vatandaşı) İsviçre'ye doğru yola çıktılar. Buna dayanarak tüm tutsakları imha etme girişimin artık gerçekleşmeyeceği sanıldı. Ama SS tam da aynı gün saldırdı. Komutan Ziereis'in emri üzerine 20. 04. 1945 de 3.000 yaşlı ve bedensel olarak zayıf düşmüş tutsak *"gerçekten hastalara yer açmak ve III. Kampta onların iyileşmesini bekleyebilmek"* için III. Kampın hasta kampında toplanmalıydı. Aslında ise Mauthausen, Gusen I ve Gusen II'deki hasta barınakları boşaltılacak ve ayırt edilenler gaz odasında katledileceklerdi.

Gerçekleşen sabotajlara karşın 1.400 civarındaki yaşlı ve bitkin düşen tutsakların seleksiyona uğramak üzere nakil edilmesi engellenemedi.

1945 Nisan sonunda Müttefik Güçlerin uçakları Yukarı Avusturya üzerinden şu (Almanca) bildiriyi attılar:

Sovyetler Birliği, Amerika Birleşik Devletleri, Büyük Britanya Hükümetlerinin tüm Alman komutanlarına, nöbetçi birliklerine ve Gestapo memurlarına

U Y A R I S I

Almanya ile savaş halinde bulunan tüm Birleşmiş Milletler adına Sovyetler Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ve Büyük Britanya'nın Hükümetleri burada resmi bir uyarıyla Almanya'da ve Almanya tarafından işgal edilen bölgelerde Müttefik Güçlerin savaş esirlerini elinde bulunduran tüm komutanlara ve nöbetçi birliklere ve Gestapo memurlarına ve ister savaş alanında olsun, ister ulaşım yollarında olsun veya ister cephe gerisindeki bölgelerde olsun, emirlerine Müttefik Güçlerin savaş esirleri devr edilen hizmet konumları ve rütbelerinden bağımsız olarak tüm diğer kişilere hitap ediyorlar. Bu üç hükümet, tüm bu kişileri ellerinde bulundurdukları Müttefik Güçlerin tüm savaş esirlerinin güvenliği ve sağlığı konusunda ve hem de Alman Ordusunun ve yetkili Alman askeri-, deniz ve hava kuvvetleri Başkomutanlığından daha az bir oranda olmamak üzere kişisel olarak sorumlu tutacağını açıklar.

Müttefik Güçlerin savaş esirlerinden herhangi birine ister savaş alanında, ister ulaşım yollarında, ister kampta, ister askeri hastanede, ister hapishanede, ister başka bir yerde olsun, kötü davranılmasına sebep olan veya ona kötü davranılmasına göz yuman bu kişi acımasızca takibata uğrayacak ve cezalandırılacaktır.

Üç hükümet şu konuya uyararak dikkat çeker: Bu sorumluluk kayıtsız-şartsız olarak ve her halükârda geçerlidir; hiç kimse bu sorumluluğu diğer makamların veya kişilerin üzerine atarak bundan kurtulamaz.

J. STALİN
Sovyetler Birliği Mareşali

H. TRUMANN
Amerika Birleşik Devletleri Başkanı

W. CHURCHILL
Büyük Britanya Başbakanı
22 Nisan 1945

28. 04. 1945 günü öğleninde gaz odasında son zehirleyerek imha işlemi yapıldı ve bu aynı zamanda sondan bir önceki infaz idi.

19. dan 28. 04. 1945 gününe kadar Enternasyonal Kızıl Haç tarafından düzenlenen Batı Avrupalı kadın ve erkek tutsakların bir bölümünün üç kezlik nakli yakındaki kurtuluşun ilk somut işaretiydi. Mayıs ayının ilk günlerinde gittikçe yaklaşan top atışları sonun yakın olduğunu ilan ediyordu. Gerçekten de Nisan Sonu 1945 de Sovyet Ordusu Avusturya'nın Doğusunda Stockerau ile Krems arasındaki sol Tuna Sahiline, ve St. Pölten'in kurtarılmasından sonra Traisen Nehri boyunca sağ Tuna kıyılarına dayanmıştı. Bavyera'dan gelen XII. ABD-Kolordusunun tanker tümenleri 29. 04.1945 de değinmeye değer bir direnişle karşılaşmaksızın geniş bir cephe halinde Bavyera-Avusturya sınırını aşmıştı.

2.5. 1945 öğleden evvel SS'ler güya " gizli bilgi taşıyanları", bunlar toplam 11 krematoryumda çalıştırılan tutsak idi, infaz ettiler.

3.5. 1945 sabahı Mauthausen'de son tutsak tekmili alındı. Sabah tekmilinden sonra SS-birlikleri Mauthausen ve Gusen TK'larını terk ettiler. Bu terkedişten hemen önce ismen bilinmeyen bir sivil kişi kurşuna dizildi. Bu, SS-organların MTK'da son infazı idi.

Kampı terk eden SS-birliklerinin yerini Viyana İtfaiye Polisi aldı.

09. 05. 1945 de Sovyet birlikleri Liezen bölgesine ve Enns nehrinde Yukarı Avusturya sınırına ulaştılar. 10. 05. 1945 den itibaren Tuna Nehrinin kuzeyinde, Mühlviertel'de, Freistadt'a uzanan demir yolu hattı boyunca bir sınır hattı oluşturdular.

05. 05. 1945 günü güneşli bir bahar günüydü. Saat 12.00 sıralarında önce dumanla kaplı yollardan güçlü bir motor sesi duyuldu ve sonra... sonra yavaş yavaş güneş ortaya çıktı: İçinde (Enternasyonal

Kurtuluştan sonra

Kızıl Haç Temsilcisi) Haefliger'in bulunduğu beyaz bir otomobil, Viyana İtfaiye Polisi ve iki Amerikan keşif arabası! Kamp tutsakları çılgınca araçlara koştular. Onların çoğu yarı-çıplak, sadece paçavralarla örtülü, bazıları her türlü giysiden yoksun, yarı-aç yaratıklar, yaşanan iskeletler idiler. Sanki kitlesel bir mezar açılmıştı. Bazıları ayak- bacaksızdı, diğerleri tek ayaküstünde sekerek geliyorlardı, bazıları dört uzuyları üzerinde sürünüp yaklaşıyorlardı. Hepsi tanklara ve yaşam kurtarıcı askerlere dokunmayı denedi. Diğer bazıları da, tamamen bitik veya hemen hemen hiç hareket edemeyenler kamp yolunda toz ve çamur içinde yalpanarak, ellerini veya hiç olmazsa başlarını zırhlı araçlara doğru yöneltmeye çalışıyorlardı. Onlar da kurtarıcılarını selamlamak, onlara teşekkür etmek istediler. Tutsakların çoğu ağladı, bazıları dans etti veya sevinçten hoplayıp zıpladı. Diğer bazıları ise sevinçten kendilerinden geçtiler ve birçokları öylesine bir hasretle bekledikleri ve en nihayet gerçekleşen kurtuluşun tam da bu dakikalarında öldüler...

Sovyet tutsaklarının ayrılması (16. 05. 1945) münasebetiyle Enternasyonal Komite aşağıdaki çağrı yaptı:

"En ağır ve en kanlı kamplardan birinin kapıları: Mauthausen Kampının kapısı açılıyor. Gökyüzünün her yönüne özgür ve faşizmden kurtarılmış ülkelere geri döneceğiz. Daha dün Nazi canavarı cellatlarının elinden öldürülme tehdidi altındaki - kurtarılan tutsaklar kurtuluş için muzaffer müttefik uluslara en derin yürekten teşekkür ederler ve tekrar kavuşulan özgürlük haykırışı ile tüm halkları selamlarlar.

Yıllarca süren kampta bulunuş bizdeki halkların kardeşliği değerleri için anlayışı derinleşti.

Bu ideallere sadık kalarak emperyalizme ve ulusal kışkırtmaya karşı mücadeleyi sürdüreceğimiz üzerine dayanışmacı ve ortak bir anlayış içinde yemin ediyoruz. Dünyanın tüm halklarının ortak çabasıyla Hitlerci hegemonyanın tehdidinden kurtulduğu gibi, bu mücadele edilerek kazanılan özgürlüğü tüm halkların ortak değeri olarak görmeliyiz.

Barış ve özgürlük halkların mutluluğunun güvenceleridir ve dünyanın sosyal ve ulusal hakkaniyetin yeni temelleri üzerinde inşa edilmesi devlet ve halkların barışcıl işbirliğinin biricik yoludur. Bizler kendi ulaşılmış özgürlüğümüzden ve uluslarımızın mücadeleyle kazandığı özgürlüğünden sonra kampın enternasyonal dayanışmasını hafızamızda koruyacak ve bundan

Kurtuluş Kutlaması

şu dersleri çıkaracağız:

Bizler ortak bir yolda,

tüm ülkelerin bölünmez özgürlüğü yolunu,

karşılıklı saygı yolunu,

yeni, herkes için adil, özgür bir dünya inşası büyük eserinde işbirliğinin yolunu,

yürüyeceğiz.

Bizler bu yeni dünyanın tüm ulusların hangi büyük kanlı kurbanlarıyla mücadele içinde kazanıldığını her zaman anımsayacağız.

Tüm ülkelerin akan kanlarının anısına, Nazi-faşizminin katlettiği milyonlarca kardeşlerin anısına bu yolu asla terk etmeyeceğimize ant içeriz. Uluslararası topluluğun güvenceli temelinde özgürlüğün şehit askerlerine dikilebilecek en güzel anıtı kurmak istiyoruz:

ÖZGÜR İNSANIN DÜNYASI

Şu çağrıyla tüm dünyaya sesleniyoruz: Bu çalışmada bize yardım ediniz!

Yaşasın Enternasyonal Dayanışma!

Yaşasın özgürlük!

Mauthausen'deki tüm eski siyasi tutsaklar adına: Çekoslovakya Komitesi / Alman Komitesi / İspanyol Komitesi / Franko-Belçika Komitesi / Yunan Komitesi / İtalyan Ulusal Komitesi / Yugoslavya Komitesi / Macar Komitesi / Avusturya Ulusal Komisyonu/ Polonya Komitesi / Rus Komitesi / Arnavutlar Delegesi / Hollanda ve İsviçre Delegesi / Lüksemburg Delegesi / Romanlar Delegesi.

Yararlanılan Kaynak: A.g.e., s. 385 – 411.

(Mauthausen Temerküz Kampı yazı dizisi burada sona eriyor. Gelecek sayıda temerküz kampları içinde gaddarlığı ile en ünlüsü olan Ausschwitz TK ile ilgili ek bir bölüm yayınlanacak ve böylece Temerküz Kampları konusundaki dizi bitirilecektir.)

GÜZ

Kenan ÖTÜN
dussel-sentez@hotmail.com

Gece hüzünlü, kederli, koyu karanlık. Mevsim hiddetli, sinirli, soğuk, kar beyaz. Ağaçların kalbi kırık, dalları yağmaya devam eden karın rengine bürünmüş. Bembeyaz. Can alıcı, yakıcı bir soğuk dışarıda almış başını gidiyor. Zihnimde dolaşan bir öykü beynimin komutasında parmaklarımla şekil almaya başlıyor.

Sabahın cansız bedenlere gönderdiği büyüden Güz ve Kış da nasibini alıyor. Aynı miskinlikle tatlı geliyor düş. Pat diye patlıyor saat. Ve kayboluyor düşün en tatlı anları, çekip gidiyor bilincinin en keşif noksanı bir yerlerine. Giyinip hazırlandılar çok geçmeden. Gariban bir aşkın sefil muhacirleridir iki arkadaş. Kalıp tutmuş asfaltın kaygan yüzeyine aynı anda adım attılar. Farklı renkte takımların aynı kumaştan fanatikliğiyle çevrelemişlerdi üşüyen boyunlarını. Soğuk aynı sinirle çarptı yüzlerine. Dışarı vurdukları her nefes hacim buldu eksisi bilinmeyen bir aşkta.

Güz; orta yaşlarına gelmiş, bir deri bir kemik, ufak tefek gözlerinin aksine uzun boylu orta halli bir yaşam sürüyordu. Kış; Güz ile hemen hemen aynı yaşlarda, orta boylu, kilosu yerinde, karşı cins için ilgi uyandırabilecek bir delikanlıydı.

Selamlaştıktan sonra üzerlerindeki kabanlara sıkı sıkı sarılarak durağa doğru, hüznün hâkim olduğu kaygan kaldırımları adım adım karışlamaya başladılar. Güz'ün gözlerinde bir hüzün, Kış'ın yüreğinde efkârlı bir türkü. "Ah be kardeş" diye girdi Güz. "Çok fenayım ".Kış anladı konuşmazsa eğer yanlış anlayacak Güz, dayanamadı, o da girdi "Anlatmak ister misin Güz? Dinlerim." Sessizlik hâkim oldu bir süre. Güz'ün gözlerinde derme çatma bir heyecan, sözü yeniden devam ettirdi. "Çok fena kardeşim. Çok fena…" Efsunkâr bir hüzün kapladı ikisinin de yüreğini. Güz çok dertli. Kış sofistik bir felsefeci. Felsefe… O da ne? Kış'ın kuşkuları çekip gitti. Belki de kaçtı. Kim bilir… Yazar da efkârlı.

Efkârlıyım. Bu defa yüreğim aldı sözün ipini, vurdu beline…

Gariptir aşk
mahzun yüzlü sinsi.
Belki kaçamak bir umut,
Belki demir almakta bir gemi…

Güz'ün içindeki duygu tavan yaptı. Ciğerleri aşk doldu. "Bırak !" dedi. "Yürüyelim Kış." Gelmekte olan minibüs gelmeye devam etti. Kış'a efkârlı bir bakış attı. "Dertleşelim. Bırakalım işi bugün. Dertleşelim ha?" Kırmadı arkadaşını Kış. Yavaş adımlarla uzaklaşmaya başladı durağın hüzün kokan yalnızlığından.

Hava her nefes alışverişlerinde tekrar ve tekrar buharlaşıp şekil almaya devam etti. Güneş önceki günden kalan yorgunluktan per perişan, kalkası yok yatağından. Hava hala karanlık ve sinirli, hüzünlü… Meymenetsiz bir günün geceden kalma son can çekişmeleriydi belki de tüm bunlar. Ama nereden bilsin ki iki arkadaş çoktan uyanmış, gi-

yinmiş, aç açına İstanbul'un bilmediğim bir köşesinde köşe kadar gizemli bir caddesinin buzlu asfaltında yavaş adımlarla yürümekte olduğunu. Nereden bilsin ki Güneş; iki delikanlının soğuk işleyen bedenlerinin içlerinde barındırdığı sıcacık bir şeylerin sönmekte olduğunu. Bilse miskinlik yapar mı?

Günlerini boş boş gezerek, dertleşerek gece ettiler. Ayrılma vakti geldiğinde iki arkadaş içlerindeki bütün dertleri denizin tuzlu suyuna bırakmış olmanın mutluluğu içinde evlerinin yolunu tuttular. O gece yeni umutlar doğmalıydı ikisinin hayatına. Doğmalıydı. Çok geçmeden vardılar evlerinin önüne. Ayrılıp çekildiler fakirhanelerine. Gece geçti. Güz çok geçmeden yığıldı yatağına uyuma umuduyla. Sürekli bir umut beklentisi içinde uzanıyordu kirden bitap düşmüş yatağında. Ve gece on iki… O uyumuştu… Sıra İstanbul da.

Sırası gelen İstanbul uyumaya çalışıyordu bu defa. Giymişti beyaz entarisini, örtünmüştü yağan kar taneleriyle. Etraf soğuktu ve caddeler de susmuştu. İstanbul uyuyordu. Birileri taklit ediyordu ondan gizli onu; kimi yalnız bir hastane odasında, kimi tımarhanede geceyi deli niyetine geçirirken giydiği beyaz geceliğiyle bir başına, kimi yorgun geçen günlerden sonra sevdiği erkekle aynı odada çıkarmaya kıyamadığı gelinliğiyle. Ama İstanbul'un günlerce beyaz kalacak bembeyaz entarisine karşın hiçbir sevgilinin beyaz geceliği beyaz kalmayacaktı sabaha; aşklarıyla bozacaklardı beyazın sessizliğini…

Henüz uyumamıştı koca şehir İstanbul, caddeleri de… Zır zır öten taksi seslerinden olacak uyuyamıyorlardı. İstanbul'un bilmediğim bir semtinin bilmediğim bir caddesine bağlanan bilmediğim bir sokakta sessizlik hâkim. Ani bir ses patlaması oluyor gecenin o kör siyahında. Uyuyor olan güz ürkekçe uyanıyor uykusundan. Kurduğu düşler parçalanıyor. Çerçevesi yere düşmüş düşlerini kaldırmaya çalışıyor. Ellerinde kalıyor çerçevesi kurgulanmış düşünün. Kırılıyor düşleri, dökülüyor yerlere bir kez daha. Siyah daha da siyahlaşıyor, simsiyah oluyor karanlık. Ellerini göremediği boş karanlığa savuruyor, boşlukta kayboluyor elleri. Geri çekti ellerini. Bulamadı yerlerinde. Bir çığlık attı boş karanlığa gecenin bir yarısı, sonra kendisini bıraktı o boş karanlığa düşlerinden arta kalanı düşünürken. Karanlık ters dönüyor. Her yer bembeyaz. Güneş doğuyor bilmediği şeylerin arkasından. Ellerini uzatmak istiyor önce. Bulamayıp ürküyor.

- Neredesin? diye bağırıyor.

Göz pınarlarından ufak damlalar düşler ülkesinde yenik düşüyor yer çekimine. Ama her şey mümkündü orada, yer çekimi de neymiş. Etrafını ürkek bakışlarıyla kontrol etti. Acıdı düşlerin genç efendisi. Emir verdi ademoğluna kolları geri verilsin diye. Yaverleri kollarını getirip yerde sereserpe uzanan güze verdiler. Aldı güz. Sevindi düşler ülkesinde. Kollarını alır almaz devam etti aramaya; bir umut parçalanmış düşlerini bulmak için. Usul usul sırnaşan soğuğu üzerinden salmak için üzeri yamalı, kavruk siyah pardösüsünü nasırlı ıslak elleriyle tutup iyice sarıldı. "Sen uzak dur!" dedi derinden cılız bir ses. "Uzak dur bücür!". "Sende kimsin?" diyerek yokladı boş karanlığı. Yankılandı ürkek sesi, karanlıkta dolaşan ses prensin kulaklarından içeri yol aldı.

- "Bre deyyus bu ne küstahlık. Sen benim kim olduğumu nasıl bilmezsin?" diye hiddetlendi genç prens.

Korku sindi yırtık geceliğinden göğsüne. Yerine gelen elleriyle yüzünü kapayıp yere çöktü. Yalvarmalar pişmanlıklar birbirini izledi. Kapandı kapılar, karanlık siyahını kızdırdı siyah simsiyah oldu. Gören gözler görmez, ölüm zevk verir oldu. Kapanan kapılar ardında kalan umutlar ışığını kaybetti. Biten umutların ardında saklı olan kurtulma isteği yitti gitti.

Bir an gözleri açıldı. Yaşadıklarının geride kaldığını, miskin miskin yatağında kıvranıyor olduğunu fark etti. Koca bir kahkaha attı. Yaşadıkları, gördükleri, kopan kolu, prens hepsi rüyaydı. Komikti. Ama gerçekte komiğin aksine çok korkmuştu. Gülüyordu, çünkü yaşadığı ve tekrar yatağında olduğu için mutluydu. Kalkıp doğruldu yatağında. Kafasında anlam veremediği bir yenilgi hissetti. Korktu. Doğmasını umduğu umutlarından vazgeçti. Doldurup çantasına çıktı fakirhanesinden. Önünde koca bir yol…

Önceki geceden kalma küf tutmuş umutlarını rüzgarın esintisine bıraktı. Ardından bir hüzün bulaştı yorgun göz kapaklarından içeri. Bağı çözüldü dizlerinin ve alaca denizin suçlu kumuluna yığıldı istemeden. Tadı kaçtı yüreğinin. Bir damla, ikincisi ve bir sonraki yolda… Gözlerinden süzülen her bir damla ayağının tozuyla, tuzuyla, hüznüyle karıştı

alaca denizin ıslaklığına. Fırtınasına saldı denizin hüznünü, tuzu sızdı yüreğine.

Gece olmuştu. Gece sinirliydi, o kadar sinirliydi ki okyanusu bile kıskandıracak kadar ileri gitmişti. Fırtınasından utandı deniz. Deniz değil bir okyanustu içinde uzandığı ve okyanus yarıldı, genç ve tanrının yaratırken epey uğraştığı, güneşi kıskandıracak kadar güzel, hatta güzelin anlam olarak yalnız başına yetmeyeceği kadar güzel, Afrodit'e meydan okuyabilecek kadar güzel bir kız ona doğru yürüyordu. Afrodit kim bilmiyordu ama güzelliğinin methini okumuştu kitaplarda. Tarih derslerinden birinde de geçmişti adı... Ve güzelliği... Bu oydu. O olmalıydı. Masallardaki, destanlardaki gibi… Rüya gibi... Kalbi sancılandı gördüğü güzellik karşısında. Saçları rüzgârın esintisiyle dans ederken kendisini unuttu. Gözleri kıza olan aşkını dile getirmek için dile gelmeye hazırlanırken vücudu çoktan işlevini yitirmiş yere serilmişti. Ve an geldi. Afrodit dudaklarıyla bir ömre son noktayı narin bir öpücükle koydu. Geceye gün doğdu, Güneş yıldızlara savaş açtı, Ay parçalandı ve parçaları gencin cansız bedenine döküldü, dünya sarsıldı, sonra koca bir deprem… Ve yer yarıldı dünya ikiye bölündü. Her yer yanmaya başlarken okyanus avucuna birikti. Avucundaki kaçaktan damla damla dışarı sızdı okyanus. Avucunda koca bir gemi, gözlerinin tufanında yitip gitmek üzere. Ve kıyamet kopma sinyallerini vermeye başladığında fırtına aldı başını gitti. Gemi kayboldu koca okyanusun içinde. Gözleri gördüklerine, kalbi yaşadıklarına inanmakta güçlük çekiyordu. Ellerini açıp bütün okyanusa yer yüzünde can verdi. Yer yüzü… Evrenin sonu olmalıydı. Git git bitmişti gidebilinecek her yer. Hayatın, zamanın, her şeyin bittiği noktaydı. Elleriyle kazmaya başladı evrenin çelik zırhlı döşemesini. Tırnakları kırıldı. Elleri kanadı. Yoruldu… Ölmek için koca bir çığlık attı evrenin sessiz derinliğine. Fakat nafile. Ölmeyi istemiyordu. Bir ışık gördü gözünün alabildiği en uzak noktada. Güneş dayanamayıp gelmiş olmalıydı. Sevindi… Ve içinde koca bir heyecan patlaması. Işık yaklaşınca kafasında kurduğu güneş yerini güzelliğine boyun eğdiği Afrodit'e bırakıyordu… Gözlerini kapayıp gördüğü düşün gerçekliğinde kaybolmaya meyillendi. Kapadı yorgun göz kapaklarını. Bu hiddetli düşün karanlığında kaybolduğunu hissetmeye başladı. Güldü. Sonra bıraktı kendini evrenin en boş köşesine. Her tarafı boş. Boşluğunda kayboldu evrenin.

Deniz Faruk Zeren
Birinci basım: Eylül 2010
www.bencekitap.com.tr

Deniz Faruk ZEREN

Onlar ay gibi çıplak
Ateş gibi kızıl
Ve ölümüne açtılar.
Her biri elleri kınalı nazlı yardılar
Son türkülerini söylediler
Ve bir serçeninki gibi mahzun
Kapandı hayat saçan gözleri.
Alınları yıldızlarla yaldızlı adamlar
Birer birer çıktılar karanlıklardan
Yıkıldı burjuva duvarlar.
Son sözleri kaldı bizde
Ve onu biz söyleyeceğiz bekleyin kirli karanlıklar.

İçimdeki yol hali

Direnç KÖSE

Geçtiğim yollar
Yazgısından usanmış bir mahkum görüntüsüne bürünüyor
Hiç bitmeyen bir yolculuk halinde ilerliyorum
İçimdeki ben, benden yabancı.
Çatlamış toprağın silueti beliriyor tenimde.
Buruşan tenim esmer ve cılız
Aksi, huysuz bakışlarla yıkıyorum duvarları,
Onlar hiç örülmemişti zaten
Kimi kandırıyorum ki ben…
İçimde ki hal ahvalini unutalı çok oldu
Geriye sarmak istiyorum zamanı
Saman tadı veriyor anılar.
Çağıldayan ve uluyan yol hallerini sırtıma alıyorum, alışmışım.
Yolsuzlukların dolaştığı bu kente
Ben çoktan yabancılaşmışım.
Hikayem yok.
Sildim kitaplardan öğrendiklerimi
Ben kendimi sol şerit üzerinde beyaz çizgili bir düzlüğe emanet ettim
Seyrimde iklimini yitirmiş, ırak ve aylak
Bencil duygular keşfediyorum.
Pusulam yok.
Çok zaman önce yitip gitti o, beni terk etti.
Bulanıklaşan görüntülerin kekemeliği ve melüllüğü dilimde peltekleşiyor
Ömrüm duvarlardan içeri, içerlerden dışarı…
Maviliğin lügatsız bir o kadar tanımsız anlamsızlığına kayıyor.
Her sonu yeni bir başlangıca yamak olarak ekliyorum,
Küfürlerle doldurup ağzımı ağzına kadar, sabırla bekliyorum.
Geçtiğim yollar yolunmuş çayırlardan, sürülmüş topraklardan ibaretti bir zamanlar
Köylük alanlarda güzel gözlü iri göğüslü kadınlar dolaşırdı tekil, çekingen.
Sevişmelerin met cezir i onları da örseledi,
Şehirli ve şehvetli oyuncaklara evrildiler.
Vebalim yok tutunduğum kadınlardan,
Soğuk yataklar aldım kendi payıma onlardan
İçimdeki ateşi ektim avuçlarına.
Üfledim bir mum gibi,
Işığı söndü.
Katran karası izleri beynime üşüştü,
İçimdeki yol hali büyüdü.
Hayallerim beynime damlayan urdu
Ben yol aldıkça zaman durdu.
Ur büyüdükçe mekanlar küçüldü
Tekrara gerek yoktu…
İçimdeki yol hali geçtiğim yolların kenar süsüydü.

15 Mayıs 2010

TİYATRO -ELBETTE!- POLİTİKTİR…

Temel DEMİRER

"Her sahne kendi içindedir."[1]

"Sanat"ın (ve tüm disiplinlerinin) sanat olmaktan çıkarıldığı bir kesitten geçerken; biliyoruz ki, devasa bir yabancılaşmanın kollarındaki insan(lık)a, şimdilerde her zamankinden daha fazla "sanat"a ihanet etmemiş bir sanat gerekiyor.

Gerçekten de Çehov'un, "Hiçbir şey istemeyen, hiçbir şey ummayan ve hiçbir şeyden korkmayan sanatçı olamaz," diye betimlediği yaratıcılık azalırken, ona olan ihtiyacın büyüdüğü kesitte anımsanması gereken temel önermeyi -yıllar öncesinden!- Sabahattin Ali, "Her şey gibi, sanat da bir hizmet ve mücadeledir," diye seslendirir…

Oysa "Kitsch"in giderek piyasalaştırılmış "sanat(ımsıy)a" eşitlendiği; "Paranın kültürü neyi kurtarır?"[2] sorusunun haykırıldığı verili açmazda Kıymet Giray'a göre, "Gelişen sanayi ile birlikte altın gibi, hisse senedi gibi, sanat eserinin de tecimsel bir değer, bankaların ve sanayicilerin kendi kapitallerinin arasında güvenli olduğu anlaşıldı. Sanat eserleri, bir bankanın ve sanayicinin arttırıcı değerleridir. Dünyada altın düşer, Avro düşer ama sanat eseri, eğer doğru bir yatırımsa, her zaman paraya çevrilebilir," denilebilecek meta fetişizmi öne çıkmaktadır…

Jean Baudrillard'ın "müstehcen" dediği, "kendini kaptırmışlık hâli" diye betimlenen "Kitsch"in, "genelde "kötü kopya", "değersiz" ve "banal" olarak çevrilmesi mümkünken; Odd Nerdrum'un, "Kitsch'le kendini ifade eden biri asla sanat maskesi takmaz,"[3] dediği bu hâl de, Herman Broch'un 1930'larda "Kitsch durgunluk ve ölümdür" kesinliğiyle mahkûm ettiğidir…

Söz konusu durum hakkında Jean Baudrillard, 'Sanat Komplosu'nda, "Sanat, bayağılığa, atıklara, vasatlığa, değer ve ideoloji diye el koyuyor," diye yazar.[4]

Kolay mı? "Kapitalizm her şeyi metaya, tüm metaları da göstergeye dönüştürürken, aşikâr olanı gölgelerken, boyun eğmiş körlüğün kapsama alanını genişletir. Seyirci olmak, bilme yeteneğini ve eyleme kudretini hiçleştirir."[5]

Bu sıkıntının aşılabilmesi için "bakışın mülksüzleştirilmesi" gerekir.

"Bakışın mülksüzleştirilmesi" için de, bakılanın "teori-praksis bütünlüğü"nün, bugününü biçimlendiren tarihinin kavranılıp, çözülmesi gerekiyor…

Anlamak çok önemli; anlayarak anlamlandırıp çözümlüyor/ çözümleyebiliyor ve anlatıp/ aktarıyoruz.

* * * * *

Hemen her şeyi, yeniden çözümleyip/ anlamlandırmamız gereken bir eşikteyiz ya da ben böyle olduğunu düşünüyorum.

Çünkü Jose Ortega y Gassett'nin, 'Kitlelerin Ayaklanması' başlıklı yapıtında işaret ettiği "kitle adamının (insanının)" öne çıkarken, yaratıcı insanların yarattıklarını anlayamadığı bir değersizleşme kesitinden geçiyoruz.[6]

Tam da böylesi bir yabancılaşmanın orta yerinde sanatın tüm disiplinlerine, tiyatroya müthiş bir görev düşüyor.

Tiyatro dedim: "İnsanın bütün faaliyetleri politiktir ve tiyatro da bu faaliyetlerden biridir. Tiyatroyu politikadan ayırmaya çalışanlar bizi yanıltmaya çalışmaktadırlar - ve bu politik bir tutumdur,"[7] der Augusto Boal 'Ezilenlerin Tiyatrosu' başlıklı yapıtının

önsözünde… Anlatmak, öne çıkarmak istediğim de tamı tamına bu!

* * * * *

'Tiyatro' dergisinin editörü Mustafa Demirkanlı, Türkiye'de iktidarların tiyatroyu sevmediği ve sanatı kontrol etmek istediği vurgusunu yapıp ekliyor: "1980 Darbesi ve yarattığı baskı ortamının tiyatro sanatı üzerinde yıkıcı etkileri oldu. Sanatın gelişmesini engelledi. Ancak maalesef Türkiye'de sivil yönetimlerin de tiyatro konusunda her zaman engelleyici ve müdahaleci bir tavır takındığını görüyoruz. Hiçbir iktidar tiyatroyu sevmez. Çünkü iktidarlar sanatın kendi kontrolleri altında olmasını ister ve politikalarını bu yönde oluştururlar."

Tiyatro politik ise, ki öyledir, devletin de tiyatroya müdahalesi kaçınılmazdır.

Tiyatronun, politik nitelikli öğretici gücü, onu hep ezenler ve ezilenler için bir müdahale ve mücadele alanı kılmıştır/ kılmaktadır da!

Bilmeyen olmadığı kanaatindeyim: Devlet bir baskı aygıtı olması yanında ideolojiktir ve (vatandaşlarının karşısında) tarafsız falan da değildir.

Belli sınıfların çıkarlarına hizmet eden devletin sanat karşısındaki tutumunu tarafsızlık bağlamıyla ele almak ve bunu bir çıkış noktası yapmak meseleye pek de sağlıklı olmayan bir başlangıcı önceler.

O hâlde devletin tiyatroya da müdahalesi baskıyı (ve mevcudiyetini) çoğaltıp/ büyüterek sürdürmesi açısından "olmazsa olmaz"dır ve bu da fiziki baskı olması yanında ideolojiktir de.

A. Gramsci'ye göre ideoloji, sistemin sürekliliğini sağlayan, ana yapılar arasında olduğu kadar dönemler arasında da bağlantıyı kuran harç dokudur.[8]

K. Marx'a göreyse, ideoloji gerçeklik hakkında bir yanılsama, bir illüzyon değil, onun bilinç üzerindeki izi ya da görünümüdür.[9] Bu durumda ideoloji, kapitalist düzende siyasal iktidarı meşrulaştırmaya, bireyi sisteme entegre etmeye yardımcı fakat genellikle de yanlış fikirler kümesi olarak tanımlanmaktadır.

Yani K. Marx ile F. Engels'in 'Alman İdeolojisi'nden beri savunageldikleri gibi: "İnsanlar bugüne kadar, kendi haklarında; ne oldukları ya da ne olmaları gerektiği hakkında her zaman yanlış fikirlere kapılmışlardır. Aralarındaki ilişkileri; Tanrı hakkında, normal insan ve başkaları hakkında besledikleri fikirlere uygun olarak düzenlemişlerdir. Zihinlerinin ürünleri olan bu fikir ve tasavvurlar onları hâkimiyetleri altına alacak kadar güçlenmiştir."

Bu yanlış düşünceler, dış dünya ile ilgili olduğu hâlde, dış dünyayı çarpıtarak gösterirler. Bu çarpıtma işlemini yapan, insanların içinde yaşadığı toplumsal formasyonlardır. Bir toplumsal formasyonun üyelerine verdiği ters bilgilere dayalı düşünce biçimlerine "ideoloji" diyoruz: "Hem ahlâk, din, metafizik ve her çeşit ideoloji; hem de bunlara tekabül eden bilinç şekilleri, bağımsız gibi görünmek özelliğini artık koruyamazlar. Bunların tarihleri yoktur; gelişmeleri de söz konusu değildir."[10]

Louis Althusser'e göre de ideoloji, toplumsal yaşantıyı farklı biçimde fakat her zaman ve her aşamada kendiliğinden etkileyen bir oluşumdur. Daha doğrusu toplumsal pratik ile ideoloji iç içedir. Tüm sisteme yayılmış, toplumsal varoluşun tüm biçimlerinde yer etmiştir.

Yine Althusser'in işaret ettiği gibi, ideoloji yapının özne üzerindeki bir etkisidir. Yalnızca zihinsel bir işlem değildir, bir pratiktir; hem de yaşamın içinde oluşan ve ondan kaynaklanan bir pratik. Yaşamla eşzamanlı ve gidişiyle eş yönlüdür.[11]

Bu durumda, bir bütün, bir teori, bir sistem, hatta bazen bir zihniyet oluşturan fikirlerin tümü olarak adlandırılması mümkün olan ideoloji; bir başka deyişle de, siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir devletin, bir hükümetin, bir partinin, bir sınıfın ya da toplumsal bir kesimin davranışlarına yön veren politik, hukuksal, bilimsel, felsefi, dinsel, moral, estetik düşünceler bütünüdür.

İdeolojik biçim denince, özelleşmiş bir alanda (bilim ve sanat alanı gibi) bir ideoloji oluşturan, özel fikirlerin bütününden söz edilirken; din, ahlâk, felsefe, sanat, edebiyat, şiir, tiyatro da ideolojik biçimlerdir.

* * * * *

Gerçeğin -tiyatro için de- tümüyle böyle olmasına karşın; *"Sanat ve politika; politika ve tiyatro; tiyatro ve ideoloji gibi benzeri kavramların ilişkisel boyutu, tarihin bütün dönemlerinde sıklıkla reddedilmiştir. Uzlaşmaz bir karşıtlıkmışçasına gösterilen bu ikili yapılar, özünde birbirinden ne kadar kopuk ya da birbiriyle ilişkilidir?*

Tiyatro sanatını, politik arka plandan soyutlayarak düşünmenin bile son derece politik bir tutum olduğu hesap edilirse, klişeleşmiş sözlerin gölgesinde tiyatro acaba ne ölçüde yaşamın aynası olabilmiştir?

Toplumsal ilişkilerin olanca çıplaklığıyla yansıtıcısı olduğuna inanılan tiyatronun, teori-praksis bağı üzerinde ne kadar durulmuş ve de sorgulanmıştır?

Şüphesiz bu soruları artırmak mümkündür. Oysa geride bıraktığımız zaman diliminde, özellikle siyaset

bilimciler, siyasal karar alıcıların eylemsel tavırlarına inat, tiyatro gibi önemli bir toplumsal bağdaştırıcının, toplumu hem sözel hem de görsel gücüyle etkileme gerçeğini hep arka plana iterek, önemsizleştirme arzusu taşımışlardır," der Erdem Ünal Demirci son zamanlarda okuduğum yapıtların en iyilerinden biri olan 'Türkiye'de Tiyatronun Siyasal Rolü (1850-1950)'de…

Samimiyetle ifade etmeliyim: Yapıt, etkileyici diyebileceğim bir kapsamlılık yanında derinliğine bir araştırmanın ürünü.

Hayır; bu kitabı tanıtacak değilim; okunduğunda çok şeyin öğrenileceği bu yapıtı "tanıtmaya" benim nefesim yetmez; olsa olsa, söz konusu yapıtın bendeki çağrışımlarından söz edebilirim.

Evet, tiyatro gibi yaşamsal önemdeki bir soru(n) dan söz eden, irdeleyen, Türkiye'deki ideolojik, tarihsel çerçevesini, arka planını ortaya koyan yazar şunların da altını çizerek ilerler:

"İşte tam da bahsi geçen bu noktada yanılsamaların ötesinde, tiyatrocunun gözünde hiçbir zaman kapı dışarı edilmemiş politik bir arka planın ve tam tersi bir durumla; politikanın gözünde asla öksüz kalmamış tiyatronun, birbiriyle olan ilişkisini, ele alacaktır.

Belirtmek gerekir ki tiyatro, tarihin bütün dönemlerinde iktidarların elinde önemli bir silah olmuştur. Toplumu etkilemiştir, yön vermiştir ve daha açık bir tabirle hâkim iktidarların kurgulamaya çalıştıkları düzene bağımlı yurttaşlar için fırsat yaratmışlardır.

Elbette bu demek değil ki, tiyatro tarihin bütün dönemlerinde yalnızca yönetici sınıfın çıkarlarına hizmet etmiştir. Tiyatro, tartışmasız bir netlikte muhalif bir güç olarak da varlığını sürdürmüştür."[12]

* * * * *

Egemenlerin iktidarlarını pekiştirme tarihinde önemli fonksiyonlar üstlenmiştir; zaten "Tiyatro ne?" sorusuna verilebilecek yanıtta bunun böyle olduğunu yeterince anlamlı biçimde koyar ortaya.

"Tiyatronun neliği"ne ilişkin detaylı açıklamalara***[13]*** girişmeksizin ilerlersek; ritüelleri bir kenara bırakalım; "Tragedya" ile başlar öykü…

Atina demokrasisinin karakteristik ürünüdür o; hiçbir sanatsal biçimde, toplumsal yapının iç çelişkileri tragedyada olduğu kadar doğrudan ve belirgin bir şekilde görülemez. Kitlelere sunuluş biçiminin dış görünümü demokratikti, ancak içeriği, yani hayata dair trajik-kahramanca bir bakışa sahip kahramanlık destanları, aristokratikti… Tartışmasız bir şekilde yüce gönüllü bireyin, olağanüstü farklı insanın standartlarını yaymaktadır…

"Tragedya oyuncuları gerçekte devletin burslu elemanları ve levazımcısıdırlar. Devlet onlara sahneledikleri oyunlar karşılığında para öder, ancak doğal olarak devlet politikasına ve yöneten sınıfların çıkarlarına karşıt eserlerin sahnelenmesine izin vermez. Tragedyalar açık bir şekilde taraflıdır ve zaten taraflı değilmiş gibi de yapmazlar," der Arnold Hauser, 'The Social History of Art/ Sanatın Toplumsal Tarihi' başlıklı çalışmasında ve de tiyatronun politik olmadığını savunanların tezlerini çürütmeye ilk önce Aristoteles'in 'Tragedya sisteminin aslında baskıcı politik bir sistem" olduğunu göstermekle başlar Augusto Boal de…

Gerçekten de Grekçe de "tragoidia"dan gelen "Tragedya" sözcüğü; "tragos/ keçi" ve "oidie/ türkü" sözcüklerinin birleşmesiyle "keçilerin türküsü" anlamına gelir. Dionisos şenliklerinde koro, hep tanrıya bağlı köleleri simgeliyordu. Tanrının çevresinde hep doğanın yabancı güçlerini temsil eden teke ayaklı satirler bulunurdu. Tragedya türü de tragos'ların şarkılarından doğdu.

Antik Grek tragedyasının tanımını ilk kez Aristoteles İ.Ö. 320 yıllarında 'Poetika' adlı eserinde yapmıştır. Ona göre; "Tragedya ahlâki yönden ağırbaşlı, başı ve sonu olan, belli bir uzunluğu bulunan hareketin taklidi" idi. Buna açıdan tragedyanın görevi seyirciye acıma ve korku duygularının aşılanabilmesi için kahramana ve onun kaderine sempati duyması, onunla yakınlık kurması idi.

Yani "Tragedya" egemenliğin üretilip, pekiştirilerek genişletilmesi için sahnedeydi…

Bunun böyle olması yanında Türkiye'de de tiyatro egemenlerin iktidarlarını pekiştirme tarihinde önemli fonksiyonlar üstlenmişti.

"Sınıflı toplumların iktidar mücadelelerinde, tiyatronun etkin rolü görmezden gelinmeyecek örneklerle doludur," vurgusuyla Erdem Ünal Demirci, konuya ilişkin olarak yapıtının yapmak istediklerini şöyle formüle eder:

"Osmanlı İmparatorluğu'nun en uzun yüzyılı olarak kabul gören son dönemlerinde, batılılaşmanın da hız kazanmasıyla birlikte modern tiyatronun doğuşuyla başlayan serüveni, Cumhuriyet'te Tek Parti İktidarı'nın son dönemlerinde yasalaşarak faaliyete geçen Devlet Tiyatroları sürecine kadar değerlendirmek…"

Söz konusu dönemde *"Tiyatro duayenlerinin birçoğunun vekillik yaptığı ve rejimin etkili söylemlerine imza attığı gerçeğini; seçilen oyunların ilk planda milliyetçi yurttaşlar yaratmak ardından batılı değerleri be-*

nimsetmekteki mantığıyla birleştirir…"

Özetle yazarının formülasyonuyla, *"Kitap, Çehov'un 'herkes kendi sokağını anlatmalı,' deyişinden esinlenerek yaşanılan coğrafyada politik nabzın tiyatroyla attığı noktaları bulmaya çalışır"*

"Tanzimat'la başlayan batılılaşma eğilimi Cumhuriyet Türkiye'sine de sirayet edince, yaşanan tartışma geleneksel tiyatronun (karagöz, ortaoyunu, meddah gibi) batılı, sahnesi olan modern tiyatrolar karşısında tarih dışı ilan edilip silikleşmesini beraberinde getirmiştir."

Cumhuriyet ile birlikte *"Kültür-sanat faaliyetlerinde tiyatronun öncü işlevlerinde sıkıdenetim"* devreye girmiş/ sokulmuştur.

Bu konuda en anlamlı veri *"Parti-İdeoloji denklemindeki Halkevleri ve temsil kolları"* faaliyetidir.

Özetle *"Hagop Vartovyan'ın Osmanlı Kumpanyası'ndan, Cumhuriyet'in Devlet Tiyatrolarına giden süreç"* biz(ler)e, tiyatronun egemen(lik)ler tarafından nasıl kullanıldığının zengin örneklerini sunar. Örneğin yazarın, *"Türk siyasal hayatının en politize olduğu 1960-80 arası dönemde, Devlet Tiyatrosunun bu atmosferi uzaktan seyretmesi hiç de şaşılası bir durum olmasa gerekir,"*[14] saptamasındaki üzere…

* * * * *

Evet, "Böyle bu(nlar)" deyip; devamla tiyatro hakkında şunlara da işaret etmek gerekiyor:

Stephen Greenblatt, tiyatronun "Toplumsal enerjinin estetik biçimi" olduğunu belirtip, W. Shakespeare'in oyunlarını değerlendiren çağdaşı kimi edebiyat eleştirmenlerinin "energia" sözcüğüne başvurduklarını hatırlatır.[15]

Gerçekten de, Antik Grek ya da Elizabeth dönemi tiyatrosu halkın kendisiyle yüzleştiği yerdi. Ortak inançların paylaşıldığı bir ortam, ortak deneyimlerin şekillendiği bir alan… Ortaklaşa keyif alınan, heyecan duyulan bir bölge…

Tiyatro izleyicisini ortaklığa çağırır. Greenblatt'ın da vurguladığı gibi, tiyatro tek bir yaratıcının ötesinde topluma uzanır, ortak zihinsel deneyimler şekillendirir. Endişe, korku, gerginlik, keyif, heyecan uyandırır. Bütün bu özelliklerinden dolayı tiyatro canlı ve estetik kolektiflik fikriyle ilişkilendirilmiştir. Kolektiflik aynı yeri ve zamanı paylaşan, algılarda ve tutumlarda belirli bir bütünlüğe sahip bir topluluğu, bir ortaklığı ifade eder. Tiyatro böylesi bir ortaklığı cisimleştirir, estetik olarak kurar.

Tiyatroda radikal değişim gereğini vurgulayan teori ve pratikler bu düşünceden hareketle seyircinin edilgenliğini kırmayı, sahne ile seyirci arasında bambaşka bir ilişki kurmayı amaçlamışlardı.[16]

Bunun için hem Bertolt Brecht'in epik tiyatrosu, hem de Artaud'nun vahşet tiyatrosu seyirciyi edilgenlikten kurtarmaya odaklanmışlardı. Her iki teori de sorunu bir mesafe meselesi olarak görüyordu. Epik tiyatronun kaygısı seyircinin sahnedeki karakterle fazla yaklaşması, bunun da ötesinde onlarla özdeşleşmesiydi.

Seyretme ve eylemde bulunma arasında kurulan karşıtlığı sorgulayan Ranciére seyretmenin edilgenlik anlamına gelmediğini vurguluyor. Tam aksine, seyirci gösterinin yorumcusudur. Görür, hisseder, algılar, kavrar, yorumlar. Gördüğünü başka sahnelerle, hayat deneyimleriyle karşılaştırır, algıladığı şeyi kendi diline tercüme ederdi.

* * * * *

Bertolt Brecht (Eugen Bertolt Friedrich Brecht) ve Epik Tiyatro'su…

"Eleştirel toplumcu gerçekçi tiyatro" olarak epik tiyatroyu kuramsal ve uygulamalı olarak temellendirmiş olan Brecht, asıl olarak Meyerhold ve Piscator deneyimlerini özümseyerek, yepyeni bir tiyatro deneyiminin ufuklarını açan isimdir, kişidir…[17]

Brecht, kuramı ve oyunları ile tiyatroya yeni bir bakış açısı getirmiştir. Kendisine kadar süregelen tiyatro anlayışını kökünden yıkıp, epik tiyatronun temellerini atmıştır.

Erwin Piscator'un, öğrencisi Brecht hakkında yazdıkları da bu tespiti güçlendirmektedir: "Epik Tiyatro'yu buldu. Yalnızca sözcüğü, benim tiyatromdaki temel uygulamaları gördükten sonra. Ama kuramı geliştirdi ve oyunlar yazdı. Her şeye karşın daha büyük olan oydu. Sanatta yaşanan ayrışma ve bölünme sırasında Almanya'yı temsil edebilen tek adamdı. Bütün sınırların ötesinde etkin oldu… İnsan ona yalnızca hayran olabilir."[18]

Söyleyecek çok sözü, seyirciye göstermek istediği pek çok şeyi olan Brecht, seyircinin gözünü boyayıp alkış toplamak değil, seyircinin kafasına yönelmek istiyordu.

Seyirciyi koltuğunda uyutmak yerine her an ayık tutmaya çalışıyor, onun kafa yormasını, düşünmesini, fikir üretmesini, olaya eleştirel bir gözle bakmasını istiyordu. Bu yüzden Çin ve Japon tiyatrosundan esinlenerek, çağdaş veriler de kullanılarak epik tiyatronun kuramlarını oluşturdu.

Epik tiyatro, "destansı"yla karıştırılmamalıdır. Brecht'in tiyatrosu, kahramanlarını ele alışından dolayı anti-destansıdır.

Brecht'in epik tiyatrosu, Shakespeare'inki gibi birçok türü bir araya getirir. Onun orijinalliği karışımın doğasında yatar.

"Tiyatro insanlar arasında geçip dünden bugüne aktarılmış, ya da kafada tasarlanmış olayların canlı görüntüleriyle yansıtılması ve bunun eğlence amacına yönelik gerçekleştirilmesidir," tanımlamasını yapan Brecht için soru şudur: "Ne öğrendi ve cevap ne?"

Gerçekten de Brecht ve devrimci politik tiyatronun kurucuları, yaşamın değiştirilebilir olduğunu ve sanatın bunu mutlaka göstermesi gerektiğini ısrarla vurgulamışlardır. Zira daha önceki sınıflı toplumlarda olduğu gibi, burjuva sanat ve edebiyatı da, verili toplumsal koşulları değişmez bir mutlaklık içinde sunmuş ve derin sınıfsal çelişkilerle karakterize olan verili toplumu (kapitalist sistemi) onaylamıştır.

Bundan ötürüdür ki, Brecht, sanatta tarafsızlığın taraf olmak anlamına geldiğini vurgulardı daima: "Kimse kendisini insanların üzerinde göremeyeceğinden, birbiriyle savaşmakta olan sınıfların üzerinde de göremez. Toplum savaşan sınıflara bölünmüş kaldıkça, ortak bir sözcüye sahip olamaz. Bu durumda sanat için tarafsızlık, yalnızca egemen taraftan yana olmak anlamını taşıyacaktır."[19]

Erwin Piscator, "Biz tiyatroyu çağların aynası olarak değil, çağları değiştirmenin bir aracı olarak görüyoruz" derken; "Tiyatro çağın karmaşasını gözler önüne sermelidir," diyen Brecht'e göre de, tiyatro toplumun köklü değişime uğratılmasına hizmet etmeliydi. Dram sanatının merkezine soyut ve genel insan değil, tüm toplumsal yönleriyle insan konmuştu.

Bu durumda Piscator şöyle diyordu: "Bizim için sahnede çizilen insan, toplumsal bir öğe olarak anlamlıdır. Temel olan ne kendisiyle ne de Tanrıyla ilişkisi değil, toplumsal ilişkisidir. Ne zaman görünse sınıfsal ve toplumsal konumu da onunla birlikte yerini alır. Ahlâksal, ruhsal ve cinsel çelişkileri toplumla olan çelişkileridir."[20]

Aynı konuda Brecht de şunları ekliyordu: "Epik Tiyatro, insanların birbirlerine karşı davranışlarındaki toplum ve tarih açısından önemli, yani tipik nitelik taşıyan kesitlerle ilgilenir. Öyle sahneler üzerine eğilir ki, bu sahnelerde insanların davranışlarını ve onların bağlı bulunduğu yasaları görünür duruma getirebilsin. … İnsan davranışlarının değişebilirliği, insanın kendisinin ise bazı ekonomik-politik koşullara bağlılığı, ama bu koşulları değiştirme gücüne de sahip bulunduğu sergilenir, Epik Tiyatroda…"[21]

* * * * *

Elbette ki 1920'lerin başında Sovyet tiyatrosunun bir numaralı isimlerinden Vsevolod Emileyiç Meyerhold'un, Piscator'un, Brecht'in, Boal'in politik, epik ve diyalektik tiyatro anlayışları ezilenlerin, emekçilerin, öteki(leştirilen)lerin bir itiraz ve varoluş tarzıydı…

Hem de "Sanat her yerde sergilenmelidir. Sokaklarda, tramvaylarda, fabrikalarda, atölyelerde ve işçi evlerinde... Sanat, müzeler gibi cansız tapınaklarda yoğunlaşmamalı," diye haykıran Mayakovski'nin içtenliğiyle…

Bugün ulaşılan koordinatlarda Augusto Boal'in, "Benim için her zaman olası olan ve şimdi de gerçekleşen bir şey bu: tiyatro politikadır; politika da tiyatro. İşte benim önermem bu bileşimde yatıyor. Bu bileşim tiyatroyu da, politikayı da daha verimli kılacak. Ben izleyicinin kendini oyun kişisi yerine koyduğu, olası çözümleri keşfedip sahne üzerinde tartışabileceği bir demokratik tiyatro öneriyorum. Ve işte bu noktada ortaya çıkan politik bir izleyici oyuncuya dönüşür ve oynar. Oy kullanan kişi kanun yapan kişiye dönüşür. Sokak tiyatrosu Meclis olur ve Meclis artık sokaktadır," diye gerekçesini açıkladığı 'Ezilenlerin Tiyatrosu', Paulo Freire'nin 'Ezilenlerin Pedagojisi' kuramından yola çıkarak oluşturulan bir tiyatro kuramıdır.

'Ezilenlerin Pedagojisi'nde Paulo Freire, bir problemin tanımlanması, diyalog aracılığıyla yorumlanması ve olası çözümler denenmesini önerdiği süreçte öğreten-öğrenen karşıtlığının kırılması için eğitmenin, çözümü önceden bilen ve tüm tartışmayı da oraya yönlendiren biri konumunda olmaması gerektiğinin altını çizer.

Freire, "pedagoji" kavramının praksisle bağıntılı olduğunun altı özenle çizerken; "Gerçekliğe müdahale", "pedagoji" kavramının olmazsa olmazıdır. Çünkü Freire, insan(lar)ı "Bir praksis varlığı olarak" görür. "Özgürlük fethedilir, armağan olarak alınamaz, özgürlüğün izini sürekli ve sorumlulukla sürmek gerekir. Özgürlük insanın dışında bir ideal değildir, mit hâline gelen bir fikir de değildir. İnsanın yetkinleşme arayışının olmazsa olmaz bir koşuludur,"[22] der.

Freire'nin "şeyleşme", "insandışılaşma", "sahip olmak-olmamak ikiliği", "bölünmüşlük", "nesneleşme" vb. kavramlarına yabancılaşma ve fetişizm kavramlarına atıfları insanın verili koşullardaki emeğine, faaliyetine yabancılaşması olarak tanımlanır. Çünkü

onun için "şeyleşme" eğilimi aslında sosyal ilişkilerin nesnelere dönüşmesidir.

Bunun aşılması içindir "pedagoji" de Freire'nin, tiyatroda da Boal'in işaret ettikleri…

* * * * *

Diyeceklerimi toparlarsam; hayatın tek bir zerresi yoktur ki içinde tiyatro (politika) bulunmasın…

Bu gerçeği asla unutup, "es" geçmeyen tiyatro, yüksek sesle haykırır, düşünmeye, katılmaya, değiştirmeye çağırır; bunu yapar.

Böyle bir tiyatro, alçak sesle mırıldanmaz; durmadan ve ısrarla her şeyin aşk, isyan ve hayat olduğunu anımsatır, haykırır…

Gösteriler, salon ve sokak etkinlikleri, kitle etkinlik biçimleri olarak büyük teatral etki yaratırlar. Protesto eylemleri de nihayetinde/aslında "sanatsal" bir etkinliktir.

Bu etkinlikte izleyiciler de katılır oyuna; bu etkinliklere katılan herkes için güncel yaşam bir tiyatrodur.

Bu nedenle bir insan(lık) hâli olarak tiyatro, isyankâr (ya da köle) olmaktan başka seçeneği olmayandır; büyük yangındır; altüst edici dinamiktir; "Devrim", "Ayaklanma", "İsyan", "Kalkışma" ya da adına ne denirse densin; büyük dönüşümler çağıran, kültürünü yaratan bir kürsüdür (veya hiçbir şeydir)!

Başkaldırının bağımsızlaşması (ya da bağlanması) dır!

Bireyselinden kitleselineine "resmî" dayatmalara boyun eğip, kanmadan bağımsız, renkli ve aykırı insanî var oluşun önünü açabilmektir…

Biliyorum; hemen şimdi, şu an, dediklerime itiraz edenler de olacak!

Bunda "olağanüstü" bir şey yok; hatta çok sıran bir tepki bu!

Anımsatmalıyım: "Olağanüstü olan, hep yaygın olana yenilmiştir: ama yaygın olan da hep olağanüstüne uymak zorundadır,"[23] der W. Goethe…

Ardından da ekler Berthold Brecht, "İnsan değişir ve değiştirir"; Albert Camus, "Başkaldıran insan hayır diyen insandır"; Augusto Boal, "Mutlu olmak için cesaretli olun!" diye…

Tiyatro için de geçerli bunlar; "Adını değiştir, öykü seni anlatsın," demez miydi Horatius?!

Erdem Ünal Demirci'nin, 'Türkiye'de Tiyatronun Siyasal Rolü (1850-1950)'de, özünde bunun anlatıyor bence…

Okuyun onu; eline/ beynine/ yüreğine sağlık Erdem Ünal Demirci kardeşim…

18 Kasım 2010 14:35:32, Ankara.

NOTLAR

[1] Bertolt Brecht.

[2] Ahmet Cemal, "Paranın Kültürü Neyi Kurtarır?", Cumhuriyet, 12 Kasım 2010, s.17.

[3] Odd Nerdrum, Kitsch Üzerine, Çev: A. Feyzi Korur, Mitos Boyut Yay., 2010.

[4] Jean Baudrillard, Sanat Komplosu, Çev: Elçin Can-Işık Ergüden, İletişim Yay., 2010.

[5] Jacques Ranciére, Özgürleşen Seyirci, Çev: E. B. Şaman, Metis Yay., 2010.

[6] José Ortega y Gassett, Kitlelerin Ayaklanması, Çev: Neyyire Gül Işık, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2010.

[7] Augusto Boal, Ezilenlerin Tiyatrosu, Çev. Necdet Hasgüş, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2003.

[8] György Lukacs, Birey ve Toplum, Çev: Veysel Atayman, Günebakan Yay., 1978, s.149.

[9] Serpil Sancar Üşür, İdeolojinin Serüveni, İmge Yay., 1997, s.11.

[10] K. Marx-F.Engels, Alman İdeolojisi, çev:Selâhattin Hilâv, Sosyal Yay., 1968, , s.27-49.

[11] Louis Althusser, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, İletişim Yay.

[12] Erdem Ünal Demirci, Türkiye'de Tiyatronun Siyasal Rolü (1850-1950), Federe Yay., 2010, s.5-6.

[13] Alain Badiou'nun 'Başka Bir Estetik' başlıklı yapıtının 'Tiyatro Üzerine Tezler' bölümünde 'tiyatro fikri'ni yeniden tanımlarken; "Tiyatro bir düzenleme, bir aranjmandır. Tek varlığı temsil olan, son kertede uyumsuz maddi ve fikri bileşenlerden oluşan bir düzenleme. Bu bileşenlerin (bir metin, bir yer, bedenler, sesler, kostümler, ışıklar, izleyici') bir olayda, yani temsilde bir araya getirilmiş olması ve bu temsilin akşamdan akşama tekrar ediliyor olması, onun her defasında olaysal, yani tekil olmasını hiçbir biçimde engellemez (. . .) Fikir temsilde ve temsil vasıtasıyla boy gösterir. İndirgenemez biçimde teatraldir ve sahneye gelmeden var olduğu söylenemez," (Alain Badiou, Başka Bir Estetik, Çev: Aziz Ufuk Kılıç, Metis Yay., 2010.) denir.

[14] Erdem Ünal Demirci, yage, s. 13-6-7-18-20-91-92-133-211 (İkinci Bölüm)-296-302.

[15] Stephen Greenblatt, Shakespeare ve Kültür Birikimi, çe: N. Pelit, Dost Kitabevi, 2001, s.19-20

[16] Jacques Ranciére, yage, s.11-12.

[17] Özdemir Nutku, Dünya Tiyatrosu Tarihi 2, Remzi Kitabevi, 1993.

[18] Erwin Piscator, Politik Tiyatro, Metis Yay., s.31.

[19] Bertolt Brecht, Tiyatro İçin Küçük Organon-(Araç), Mitos Boyut Yay., s.53.

[20] Erwin Piscator, yage, s.200.

[21] Bertolt Brecht, Epik Tiyatro, Cem Yayınevi, 1990, s.167-68.

[22] Paulo Freire, Ezilenlerin Pedagojisi, s. 33-79-80,103-106-27.

[23] W. Goethe, Goethe Der ki, çev: Gürsel Aytaç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 534, 2'inci baskı, 1986, s.439.

"Hayata ideolojik ve politik bakıyoruz"

Grup Aros ile söyleşi

Ali Osman ABALI

Mersin'in alternatif müzik grubu Aros kimdir, nedir, bütün merak edilenler…

Onları Mersin sokaklarında ya da kenar mahallerde rahatça fark edebilirsiniz, onlar içimizden biri, Mersin'in sol dinamiklerinden: Grup Aros… Onlar diktaya karşı kavga insanları; ellerinde tabanca yok. Gitar var, saz var, yan flüt, ritim aletleri var!. Korkusuzca haksızlıklara karşı haykırdıkları alternatif besteleri, doğaçlama söylevleri var. Grup Aros, Mersin'de toplumsal olayların içinde olan kendini halk konserlerinde halkın yanında olduğunu hemen hemen her etkinlikte ispat eden genç arkadaşlardan oluşuyor. Her grup elamanı bir kaç tane enstrüman çalabiliyor, özünde sanat olan, özünde müzik olan nitelikli her etkinlikte, konserde görebiliriz grup Aros'u. Alternatif müzik grubu Aros'la çok keyifli bir söyleşi yaptık.

A.Abalı: Grup Aros'u tanıtır mısınız?

Aros: Aros ismi bizim için herhangi bir şeyi ifade etmiyor aslında. Artvin'de bir yaylanın ismidir. Bu yaylanın bizim için önemi, uzun bir mesafe yolu kat edip orda bir etkinliğe katılmamız, çok sıcak çok samimice karşılanmamızdan kaynaklı. Aros ismini koymak istedik gruba. Grup Aros aslında bir beraberlik, sadece müzikal değil yaşam içinde de bir beraberliği ifade ediyor. Grup arkadaşlarımızla bir bütünü paylaşıyoruz. Bir yaşamı paylaşıyoruz, aynı politikayı paylaşıyoruz. Aynı barikatın önünde savaşmaya çalışıyoruz. Grup Aros, çok böyle sokaklardan gündelik alanlardan uzak bir grup değil. Yani hani sahnelere sıkışmış, onla da övünen bir grup değil. Sokaklara inebilen, eylemlerde, alanlarda insanlarla iç içe, insanın olabileceği her yerde biz de oluyoruz... Olacağız!

A.Abalı: Grup elamanları nasıl bir araya geldi. Grup kurma fikri nasıl çıktı?

Aros: Aslında politik örgütlenme sürecimize de yakın bir dönemde ortaya çıktı. Mersin Demirtaş Mahallesi'nde bir etkinlik yapıyorduk. "Noel babanın girmediği mahallelere biz giriyoruz" adında bir oyuncak şenliği yapıyorduk. Demirtaş Mahallesi de hiç bilmediğimiz bir mahalleydi. Orası genelde Kürtlerin oturduğu bir mahalledir. Biz, Kürt değildik ama çok güzel bir kaynaşma oldu aramızda. Polis izin vermedi bizim etkinliği yapmamıza, bizde kaldırımda yaptık etkinliği. Çok garip bir şey oldu, elektrogitarlarla gitmiştik. Çocukların bizden beklediği çok başkaydı. Arada kaldık, garip bir 31 Aralık günüydü. Daha sonra etkinlikteki bütün arkadaşlarla beraber çalışmaya devam ettik. Kafalar uyuştuğu için biraz daha verimli hareket etmeye başladık. Bu da zaten kendiliğinden, grubun oluşmasına sebep oldu, bunu hissettik. Hiçbir zaman şunu demedik "Hadi grup kuralım"

A.Abalı: Mersin'de toplumsal eylemlerin hemen hemen hepsinde görüyoruz sizi… Bunun nedeni nedir anlatır mısınız?

Aros: Şimdi hayata biz, doğrudan ideolojik ve politik bakıyoruz. Dolayısıyla biz, sadece müzik yapıyoruz demiyoruz! Hayatın her anında varız demek için müzik yapıyoruz. Bizim üretimimiz müzik ama biz aynı zamanda insanız ve biliyoruz ki sanat dediğiniz şey, özgürlüğe gereksinim duyar. Özgürlük yoksa sanat olmaz. Özgürlüğü yaratmak için de, mücadele etmemiz gerekiyor. Çünkü özgür olmadığımız bir dünyada yaşıyoruz ve bunun tokadını her gün hep beraber yiyoruz. Bu tokadı yememek için mücadele etmek gerektiğine inanı-

yoruz. Buna yönelik de eylemlerde bulunuyoruz genellikle.

A.Abalı: Grup içinde müzik dışında başka uğraşları olanlarınız var mı?

Aros: Elbette var. Öğrenci olanlar var, çalışanlar var, inşaat teknikerliği yapan var, makale yazan var, bunun gibi değişik örnekler var.

A.Abalı: Grupta kaç kişisiniz, çaldığınız enstrümanlar nelerdir?

Aros: Şu anda grupta yan flüt, gitar, keman, bateri, bas gitar, çalan arkadaşlarımız var. Grupta 5 kişiyiz şuan. Tabi bazen değişiyor. Duruma göre başka enstrümanlar çalan arkadaşlarımız da bize eşlik ediyor. Örneğin, perdesiz gitar çalan, kaval çalan arkadaşlarımız var, bazen onlar da bizle birlikte oluyor, bize eşlik ediyorlar

A.Abalı: Çalışmalarınızı nerde yapıyorsunuz?

Aros: Bazen sahilde, daha teknik bir çalışma varsa evde oluyor.

A.Abalı: Sahne aldığınız bir mekân var mı?

Aros: Yasemin Cafe'de şuan üç arkadaşımız sahne alıyor. Keman, gitar, vokal olarak müzik yapıyorlar. Her akşam Yasemin Cafe'de saat 19.30'da müzik yapıyoruz.

A.Abalı: Türkü bar ya da türkü cafe kültürü oluşmuş bir ülkede yaşıyoruz. Bu işletmelerin amacı nedir sizce?

Aros: Bar dediğimiz zaman aslında aklınıza ilk popüler müzik, ardından rok müzik gelir. Türkü bar biraz daha farklı aslında… Türkü barın mantığıysa, köyden kente gelmiş, getirdiği yastık altı birikimini burada harcayacak insanlardan para kazanmak için yaptığı bir iştir. Yani şöyle söyleyeyim; köyden kente gelmiş insanların; sırtından para kazanma gibi bir şey. Biraz da parasal kaynaklı bir kültürdür. Zaten yoz bir kültürdür, türkü bara giden herkes bunu görür. İnsanlar oralarda, sabah programındaymış gibi bir ağlatılır bir güldürülür. Boş ve serbest zamanı paraya dönüştürmek için oluştururlar bu kültürü.

A.Abalı: Genel anlamda Mersin müzik piyasanın durumu nedir. Sanat yapılıyor mu sizce?

Aros: Genel bir ifade kullanacak olursak, kötü olduğunu rahatlıkla söyleye bilirim. Ama daha açık konuşmak gerekirse, yani Mersin'de müzik dinleyen insanın bir seçiciliği olmadığı açık. Müzik yapılan mekânların da bir seçiciliği yok. Dolayısıyla bu iş tamamen kuralsız bir hale dönüşmüş ya da dönüştürülmüş durumda. Herkesin söylediğini tekrar edeceğim ama 3-5 akor bilen insanlar müzik yapıyor. Arabeskçiler çok rahat müzik yapıyorlar. Müzikte, nitelik kavramı başka bir tarafa bırakılmış, onun yerine daha popüler işler insanların önüne sunuluyor. Ya yalandan ya da gerçekten alkışlayarak eşlik ettiği, eğlenmiş gibi yaptığı, garip şizofrenimsi ortam yaratılıyor insanlara. Bu da sanata zarar veriyor. Sanat, adına hiç bir şey yok ama Mersin'deki müzik piyasası ya da camiası dediğimiz zaman, piyasanın zaten kendisi kötü bir kavram olduğu için aslında fazla bir şey söylemeye de gerek yok. Sanat yapılan bir işe piyasa dersek, kötüdür yani. Ama müzik camiasından bahsedersek, çok iyi müzisyenler var. Ben, 2003'de geldim buraya, çok iyi müzisyenler vardı, hatırlıyorum. Ama hepsi gittiler. Çünkü Mersin'de kendilerini ifade olanağı bulamadılar. Konser yapamıyorsan, sahne alamıyorsan gidiyorsun yani. Ya da sahne alıyorsan bir yerde adam sana diyor ki, Serdar Ortaç'tan çal ya da Tarkan'dan ya da, türkü bardaysan halay yok mu diyor sana. Bu da yoz bir kültür olduğunun aynası oluyor. Bunun gibi çok örnek var.

A.Abalı: Bahsettiğiniz yozlaşmalara karşı yaptığınız çalışmalar oldu mu?

Aros: Bu yozlaşma kültürüne karşı çok belirgin bir kampanya ya da buna benzer bir şey yapmadık. Ama çok da o yozlaşmış sanat kültürünün içinde de yer almadık açıkçası. Müzisyen örgütlülüğüne çok inanıyoruz. Bir müzisyen, bir yerde çalışıyorsa oraya gidip "Biz iş arıyoruz" demeyiz. Ya da, onun yerine işe çok daha az bir ücretle girmeyiz. Ayrıca yaptığımız iş de net. Biz ne yapmak istiyorsak onu yaparız yani. Kültürel yozlaşmaya karşı o devrimci sanatı ortaya çıkaracak geniş bir örgütleme olmadı henüz.

A.Abalı: Yaptığınız müzik tarzı nedir kendinizi hangi müzik tarzına yakın görüyorsunuz?

Aros: Biz aslında çok değişik şeyler deniyoruz. Bir tarz sıkıntımız yok, hangi tarz hoşumuza giderse onu söylüyoruz. Bizim tarzımızı kabaca şöyle tarif edebilirim: Bir çerçeve var bizde, bu çerçevenin içini dolduruyoruz doğaçlama da var, nota da var, deneysel de var, tek ses de var, çok ses de var, batı müziği motifleri de var, Arap ezgileri de var. Aslında sınırsız bir çerçeve bu ama bu çerçeveyi çizmek zorundayız.

A.Abalı: Şarkılarınızda işlediğiniz konular nelerdir, bu anlamda beste yada söz yazarken hangi kaynaklardan besleniyorsunuz?

Aros: Kendi üretimlerimiz oluyor ama bazı şairlerin de şiirlerini kullandığımız oldu. Örnek verecek olursak şöyle; Hayyamın bir dörtlüğünü bestelediğ, "geldik dünyaya" isimli bir şarkı oldu, onun dışında son olarak 'Barış için savaş' şarkısında Cahit Irgat'ın bir şiirini besteledik. Bazen de ortak yazabiliyoruz. Üretim aşaması şöyle oluyor mesela, ben alıyorum kalemi bir söz yazıyorum tahtaya, sonra Soner geliyor o da bir şey yazıyor. Değiştiriyor ya da siliyor bir şeyleri. Öbürü geliyor o da bir şey ekliyor. Sonra ezgiyi oturtturmaya çalışıyoruz. O kısmını da beraber yaptığımız için çok daha iyi üretimler ortaya çıkıyor. Bireyselliği, hiçbir zaman savunmadık. Beraber o tahta üstünde düzeltmeler yaptığımız zaman, yazmalar, çizmeler ve üretimler o zaman daha güçlü oluyor.

A.Abalı: Türkiye müzik camiasında yapılan çalışmalara genel bir değerlendirme yapabilir misiniz?

Aros: Aslında çok kötü ve yoz bir ortam olduğunu tekrarlamak istiyorum, bu yozluk açıktır yani. Bunu da rahatlıkla söyleyebiliriz, alternatif üretimler daha nitelikli üretimler, piyasaya çıkamıyor, dinlenemiyor. Yâa da bunlar açığa çıktığı zaman Tophane'deki gibi etki yaratabiliyor. Alternatif müzik kendini ifade etme olanağı bulamıyor. Böyle olunca da merkeze kayma eğilimi ortaya çıkıyor, herkes merkezde yolunu buluyor. O da nedir, insanı, ideolojiyi hiçe sayan bir eğilim. Çünkü çok standart ezgiler var, hiç düşünülmeden ayaküstü yazılmış sözler var. Doğru söylemenin yerine, bol kandırmaca eğlence vs. İnsanları monotonlaştıran, yozlaştıran kafasını ütüleyen bir müzik ortamı var yani. Aynı zamanda bu yoz kültür, bir de görsellikle besleniyor, video kliplerle falan. Bu ortam insanlara hiç bir şey vermiyor, aksine alıyor. Bu ortamlar halka bir şey vaat etmiyor aksine alıyor. Bu işi özveriyle nitelikli yapan müzisyenler ortada kalıyor. Biz, alternatif müzik yapan müzisyenler kendi platfor-

mumuzu, kendi çerçevemizi oluşturmamız lazım!

A.Abalı: Grup olarak hedeflediğiniz çizgi nedir anlatır mısınız?

Aros: Biz, bütün üretimlerimizi buradan Mersin'den başlayarak bütün ülkeye tanıtmak, duyurmak istiyoruz!. Kendini mücadeleye adamış güzel insanlarla beraber şarkılar söylemek istiyoruz. Daha fazla gezmek, daha fazla dolaşmak, daha fazla öğrenmek, öğretmek istiyoruz. Bu sistem içerisinde daha fazla gedikler yaratmak istiyoruz. Bunun için aslında yeteri kadar militanlaşamadık, mesela sokak yapamıyoruz yeteri kadar, mesela çarşıda pazarda çalıp söyleyemiyoruz. Bazen bir şarkıyla bir olayı provoke etmemiz gerekiyor, edemiyoruz. Bu gelişecek eminim, gün geçtikçe gelişecek!

A.Abalı: Dinleyicileriniz çalışmalarınıza nasıl ulaşıyor. Albüm yaptınız mı yada yapmayı düşünüyor musunuz?

Aros: Aslında bir çalışma yaptık. İsmine albüm de diyebiliriz herhalde, profesyonel bir stüdyoda olmadı bu albüm. Evimizde yaptık, teknik anlamda sıkıntılı ama 12 şarkımızı birleştirdiğimiz bir CD yapmış olduk. Adı "Geldik Dünyaya", bir de bizim bir internet sitemiz var: www.gruparos.com oradan ulaşılabilir, internete "Grup Aros" diye yazıldığında değişik birkaç paylaşım sitesinden şarkılara ulaşabilir, dinleyebilir ve indirebilirsiniz. Ulaşım rahat aslında.

A.Abalı: Son olarak eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Aros: Biz bu üretimleri birileri istiyor diye yapmıyoruz. Biz, kendi gerçekliğimizi işlemeye çalışıyoruz aslolan da budur. Ama özellikle kendine alternatif olarak gören kişiler var. Bazı festival ya da etkinliklere bizi davet etmiyor, onlar da bizi biraz ağır buldukları için herhalde zora gelmiş gibi oluyorlar ya da öyle davranıyorlar. Oldukça kötü bir sanatçıyı getiriyorlar, bizim içinde bulunduğumuz kitleye dinletmek istiyorlar ve dinlettiriyorlar da. Bu da umarım bizi soğutmaz yaptığımız işten. Biz kendimizi halk festivallerinde ifade etmek istiyoruz. Halk konserlerine çok büyük paralara sistem sanatçıları davet ediliyor, bu da çok komik.

25.09.2010

İnce belli bir nehir

Mehtap Mutlu

İnce belli bir nehirden esinlenerek düşümdeki'!

Kibrit sigara.. cümleler dans etmede

en derin yer...
uzak yolların ince belli nehirlerle birleştiği...
cümle yarım (nokta)

kalemim parmaklarıma yapıştı yaz diyor yaz,

ustaca sevmek
ah'! don miguel ruiz...

Ustaca sevmek görkemli o yüreği
o gerdan ve,
o eller...
İncitisiz ustaca sev...

Kadeh - şarap - mum
yine aynı o melankoli (dınnn dınnn)

kar yağarken sev,
yağmur damlaları cama vururken...
terliklerini giyerken,
yolda yürürken
tırnaklarını boyarken

sev...

11 Kasım 2010

Dinini... ve kitabını... iyi tanı!

DİN ÜZERİNE – BÖLÜM XI

BÖLÜM 22

Düğün Şöleni Benzetmesi

(Luk.14:15-24)

İncil'de yazılanlar,

"İsa söz alıp onlara yine benzetmelerle şöyle seslendi: "Göklerin Egemenliği, oğlu için düğün şöleni hazırlayan bir krala benzer... Kral şölene davet ettiklerini çağırmak üzere kölelerini gönderdi, ama davetliler gelmek istemedi... Öbürleri de kralın kölelerini yakalayıp hırpaladılar ve öldürdüler... Kral öfkelendi. Ordularını gönderip o katilleri yok etti, kentlerini ateşe verdi... Gidin yol kavşaklarına, kimi bulursanız düğüne çağırın.'. Böylece köleler yollara döküldü, iyi kötü kimi buldularsa, hepsini topladılar. Düğün yeri konuklarla doldu... "Kral konukları görmeye geldiğinde, orada düğün giysisi giymemiş bir adam gördü... Ona, 'Arkadaş, düğün giysisi giymeden buraya nasıl girdin?' diye sorunca, adamın dili tutuldu... "O zaman kral, uşaklarına, 'Şunun ellerini ayaklarını bağlayın, dışarıya, karanlığa atın!' dedi. 'Orada ağlayış ve diş gıcırtısı olacaktır.'. "Çünkü çağrılanlar çok, ama seçilenler azdır." Mat.22: 1-14)

Göklerin egemeni kim? Rab'. O oğluna krallara layık bir düğün yapmak ister, yani O'na sürünün inanmasını ister, bunun için düzenlenen "düğün şölenine" anlaşılan kimse rağbet etmez, insanlar katılmaya zorlanır. Daveti kabul etmeyenlerin habercileri (köleleri) "hırpalama ve öldürme" sebepleri İncil'in sırrı, ama Rab'in/Kral'ın öfkesi ve intikamı şiddetli: ayrımsız yok etme ve "ateşe verme". Zoraki güzelliğe uymayana verilen ceza. Açık ve net bir şekilde zorla "düğüne" davet, gelemeyeni yaka paça götürme. Yaka paça götürdüğünde "şölen elbisesi" bekleme ise işin diğer abes yanı. Hem adamı yaka paça götüreceksin, hem de "*'Arkadaş, düğün giysisi giymeden buraya nasıl girdin?' diye sorup"* sonra da adamı "hades"e yollayacaksın. "Dinde zorlama,

şiddet yoktur" diyenler okusun! Göklerin Egemeni "düğününe"-gösterisine- böyle davet ediyorsa, gerisini okuyucu düşünsün. Benzetmedeki kral/köle ikilemi sıkça rastlanan bir durum.

Sezar'ın Hakkı Sezar'a

(Mar.12:13-17; Luk.20:20-26)

İncil'de yazılanlar,

"Hirodes yanlılarıyla birlikte gönderdikleri kendi öğrencileri İsa'ya gelip, "Öğretmenimiz" dediler, "Senin dürüst biri olduğunu, Tanrı yolunu dürüstçe öğrettiğini, kimseyi kayırmadığını biliyoruz. Çünkü insanlar arasında ayrım yapmazsın... Peki, söyle bize, sence Sezar'a vergi vermek Kutsal Yasa'ya uygun mu, değil mi?"… İsa onların kötü niyetlerini bildiğinden, "Ey ikiyüzlüler!" dedi. "Beni neden deniyorsunuz?.. Vergi öderken kullandığınız parayı gösterin bana!" O'na bir dinar getirdiler... İsa, "Bu resim, bu yazı kimin?" diye sordu... "Sezar'ın" dediler. O zaman İsa, "Öyleyse Sezar'ın hakkını Sezar'a, Tanrı'nın hakkını Tanrı'ya verin" dedi." (Mat.22: 16-21)

Buradaki "dürüstlük" gösterisi bir tuzağa düşmemenin uyanıklığı olarak karşımıza çıkmaktadır. İsa, kimseyi "kayırmayan", haksızlığa karşı olan biri olarak gösterilse de, vergiden bıkmış, Sezar'ın/Roma'nın işgali altında tarumar edilmiş bir toplu-

mun dayatmalar karşısında zoraki toplanan vergileri haklı göstermek hiç te dürüstlük sayılmaz. Burada söylenen meşhur "Sezar'ın hakkı Sezar'a" aslında haksızlığın bir örneğidir. Tarihi olarak başka alanları işgal edenler kendi para birimlerini/ekonomi yasalarını birlikte dayatmışlardır. Bu dayatmanın beraberinde getirdiği kullanılan para biriminin Roma İmparatorluğunun para birimi olması ve Roma'da kim iktidardaysa para biriminde O'nun resminin olması tarihi bilenler açısından hiç te acayip bir durum değildir. Acayip olan soruyu soranlara "ikiyüzlü" yakıştırması yapanların kendi ikiyüzlülükleridir. Vergi toplayıcıları hakkında neler söylendiğini önceden aktarmıştık. Burada "tanrının hakkını tanrıya verin" önermesi incir yaprağı gibi duruyor.

Dirilişle İlgili Soru

(Mar.12:18-27; Luk.20:27-40)

İncil'de yazılanlar,

*"Ölümden sonra diriliş olmadığını söyleyen Sadukiler, aynı gün İsa'ya gelip şunu sordular: "Öğretmenimiz, Musa şöyle buyurmuştur: 'Eğer bir adam çocuk sahibi olmadan ölürse, kardeşi onun karısını alsın, soyunu sürdürsün.'. Aramızda yedi kardeş vardı. İlki evlendi ve öldü. Çocuğu olmadığından karısını kardeşine bıraktı… İkincisi, üçüncüsü, yedincisine kadar hepsine aynı şey oldu… Hepsinden sonra kadın da öldü… Buna göre diriliş günü kadın bu yedi kardeşten hangisinin karısı olacak? Çünkü hepsi de onunla evlendi."… İsa onlara, "Siz Kutsal Yazılar'ı ve Tanrı'nın gücünü bilmediğiniz için yanılıyorsunuz" diye karşılık verdi... "Dirilişten sonra insanlar ne evlenir, ne de evlendirilir, gökteki melekler gibidirler... Ölülerin dirilmesi konusuna gelince, Tanrı'nın size bildirdiği şu sözü okumadınız mı?.. 'Ben İbrahim'in Tanrısı, İshak'ın Tanrısı ve Yakup'un Tanrısı'yım' diyor. Tanrı ölülerin değil, dirilerin Tanrısı'dır." (*Mat.22: 23-32*)*

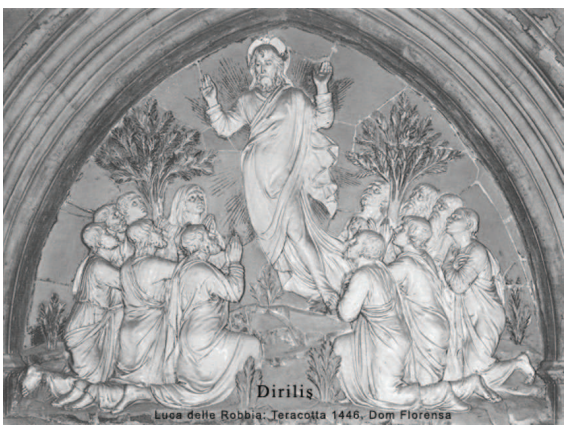

İsa ve İncil yazarları burada yine soruya doğrudan cevap vermekten kaçınıyor. Günümüze kadar gelmiş olan Musa geleneği anda yaşadığımız toplumda da feodal ilişkilerin etkin olduğu bölgelerde berdel/töre olarak hâlâ yaşatılmakta, dizilere bile konu olmaktadır. Soruyu soranın zorlamasından bağımsız olarak insanlara salık verilen "yeniden diriliş" te hep "daha mutlu" ve "zengin" bir yaşam değil mi? O vaadedilen "mutlu" yeniden yaşamda eğer insanlar evlenmeyeceklerse, cinsel sorunlarını nasıl çözecekler? Kadın hangisi için hesap verecek? Yoksa kadın lanetlenip cehenneme, erkek cennete mi gönderilecek? Cennette İslam'da erkekler için "huri"ler sunulmakta. İsa ve İncil insanların gökteki melekler gibi olacağını söylemekte. Melekler ne yer, ne içer, ne giyer, erkek mi kadın mı? Cinsel sorunu var mı, yok mu? vs. vb. sorular tüm din kitaplarında cevapsızdır. Bir nevi, İsa'nın sorudan kaçtığı gibi hayatın gerçeklerinden kaçıştır bu. Fantezilerle beyin yıkamadır.

Eğer yukarda alıntıladığımız gibi "*Tanrı ölülerin değil, dirilerin Tanrısı'dır.*" dersek, nerde kalıyor O'nun egemenliği. Hani O "yerin göğün, her şeyin egemeni, tanrısıydı"? Musa peygamber firavunların *"ölümden sonraki yaşamı"nı* reddettiği için bu bağlamda İsa peygamberden daha tutarlı bir konumdadır. Tanrı dirilerin tanrısıysa, ölüler bir çeşit melek olacaksa o zaman melekler kimin egemenliği altındadır? Onların tanrısı yok mu? İncil yazarlarına göre tanrı *'Ben İbrahim'in Tanrısı, İshak'ın Tanrısı ve Yakup'un Tanrısı'yım' diyor*" muş. Bahsi geçen Yahudi soyunun bu önderleri İsa'nın yaşadığı dönemde ve İncil'in yazıldığı zamanda diriler miydi? Yazılanlar doğruysa, onlar bizim bildiğimiz kadarıyla İsa'nın doğumundan en azından 1500 yıl önceleri ölmüştü. Belirsizlik ve tutarsızlık burada İsa ve İncil'in nitelikleri.

En Büyük Buyruk

(Mar.12:28-34; Luk.10:25-28)

İncil'de yazılanlar,

"Ferisiler, İsa'nın Sadukiler'i susturduğunu duyunca bir araya toplandılar... Onlardan biri, bir Kutsal Yasa uzmanı, İsa'yı denemek amacıyla O'na şunu sordu: "Öğretmenim, Kutsal Yasa'da en önemli buyruk hangisidir?"… İsa ona şu karşılığı verdi: "'Tanrın Rab'bi bütün yüreğinle, bütün canınla ve bütün aklınla se-

veceksin.'. İşte ilk ve en önemli buyruk budur... İlkine benzeyen ikinci buyruk da şudur: 'Komşunu kendin gibi seveceksin... Kutsal Yasa'nın tümü ve peygamberlerin sözleri bu iki buyruğa dayanır." Mat.22: 34-40)

Olmayan insanın korkularından yarattığı ulaşamadığı bir şeyi her şeyden üstün olarak sevmesinin onca büyük bir zararı yok. Ama bu sevgiyi başkalarına zarar vermeden ve dayatmadan yapabiliyorsa ne mutlu o insana. Bu noktadan itibaren sorun o birey- insanın sorunu deyip geçebilirsiniz. Fakat bu bahsi geçen "tanrı sevgisinin" beraberinde getirdiği sıkıntı dert, işkence ve zulüm örneklerini yukarda bolca aktardık. Yine önerilen ikinci buyruktaki "'Komşunu kendin gibi seveceksin." önermesi, komşusu olmayan ne olacak sorusundan bağımsız olarak, güzel, saygı değer bir önermedir. Fakat bir taraftan bunlar söylenirken, diğer taraftan bunlara temelde zıt düşüncelerin bolca varlığı, dükkânda her şey var, isteyen istediğini alabilirle açıklanabilir! Bizce burada söylenenler, yazılanlar bir aldatmacadır.

Mesih Kimin Oğlu?

(Almancası: Davut'un oğlu sorunu.)

(Mar.12:35-37; Luk.20:41-44)

İncil'de yazılanlar,

"Ferisiler toplu haldeyken İsa onlara şunu sordu: "Mesih'le ilgili olarak ne düşünüyorsunuz? O kimin oğludur?" Onlar da, "Davut'un Oğlu" dediler. İsa şöyle dedi: "O halde nasıl oluyor da Davut, Ruh'tan esinlenerek O'ndan 'Rab' diye söz ediyor? Şöyle diyor Davut: 'Rab Rabbim'e dedi ki, Ben düşmanlarını Ayaklarının altına serinceye dek Sağımda otur.'. Davut O'ndan Rab diye söz ettiğine göre, O nasıl Davut'un Oğlu olur?". İsa'ya hiç kimse karşılık veremedi. O günden sonra artık kimse de O'na bir şey sormaya cesaret edemedi.". (Mat.22: 41-46)

Neden böyle bir soruya cevap aranır? Soy-sop meselesinin peygamberlikte önemini önceki bölümlerde anlatmıştık. Dikkat soruyu soran İsa, Baba, Oğul, Kutsal Ruh üçlemesi Davut ile birleştirilir! Amaç hepsini İsa'da birleştirmek ve İsa'yı üstün kılmak. Isa hem Rab, hem Oğul hem de Kutsal Ruh. Davut ilişkisinin konulduğu yerde "kimsenin karşılık vermedi'ği anlaşılır bir durum; çünkü İncil yazarları burada sorunu anlaşılmaz kılmak için ellerinden geleni yapmışlardır. Davut ağzından söyleneni bütünlük içinde Tevrat'tan aynen aktarıyoruz:

"110. Mezmur: Davut'un mezmuru:

" RAB efendime: "Ben düşmanlarını ayaklarının altına serinceye dek Sağımda otur" diyor.(D Not 110:1 "Ayaklarının altına serinceye dek": İbranice "Ayaklarına tabure yapıncaya dek".) RAB Siyon'dan uzatacak kudret asanı, Düşmanlarının ortasında egemenlik sür!" (Mez.110: 1-2)

Burada görüyoruz ki, 110. Mezmur, 3. ağızdan anlatım olarak aktarılmakta, " *RAB efendimden"* kasıt Rab'in Davut'a söylediği, İncil'de "Rab, Rabime" dönüşmüş, bu anlamda Davut mu inkâr edilmekte acaba? Çünkü arkadan gelen cümledeki "*Davut O'ndan Rab diye söz ettiğine göre, O nasıl Davut'un Oğlu olur?".* anlatımın hiçbir anlamı olmaz. İki Rab olmadığına göre, bu anlamsızlığı nasıl açıklamak gerekli? Yoksa anlaşılmaması için mi bu tüm bu yazılanlar? Biraz da öyle! Sonuçta anlaşılması zor bir sure ile İsa hepsinin üstünde tutulmaktadır. Yeni dinde olur o kadar! Ama aktardığımız çeşitli alıntılardan çıkan, anasının Rab'inden hamile kalmasına (!) rağmen İsa'nın Marangoz Yusuf'un oğlu olduğudur!

BÖLÜM 23

Vay Halinize!

(Mar.12:38-40; Luk.11:39-51; 13:34-35; 20:45-47)

İncil'de yazılanlar,

*"Bundan sonra İsa halka ve öğrencilerine şöyle seslendi: "Din bilginleri ve Ferisiler Musa'nın kürsüsünde otururlar. (Temel yine Musa- BN)… Bu nedenle size söylediklerinin tümünü yapın ve yerine getirin, ama onların yaptıklarını yapmayın. Çünkü söyledikleri şeyleri kendileri yapmazlar. (*Yani Hocanın dediğini yap, yaptığını yapma - BN*)…Yeryüzünde kimseye 'Baba' demeyin. Çünkü tek Babanız var, O da göksel Baba'dır… Kimse sizi 'Önder' diye çağırmasın. Çünkü tek önderiniz var, O da Mesih'tir. Aranızda en üstün olan, ötekilerin hizmetkârı olsun… Kendini yücelten alçaltılacak, kendini alçaltan yüceltilecektir. …"Vay halinize ey din bilginleri ve Ferisiler, ikiyüzlüler! Tek bir kişiyi dininize döndürmek için denizleri, kıtaları dolaşırsınız. Dininize döneni de kendinizden iki kat cehennemlik yaparsınız… "Vay halinize kör kılavuzlar! Diyorsunuz ki, 'Tapınak üzerine ant içenin andı sayılmaz, ama tapınaktaki altın üzerine ant içen, andını yerine getirmek zorundadır.'... Budalalar, körler! Hangisi daha önemli, altın mı, altını kutsal kılan tapınak mı? Yine diyorsunuz ki, 'Sunak üzerine ant içenin andı sayılmaz, ama sunaktaki adağın üzerine ant içen, andını yerine getirmek zorundadır.'. Tapınak üzerine ant*

içen de hem tapınak, hem de tapınakta yaşayan Tanrı üzerine ant içmiş olur... Ey kör kılavuzlar! Küçük sineği süzer ayırır, ama deveyi yutarsınız! .. "Vay halinize ey din bilginleri ve Ferisiler, ikiyüzlüler! Bardağın ve çanağın dışını temizlersiniz, oysa bunların içi açgözlülük ve taşkınlıkla doludur… "Vay halinize ey din bilginleri ve Ferisiler, ikiyüzlüler! Siz dıştan güzel görünen, ama içi ölü kemikleri ve her türlü pislikle dolu badanalı mezarlara benzersiniz. .. Dıştan insanlara doğru görünürsünüz, ama içte ikiyüzlülük ve kötülükle dolusunuz. (Bugünkiler farklı mı acaba? - BN)… *Böylece, peygamberleri öldürenlerin torunları olduğunuza kendiniz tanıklık ediyorsunuz... Böylelikle, doğru kişi olan Habil'in kanından, tapınakla sunak arasında öldürdüğünüz Berekya oğlu Zekeriya'nın kanına kadar, yeryüzünde akıtılan her doğru kişinin kanından sorumlu tutulacaksınız."* (*Mat.23: 1-35*)

Dayanak temel yine Musa, fakat O'nun yerinde oturanlar sapmış durumlar, söylediklerine uyun "ama yaptıklarını yapmayın" uyarısı yozluğu belgeliyor. Din adına, tanrı adına konuşanlar söylediklerini kendileri yapmıyorsa, orada bir problemin varlığı söz konusudur. İsa ve İncil yazarlarına göre bunlar yozlaşmıştır. Yine de hâlâ bu işten ekmek yedikleri olgudur. "Din Bilginliği" adamlar için geçim kaynağı. Bugün de aynısı değil mi? İsa ve İncil kendinden öncekileri "düzenbaz" olarak adlandırıyor. Neden düzenbaz ve ikiyüzlüler? Çünkü teoride savunduklarını pratikte uygulamazlar, (ama tüm Bapta buna somut örnek yok), dine inandırırlar ama inananı cehennemlik yaparlar, çünkü bunlar deveyi yutan yiyiciler, tapınakta ant içenler, çünkü bunların dışı cilalı, içi pislik doludur. Çünkü bunlar yasayı çiğneyip tanrı adına ant içenlerdir. Sonuçta görüyoruz ki, bunlar "*yeryüzünde akıtılan her doğru kişinin kanından sorumlu"*dur. Çünkü bunlar doyumsuz açgözlülerdir. Kendinden öncekilere böyle diyenlerin güçlendiklerinde aynı konuma düştüklerini söylersek yanlış birşey söylemiş olmayız. Çünkü aynı tarladan beslenmişlerdir. Bugün aynı tarladan beslenenler için de aynı olumsuzlukları söylemek veya düşünmek genelleştirme anlamına gelmeyeceği gibi hakaret de sayılmaz. Vay halinize ey bugünün "din adamları"! Eğer aldatmaya çalıştığınız kitleler dışınızın parlak-göz kamaştıran ama içinizin boş olduğu düzenbazlığını bir anlarlarsa gerçekten işte o zaman vay halinize!

Buradaki "Baba", "Önder" kavramları ile iç içe geçmiş olan yüceltme ve ve alçaltma alçak- gönüllük adına yapılsa da, kendini kabul ettirme çabalarının dışa vurumudur. Tarih bize göstermiştir ki, yücelme ve alçalma istisnalar dışında varlık yokluk sorunu ile iç içedir. En üstün olanın "*hizmetkâr*" olduğuna sömürü toplumlarında pek ender rastlanır!

Sonun Belirtileri

(Kıyamet Gününün belirtileri - BN)
(Mar.13:1-31; Luk.21:5-33)

İncil'de yazılanlar,

"İsa onlara, "Bütün bunları görüyor musunuz?" dedi. "Size doğrusunu söyleyeyim, burada taş üstünde taş kalmayacak, hepsi yıkılacak!" (Neden- BN)*..İsa, Zeytin Dağı'nda otururken öğrencileri yalnız olarak yanına geldiler… "Söyle bize" dediler, "Bu dediklerin ne zaman olacak, senin gelişini ve çağın bitimini gösteren belirti ne olacak?".. Savaş gürültüleri, savaş haberleri duyacaksınız. Sakın korkmayın! (*Felaket tellallığı yap, sonra korkmayın de! - BN*)... Bunların olması gerek, ama bu daha son demek değildir… Ulus ulusa, devlet devlete savaş açacak; yer yer kıtlıklar, depremler olacak… Bütün bunlar, doğum sancılarının başlangıcıdır… "O zaman sizi sıkıntıya sokacak, öldürecekler. Benim adımdan ötürü bütün uluslar sizden nefret edecek. .. O zaman birçok kişi imandan sapacak, birbirlerini ele verecek ve birbirlerinden nefret edecekler… Birçok sahte peygamber türeyecek ve bunlar birçok kişiyi saptıracak… Kötülüklerin çoğalmasından ötürü birçoklarının sevgisi soğuyacak… Ama sonuna kadar dayanan kurtulacaktır…Damda olan, evindeki eşyalarını almak için aşağı inmesin…. Tarlada olan, abasını almak için geri dönmesin… O günlerde gebe olan, çocuk emziren kadınların vay haline!.. Dua edin ki, kaçışınız kışa ya da Şabat Günü'ne rastlamasın… (*Neden?- BN*). Çünkü o günlerde öyle korkunç bir sıkıntı olacak ki, dünyanın başlangıcından bu yana böylesi olmamış, bundan sonra da olmayacaktır…O günler kısaltılmamış olsaydı, hiç kimse kurtulamazdı. Ama seçilmiş olanlar uğruna o günler kısaltılacak."* *Mat.24:1-9* (Kıyamet günü - BN)

İşte meşhur kıyamet günü tablosunda yer alanların birinci bölümü yukarda aktardıklarımızdır. Bahsi geçen "gün" İsa'nın gelişiyle ilintilidir. Hem dünyanın sonu, hem de "bu son demek değil"! Birbirinin zıddı tesbitler. Neden dünyanın sonu gelecekmiş? Çünkü kötülükler çoğalmış. Nuh Tufanında da aynı gerekçeye rastlamıştık. Ulusal düşmanlıklar, depremler, savaşlar bir dizi yıkımların yanı sıra doğadaki *"O günlerin sıkıntısından hemen sonra, 'Güneş kara-*

racak, Ay ışık vermez olacak, Yıldızlar gökten düşecek, Göksel güçler sarsılacak.' doğa belirtileri bu günün habercileridir. Ay ışığı henüz sönmedi (güneş tutulması hariç); gökten yıldızlar henüz düşmedi (yıldıza benzeyen bombaların ışıkları çok düştü); ama tarihi bilgiye biraz sahip olanlar burada anlatılanların çoğunu insanlığın defalarca yaşadığını bilir. İnsanlık, emperyalizm çağında İncil yazarlarının tasvir edemeyeceği boyutlarda iki dünya savaşı yaşadı. Korkunç yıkımlara sahne olan depremler gördü, İncil dönemindekiyle karşılaştırılamayacak kıtlık ve kuraklıklarla hâlâ mücadele ediyor. Nuh Tufanından defalarca büyüklükte sel felaketleri yaşadı, yaşıyor. Kapitalizmin azami kâr hırsı yüzünden yaşanan hertürlü barbarlığa rağmen dünyanın sonu gelmedi. İnsanlık barbarlıkla kendini yok etmezse ve sosyalizm ile bu barbarlık engellenirse, kıyameti daha çok beklerler.

Buradaki anlatımdan öğreniyoruz ki, "sıkıntı ve nefretin" bir bölümü de İsa'nın yüzünden olacakmış! Kurtarıcı değil, bela adeta!

Acayip bir felaket tellallığı yapacaksın, ardından tedbir olarak "*Damda olan, evindeki eşyalarını almak için aşağı inmesin… Tarlada olan, abasını almak için geri dönmesin*" le yetineceksin. Güneş kararır, yıldızlar gökten düşerse, dam da kalmaz tarlada! Olayın kış mevsimine geleceği ve "*günlerin kısalığından dolayı*" insanlığın şanslı olduğu, kurtulanların seçilmişlerin suyu-yüzü hürmetine kurtulduğu, yoksa *dünyanın başlangıcından bu yana böylesi olmamış, bundan sonra da olmayacak… hiç kimse kurtulamazdı.*" diyerek olayın büyüklüğüne vurgular yapılır. Burada bahsi geçen kaçışın nereye kaçış olduğunu tespit etmek mümkün değildir. Tasvir edilen Kıyamet günü alametleri ve kurtuluş önerileri daha çok küçük çapta bir Tsunami'ye ait alamet ve öneriler aslında.

Görülüyor ki, geçmiş masallar yansıtılırken, yeni eklemeler yapılmakta, inancın taban bulması için korku yöntemi temel özelliğini korumaktadır.

Seçilmişlerin nasıl toplanacağıyla ilgili söylenenler ise şöyle:

"Kendisi güçlü bir borazan sesiyle meleklerini gönderecek. Melekler O'nun seçtiklerini göğün bir ucundan öbür ucuna dek, dünyanın dört bucağından toplayacaklar… "İncir ağacından ders alın! Dalları filizlenip yaprakları sürünce, yaz mevsiminin yakın olduğunu anlarsınız… Aynı şekilde, bütün bunların gerçekleştiğini gördüğünüzde bilin ki, İnsanoğlu yakındır, kapıdadır… Size doğrusunu söyleyeyim, bütün bunlar olmadan bu kuşak ortadan kalkmayacak… Yer ve gök ortadan kalkacak, ama benim sözlerim asla ortadan kalkmayacaktır." (Mat. 24: 29-35)

Kimin kimi nasıl ve nereye toplayacağı belli değil. İki bin yıldır, yukarıdaki belirtilerin çok üstünde durumlar meydana gelmesine rağmen, bizim "İnsanoğlu" hâlâ kapıda değil. Nice kuşaklar ortadan kalktı, ama İsa'dan bihaber! Yer gök ortadan kalkacakmış! Yer gök ortadan kalktıktan sonra "sözlerin" hangi kıymeti kalır ki? Sözün kıymeti bu dünyada, bakın bugün iki bin yıl önce edilmiş kelamlarla uğraşıyoruz! Kıyamet korkusu yalan, öbür dünya yalan, gerçek bu dünyada!

Bilinmeyen Gün ve Saat

(Mar.13:32-37; Luk.12:41-48; 17:26-30,34-36)

İncil'de yazılanlar,

"O günü ve saati, ne gökteki melekler, ne de Oğul bilir; Baba'dan başka kimse bilmez. (Hani borazan çalacaktı - BN). *Nuh'un günlerinde nasıl olduysa, İnsanoğlu'nun gelişinde de öyle olacak… Tufan gelinceye, hepsini süpürüp götürünceye dek başlarına geleceklerden habersizdiler. İnsanoğlu'nun gelişi de öyle olacak… O gün tarlada bulunan iki kişiden biri alınacak, biri bırakılacak. ... Değirmende buğday öğüten iki kadından biri alınacak, biri bırakılacak.* (Neden biri bırakılıyor, seçim kıstası ne? -BN). *"Bunun için uyanık kalın. Çünkü Rabbiniz'in geleceği günü bilemezsiniz.* (tarif ettin ya - BN). *Bunun için siz de hazır olun! Çünkü İnsanoğlu beklemediğiniz saatte gelecektir... Efendisi eve döndüğünde işinin başında bulacağı o köleye ne mutlu!"* (Mat.24: 36-46)

Bilinmeyen saatle ilgili olarak yukarıda *"Kendisi güçlü bir borazan sesiyle meleklerini gönderecek"* denilmesine rağmen burada belirsizlik söz konusu. O günün belirtilerini yukarda aktardık, buna rağmen "*Baba'dan başka kimse bilmez"* denilerek iş yokuşa sürülüyor. Nuh Tufanıyla benzetme bağlamında Nuh peygamberin hazırlık yapması için önceden haberdar edildiğini Tevrat'ı incelerken görmüştük. Hazırlıklarla ilgili burada da "*O gün tarlada bulunan iki kişiden biri alınacak, biri bırakılacak. ... Değirmende buğday öğüten iki kadından biri alınacak, biri bırakılacak"* benzeri bir seçim var ama adaletsiz bir seçim görünümünde. Alınan neden alınacak, bırakılan neden bırakılacak hiçbir kıstas belirtilmemiş. Elemeyi kıyamet gününü bilen Baba yapacak gibi

görünüyor. Bu rağmen "*Çünkü Rabbiniz'in geleceği günü bilemezsiniz* " derken gelecek olanın da bu işle alakası olduğunu anlıyoruz. Kim gelecek, "göğe çıkmış olan İsa" o zaman yoksa İsa'mı yapacak belli değil! Belli olan meleklerin onları toplayacağı. Toptan herkese "uyanık kalın" denilirken elemede herhangi bir kıstas belirlenmemiştir. Ama yine biz biliyoruz ki, bu işte günah ve sevap belirleyici olacak! Eğer buna göre bir seçim yapılacaksa, bu işte çocuklara öncelik verilmesi gerekirdi. Çünkü en günahsızı onlar! Yapılan köle benzetmesinde sanılır ki, bu seçimde köleye de yer var! Hepsi işin hikâyesi. Nuh Tufanıyla anlatılan masal ne kadar gerçekse, burada anlatılan masal da o kadar gerçek!

BÖLÜM 25

On Kız Benzetmesi

İncil'de yazılanlar,

"O zaman Göklerin Egemenliği, kandillerini alıp güveyi karşılamaya çıkan on kıza (Almancada: Bakire kız - BN*) benzeyecek... Bunların beşi akıllı, beşi akılsızdı... Akılsızlar yanlarına kandillerini aldılar, ama yağ almadılar... Akıllılar ise, kandilleriyle birlikte kaplar içinde yağ da aldılar. "Ne var ki, onlar yağ satın almaya giderlerken güvey geldi. Hazırlıklı olan kızlar, onunla birlikte düğün şölenine girdiler ve kapı kapandı."* (Mat.25:2-10*)* (5 bakireye/kıza bir damat - BN)

Bu benzetme neden yapılmış biz fazla bir anlam veremedik. Büyük ihtimalle o günkü koşullarda yadırganmayacak bir benzetme. Bir damada 10 bakire kız. (5'mi, 10'mu ?!! -BN) Damat "akıllı" olan beş bakire kızla "gerdeğe" girer. Diğerleri "yağları bittiğinde" bu düğünde (gerdek olayında) yer alamazlar. Burada anlatılanın peygamberlikle herhangi bir bağını biz kuramadık. Dert erkeğin "ilahi" gücünü ispatlamak ve bundan Peygamber İsa'ya pay çıkarmaksa, bizce kadını aşağılamaktan başka bir sonuç çıkmaz.

Emanet Para Benzetmesi

(Luk.19:11-27)

İncil'de yazılanlar,

"Göksel egemenlik, yolculuğa çıkan bir adamın kölelerini çağırıp malını onlara emanet etmesine benzer. Bir talant alan ise gidip toprağı kazdı ve efendisinin parasını sakladı… Mat.25: 20 Beş talant alan gelip beş talant daha getirdi, 'Efendimiz' dedi, 'Bana beş talant emanet etmiştin; bak, beş talant daha kazandım.'… … "Sonra bir talant alan geldi, 'Efendimiz' dedi, 'Senin sert bir adam olduğunu biliyordum. Ekmediğin yerden biçer, harman savurmadığın yerden devşirirsin.. "Efendisi ona şu karşılığı verdi: 'Kötü ve tembel köle! Ekmediğim yerden biçtiğimi, harman savurmadığım yerden devşirdiğimi bildiğine göre paramı faize vermeliydin. Ben de geldiğimde onu faiziyle geri alırdım. Çünkü kimde varsa, ona daha çok verilecek ve o bolluk içinde olacak. Ama kimde yoksa, kendisinde olan da elinden alınacak"(Mat.25:14-29)

Efendi- köle, yine mal derdi. Efendinin niyeti ve beklentisi kötü olduğu için, emanete ihanet etmese bile 1 "talant" ı aynen geri iade eden köleyi lanetlemesi ve bu laneti İncil yazarlarının onaylaması dinle değil; olsa olsa tüccarlıkla ilintili bir yaklaşımdır. Daha ötesi malın ve kazancın (faizin) kutsallığı öne çıkarılmaktadır. Efendiye kazandırmayan köle hem tembel hem de kötü köle olarak değersizleştirilmektedir. Her iki köle açısından da özünde bir fark söz konusu değildir. Çünkü para sonuçta kazanmış olsa da olmasa da efendinindir. Bunun içinde "*kimde varsa, ona daha çok verilecek ve o bolluk içinde olacak. Ama kimde yoksa, kendisinde olan da elinden alınacak"* anlayışı zenginin zengin, fakirin fakir, kölenin köle, efendinin efendi olarak kalmasının propagandası yapılmaktadır.

Yargı Günü

İncil'de yazılanlar,

"İnsanoğlu kendi görkemi içinde bütün melekleriyle birlikte gelince, görkemli tahtına oturacak. (Taht düşkünü peygamber - BN).*Ulusların hepsi O'nun önünde toplanacak, O da koyunları keçilerden ayıran bir çoban gibi, insanları birbirinden ayıracak... Koyunları sağına, keçileri soluna alacak... "Kral da onları şöyle yanıtlayacak: 'Size doğrusunu söyleyeyim, bu en basit kardeşlerimden biri için yaptığınızı, benim için yapmış oldunuz.'. "Sonra solundakilere şöyle diyecek: 'Ey lanetliler, çekilin önümden! İblis'le melekleri için hazırlanmış sönmez ateşe gidin! Çünkü acıkmıştım, bana yiyecek vermediniz; susamıştım, bana içecek vermediniz; yabancıydım, beni içeri almadınız; çıplaktım, beni giydirmediniz; hastaydım, zindandaydım, benimle ilgilenmediniz.'. "O vakit onlar da şöyle karşılık verecekler: 'Ya Rab, seni ne zaman aç, susuz, yabancı, çıplak, hasta ya da zindanda gördük de yardım etmedik?' .. "Bunlar sonsuz azaba, doğrular ise sonsuz yaşama gidecekler."* (Mat.25:31-46)

Öncelikle krallar gibi tahta ve gösterişe verilen

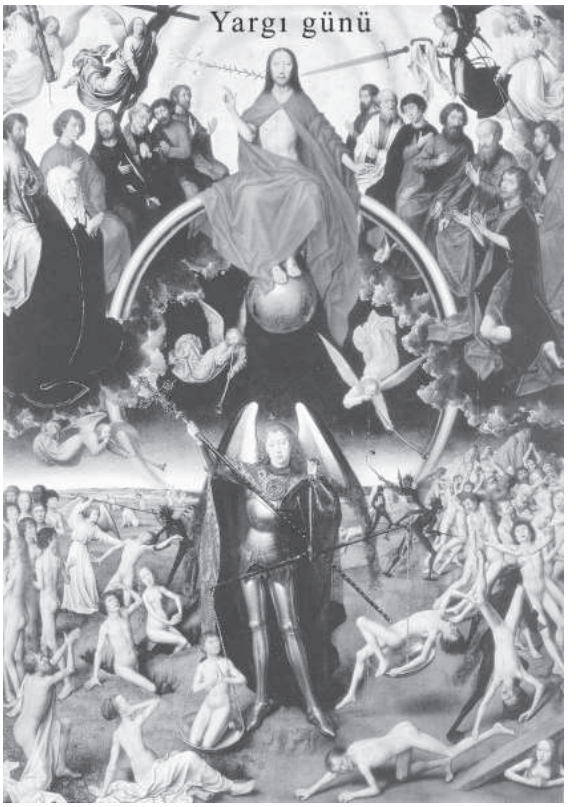

önem sırıtmaktadır. Ne kadar da gösteriş düşkünü olmadıklarını yazmış olsalar da burada yakayı bir kez daha ele vermekteler. Çoban sürü ilişkisine burada yine tanık olmaktayız. "Bütün melekleriyle birlikte gelince" deki vurgu tanrı mertebesinde bir vurgudur. Çünkü görkem, taht, melekler, ulusların hepsinin önünde toplanması vb. özellikler esasta tanrıya yakıştırılan niteliklerdir. "İnsanoğlu" burada kendini Rab'in yerine koymuştur. Bununla yetinmemiş kral özentisiyle tamamlanmıştır. Çünkü soran Rab'in cevap veren kraldır. Görkemin karşısında aşağılarda bir yerde, toplanan sürü (halk) iki kategoride değerlendirilir. 1. kategoridekiler sağdaki koyunlar (daha uysal oldukları için) inancı bütün olan ahali, 2. kategoride ise; soldaki keçiler, inatçılar-inanmayan ahali kesimi yer alır. Nedense bu sağ-sol ikilemi sonraları Roma'da kral yanlıları ve halk yanlıları olarak kategorileşir. Bugün de bu ayrım hâlâ sağcılar-solcular (halka karşı-halktan yana olanlar) olarak varlığını sürdürmektedir.

Rab'in/İsa ve kral için yapılan her şey iyi ve sağdakilerin yaptıklarıdır. Krala, İsa'ya ve Rab'e karşı gelen soldakiler ise; lanetliler *"İblis'le melekleri için hazırlanmış sönmez ateşe gidin" e* layıklar. İşin garip olan yanı soldakilerin *'Ya Rab, seni ne zaman aç, susuz, yabancı, çıplak, hasta ya da zindanda gördük de yardım etmedik?* cevabı, bu durumdan haberdar olmadıkları bir suçlama ile karşı karşıya olduklarını göstermektedir. Alın size bir adaletsizlik daha. İnsanlar haberdar olmadıkları bir suçlamayla karşı karşıyadır. İncil'i yazanların ve onların Rab'inin adaleti bu kadar. Biz deriz ki, bugüne kadar sömürü düzenine karşı olduğu gibi dini aldatmalara karşı da Rab'ın "*lanetli*" tehditlerine rağmen solda kalarak atalarımızın geleneğini sürdürmek en doğru olanıdır.

BÖLÜM 26
İsa'yı Öldürme Tasarısı

(Mar.14:1-2; Luk.22:1-2; Yu.11:45-53)

İncil'de yazılanlar,

"İsa bütün bunları anlattıktan sonra öğrencilerine, "İki gün sonra Fısıh Bayramı (Paskalya-Ostern-BN) *olduğunu biliyorsunuz" dedi, "İnsanoğlu çarmıha gerilmek üzere ele verilecek."... Bu sırada baş kâhinlerle halkın ileri gelenleri, Kayafa adındaki baş kâhinin sarayında toplandılar… İsa'yı hileyle tutuklayıp öldürmek için düzen kurdular... Ama, "Bayramda olmasın ki, halk arasında kargaşalık çıkmasın" diyorlardı."* (Mat.26: 1-5)

Anlatan kendisi ihanete uğrayıp çarmıha gerileceğini nerden biliyor. Birileri haber mi verdi? Yoksa geleceği okuma özelliği mi var? Tutuklama ve öl-

dürme için kurulan düzen konusunda, Yahuda'nın ihaneti konusunu geniş olarak önceki bölümlerde anlattık. Toplananların neler konuştukları konusunda *"Bayramda olmasın ki, halk arasında kargaşalık çıkmasın"* dan da haberdarlar. Buna rağmen tedbir almaya gerek yok! Halkın nasıl bir *"kargaşalık"* yarattığını sonra göreceğiz!

İsa Beytanya'da
(Savurganlık - BN)
(Mar.14:3-9; Yu.12:1-8)

İncil'de yazılanlar,

"İsa Beytanya'da cüzamlı Simun'un evindeyken, yanına bir kadın geldi. Kadın kaymaktaşından bir kap içinde çok değerli, güzel kokulu yağ getirmişti. İsa sofrada otururken, kadın yağı O'nun başına döktü… Öğrenciler bunu görünce kızdılar. "Nedir bu savurganlık?" dediler… "Bu yağ pahalıya satılabilir, parası yoksullara verilebilirdi."… Söylenenleri farkeden İsa, öğrencilerine, "Kadını neden üzüyorsunuz?" dedi. "Benim için güzel bir şey yaptı... Yoksullar her zaman aranızdadır, ama ben her zaman aranızda olmayacağım... Kadın bu güzel kokulu yağı, beni gömülmeye hazırlamak için bedenimin üzerine boşalttı."* (Mat.26:6-12)

Savurganlık konusunda öğrencilerin haklı olduğu açık değil mi? Ama sorun İsa'nın kutsanması ise durum değişir. İsa ölüme hazırlansın diye, yoksulluk ebedileştilir, sonsuzlaştırılabilir. Burada kişisel çıkar ön planda durmaktadır. Kendini diğerleri için fedaya hazır görene pek yakışmayan bir bireysellik. Zaten yeniden dirilecek olan nasıl "*her zaman aranızda olamayacağım"* diyebilir?

Yahuda'nın İhaneti
(Mar.14:10-11; Luk.22:3-6)

Yahuda'nın ihanetiyle ilgili olarak önceki bölümlerde aktardığımız için devam ediyoruz.

Fısıh Yemeği (Akşam Yemeği)
(Mar.14:12-26; Luk.22:7-23; Yu.13:21-30; 1Ko.11:23-25)

İncil'de yazılanlar,

"Akşam olunca İsa on iki öğrencisiyle yemeğe oturdu... Yemek yerlerken, "Size doğrusunu söyleyeyim, sizden biri bana ihanet edecek" dedi... Yemek sırasında İsa eline ekmek aldı, şükredip ekmeği böldü ve öğrencilerine verdi. "Alın, yiyin" dedi, "Bu benim bedenimdir.". Sonra bir kâse alıp şükretti ve bunu öğrencilerine vererek, "Hepiniz bundan için" dedi... "Çünkü bu benim kanımdır, günahların bağışlanması için birçokları uğruna akıtılan antlaşma kanıdır." (Mat.26:20-28)

Leonardo da Vinci ünlü tablosuna konu olan on iki havari ile birlikte yenilen son "Akşam Yemeği" burada bahsi geçen "Fısıh Yemeği"'dir. Anlatıma göre bu yemeğin ertesi Isa tutuklanır ve çarmıha gerilir. Burada bahsi geçen "ihanet" meselesini anlattık. İsa'ya öleceği ayan olduğu için artık "savurganlığın" ötesine geçmiş, ekmeği bedenine, şarabı da kanına benzeterek (benzetmeyi çok sevdiğinden olsa gerek) günahlardan arınmak için yenilmesi ve içilmesini talep eder. Sözün özü, İsa ve İncil'i yazanlara göre günahlardan arınmanın bedeli olarak İsa'nın bedeni sunulmakta ve kanı akıtılmaktadır. Keşke insanlığın "günahları" bir tek kişinin bedeni ve kanıyla ödenseydi, insanlık çoktan arınmış olurdu. Bu tür kahramanlar çokça bulunurdu. İsa ve İncil yazarlarının bu "kurban" olayı, ilkel toplumlarda sıkça rastlanan olaylar olarak arkeolojik kazıların malzemesidir.

Petrus'un İnkârı Önceden Bildiriliyor
(Mar.14:27-31; Luk.22:31-34; Yu.13:36-38)

İncil'de yazılanlar,

"Bu arada İsa öğrencilerine, "Bu gece hepiniz benden ötürü sendeleyip düşeceksiniz" dedi. "Çünkü şöyle yazılmıştır: 'Çobanı vuracağım, Sürüdeki koyunlar darmadağın olacak.'.. Petrus O'na, "Herkes senden ötürü sendeleyip düşse de ben asla düşmem" dedi… "Sana doğrusunu söyleyeyim" dedi İsa, "Bu gece horoz ötmeden beni üç kez inkâr edeceksin."… Petrus, "Seninle birlikte ölmem gerekse bile seni asla inkâr etmem" dedi. Öğrencilerin hepsi de aynı şeyi söyledi." (Mat.26:31-35)

Sürü toplumlar için "çobanı vurduğunda sürü dağılır" doğru tespiti bugün için de geçerlidir. Bu doğru tespit yanında doğru olan bir diğer tespit te,

"mezarlıkların yeri doldurulmazlarla dolu" olduğu tespitidir. Petrus için söylenenlerin ne kadar gerçek olduğunu sonraki bölümlerde göreceğiz. Tüm dinlerde ve özellikle tek tanrılı dinlerde "çobanın" varlığına son verildiği anda itibaren "çoban" ilahlaştırılmış-putlaştırılmış, ona olmadık olumlu vasıflar ve kudret bahşedilmişir. Bunun beraberinde getirdiği en önemli olumsuz yan ise, toplumdaki kendine güvensizlik duygusudur. Toplum sürü bilincinden kurtulduğu ve uzaklaştığı oranda bu putlaştırmalar ve güvensizlikler yerini bilinçli yaşama bırakacaktır. Çobanların ne haltlar karıştırdığı daha iyi görülecektir.

Getsemani Bahçesinde

(Mar.14:32-42; Luk.22:39-46)

İncil'de yazılanlar,

"Petrus ile Zebedi'nin iki oğlunu yanına aldı. Kederlenmeye, ağır bir sıkıntı duymaya başlamıştı... Biraz ilerledi, yüzüstü yere kapanıp dua etmeye başladı. "Baba" dedi, "Mümkünse bu kâse benden uzaklaştırılsın. Yine de benim değil, senin istediğin olsun.".. İsa *ikinci kez uzaklaşıp dua etti. "Baba" dedi, "Eğer ben içmeden bu kâsenin uzaklaştırılması mümkün değilse, senin istediğin olsun."... Sonra öğrencilerin yanına dönerek, "Hâlâ uyuyor, dinleniyor musunuz?" dedi. "İşte saat yaklaştı, İnsanoğlu* günahkârların eline veriliyor… Kalkın, gidelim. İşte bana ihanet eden geldi!"* (Mat.26:37-46)

Öğreniyoruz ki, Petrus'un çocukları varmış. Sıkıntının sebebi neymiş? "Teslim olma zamanı"! Bir nevi "Baba"ya yakarış var! Kâse kanla dolu olsa gerek, son saatin geldiğinin sinyali. Yüzüstü yere kapanıp dua etme, bir anlamda secdeye gelme, İslam'daki namazı çağrıştırır gibi. Yaklaşan saat görüldüğü halde, pasif bekleme, bir yanağına vurulunca diğerini çevirme anlayışıyla uyum içinde. "İhanet edenin geldiği" görülüyor ve kalkın gidelim" derken bir nevi teslimiyet reklamı yapılıyor. "*İnsanoğlu günahkârların eline veriliyor"* sanki birileri tutmuş teslim ediyor gibi bir durum havası yaratılıyor. Aynı zamanda sanki işlenmiş bir suçun cezasına razı olma söz konusu.

İsa Tutuklanıyor

(Mar.14:43-50; Luk.22:47-53; Yu.18:3-12)

İncil'de yazılanlar,

"İsa daha konuşurken, Onikiler'den biri olan Yahuda geldi. Yanında, baş kâhinlerle halkın ileri ge-*

lenleri tarafından gönderilmiş kılıçlı sopalı büyük bir kalabalık vardı… İsa'ya ihanet eden Yahuda, "Kimi öpersem, İsa O'dur, O'nu tutuklayın" diye onlarla sözleşmişti… Dosdoğru İsa'ya gidip, "Selam, Rabbî!" diyerek O'nu öptü… İsa, "Arkadaş, ne yapacaksan yap" dedi. Bunun üzerine adamlar yaklaştı, İsa'yı yakalayıp tutukladılar.* (Almancada: İsa Yahuda'ya döndü "arkadaşım bunun için geldin?" dedi. Bunun üzerine adamlar - BN)… *İsa'yla birlikte olanlardan biri, ani bir hareketle kılıcını çekti, baş kâhinin kölesine vurup kulağını uçurdu... O zaman İsa ona, "Kılıcını yerine koy!" dedi. "Kılıç çekenlerin hepsi kılıçla ölecek... Yoksa Babam'dan yardım isteyemez miyim sanıyorsun? İstesem, hemen şu an bana on iki tümenden fazla melek gönderir.* (İlginç öneri! 12 melek tümeni eh ölüp ve öldürülüp meşhur olacak ya, ne gerek var tümene… BN)... *Ama böyle olması gerektiğini bildiren Kutsal Yazılar o zaman nasıl yerine gelir?"... Bundan sonra İsa kalabalığa dönüp şöyle seslendi: "Niçin bir haydutmuşum gibi beni kılıç ve sopalarla yakalamaya geldiniz? Her gün tapınakta oturup öğretiyordum, beni tutuklamadınız. Ama bütün bunlar, peygamberlerin yazdıkları yerine gelsin diye oldu." O zaman öğrencilerin hepsi O'nu bırakıp kaçtı."* (Mat.26:47-56)

Yudas'ın (Yahuda) öpme eylemini görmüştük. Öne çıkan; tercümede işaret ettiğimiz İsa'nın Yudas'a söylediği "arkadaş sen bunun için geldin" dediğinde birlikte yapılan planın uygulaması gibi duruyor. Bu düşüncemizi destekleyen bir başka cümle de *"Ama böyle olması gerektiğini bildiren Kutsal Yazılar o zaman nasıl yerine gelir?"* denilerek tamamlanıyor! Bahsi geçen şekilde olması gerektiğini bildiren herhangi bir kutsal yazıya biz rastlamadık.

Çünkü kutsal yazılar denilen belge Tevrat'ın kendisidir. Tevrat'ta ne Judas'ın İhanetinden bahseder, ne de İsa'nın bu ihanet sonucu tutuklanmasından. Bütün bunlar İncil yazarlarının keyfi olarak kaleme aldıkları masaldır.

İsa veya İncil'i kaleme alanlar için herhangi bir direniş söz konusu değil. Hatta pasifizm o kadar ileri götürülmektedir ki, direnmeye kalkan, beraberindeki kılıcıyla bir kulak uçurunca *"Kılıç çekenlerin hepsi kılıçla ölecek.* " denerek, direniş reddedilmekle kalmaz, direnende *"kılıçla öldürülecek"* konuma sokulur.

"Madem Rab'in Oğlusun neden Rab'in seni korumuyor?" şeklinde gelebilecek bir soruya karşı önceden tedbir olsun diye "*Yoksa Babam'dan yardım isteyemez miyim sanıyorsun? İstesem, hemen şu an bana on iki tümenden fazla melek gönderir"* deniyor. Bu sözler de bir nevi ölüm ile meşhur olmayı hesaplamış birinin sözleri gibi duruyor. Elbette burada söylenen *"12 tümen melek"* sözleri olmayacak bir duaya âmin demektir.

"Haydut" muamelesine bozulmasına rağmen, başına gelenlerin "*peygamberlerin yazdıkları yerine gelsin diye oldu"* şeklinde yorumlanmasının hiçbir temeli yoktur. Hangi peygamber İsa'nın başına gelecekleri önceden yazmış, biz bulamadık; bir bilen varsa bize de yerini söylesin araştıralım!

Sonuçta "öğrencileri" bile kendisini yalnız bırakıp kaçıyor. Ya imanlı değillerdi, ya da bu kaçış ta planın bir parçasıydı.

İsa Yüksek Kurul'un Önünde

(Mar.14:53-65; Luk.22:54-55,63-71; Yu.18:13-14,19-24)

İncil'de yazılanlar,

"*İsa'yı tutuklayanlar, O'nu baş kâhin Kayafa'ya götürdüler. Din bilginleriyle ileri gelenler de orada toplanmışlardı. Petrus, İsa'yı uzaktan, ta baş kâhinin avlusuna kadar izledi. Sonucu görmek için içeri girip nöbetçilerin yanına oturdu. Baş kâhinlerle Yüksek Kurul'un öteki üyeleri, İsa'yı ölüm cezasına çarptırmak için kendisine karşı yalancı tanıklar arıyorlardı. Ortaya birçok yalancı tanık çıktığı halde, aradıklarını bulamadılar. Sonunda ortaya çıkan iki kişi şöyle dedi: "Bu adam, 'Ben Tanrı'nın Tapınağı'nı yıkıp üç günde yeniden kurabilirim' dedi."... Baş kâhin ayağa kalkıp İsa'ya, "Hiç yanıt vermeyecek misin?" dedi. "Nedir bunların sana karşı ettiği bu tanıklıklar?"... İsa susmaya devam etti. Baş kâhin ise O'na, "Yaşayan Tanrı adına ant içmeni buyuruyorum, söyle bize, Tanrı'nın Oğlu Mesih sen misin?" dedi… İsa, "Söylediğin gibidir" karşılığını verdi. "Üstelik size şunu söyleyeyim, bundan sonra İnsanoğlu'nun, Kudretli Olan'ın sağında oturduğunu ve göğün bulutları üzerinde geldiğini göreceksiniz."… Bunun üzerine baş kâhin giysilerini yırtarak, "Tanrı'ya küfretti!" dedi…"Artık tanıklara ne ihtiyacımız var? İşte küfrü işittiniz… Buna ne diyorsunuz?" "Ölümü hak etti!" diye karşılık verdiler… Bunun üzerine İsa'nın yüzüne tükürüp O'nu yumrukladılar. Bazıları da O'nu tokatlayıp, "Ey Mesih, peygamberliğini göster bakalım, sana vuran kim?" dediler."* (Mat.26: 57-68)

Yukarda bütünlük içinde aktardıklarımız İsa'nın dönemin hâkim olanlarınca yargılanması karşısında tavrı iyi anlaşılsın, diyedir. Döneme uygun gayet "demokrat" bir yargılanmada; İsa'ya karşı tanıklar aracılığıyla ileri sürülen iki "suçlama" var. Birincisi; *'Ben Tanrı'nın Tapınağı'nı yıkıp üç günde yeniden kurabilirim' dedi.".* İkincisi; *"Yaşayan Tanrı adına ant içmeni buyuruyorum, söyle bize, Tanrı'nın Oğlu Mesih sen misin?"* şeklindeki soru. İsa birinci iddiayı yanıtsız bırakır. Çünkü olacak, yapılacak iş değildir. Bu kör iyileştirmeye benzer bir iş te değildir. İkincisine verdiği *"Söylediğin gibidir" "Üstelik size şunu söyleyeyim, bundan sonra İnsanoğlu'nun, Kudretli Olan'ın sağında oturduğunu ve göğün bulutları üzerinde geldiğini göreceksiniz."…* cevapları yargılayıcıların ölüm cezası vermesinin sebebi olur. İncil yazarları İsa'yı burada tutarlı, davasına sadık biri şeklinde resimleyerek onu yüceleştirmektedirler. İsa'ya yakıştırılan bu davranış ve tavırlar yeni bir din yaratmanın gerektirdiği davranış ve tavırlardır. Aksi durumda yeni bir dinin temeli olmaz. Burada çatışan eski dinin savunucularıyla aynı dinin temelinden türemiş yeni filizlenmekte olan bir din ve temsilcileridir. Yayılma avantajı-şansı eskinin temsilcilerinin çürümüş ve yozlaşmış olmalarında yatmaktadır. Yalnız başına

İsa'nın tavrıyla bu iş dikiş tutmazdı. İsa'yı İsa yapan bu yargılamada yukarda O'na yakıştırılan *"Tanrının oğlu Mesih olduğunu"* açıkça kabul etmesidir.

İsa'ya uygulanan "tokat" şiddeti karşısında O'nun tavrına zaten önceden değinmiştik. Büyük ihtimalle yapacağı herhangi bir mucize veya peygamberlik gösterisi sökmeyeceği için diğer yanağını da çevirmiştir.

Petrus İsa'yı İnkâr Ediyor

(Mar.14:66-72; Luk.22:56-62; Yu.18:15-18,25-27)

İncil'de yazılanlar,

"Petrus ise dışarıda, avluda oturuyordu. Bir hizmetçi kız yanına gelip, "Sen de Celileli İsa'yla birlikteydin" dedi... Ama Petrus bunu herkesin önünde inkâr ederek, "Neden söz ettiğini anlamıyorum" dedi... Sonra avlu kapısının önüne çıktı. Onu gören başka bir hizmetçi kız orada bulunanlara, "Bu adam Nasıralı İsa'yla birlikteydi" dedi… Petrus ant içerek, "Ben o adamı tanımıyorum" diye yine inkâr etti... Petrus kendine lanet okuyup ant içerek, "O adamı tanımıyorum!" dedi. Tam o anda horoz öttü. Petrus, İsa'nın, "Horoz ötmeden beni üç kez inkâr edeceksin" dediğini hatırladı ve dışarı çıkıp acı acı ağladı." (Mat.26:70-75)

İşte İsa'nın en güvendiği sağ kolu İsa'yı böyle inkâr ediyor. Yazarlar, önce söyledikleri yerine gelsin diye mi bu yönteme başvurmuşlar bilemeyiz? Ama her halükârda önce yemin billah etse de Petrus İsa'yı yukardaki şekilde inkâr eder. İşin ilginç yanı sonraki gelişmelerde belirteceğimiz üzere 12 Havari içinde en fazla iş görenlerden birinin de Petrus olduğudur. Bundan sonra inceleyeceğimiz Markus İncil'inin Petrus'un söylemleri ve anlattıklarıyla kaleme alındığı iddiası da söz konusudur. Bu inkâr işi ilk baştan beri mi düşünüldü vb sorular onca önem taşımasa da ortaya çıkan resim dava arkadaşına ihanetten öte bir durum değildir.

Elbette İsa tarafından önceden görülen/bilinen, ilan edilen bu inkâr işi de İsa'yı yüceltme, "O yalnız da kalsa davası, günahkârların arınması için ölümü göze alan herkesten "yüce" biriydi" düşüncesini desteklemeye de yarar. Bütün bunlar, Yahuda'nın ihaneti ve Petrus'un inkârının İsa'nın peygamberliğinin kabul ettirilmesi için danışıklı dövüş olduğu teorilerini de gündeme getirmektedir.

Kafaya takılan bir nokta da şudur: Petrus olayı seyredeceğine ve *"Petrus, İsa'yı uzaktan, ta başkâhinin avlusuna kadar izledi. Sonucu görmek için içeri girip nöbetçilerin yanına oturdu"*(Mat.26:58) yerine çekip gitse, belki inkâr olayı gerekli olmayacaktı. Elbette o olmasaydı, bu olmasaydı kutsal kitabı neyle dolduracaklardı. Bugünün yaklaşımı ve değerlendirmesiyle gördük ki, ne saçmalıklarla doldurulmuş kutsal Tevrat ve kutsal İncil. Bizim bugün saçmalık gördüğümüz anlatım ve yaklaşımlar dün açısından mucizevi olaylar olarak değer bulmuştu. Bizi rahatsız eden elbette bu dünün yaklaşımları değil, günümüz koşullarında bu tür saçmalıkların kabul görmesidir.

BÖLÜM 27

Yahuda Kendini Asıyor

(Elç.1:18-19)

Bu olayı da önceki bölümde anlatmıştık; tekrara gerek yok. Ama bu konuda 4 ana İncil'de dört farklı yaklaşım ve rivayet söz konusudur. İsa'yı inkâr edenlere rağmen Yudas'ın *"Ben suçsuz birini ele vermekle günah işledim" dedi. Onlar ise, "Bundan bize ne? Onu sen düşün" dediler."* (Mat.27:4) pişmanlık tavrı diğerlerine göre relatif daha olumlu durmaktadır.

İsa Vali Pilatus'un Önünde

(Mar.15:2-15; Luk.23:3-5,13-25; Yu.18:33-19:16)

İncil'de yazılanlar,

"İsa valinin önüne çıkarıldı. Vali O'na, "sen Yahudiler'in Kralı mısın?" diye sordu. İsa, "Söylediğin gibidir" dedi. (Adam ölmek için elinden geleni ya-

pıyor - BN). *Her Fısıh Bayramı'nda vali, halkın istediği bir tutukluyu salıvermeyi adet edinmişti... O günlerde Barabba adında ünlü bir tutuklu vardı... Halk bir araya toplandığında, Pilatus onlara, "Sizin için kimi salıvermemi istersiniz, Barabba'yı mı, Mesih denen İsa'yı mı?" diye sordu... Baş kâhinler ve ileri gelenler ise, Barabba'nın salıverilmesini ve İsa'nın öldürülmesini istesinler diye halkı kışkırttılar... Vali onlara şunu sordu: "Sizin için hangisini salıvermemi istersiniz?" "Barabba'yı" dediler... Pilatus, "Öyleyse Mesih denen İsa'yı ne yapayım?" diye sordu. Hep bir ağızdan, "Çarmıha gerilsin!" dediler. (*Ona ihanet eden Yahuda değil, halk oluyor. - BN*)... Pilatus, "O ne kötülük yaptı ki?" diye sordu. Onlar ise daha yüksek sesle, "Çarmıha gerilsin!" diye bağrışıp durdular... Bütün halk şu karşılığı verdi: "O'nun kanının sorumluluğu bizim ve çocuklarımızın üzerinde olsun!"* (Mat.27:11-25)

Önceki bölümlerde yaptığı mucize(!)lerle halka nasıl yardımcı olduğunu aktarmıştık. Halk arasında sevilen biri diye anlatılmış; biz de aktarmıştık. Burada karşılaştığımız "sürü" gördüğü halk "çobanına" sahip çıkmıyor ve öldürülmesini, çarmıha gerilmesini istiyor, haykırıyor. Bu tavrı kışkırtmaya geldiği için yaptığı söylenerek, halkın bir suçu yok havası yaratılmak isteniyor. O zaman bu gösteriyor ki, halk inanmamış iman etmişti! Halk daha da ileri giderek; oh olsun, biz bunun çarmıha gerilmesinin sorumluluğunu üzerleniyoruz diyebiliyor. Yani sonuçta kendi yol arkadaşlarının ihanetinin yanında halk ta İsa'ya ihanet etmiş olarak gösteriliyor.

Bu anlatıma neden ihtiyaç duyulmuş diye sorulduğunda, tüm gelişmeler dikkate alındığında "çarmıha gerilmenin" kutsanması için olsa gerek! Çünkü ilerde bu dinin gelişim sürecinde çarmıh önemli bir sembol olacaktır.

Askerlerin İsa'yı Aşağılaması

(Mar.15:16-20; Yu.19:2-3)

İncil'de yazılanlar,

" Sonra valinin askerleri İsa'yı vali konağına götürüp bütün taburu başına topladılar... O'nu soyup üzerine kırmızı bir kaftan geçirdiler... Dikenlerden bir taç örüp başına koydular, sağ eline de bir kamış tutturdular. Önünde diz çöküp, "Selam, ey Yahudiler'in Kralı!" diyerek O'nunla alay ettiler."(Mat.27:27-29)

İsa'yı ölüme hazırlıyorlar. Buradaki "kırmızı kaftan" Almancada "Erguvan renkli pırpırlı kaftan" olarak yazılı. O'nunla alay etmek için giydirilmiş zıbın. Galiba kralların giyimine benzesin diye öyle giydirip, dikenlerden örülen tacı da başına geçirdiklerinde krala benzer alay konusu olan görüntü. Tüm bunlar kendini kral ilan etmesi yüzünden olsa gerek. Dikenlerden örülü taç bir sembol olarak sonraki İsa'nın çarmıhtaki hemen hemen tüm portrelerinde görülebilir. Yazılanların doğruluğundan hareket edersek Romalı askerlerin ölüme isteyerek giden biriyle alay etmesi bile O'nun yüceltilmesidir.

İsa Çarmıha Geriliyor

(Mar.15:21-32; Luk.23:26-43; Yu.19:17-27)

İncil'de yazılanlar,

" Dışarı çıktıklarında Simun adında Kireneli bir adama rastladılar. İsa'nın çarmıhını ona zorla taşıttılar... Golgota, yani Kafatası denilen yere vardıklarında içmesi için İsa'ya ödle karışık şarap verdiler. İsa bunu tadınca içmek istemedi… Askerler O'nu çarmıha gerdikten sonra kura çekerek giysilerini aralarında paylaştılar... Başının üzerine, BU, YAHUDİLER'İN KRALI İSA'DIR diye yazan bir suç yaftası astılar... İsa'yla birlikte, biri sağında öbürü solunda olmak üzere iki haydut da çarmıha gerildi… Oradan geçenler başlarını sallayıp İsa'ya sövüyor, "Hani sen tapınağı yıkıp üç günde yeniden kuracaktın? Haydi, kurtar kendini! Tanrı'nın Oğlu'ysan çarmıhtan in!" diyorlardı... "İsrail'in Kralı imiş! Şimdi çarmıhtan aşağı insin de O'na iman edelim... Tanrı'ya güveniyordu; Tanrı O'nu seviyorsa, kurtarsın bakalım! Çünkü, 'Ben Tanrı'nın

Oğlu'yum' demişti.". İsa'yla birlikte çarmıha gerilen haydutlar da O'na aynı şekilde hakaret ettiler." (Mat.27: 32-44)

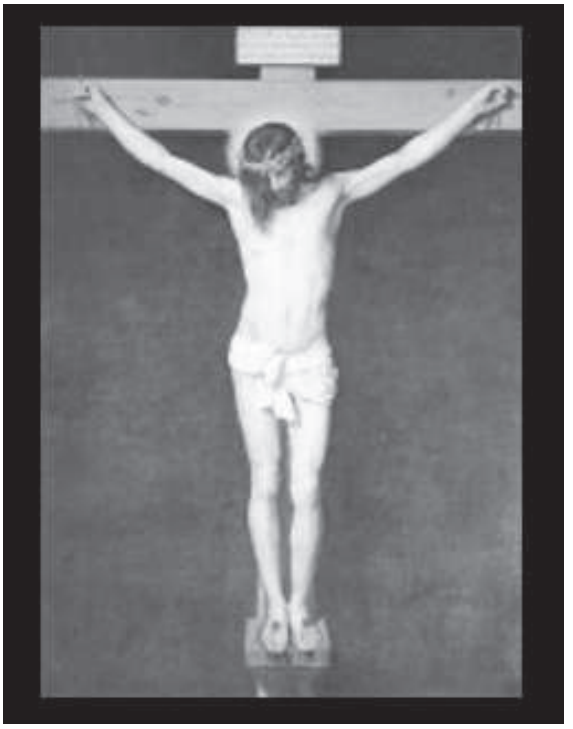

Neden çarmıh bir başkasına zorla taşıtılıyor? Yoksa İsa'ya çarmıh taşıma layık görülmemiş mi? Hani havarilerine *"Çarmıhını yüklenip ardımdan gelmeyen bana layık değildir."* (Mat.10: 38) derken onlara layık görmüştü ya. Bu çarmıh meselesi işin başından beri var. Bu durum bizce İncil yazarlarının bu işi sonradan kaleme alırken yaptıkları hesaplı bir kurgu gibi duruyor. Nedense basit işler İsa'ya göre değil. İsa'ya ödle karışık verilen şarabı önce tadıp, sonra içmemesi ne anlama geliyor? Kendi kanını şarap olarak havarilerine sunmuştu! Askerlerin kura ile elbise paylaşması da biraz abes duruyor. Çünkü zaten giydirdikleri bir kaftan ve kafaya konulan dikenden yapılma bir taç idi! Paylaşmadan ancak kaftanın paylaşılması söz konusu olabilir. Ayrıca İsa'nın çarmıhta tasvir edilen tüm resimlerinde görülen kafada bir (dikenli) taç ve mahrem yerine dolandırılmış beyaz bir bez parçasıdır.

İsa'nın başının üzerine asılan *"BU, YAHUDİLER'İN KRALI İSA'DIR diye yazan bir suç yaftası "* O'nun bir Yahudi olduğu gerçeğine yapılan bir vurgudur. Fakat İncil yazarlarının bunu "suç" olarak olumsuz şekilde koymaları, askerlerin marifeti olarak görünse ve aşağılansa da hiç te iyi düşünülmüş bir anlatım değil! İsa'nın iki haydut arasında çarmıha gerilmesi anlatımı da, amaç "üçüncü haydut" tasviri gibi dursa da, yine pek düşünülerek kaleme alınmış bir kurgu değil. Bu kurgudaki amaç onlar (askerler veya O'nu asanlar) onunla böyle alay ettiler, O'nu bu şekilde aşağıladılar resmini çizmek olsa da hiç inandırıcı durmuyor!

Çarmıhtaki hali seyredenlere söyletilen *"İsrail'in Kralı imiş! Şimdi çarmıhtan aşağı insin de O'na iman edelim... Tanrı'ya güveniyordu; Tanrı O'nu seviyorsa, kurtarsın bakalım!"* lafları birkaç gerçeği birden ifade ediyor. Öncelikle mucizelerin palavra olduğunu. İnsanın yarattığı ve güvendiği ulaşılamaz olan güçlerin hiçbir bir kudretinin gerçek olmadığı. Eğer çarmıh olayı anlatıldığı gibi gerçek ise, çarmıha gerileni ancak yine doğada varlığı mevcut olan güçler kurtarabilir. Bu anlamda zorluklar karşısında bunları çözme işini tanrıya havale etmek, "O bilir" demek, boş beklentidir.

İsa'nın Ölümü

(Mar.15:33-41; Luk.23:44-49; Yu.19:28-30)

İncil'de yazılanlar,

" Öğleyin on ikiden üçe kadar bütün ülkenin üzerine karanlık çöktü... Saat üçe doğru İsa yüksek sesle, "Eli, Eli, lema şevaktani?" yani, "Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?" diye bağırdı. Orada duranlardan bazıları bunu işitince, "Bu adam İlyas'ı çağırıyor" dediler… İçlerinden biri hemen koşup bir sünger getirdi, ekşi şaraba batırıp bir kamışın ucuna takarak İsa'ya içirdi…

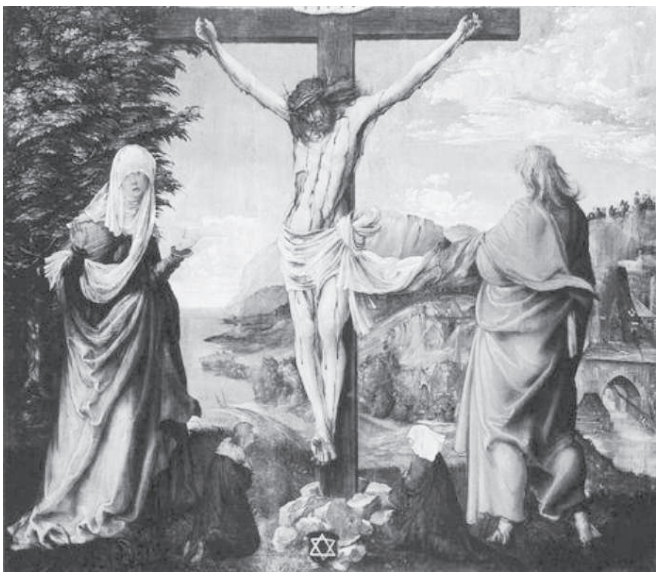

Öbürleri ise, "Dur bakalım, İlyas gelip O'nu kurtaracak mı?" dediler… İsa, yüksek sesle bir kez daha bağırdı ve ruhunu teslim etti... O anda tapınaktaki perde yukarıdan aşağıya yırtılarak ikiye bölündü. Yer sarsıldı, kayalar yarıldı… Mezarlar açıldı, ölmüş olan birçok kutsal kişinin cesetleri dirildi. Bunlar mezarlarından çıkıp İsa'nın dirilişinden sonra kutsal kente girdiler ve birçok kimseye göründüler... İsa'yı bekleyen yüzbaşı ve beraberindeki askerler, depremi ve öbür olayları görünce dehşete kapıldılar, "Bu gerçekten Tanrı'nın Oğlu'ydu!" dediler. Orada, olup bitenleri uzaktan izleyen birçok kadın vardı. Bunlar, Celile'den İsa'nın ardından gelip O'na hizmet etmişlerdi... Aralarında Mecdelli Meryem, Yakup ile Yusuf'un annesi Meryem ve Zebedi oğullarının annesi de vardı." (Mat.27:45-56)

Yukarıda aktardıklarımızda bir dizi sorun var. Öncelikle buraya kadar yazılanlarda İsa'nın ölüme seve seve gittiği anlayışı işlenmişti. Burada birden okuyoruz ki, "Tanrının İsa'yı terk etmesine, yardım etmemesine itiraz var. Bu itirazın "İlyas'ı" çağırma olarak vurgulanması ve ardından bunu duyanların …*" İçlerinden biri hemen koşup bir sünger getirdi, ekşi şaraba batırıp bir kamışın ucuna takarak İsa'ya içirdi… Öbürleri ise, "Dur bakalım, İlyas gelip O'nu kurtaracak mı?" dediler"* beklentileri boşa çıktı ve "*İsa, yüksek sesle bir kez daha bağırdı ve ruhunu teslim etti"* ve ölüm gerçekleşti. Bu itiraz ve bağırmalar neye yorumlanabilir? En iyi ihtimalle, Rab'ine itiraz ediliş ondan yardım beklentisinin dile getirilmesidir. En kötü ihtimalle yaptıklarından "pişmanlık" duyma haykırışları olarak ta yorumlanabilir. Hangi türlü yorumlanırsa yorumlansın anlatımda Rab'ine bir sitemin olduğu gayet açık! Ruhunu teslim etmeden önce İsa'ya içirilen şarap, ölümü geciktirmek için bir ilaç rolüne sahip olsa gerek! Şarap İsa'dan sonra gelen İslam dininde yasaklanmasına rağmen burada olumlu bir maddedir.

"Eli, Eli, lema şevaktani?" yani, "Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?" haykırışının içinde barındırdığı temel düşünce ise, Rab'inin kendisinin Isa olmadığına da bir vurgudur. Aynı zamanda, kendinde yüce birinin yardımını beklerken, ilahi gücün bu yardımı esirgemesine yapılan bir itiraz-sitem olarak ta değerlendirilebilir. Bu yakarış Markus İncil'inde de kelimesi kelimesine *"Saat üçte İsa yüksek sesle, "Elohi, Elohi, lema şevaktani" yani, "Tanrım, Tanrım, beni neden terk ettin?" diye bağırdı*" (Mar.15: 34) aynı olmasına rağmen, bu yüksek sesle bağırma, yakarış ve sitem Lukas İncil'inde kökten değişikliğe

"İsa yüksek sesle, "Baba, ruhumu ellerine bırakıyorum!" diye seslendi. Bunu söyledikten sonra son nefesini verdi. (Luk.23: 46)

uğrar. Anlatımda görüldüğü gibi, *"Tanrım"* babaya dönüşmekle kalmaz, sitem, yakınma ve itiraz tamamen yok olur.

Yuhanna İncil'indeki anlatımda ise daha da farklı bir durumla karşılaşırız:

"*Daha sonra İsa, her şeyin artık tamamlandığını bilerek Kutsal Yazı yerine gelsin diye, "Susadım!" dedi… Orada ekşi şarap dolu bir kap vardı. Şaraba batırılmış bir süngeri mercan köşk dalına takarak O'nun ağzına uzattılar… İsa şarabı tadınca, "Tamamlandı!" dedi ve başını eğerek ruhunu teslim etti.*" (Yu.19: 28-30)

Ne haykırma, ne de *"baba ruhumu ellerine bırakıyorum"* söz konusudur. Şarap meselesi İsa'nın susamasıyla bağlantılı olarak söz konusudur. Yani sözün kısası; İsa'nın ölümüyle ilgili anlatımlarda İncil'ler arasında tamamen ortak bir yaklaşım/anlatım söz konusu değildir.

İsa'nın "ruhunu" teslim etmesi anında "*bütün ülkenin üzerine karanlık çöktü"* anlatımıyla olaya masalımsı beklenmedik bir hava verilmektedir. O an "karanlık bulutların" havanın kararmasına sebep olması ihtimali dıştalanabilir mi? Musa'da bu karanlık çöküşlerine çok rastlamıştık. Ölümle bağlantılı bir dizi anlatım, tapınaktaki perde yırtılması, yer sarsıntısı ve kayaların yarılması olayın önemine yapılan vurgulardır. Elbette ölüm olayı önemlidir, Çünkü ölen yeni bir dinin lideridir. Bu tür olaylar zinciri ile bu ölümün kutsanması ve yüceleştirilmesi gereklidir. Musa'nın ölümüyle karşılaştırıldığında, İsa'nın ölümü daha görkemli duruyor. Burada bilinçte tutulması gerekli olan en önemli nokta, eski ile eskinin temelleri üzerinde yükselen yeni bir dinin yarışı-rekabeti söz konusu olduğudur. İsa Peygamber bir Yahudi olarak ölmüş olmasına rağmen O'nun müritleri Yahudilikten farklı bir dinin temelini atma sürecinde kendi önderlerinin daha vasıflı olduğunu vurgulama, anlatma görevleriyle karşı karşıyadırlar.

Mezarlarla ilgili olarak "*Mezarlar* açıldı, ölmüş olan birçok kutsal kişinin cesetleri dirildi"* anlatımında bu kutsal kişilerin herhangi birinin ismi verilmez. İşin bir diğer önemli yanı da, sağlığında hep "doktorculuk" rolüne sahip İsa'nın ölümünde artık onun işine yaramayan Musavari mucizelerin gündeme gelmesidir… Bugün ölmüş birinin mezardan çıktığı zırvalarına kaç kişi inanır?

Olup biteni "*uzaktan izleyen birçok kadın vardı*" da, havariler-erkekler neredeydi? Bunların arasındaki Mecdelli Meryem (Maria Magdalena) daha sonraki iddialara göre İsa'nın "nişanlısı" -karısı olsa gerek. Birçok yerde karşımıza çıkan Magdalena bilindiği gibi Hıristiyan din bilginlerince fahişe olarak adlandırılır. Kutsal kitaplarda aşağılanmalarına rağmen bu olayda kadınların erkeklerden yürekli olduğunu söyleyebiliriz!

İsa'nın Gömülmesi

(Mar.15:42-47; Luk.23:50-56; Yu.19:38-42)

İncil'de yazılanlar,

"Akşama doğru Yusuf adında zengin bir Aramatyalı geldi. O da İsa'nın bir öğrencisiydi... Pilatus'a gidip İsa'nın cesedini istedi. Pilatus da cesedin ona verilmesini buyurdu… Yusuf cesedi aldı, temiz keten beze sardı, kayaya oydurduğu kendi yeni mezarına yatırdı. Mezarın girişine büyük bir taş yuvarlayıp oradan ayrıldı... Mecdelli Meryem ile öteki Meryem ise orada, mezarın karşısında oturuyorlardı... Ertesi gün, yani Hazırlık Günü'nden sonraki gün, baş kâhinlerle Ferisiler Pilatus'un önünde toplanarak, "Efendimiz" dediler, "O aldatıcının, daha yaşarken, 'Ben öldükten üç gün sonra dirileceğim' dediğini hatırlıyoruz… Onun için buyruk ver de üçüncü güne dek mezarı güvenlik altına alsınlar. Yoksa öğrencileri gelir, cesedini çalar ve halka, 'Ölümden dirildi' derler… Son aldatmaca ilkinden beter olur."… Pilatus onlara, "Yanınıza asker alın, gidip mezarı dilediğiniz gibi güvenlik altına alın" dedi... Onlar da askerlerle birlikte gittiler, taşı mühürleyip mezarı güvenlik altına aldılar." (Mat.27: 57-66)

Ölüm olayı ile gömülme olayı arasında acayip bir fark var. Ölürken sahip çıkan yok; (uzaktan izleyen kadınlar hariç) öldükten sonra "zengin" biri tarafından alınan ve temiz kefene sarılarak oyulan kayaya gömülen ceset. Açılmasın diye de yuvarlanan büyük taş. Bir insanın sığacağı taşın o günkü koşullarda bir günde (Çünkü 3. gün dirilecek ya, bu işin hemen olması lazım) oyulması masalını bir kenara bırakırsak. Neden zengin Yusuf (başka isim yok muydu, babası marangoz Yusuf'a ne oldu? - BN) neyin nesi nerden çıktı demeyin, herhalde Romalılara sözü geçen eşraftan biri olsa gerek! Yine iki Meryem (diğer kadınlar yok) bu sefer mezarın başındalar. Galiba yas tutmak için ordalar! Ferisilerin talebiyle Pilatus'un aldığı tedbirler "Diriliş" masalına uyması için yapılan cesedin çalınmasını engelleme hazırlıklarıdır. Sonra göreceğiz ki, maddi olarak olmayacak bir masal anlatılır. Tedbirler içinde o dönemde "*taşın mühürlenerek güvenlik altına alınması*" biraz acayip geldi. Bu işin nasıl yapıldığı anlatılmadığı için de fazla söylenecek bir şey yok.

Ayrıca "*baş kâhinlerle Ferisiler Pilatus'un önünde toplanarak, "Efendimiz" dediler, "O aldatıcının, daha yaşarken, 'Ben öldükten üç gün sonra dirileceğim' dediğini hatırlıyoruz"* deniyor. İncelediğimiz bu İncil metninde İsa hiçbir yerde Ferisiler ve baş kâhinlere yeniden dirileceğiyle ilgili bir söylemde bulunmaz, biz rastlamadık. Söylem şöyle idi: *"Bundan sonra İsa, kendisinin Yeruşalim'e gitmesi, ileri gelenler, baş kâhinler ve din bilginlerinin elinden çok acı çekmesi, öldürülmesi ve üçüncü gün dirilmesi gerektiğini öğrencilerine anlatmaya başladı.* (Mat.16: 21) burada anlatım öğrencileredir. Eğer öğrencileri içinde birileri gidip baş kâhinler ve Ferisilere anlattı ve onlar da bu anlatımı "*hatırlıyorlarsa*" mesele yok.

BÖLÜM 28

İsa'nın Dirilişi

(Mar.16:1-10; Luk.24:1-12; Yu.20:1-10)

İncil'de yazılanlar,

*" Şabat Günü'nü izleyen haftanın ilk günü, tan yeri ağarırken, Mecdelli Meryem ile öbür Meryem mezarı görmeye gittiler… Ansızın büyük bir deprem oldu. Rab'bin bir meleği gökten indi ve mezara gidip taşı bir yana yuvarlayarak üzerine oturdu… Görünüşü şimşek gibi, giysileri ise kar gibi bembeyazdı. (*Eh bu kadar da olsun bari; Rab'in meleği dediğin böyle olur! - BN*)... Melek kadınlara şöyle seslendi: "Korkmayın! Çarmıha gerilen İsa'yı aradığınızı biliyorum… O burada yok; söylemiş olduğu gibi dirildi. Gelin, O'nun yattığı yeri görün… Çabuk gidin, öğrencilerine şöyle deyin: 'İsa ölümden dirildi. Sizden önce Celile'ye gidiyor, kendisini orada göreceksiniz.' İşte ben size söylemiş bulunuyorum.". Kadınlar korku ve büyük sevinç içinde hemen mezardan uzaklaştılar; koşarak İsa'nın öğrencilerine haber vermeye gittiler. İsa ansızın karşılarına çıktı, "Selam!" dedi. Yaklaşıp İsa'nın ayaklarına sarılarak O'na tapındılar. O zaman İsa, "Korkmayın!" dedi. "Gidip kardeşlerime haber verin, Celile'ye gitsinler, beni orada görecekler."* (Mat.28: 1-10)

İşte "diriliş" masalı da böyle. İnanırsanız mesele yok. İnanmaz iseniz, tek tanrılı din temsilcileri tarafından "kafir" ilan edilirsiniz. Böyle bir masala inanmak için en başta doğanın yasalarını inkâr etmeniz gerekir. Elbette ölmüş olan birini fiziki olarak diriltmek bugünün doğa yasalarıyla mümkün de-

ğil. Ama rüyanızda ölmüş olan biriyle karşılaşmak mümkündür. Bizde iki Meryem'in aynı rüyayı gördüğünü varsayalım. Meleğin görünümünün eski Yunan tanrılarını andırmasının yanı sıra, insanların genellikle düşlerinde tasavvur ettiği beyazlıkta.

Nedense, iki Meryem'in de aklına, melek bu öneriyi getirmiş olmasına rağmen mezara bakmak gelmez. Beklenmedik bir anda, anlatılan görünümlü bir melek ile kim karşılaşırsa elbette şoke olur ve böyle bir merak uyanmaz.

"Rab'bin bir meleği gökten indi ve mezara gidip taşı bir yana yuvarlayarak üzerine oturdu" (zenginin mezarı kapattığı taş olsa) acaba İsa o anda mı çıktı mezardan?, anlatılmamış, ama öyle olması gerek; yoksa, Meryem'lerin İsa ile karşılaşması ziyaret esnasında olamaz. Olabilir de hayaletler melekler gibi istediği anda istediği yerde olurlarmış!? Tabii inanırsanız!

Neden yine olaya ilk şahitler Meryem'ler diye sormayın. Bu işin sırrını İncil'i yazanlar bilir. Yapılması gereken ilk iş neden *"Çabuk gidin, öğrencilerine şöyle deyin: 'İsa ölümden dirildi"* haberinin öğrencilere ulaştırılması diye sorulduğunda cevap hazır. Onlardır, bu yeni dini yayacaklar. İsa'ya düşen görev burada tamamlanmıştır.

Musa'da fazla olmayan melek işi/görevi İncil ve İsa ile yerleşip İslam'da daha da yoğunlaşmıştır.

Nöbetçilerin Getirdiği Haber

İncil'de yazılanlar,

"Baş kâhinler ileri gelenlerle birlikte toplanıp birbirlerine danıştıktan sonra askerlere yüklü para vererek dediler ki, "Siz şöyle diyeceksiniz: 'Öğrencileri geceleyin geldi, biz uyurken O'nun cesedini çalıp götürdüler.' Eğer bu haber valinin kulağına gidecek olursa biz onu yatıştırır, size bir zarar gelmesini önleriz." (Mat.28: 12-14)

Romalılar ve baş kâhinler cephesinde dirilişten sonraki durum bu. Fakat yazarlarımızın dikkatinden kaçan bir şey var: iki Meryem'in orada olduğu anlatımı es geçilmekte. Yoksa onların orada olduğundan çarmıhçıların haberi yok mu? Hani mezarın başına asker dikmişlerdi onlara ne oldu?, onlar meleğin geldiğini görmemişlerdir, Çünkü melekler istediklerine görünür istemediklerine görünmezler- miş! Askerlerin parayla yalana teşvik edilmesinden anlaşılıyor ki, askerler oradaydı, Meryemleri görmediler. Melek buna da engel oldu! Bize göre ya kâhinler çok aptal yerine konuyor, ya da İncil yazarları bu kadarına dikkat etmemişler! Ya da yazılana inanılsın diye düşünmüşler. Acaba kendileri yazdıklarına inanmışlar mıydı?

Son Buyruk

(Mar.16:14-18; Luk.24:36-49; Yu.20:19-23; Elç.1:6-8)

İncil'de yazılanlar,

"On bir öğrenci Celile'ye, İsa'nın kendilerine bildirdiği dağa gittiler. (12. Havari Yahuda canına kıydı ya öldü. - BN). *İsa'yı gördükleri zaman O'na tapındılar. Ama bazıları kuşku içindeydi… İsa yanlarına gelip kendilerine şunları söyledi: "Gökte ve yeryüzünde bütün yetki* (Almancada: bütün güç-Geşalt -BN) *bana verildi.* (İşte Musa'dan da üstün bir görev hem yerde hem gökte… - BN).. *Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin; onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adına vaftiz edin*; (üçleme adına - BN) *size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin. İşte ben, dünyanın sonuna dek her an sizinle birlikteyim."* (Mat.28: 16-20)

Niye dağa gittiler, Çünkü Musa da en büyük gösterisini dağda yapmıştı. Burada İsa'yı İsa yapan ihanetçi havari Yudas artık aralarında yoktur. Sonraki gelişme göstermiştir ki, Yudas diğer havarilerden bağımsız hareket etmiş, kendi kliğini kurmuştur. Hatta kendine ait bir İncil bile mevcuttur.

İsa'yı görüp te O'na tapınanlarından kuşku içinde olanların varlığı İsa'nın istenilen inandırıcılıkta olmadığını göstermektedir. Musa'da olmayan gökteki hâkimiyeti de ekleyerek yetki genişletilmektedir. Bu anlamda Musa'ya karşı bir üstünlük daha sağlanmış oluyor. Nihayetinde Baba, Oğul ve Kutsal Ruh (hem Rab'in kendisi, hem O'nun Oğlu, hem de O'nun Meleği-Ruhu) üçlemesiyle emirlerine tüm ulusların uymasının sağlanması görevi öğrencilere düşmektedir. Uymayanın vay haline!

Anlaşılan yeniden dirilişin amacı, dinin yayılması için son buyruğu ilan etmek, öğrencileri harekete geçirmek. Yeryüzündeki en yaygın tek tanrılı dinin kuruluş mitosu böyle.

Isa-Mesih'in tarihi kökenine ilişkin

Matta İncil'i ile ilgili söylenecekleri tamamlamadan üzerinde durmak istediğimiz önemli bir nokta da, Isa-Mesih olayının tarihi kökeni ile ilgilidir. Tarihte öyle olaylar ve kişiler var ki, bizlere Isa-Mesih'in alt yapı resmini sunmaktadır. Matta İncil'inde Isa-Mesih ile ilgili anlatılanları özetlediğimizde:

Isa Peygamber 25 Aralıkta bakire Meryem'den

doğmuştur, doğduğu yer Bethlehem (Kudüs'ün bir mahallesi) "ekmek evi"(başak) anlamına gelir,

Bakire Meryem Kutsal Ruh'tan hamiledir, gebeliği kutsal ve önemlidir,

Çocuk doğar ve hemen kutsanır,

Isa, 12'sinde öğretmendir,

30'ünda Yahya tarafından vaftiz edilir,

Tanrının oğlu "gerçek" ışık, sürülerin başındaki çoban, kralların kralı olarak isimlendirilir,

Hastaları iyi eder, suda yürür, mucizeler gerçekleştirir,

12 Havarisi vardır, havarilerinden birinin ihanetine uğrar,

23 Marta çarmıha gerilerek öldürülür,

öldükten 3 gün sonra dirilir, gökyüzüne çıkar,

Kutsal ibadet günü pazardır,

ortaya çıkan önemli özellikler bunlardır. Milat O'nunla başlar. Doğumu MS 1 olduğuna göre, tarihi kökenle ilgili benzeyenlerin MÖ (İsa'dan Önce) yaşamış olması bir anlam taşır. Fazla uzatmadan kökene uygun örneklere geçelim.

1. Örnek: MÖ 3000 yıllarına rastladığı ileri sürülen Eski Mısır'da Horus iyilik-ışık tanrısıdır. Karşısında kötülük ve karanlığı temsil eden Tanrı Set'tir. Horus'un öne çıkan özellikleri:

Horus'ta Isa gibi 25 Aralıkta bakire Isis'ten doğar,

Isis'te Meryem Ana gibi kutsal ruh Nef'ten hamiledir,

Suda yürür ve hastaları iyileştirir,

Gerçek ışık, tanrının oğlu, güzel çobandır,

30'ünda Anup tarafından vaftiz edilir,

Horus'unda 12 havarisi vardır,

Typhon tarafından ihanete uğrar,

Çarmıha gerilir, 3 gün sonra dirilir,

Kutsal ibadet günü "sun day" (güneş günü) adı altında pazardır.

Luksor tapınağındaki resimler, bakirenin gebeliği, Horus'un doğumu ve kutsanmasıyla ilgilidir,

Bu kadar benzerlik az bulunur, Isa nerdeyse Horus'un bir kopyasıdır.

2. Örnek; MÖ 750'lerde yaşadığı ileri sürülen Firigyalı Attis'tir. O da;

25 Aralıkta bakire Nanda'dan dünyaya geldiği söylenir,

birçok mucizeler gerçekleştirmiş, kanıyla sulanan topraklar verimli olmuştur

23 Mart ta çarmıha gerilerek öldürülmüş,

3 gün sonra dirilmiş, dirilişinden dolayı, üç gün Megalansia (bahar) festivali yapılır,

Attis, Göklerin kraliçesi Tanrıça Kybela'nın oğlu-aşığı olarak ta geçer,

Kurtarıcı tanrı olarak ta görülür,

3. Örnek; MÖ 900'lerde Hinduların yaşadığı alanda yaşamış olan Krişna'dır. O'da sözde bakire Devaki'den 8. çocuk olarak dünyaya gelmiş. Havarilerine mucizeler göstermiş bir tanrıdır. O da öldük-

ten sonra dirilenlerdendir.

4. Örnek; Eski Yunanlı Dionysus'tur. Hikâyesi MÖ 500'lere rastlar. O'nunda anası da bakiredir, kendisi gezgin öğretmendir, Çeşitli mucizeler yapan, suyu şaraba dönüştüren, tanrının sevgili oğlu, öldükten sonra dirilenlerdendir.

5. Örnek Persli Mitra'dır. MÖ 1200'lerde denk düşer. O'da bakireden doğmuş, 12 havarisi olan, mucizelerle uğraşan, ölümden sonra dirilmiş olan gerçek ışık olarak adlandırılan bir tanrıdır.

Ayrıca Hıristiyanlığın kullandığı haç/çarmıh sembolünün de Isa öncesi bir **papan** (doğa kökenli çok tanrılı dinlere inanan insanlara verilen bir isim) sembolü olarak kullanılan Zodiac çaprazının varlığından esinlendiği iddiasının da olduğunun bilinmesi fena olmaz.

Zodiac çaprazı: insanlık tarihinin en eski kavramsal işaretlerinden biridir. Güneşin, bir yıllık süreç içerisinde 12 büyük takımyıldızı içinden geçişini tasvir eder. Ayrıca 12 ayı, 4 mevsimi, gün dönümlerini de belirtir. Zodiac çaprazı'nda her takımyıldızı hayvan ya da doğa figürleriyle donatılmıştır. Bunlara aynı zamanda burç ismi verilir.

İsa'nın eski resimleri bu sembole uygun olarak, tanrının güneşi şeklinde gösterilmiştir. Buna uygun ayetlerde vardır. Örneğin: *"O zaman İnsanoğlu'nun* bulutlar içinde büyük güç ve görkemle geldiğini görecekler."* (Mar.13: 26) Bu sembolün ortasında güneş çevresinde burçlar yer alır. Daire merkezinden çekilen yatay ve dikey çizgiler haç işareti vereceği gibi çeşitli varyasyonlarla David yıldızı çıkarmakta mümkündür. İncil'in çeşitli ayetlerinde bu çaprazdaki astrolojik benzetmeye uygun sözler mevcuttur.

Her burç bir çağ olarak değerlendirilir. Buna İncil'den bazı örnekler:

"İnsanoğlu'na karşı bir söz söyleyen, bağışlanacak; ama Kutsal Ruh'a karşı bir söz söyleyen, ne bu çağda, ne de gelecek* ***çağda*** *bağışlanacaktır.* (Mat.12:32) *"İsa, Zeytin Dağı'nda otururken öğrencileri yalnız olarak yanına geldiler. "Söyle bize" dediler, "Bu dediklerin ne zaman olacak, senin gelişini ve* ***çağın*** *bitimini gösteren belirti ne olacak?"* (Mat.24: 3) *"size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin. İşte ben, dünyanın* (çağın BN) *sonuna dek her an sizinle birlikteyim."*(Mat. 28:20)

"İsa onlara şöyle dedi: "Size doğrusunu söyleyeyim, Tanrı'nın Egemenliği uğruna evini, karısını, kardeşlerini, annesiyle babasını ya da çocuklarını bırakıp da bu ***çağda*** *bunların kat kat fazlasına ve gelecek çağda sonsuz yaşama kavuşmayacak hiç kimse yoktur."* (Luk.18: 29-30)

Daha fazlasına bakmak isteyen; Mat. 13:39 / Yuh. 3:3 /Mar. 13:26/ Luk. 18:30/ Ko. 3:10/ Ef. 1:21 / Ibr. 6:9 vs. bakabilir. Aynı zamanda 12 havarinin bahsi geçen çaprazdaki güneşin çevresindeki 12 burçtan esinlenerek ortaya atıldığı da bir başka düşünce olarak mevcuttur. Bu düşünceye göre güneş Isa, 12 burç (ay) 12 havarilerdir.

İddialar göre; Isa çağının balık burcuna denk düştüğü, (Mat. 14:17 da 2 balıkla 5000 kişiyi doyurma hikâyesini anlatmıştık), İsa'nın doğumunun bile astrolojik esinlenme olduğu (Luk. 22:10), Musa çağının Taurus (Koç Burcu) çağına denk düştüğü, Musa'daki "Buzağıyla anlatılmak istenen de bu olduğu ileri sürülür. Yapılan hesaplara göre 2150 yılında Akvarius'a (Kova burcuna) geçileceği ve dünyanın sonu geleceği yukarda aktardığımız gibi (Mat. 28:20) anlatılır. Yalnız orada kullanılan "dünya" kavramı Aeon "çağ" anlamına geldiği de vs. de ileri sürülür. Yukarda aktardığımız ayetlerdeki çağ anlayışı bu düşünceye belirli oranda olsa da uymaktadır.

Evet, farklı dönemler ve farklı yerlerde hikâyeleri anlatılan bir takım ortak özellikleri olan bu ilahi figürlerin insanlık tarihinin parçaları olduğu açıktır. Örneklemeleri sorunun daha iyi kavranmasına yardımcı olması için yaptık. Aynı zamanda neyin nereye dayandığının bilinmesine yardımcı olmaya çalıştık.

Bütünlük içinde ele alındığında o günün koşullarında insanları etkileyecek masallardır. Hele hele bu masal ilk tek tanrılı din yaygınlaştığı bir alanda anlatılmış ve siz de o alanda o dönemde yaşayan biri iseniz, bu masala inanmamanız için dönemin din bilginlerinden veya mevcut düzenden çıkarı olanlardan olmanız gerekirdi.

Fakat bugün bu masala inananların büyük bir bölümü bu inançtan herhangi bir çıkarı olmayan milyonlardır. Bu milyonların inanmalarındaki temel onların cehaletidir ve tanrıya, dine olan ihtiyaçlarıdır. Onların cehaleti ve inanma ihtiyacı bu masalı yayanların avantajıdır. Bu cehalete vurulacak her darbe, dine ihtiyaç kalmayacak sömürüsüz bir dünya için mücadelede belirleyici önemdedir, insanlığın kurtuluş mücadelesinin bir parçasıdır.

Gelecek sayımızda Markos İncil'i ile devam edeceğiz.

“Dersim 37/38 Türkiye tarihinin kara bir sayfasıdır.”

Hıdır Eren Çelik ile söyleşi

Seher YEĞİN

Seher Yeğin: Hıdır Eren Çelik kimdir şu an neler yapıyor, kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

Hıdır Eren Çelik: 1960 yılında Dersim’de doğdum. İlk ve orta öğrenimimi Tunceli Lisesinde tamamladıktan sonra 1978’in sonunda isçi çocuğu olarak F. Almanya’ya geldim. 1980 – 1985 yılları arasında Bonn’da bir metal fabrikasında işçilik yaparken, aynı yıllarda Alman Sendikası (IG Metal) işyeri İsçi temsilciliği ve bu sendikanın Bonn şubesi İşçi Kurulu üyeliğinde bulundum. 1985’te Alman Sendikalar Birliği (DGB)‘nin sağlamış olduğu öğrenim bursuyla 1989 yılında Bonn Üniversitesi Felsefe Fakültesi Siyasal Bilimler kürsüsünde master tezini tamamladıktan sonra yine Alman Sendikalar Birliği (DGB)‘nin doktora bursuyla doktora çalışmasına başladım.

1993’te Alman Protestan Kiliseler Birliği Bonn Göçmenler Merkezinde yönetici olarak işe girdim. 1995‘te Alman Sendikaları ve Partilerinin Göçmen Politikasını konu alan doktora tezimi verdim.1995 yılından beri Bonn Göç Araştırmaları ve Kültürlerarası Eğitim Enstitüsü başkanlığını yapmaktayım. Ayrıca 1998 yılından beri Köln Üniversitesi Pedagoji Fakültesinde Kültürlerarası kürsüde öğretim görevlisi olarak ders vermekteyim.

Seher Yeğin: Öncelikle şu soruyla başlamak istiyorum, Güney Dergisi okurlarının bilgilenmeleri açısından önemli görüyorum. Sizin geçmişte Güney Vakfı içinde birçok çalışmalarınız oldu, bu çalışmalar nasıl başladı, neler yaptınız ve ne zaman çalışma içerisinden ayrıldınız?

Hıdır Eren Çelik: Henüz Güney Vakfı kurulmadan 1991 yılında Bonn’da bugünkü Alman Yeşiller Partisi

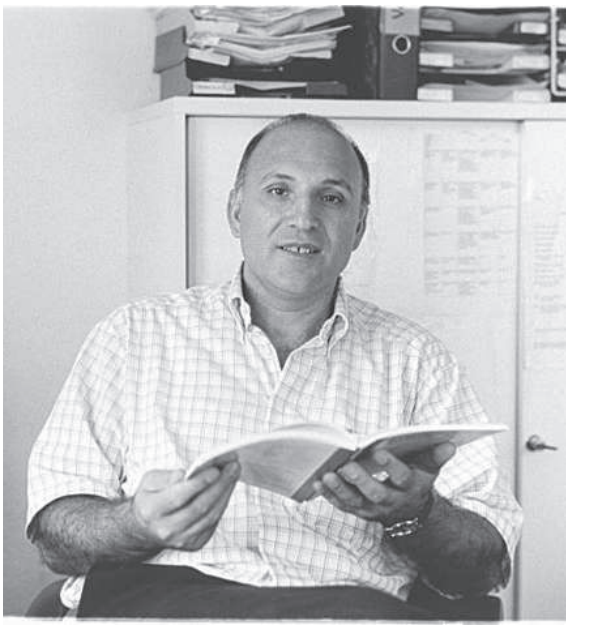

Eşbaşkanı Claudia Roth ve bir grup Alman ve Türkiyeli Aydınla birlikte Güney Vakfı Destek Derneği’ni kurduk. Bu Derneğin ilk başkanlığını ben ve Claudia Roth Eşbaşkanlık sistemiyle birlikte yürüttük. Derneğin kuruluş amacı Fatoş Güney’le birlikte Almanya’da bir dizi kültürel etkinlik düzenleyerek Güney Vakfı‘nın Türkiye’de kuruluşunu sağlamaktı. Bunun için 1991 yılında Hamburg, Stuttgart ve Köln şehirlerinde üç büyük etkinlik düzenlendi. Bu etkinliklere 20 bine yakın kişi katıldı. Dayanışma amacıyla Türkiye’den ve Avrupa’dan bir çok sanatçı ve kültür adamı katılmıştı. Katılanlar arasında ismini hatırladıklarım arasında Ahmet Kaya, Şivan Perwer, Melike Demirağ, Şanar Yurdatapan, Ankara İnsan Hakları Vakfı Başkanı Mahmut Tali Öngören, Prof. Dr. Server Tanilli, Grup Yorum ve daha birçok kişi

vardı.

Bu etkinliklerden geriye kalan para Fatoş Güney aracılığıyla Türkiye'de Yılmaz Güney Vakfının kuruluşu için kullanıldı. Daha sonraki yıllarda da Dernek Almanya'da bir dizi kültürel etkinlik düzenledi. Fakat ben 1993 veya 1994 yılının başlarında olsa gerek Yılmaz Güney Destek Derneğinden yoğunlaşan işlerimden dolayı ayrılmak zorunda kaldım. Derneğin ondan sonraki çalışmalarını pek fazla takip edemedim.

Seher Yeğin: Siyasal Bilimci/Sosyolog olmanızın yanı sıra ayrıca yazarsınız, kaç kitabınız var ve kitaplarınızın konusu neyi içeriyor?

Hıdır Eren Çelik: Göç ve Göçmenlerin sorunlarını temel alan onlarca makalemin yanı sıra birçok bilimsel yayınım vardır. Son bilimsel çalışmam 2009 yılında Türkiye'den işçi göçünü ve göçün Almanya'daki toplumsal ve sosyal sorunlarını ele almaktadır.

Ayrıca bana ait Türkçe yayınlanan iki şiir kitabım, Almanca ve Türkçe yayınlanan dört çocuk öykü kitabım var.

Seher Yeğin: Şiir kitabınızın olduğunu bilmiyordum, bu yönünüzünde olduğunu öğrenmiş olduk.

Hıdır Eren Çelik: Bununla birlikte yine Almanca iki şiir kitabım ve Dersim'i konu alan Almanca yayınlanan "Rüyalarımın Nehri. Bir Gezginin yaşam yolculuğu" adlı romanım bulunmaktadır. 2008 yılında Almanca olarak yayınlanan bu kitabım Alman basınında epey ilgi görmesine rağmen Türkiye medyasında pek yer almadı. Dersim'i konu alan bir kitap.

İlk şiir kitabım 1986 yılında Türkçe olarak Almanya'da yayınlandı. Dersim üzerine, Dersim'e ve Dersim toprağına, insanına olan hasretimi ve 1938 Dersim Katliamını ve sürgüne yollanan Dersimlilerin insanlık dışı dramını konu almaktadır. Bu ilk şiir Kitabım "Dersim. Tükenmedim kanlı kavgalar içinde…" ismini taşımaktadır. İkincisi 1992 yılında "Hasretimden kesitler" adı altında İstanbul'da yayınlandı. Bilimsel çalışmalarımın ağırlık konusunu Göç, Kültür, Irkçılık, Toplumsal ve Sosyal sorunlar içermektedir. Bilimsel çalışmalarımla birlikte 15 aşkın kitabım bulunmaktadır.

Seher Yeğin: Avrupa da bir vakıf kuruldu ve bu vakıf içerisinde yer alıyorsunuz, bu vakfın ismi nedir, kimlerle kuruldu, kuruluş amacı nedir?

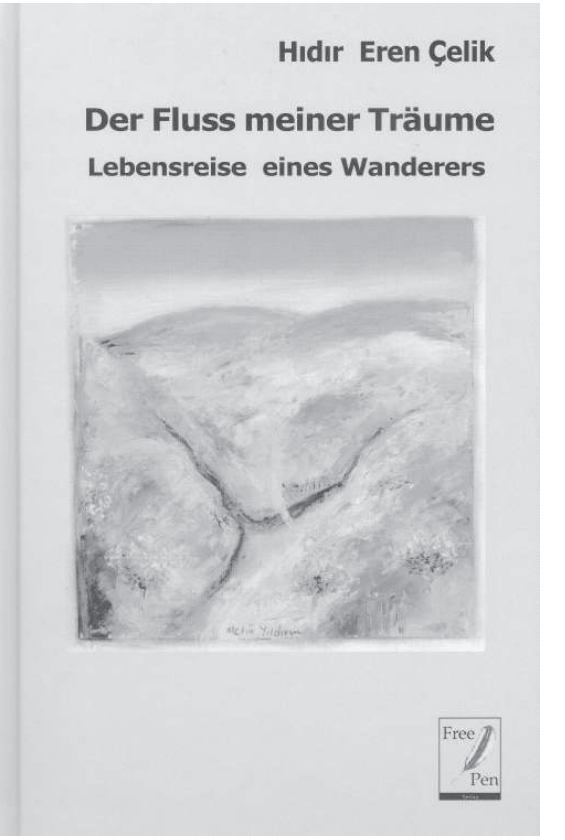

Hıdır Eren Çelik: 2008 yılında Tunceli Üniversitesinin kuruluşuyla birlikte Dersim kökenli Akademisyenler olarak bizlerde bir araya gelme ve örgütlenme gereği duyduk. 2008 yılında Mimar Sinan Üniversitesinden Sosyolog Dr. Şükrü Aslan ve bir grup akademisyen arkadaşımız Türkiye'de böyle bir girişimi başlatmıştı. Diaspora'da yaşayan biz Dersimli Akademisyenlerde İlk kez 2009 yılının Kasım ayında Bonn'da bir araya geldik. Bu toplantıya Tunceli Üniversitesi Rektör yardımcısı Prof. Dr. Ali Tutay, İstanbul'dan Dr. Şükrü Aslan ve Tunceli Eğitim ve Sağlık Vakfı Başkanı Kazım Arık'ta katılmışlardı. Bu toplantıda ilk kez bir araya gelen biz Dersim'li Akademisyenler Almanya'da ve Avrupa'da örgütlenme ihtiyacı duyduk. Bunun üzerine ikinci toplantıyı 8 Mayıs 2010 tarihinde Bonn'da yaptık. Bu toplantıda Dersim kökenli Akademisyenler ve eğitimciler bir araya gelerek Dersim Avrupa Akademik Değişim Vakfı kuruluş çalışması için ilk adımı attık. Toplantıya Dersim'in dostları da katılmıştı. Tabii ki Vakfa Dersim'li olmayan dostlarımızdan da destek bekliyoruz.

Bu girişimimiz Diaspora'da (Almanya ve Avrupa' da) bir ilktir.

Mayıs 2010 yılında başlattığımız vakıf kurma çalışmamız geçtiğimiz haftalarda (19 Kasım 2010) yediemin denetiminde "Dersim Avrupa Akademik Değişim Vakfı" (Dersim Stiftung für Akademisches Austausch in Europa) adı altında Alman Vakıflar yasasına göre faaliyet sürdüren bir vakfın kurulmasıyla sonuçlandı. Vakıfta gerek Türkiye'den ve gerekse Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden bir çok katılımcı var.

Kısaca kuruluş amacımızı açıklarsam, Dünyada global eksenli ekonomik, sosyal ve kültürel değişimler, toplumların giderek değişen demografik yapısı ve bunlara bağlı olarak yoğunlaşan göç hareketleri, hem yerel hem de uluslararası alanda bu konuların bilimsel yönden araştırılmasına önemli ivme kazandırmıştır. Bu durum, uluslararası düzeyde üniversiteler ve yüksekokullar arasında akademik ve bilimsel bilgi alış verişinin giderek daha yoğunlaşmasını getirmekte ve ortak çalışmaları da gerekli kılmaktadır. Dersim Avrupa Akademik Değişim Vakfı kültürlerarası eğitim, halklar arası uyum ve Avrupa'da yaşayan Dersimli ve Türkiyeli göçmenlerin toplumsal hayata daha aktif katılımlarını sağlamak, uyum politikaları ve akademik dayanışma gibi önemli konuları bilimsel temeller doğrultusunda araştırmak ve bu yönde yapılan çalışmalara destek vermek üzere önemli bir görev üstlenmiştir. Almanya'nın Kuzey Ren Westfalya Eyaletinde kurulan ve merkezi Bonn da olan Dersim Avrupa Akademik Değişim Vakfı, sadece yerel değil aynı zamanda ulusal ve uluslararası alanlarda her türlü akademik bilgi alışverişini sağlamayı ve ortak bilimsel araştırmalar yapmayı, bu doğrultuda yapılacak çalışmalara destek vermeyi ve buna yönelik kurumsal yapılar oluşturmayı amaçlamaktadır. Vakıf başta Tunceli olmak üzere Avrupa ve Türkiye'deki Üniversiteler, diğer yüksekokullar ve ilgili bilim enstitüleri arasında yapılacak bilimsel ve akademik çalışmalar, öğrenci ve akademik personel değiş tokuşunu sağlama ve destekleme amacındadır. Ayrıca ilerde oluşturacağımız fonlarla yoksul öğrencilere burs vermek vakfın amaçları arasında bulunmaktadır.

Vakfın ilk yönetim kurulu ve organları şu kişilerden oluşmaktadır:

Yönetim Kurulu: Dr. Hıdır Çelik (Siyaset Bilimci/ Sosyoloji), Prof. Dr. Süleyman Ergün (Tıp), İmam

Eray (Mali Muşavirlik, Ekonomi), Prof. Dr. Ali Tutay (Fizik), Filiz Çelik (Psikoloji, Doktora Ögrencisi), Dr. Daimi Cengiz (Halk Bilimi ve etnomüzikoloji), Doc. Dr. Hüseyin Aguicenoglu (Tarih ve Sosyoloji), Derman Akçelik (Bilgisayar Mühendisliği, Master öğrencisi), Dr. Ali Kemal Gün (Psikoloji), Şenol Şimşek (Mali Müşavir, Ekonomi), Dr. Şükrü Aslan (Kent, göç ve kültür sosyolojisi)

Yönetim Kurulu benimde dahil olduğum Prof. Dr. Süleyman Ergün ve Dr. Şükrü Aslan'dan oluşan üç kişilik bir Yürütme Kurulu oluşturdu. Yönetim Kurulu olarak gerekli gördüğümüzde Bilim ve Danışma Kuruluna siyaset, ekonomi ve bilim dünyasından yeni kişiler atayarak, bu organların daha geniş bir işlerliğe kavuşturulmasını sağlama görevimiz var.

Bilim Kurulu: Prof. Dr. Mehmet Oturan (Kimya), Prof. Dr. Hüseyin Fırat (Tıp), Prof. Dr. Markus Ottersbach (Sosyoloji), Prof. Dr. Müslim Bozyiğit (Bilgisayar), Prof. Dr. Murat Arslan (Veterinerlik), Prof. Dr. Süleyman Ergün (Tıp), Prof. Dr. Carmen Caminsky (Felsefe), Dr. Ali Kemal Gün (Psikoloji), Dr. Şükrü Aslan (Sosyoloji), Dr. Hıdır Çelik (Siyaset Bilimci/ Sosyoloji), Doç. Dr. Hüseyin Aguiçenoğlu (Tarih ve Sosyoloji), Doç. Dr. Rıza Demirbilek (Fizik), Prof. Dr. İşaya Üşür (İktisat tarihi/Siyasal Bilimler)

Danışma Kurulu: Kenan Engin (Heidelberg Üniversitesi Doktora öğrencisi (Siyaset Bilimi), Ali Aslan Yıldız (Utrecht Üniversitesi, Doktora öğrencisi (Sosyoloji), Şengül Şenol (Gazeteci), Dicle Akar (Eğitmen), Hüseyin Dedesoy (Antropoloji – Felsefe), Tanju Dilekli (Eğitmen)

Yapılan tahminlere göre Federal Almanya ve Avrupa ülkelerinde 200 üzerinde Dersim kökenli Aka-

demisyen ve 500' ü aşkın eğitimci çalışmaktadır. Bu girişime Dersim kökenli olmayıp destek veren çok sayıda Türkiyeli ve Avrupalı Akademisyenler ve Eğitimcilerde bulunmaktadır.

Seher Yeğin: Dersim 37/38 sözlü tarih projesi çalışmaları yapılıyor, bu proje için ne düşünüyorsunuz, önemi hakkındaki görüşlerinizi alabilir miyiz?

Hıdır Eren Çelik: Dersim Tertelesi yalnızca Dersim tarihinin değil, aynı zamanda o coğrafyanın en acı dönemini oluşturuyor. Bir toplum farklı bir kültürel kimliğe, farklı bir dil ve farklı bir inanca sahip olduğu için yok edilmek istenmiştir. Dersim 37/38 aynı zamanda Türkiye tarihinin de kara bir sayfasını oluşturmaktadır. Bugünkü Türkiye toplumu daha aydınlık ve temiz bir geleceğe kendisiyle hesaplaşarak ulaşabilir. Dersim 37/38 tertelesini çocuk yaşta yaşamış çok az insan kaldı aramızda. Tarihin bu kanlı, insanlıkla bağdaşmayan trajedisini yaşamış tarihin tanıkları olarak aramızda kalan az sayıdaki bu insanlara ulaşmak, onların yaşadıklarını belgelemek insanlık tarihi içinde çok önemli bir arşiv çalışmasıdır. Çünkü tarihte olanları birçok yönüyle gün ışığına taşımak ancak o dönemi yaşamış olanların anlatımlarıyla olur. Bu yönüyle Dersim 37/38 sözlü tarih projesi yalnızca Dersim için değil, Türkiye ve Dünya'da genosite uğramış tüm toplumların tarih çalışmaları içinde önemli bir ivme olacaktır. Böylesi bir proje keşke on-on beş yıl önce başlamış olsaydı.

Seher Yeğin: Bu yıl Dersim de 1. Uluslararası Tunceli/Dersim Sempozyumu gerçekleşti, bu sempozyuma sizde katıldınız oradaki izlenimlerinizi ve sempozyum hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Hıdır Eren Çelik: İlk kez Dersim'de Tunceli Üniversitesinin katılımlarıyla düzenlenen 1.Uluslararası Tunceli/Dersim Sempozyomu aynı zamanda Dersim tertelesinin tartışıldığı ve bugüne kadar tabu olarak görülen birçok sorunun gündeme taşındığı önemli bir etkinlik oldu. Elbette eksikliklerde vardı. Fakat bir bütün olarak değerlendirildiğinde olumluydu. Bazı tabuların kırılması ve Dersim sorunun kamuoyuna taşınması açısından ele alındığında ileri bir adımdı. Hele böylesi bir etkinliğe yeni kurulmuş olan Tunceli Üniversitenin katılması anlamlıydı ve bir ilkti.

Seher Yeğin: Peki Almanya'daki diğer sivil toplum örgütleriyle ilişkileriniz var mı? Sivil toplum örgütlerinin çalışmalarını Avrupa'da yaşayan Türkiyeliler açısından yararlı görüyor musunuz veya eksik gördüğünüz yönleri nelerdir?

Hıdır Eren Çelik: Buradaki çalışmalarımın ağırlığını göç, göç hareketleri, ırkçılık ve toplumsal yaşamda kültürlerarası diyalog ve sosyal sorunlar teşkil etmektedir. Bu bağlamda özellikle Alman sivil toplum örgütleri, Sendikalar ve Kiliselerle birlikte çalışmaktayım. Tabii ki göçmen örgütleri ve göçmen hareketleriyle de ilişkilerim vardır. Buradaki Türkiyeli göçmen örgütlerinin en büyük zaaflarından biri buradaki sınıf mücadelesi ve toplumsal mücadeleyle bütünleşmemiş olmaları. Türkiyeli göçmenlerin toplumsal yaşamda daha etkin olmaları için örgütlenmeleri gereklidir. Fakat buradaki toplumsal mücadelenin bir parçası olmadan etkili olmaları zordur. Türkiye'deki toplumsal mücadeleye etkin bir şekilde katkı sunmak istiyorlarsa buradaki toplumsal ve sosyal sorunları temel alan, göçmenlerin toplumdan dışlanmalarına karşı mücadele eden örgütlerle bütünleşerek, mücadele etmeleriyle olur. Diaspora'da yarattığın destekle Türkiye'deki demokrasi mücadelesine daha güçlü bir katkı sunabilirsin. Globalleşen bir Dünya'da bölgesel ve yerel sorunlar birbirinden koparılmadan, çözüm yolları aranmalı. Ne yazık ki birçok Türkiyeli siyasal örgüt bedenleriyle burada beyinleriyle Türkiye'de. Böyle olunca da hiç bir yerde verimli olamadan, marjinal kalıyorlar.

Seher Yeğin: Güney Dergisi okuyucularına iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı, en son ne söylemek istersiniz?

Hıdır Eren Çelik: Türkiye ve Dünya'daki mücadeleden kopmadan, daha aydınlık, insanın insanı sömürmediği ve ezmediği bir toplum için seslerini yükseltmelerini istiyorum. Nerede olursanız olun, ortak toplumsal bir yaşam için, çok-kültürlü ve çokdilli bir toplum için her türlü baskıya karşı çıkmak hepimizin ortak görevi olmalıdır. Onurlu bir insan, her türlü onursuzluğa karşı çıktığı sürece onurludur.

Seher Yeğin: Bizimle bu söyleşiyi yapan ve önemli bilgileri paylaşan değerli Sosyolog/Yazar Hıdır Eren Çelik'e çok teşekkür ediyor, çalışmalarında başarılar diliyoruz.

Sen misin küpe takan!

Erdoğan SÖNMEZ

Geçtiğimiz günlerde yaşanan bir olay ana haber bültenlerini birkaç gün meşgul etti. Olay basına şöyle yansıdı; *"Necatibey İlköğretim Okulu'nda 10 yıldır görev yapan sınıf öğretmeni Cuma Toygar, Maldan Köyü İlköğretim Okulu'na görevlendirildi. Tayine gerekçe olarak erkek öğretmenin, derslere küpeli girmesi gösterildi. Görevlendirmeyi "sürgün" olarak değerlendiren Eğitim-Sen Manisa Şube Başkanı Fatih Yoğurtçuoğlu, Toygar ile birlikte basın açıklaması yaptı. Toygar'ın, okulda kılık ve kıyafet yönetmeliğine uymadığı ve derslere küpeyle girdiği gerekçesiyle Maldan köyüne sürgüne gönderilmesini kınadıklarını belirten Yoğurtçuoğlu, "Çağdaşlık örneklerini sergilediğimiz bugünlerde bu görevlendirmeyi kınıyoruz"* dedi.

Yoğurtçuoğlu, kılık ve kıyafet yönetmeliğinde 'Küpe takılmaz' ibaresinin bulunmadığına dikkat çekerek, *"657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda da, kılık kıyafet yönetmeliğinde de erkek öğretmenin küpe takamayacağı yönünde hüküm, yasak yok. Yönetmelikte sadece bir sivil toplum örgütünü, bir siyasi partiyi ve başka bir örgütü simgeleyecek rozet, takı gibi simgelerin takılamayacağını belirtir. Yasak olsaydı, kadın öğretmenlerimiz de küpe takamazdı. Böyle çağ dışı uygulama olamaz"* açıklamasında bulundu.

Manisa İl Milli Eğitim Müdür Vekili Necati Abalı, kılık kıyafet yönetmeliğinde böyle bir yasak olmamasına karşın, Cuma Toygar'ın, derslere küpeli girdiği için pek çok kez şikayet aldıklarını söyledi. Abalı, *"Müfettişler, öğretmenin derslere küpeli girdiğini saptadı. Kendisini birkaç kez uyardık."* diyerek ekledi.

Bir sınıf öğretmenine küpe taktığı için "çocuklara kötü örnek teşkil ediyor" diye baskı yapılıyor. Bu ülkede eğitimin nasıl işlediğini gösteren uygulamalardan sadece biri bu küpe olayı. Önce, defalarca uyarıp ve sonrada öğretmenin küpesini hala çıkarmadığını görüp, bir başka okula sürgün ediyorlar.

Avrupa Birliği uyum yasalarını kabul edip, bu doğrultuda yasa çıkarıp özgürlükçü ve çok demokratik bir ülke olduğumuzu iddia ediyorlar. Gerici burjuva demokrasisinin uygulandığı ülkelerle karşılaştırıldığında, hiç de öyle olmadığı açık. Bir yandan kadınlar inançlarından dolayı başlarını örtmeli ve istediği yerde okumalı ve çalışabilmeli diyeceksiniz, öte yandan bir öğretmenin kulağına taktığı küpeye tahammül gösteremeyeceksiniz. Kötü örnek Cuma Öğretmen'in kulağına taktığı küpe de değil. Aslında öğrenciler açısından bu durumun da gayet doğal olduğunu gösteren iyi bir örnek. Bu ülkenin eğitiminde o kadar çok sayılacak kötü örnekler var ki, bunlardan bir iki örneği şöyle sıralayabiliriz; Zorunlu din dersi ile Sünni mezhebi dışındakilerin aşağılanması, Türk ulusu dışındakilerin ya yok sayılması, veya aşağılanması (Araplar, Ermeniler, Rumlar Kürtler… vs gibi) Tek tip elbise giydirilerek çocukların daha küçük yaşta asker gibi yetiştirilmesi… Bu ülkede eğitimde çağdaşlık değil, gerici değer yargıları kendi yasalarına rağmen uygulanıyor. Bu hükümet bir taraftan kadın öğretmenlerin başörtüsü ile okullarda eğitim vermesini savunurken, diğer taraftan bir erkek öğretmenin küpesine İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün tahammülsüzlüğüne ses çıkarmaması, ikiyüzlü çifte standartçı anlayışın bir ürünü değilse nedir acaba?

Mesela, Başbakan Erdoğan kadınların başörtüsü sorununu bir özgürlük savunusu olarak görüyor ve başörtüsüyle eğitim görememenin, ya da bir devlet dairesinde çalışılamamasını özgürlük karşıtı olduğunu savunuyor. Bu bir ölçüde doğrudur. Başbakanın savunduğu ve inandığı İslami kuralara göre kadının başını açması tamamen yasaktır. Bu konuda İslamiyet'in temeli olan Kuran'a bakmak yeterlidir. Ben kadınların her ne sebeple olursa olsun başörtüsü takmalarının zorunlu olmasını, onların özgürlüğünü kısıtlayan bir olgu olduğunu düşünüyorum. Bunun özgürlük adına savunulacak bir yanı yoktur. Ben reşit insanların nasıl giyinip kuşa-

nacaklarına, kendilerinin karar vermesi gerektiğini savunuyorum.

Kişi karşısındakine fiili bir şekilde zarar vermediği sürece, ne küpe, ne de başörtüsü, ne de bir başka şey yasaklanamaz, yasaklanmamalıdır da.

"Benim kültürüm ve edimlerim doğrudur, diğerlerinin ki yanlıştır. Ve benim gibi düşünüp yaşamıyorsa yanlıştır, yasaklanmalıdır, engellenmelidir" zihniyetidir tüm bu olanlar. Kendilerini merkeze koymuş, tüm dünyanın kendi etrafında dönüp durduğunun, her şeyin doğrusunu ve yanlışını ben bilirim ve yaşarım anlayışıdır.

Öğretmenin cezalandırılması tamamıyla devlet yetkililerinin keyfi bir tutumu. Çünkü yasada "öğretmen küpe takamaz" diye her hangi bir madde de yok. İl Milli Eğitim Müdür Vekili Necati Abalı'nın gerekçesi ise, "Cuma Toygar'ın, derslere küpeli girdiği için velilerden pek çok kez şikâyet aldıkları" imiş.

Hükümet ve devlet yetkililerinin çifte standartçı oldukları, bu olayda bizce çok açıktır. İşlerine nasıl geliyorsa öyle davranıyorlar.

Sınıf öğretmeni Cuma Toygar, "atandığı" Maldan İlköğretim Okulu'nun velileri de devlet yetkililerinin davranışını aratır nitelikte; köy sakinleri küpeli bir öğretmen istemediklerini ve "eğer öğretmen köy okulunda eğitim vermeye gelirse, onun için iyi olmaz", tehdidin de bulunmuşlar.

Cuma Toygar, can güvenliği olmadığı için, Maldan okuluna gitmeyeceğini ve savcılığa da bu durumunu bildirdiğini ifade ediyor.

Bakalım bu yaşananlar, önümüzde ki süreçte nasıl bir şekilde sonuçlanacak.

7 Kasım 2010

On Yediyi Yaşadım Düşlerimde

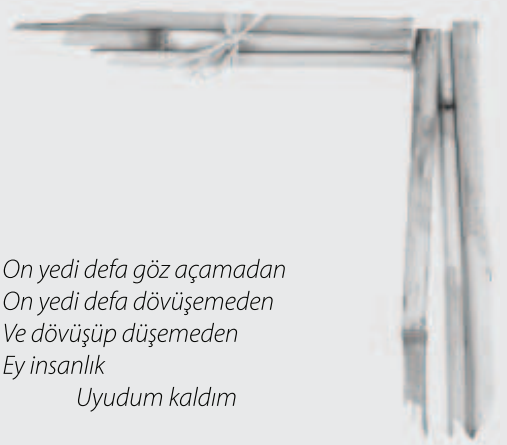

Cihan Barış BUDAK
cihanbarisbudak@gmail.com

Kıpkızıl dalgalarla uyandım
Baktım, kan kokuyor her yan
Her yan barbarlık yurdu
Açtım gözlerimi
Ve yüreğimi
Koştum
Boğuştum
Büyüdüm
Aydınlığa süzülerek

-Ben bir çocuğum ey aydınlık
Işığınla on yediye süzül-

Saçlarım kapkara
İnsanlık kapkara
Koştum
Boğuştum
Ve barbarın "dar" bir "ağacına" savruldum

Vuruldum kaldım
Ay annem
On yedi defa konuşamadan
On yedi defa göz açamadan
On yedi defa dövüşemeden
Ve dövüşüp düşemeden
Ey insanlık
Uyudum kaldım

On yediyle u(yuttular) beni
Dar bir kelepçe gibi gözleri
Paslı bir ülke
"Durup da bakamadılar
Yaslı gözlerime"

Kentlerde boğulan güller gibi
Boğuluyorum şimdi
Bir nehir sessizliği ülkem
Özlüyor mu?
Yorulmuş mu?
Tutsak mı gözleri?

On yediyi yaşadım düşlerimde
Günlerim on yedide kaldı

MARXİZM VE DİN

Aydın YILDIRIM

Din' in çıkış sürecini irdelerken kesin olmayan bir bilgi ile insanoğlunun ilkel dünyadan çıkıp, mantıksal dünyaya adım atmasıyla süregeldiğini söylemekte yarar vardır. Keza bu süreçte dinin en önemli argümanının, insanın doğa karşısındaki bilgisizliğinin temel faktör olduğu unutulmamalıdır. Örnekleyecek olursak; çakan şimşek, gürleyen gök, akan sel, doğa üstü bir gücün kızması olarak algılanmakta ve uğruna insanlar kurban edilmekteydi. Tarihsel süreç içerisinde insanoğlu bilgilendikçe dini ritüelleri ve tinsel bağlılıklarının da revize olduğu görülmektedir. En azından çakan şimşeğin tanrının kızması anlamına gelmediği bilimsel bir açıklaması olduğu kabul görmüştür. Bir örnekle daha konuyu açarsak; dini teolojiden yana olanlar, yağmur damlaları ile ilgili şöyle bir açıklamayı yapmaktadır. *" Eğer yaratıcı bir güç olmasaydı, yağmur damlalarını yavaşlatmasaydı, o damlalar yeryüzüne bir kaya gibi çarpıp bir felakete neden olabilirdi".* Burada yine doğa karşısındaki bilgisizlikten söz etmek yerinde olacaktır. Çünkü yağmur damlalarının yeryüzüne sakin bir şekilde düşmesinin fizikte oldukça basit bir nedeni vardır. "Havanın sürtünmesi". Bu örneklerden de daha iyi anlaşılacağı gibi, bilgi düzeyi ve din duygusu arasında ters bir orantı mevcuttur. Yani bilgi düzeyi arttıkça, dini teoloji zayıflar. İnsanoğlu cevabını bulamadığı sorulara dinle cevap verir.

Bu konuda Trotsky' in şu tanımlaması belirleyicidir. *"Dinsel fikirler, gerçekte diğer tüm fikirler gibi, hayatın maddi koşullarının toprağında ve hepsinden öte sınıfsal çelişkilerin toprağında doğarlar ve ancak yavaş yavaş kaybolurlar. Tutuculuğun gücüyle, onları doğuran ihtiyaçlardan daha uzun yaşarlar ve ancak ciddi sosyal şokların ve krizlerin etkisiyle tamamen yok olurlar.*(1)

İlkel Komünal toplum döneminden, tarımın icat olmasıyla feodal ve beraberinde sınıflı toplumların ortaya çıkışıyla din, ezen, sömüren sınıfın ezilen ve sömürülen sınıfı uyutmak amacıyla kullandığı görülmektedir. Bu nedenle köle sahipleri, feodaller ve burjuvazinin hizmetinde olan güçlü bir silah olduğundan bahsetmek mümkündür. İnsanın doğa karşısındaki güçsüzlüğüne karşın, teknolojik anlamda ciddi sıçramalara rağmen hala dini teolojiden kurtulamaması da toplumsal olaylar karşısındaki güçsüzlüğünden ve çıkış yolu olarak dini eksen almasından kaynaklanmaktadır. Örnekleyecek olursak; ekonomik anlamda ciddi sıkıntılar çekmesine rağmen bireylerin, "yaşıyoruz ya buna da -şükür- " şeklindeki çıkış yolları, "her şeyin hesabı öbür dünyada sorulur" tarzı mantalite dışı beyanları sorunun kaynağını açıklamaktadır. Dinin karakterinde, itaat, boyun eğme, olanla yetinme, kadere boyun eğiş vardır. Din, sömürülen milyonların, sömüren bir avuç azınlığa kölece boyun eğmesini, bu dünyada acı çekenlerin öteki dünyada cennetle mükâfatlandırılacağını vadeder. Yabanıl insanın doğaya karşı savaşımlarındaki güçsüzlüğünün tanrılara, şeytanlara, mucizelere ve benzerlerine inanmaya yol açması gibi, sömürülen sınıfların sömürenlere karşı savaşmalarındaki güçsüzlüğü, kaçınılmaz olarak ölümden sonra daha iyi standartlarda bir yaşam inancına sürükler. İşte bundan dolayıdır ki, " Din, halkın afyonudur"(K. Marx). Bu bağlamda kitleleri bilgisiz bırakma, kapitalizm açısından önemli bir gereçtir.

Buna rağmen her ne kadar din, Feodalizm döneminde altın çağını yaşasa da kapitalist üretim tarzına geçişle etkisini yitirmiş, burjuvazi, dinle ve feodal aristokrasi ile çatışmaya başlamıştır. Aydınlanmacı felsefeyle kapitalizm, akılcı ve bilimsel alanda atılım yapmak istemiş ve kardeşlik, özgürlük, akılcılık, hümanizma gibi liberal kavramları güçlendirmek için dini teolojiye karşı vicdan özgürlüğü ve Laisizm (Laiklik) olgularını yaratmıştır. Zira, Avrupa'daki reform ve Rönesans hareketleri ve 1789 Sanayi Devrimi deneyimlerine bakıldığında kiliseye karşı ciddi bir antipatinin yükseldiğini ve günümüz Avrupa' sının eğitim düzeyinin yükselişiyle dini teolojinin de artık gelenekçi kanadı istisna tutarsak etkisini yitirdiğini söyleyebiliriz. Bu süreçte (özellikle Rönesans döneminde) feodal dinci teoloji ciddi darbeler yemesine rağmen, Türkiye gibi üçüncü dünya ülkelerinde burjuvazi feodal dinci teoloji ile uzlaşma yoluna gitmiştir. Bunun sebebi kapitalizmin mezar kazıcısı olan, proletaryanın tarih sahnesine ve politik arenaya çıkması ile ol-

muştur. Yazının başında belirttiğim sebeplerden dolayı, burjuvazi proletaryayı uyutmak ve afyonlamak için dini teolojiyi sürekli olarak kitleye pompalamıştır. Marx' a göre, *"Tıpkı dinde insanın kendi beyin ürünleri tarafından yönetilmesi gibi, kapitalist üretimde de insan kendi elinden çıkma ürünler tarafından yönetilir."* (2)

Marx ve Marxizmin dinin ölümcül düşmanı olduğu tezi tümüyle Marxizmin düşmanları tarafından özel olarak uydurulmuş bir tezdir. Marx'ın din karşısındaki tutumu ya da tavrı hiç bir şekilde özellikle dine karşı, dine düşman değildir. Keza V.I. Lenin'in bu konudaki şu sözleri belirleyicidir. *"Devlet dinle ilgilenmemelidir; dinsel kurumlar devlete bağlı olmamalıdır. Herkes istediği dini savunmakta ya da dinsiz, yani genelde her sosyalist gibi ateist olduğunu açıklamakta özgür olmalıdır. Dinsel inanışları yüzünden yurttaşlar arasında fark gözetmek hiç hoş görülemez. Resmen tanınmış kiliselere para bağışlanmamalı, kiliseyle ilgili cemaatlere ve tarikatlara devlet ödeneği ayrılmamalıdır. Bunlar, aynı inançtaki yurttaşların özgür dernekleri, devletten bağımsız dernekleri olmalıdır. "*(3) Lenin'in bu sözlerinden de anlaşılacağı gibi Sosyalistlerin bu noktada dini devlet işleriyle karıştırmamak ve inanç özgürlüğüne karışmamak şeklinde bir tutumu olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte Marx "yaratan" tandanslı her olguyu reddeder. Özün madde olduğu, ilahi güç olmadığı hususu ayrıdır. Ama bu maddenin bir ruhu olmayacağı anlamına gelmez. İlahi değil sezgisel bir ruhtan dem vurulmaktadır. Bahsedilmeye çalışılan Marx'ın dine karşı özel bir tutumu olmadığıdır. Yani özünde dine karşı savaşmaz. Ancak insan yeniden yaratılacaksa (yeni insanın inşaası) ve nihai amaç bu ise Marxizm de o zaman tüm değerleri ile beraber onu baştan başa yenileyecektir. Burada Marx' ın "değişen toplum özellikleri, kitleleri de değiştirir" tezi yön göstericidir. Kapitalist toplum özelliklerine göre şekillenmiş bir işçi sınıfı, komünal topluma geçişle zaten kişiliği de değişeceğinden din kendi kendisini bitirecektir.

Marx'ta bilinç, insanların içinde bulunduğu fiili ilişkilerin zihinsel yansımasıdır. Bu bağlamda, *"din âlemi, gerçek dünyanın (tersine dönmüş dünyanın) yansımasından başka bir şey değildir"*.(4)

Ayrıca Marx, Hegel' in diyalektik çözümlemelerini tepetaklak ettiği ve Tarihsel Materyalizm ve Diyalektik anlayışını yarattığı süreçte aşağıdaki beyanı oldukça önem taşımaktadır.

"Halkın aldatıcı mutluluğu olarak dini ortadan kaldırmak, halkın gerçek mutluluğunu istemek anlamına geliyor. Halkın kendi durumu üzerindeki yanılsamalardan vazgeçmesini isteme, halkın yanılsamalara gereksinim duyan bir durumdan vazgeçmesini istemek anlamına geliyor. Öyleyse dinin eleştirisi, dinin yaylasını oluşturduğu bu gözyaşları vadisinin tohum halindeki eleştirisi anlamına geliyor".(5) Buradan da anlaşılacağı gibi dini teoloji, bireyi maddi âlemden alıp tinsel bir âlemde gerçek olmayan üzüntüler ve gerçek olmayan mutluluklar üstüne inşa edilmiş bir auraya soktuğunu bahsetmekte doğru olacaktır. Din bu noktada kişiyi manevi bir huzur altına almakta, ancak gerçek maddi âlemi yadsımaktadır. Emek eksenli bir anlayışla bu durumu yorumlayacak olursak, kapitalist üretim ilişkisine girmiş proletaryanın, sınıf bilincini kazanması ve emek mücadelesine girmesi noktasında eksik kalacağı görülmektedir. Çünkü dinsel teoloji de "olanla yetinme" vardır. Son süreçte ise doğal olarak birbirine ait olan "şey"lerin birbirinden ayrılması (yabancılaşma) yani insana ait olan maddeden ayrılması sorununu getirmektedir.

Sonuç olarak,

Din'in ilk insan da ve üretim toplumuna, beraberinde feodal topluma geçişle bilgisizlikten kaynaklı olarak güç kazandığını,

Bilimin ilerlemesi, Rönesans, reform ve Sanayi Devrimi pratikleri ile zayıfladığını,

Ancak, proletaryanın siyasi arenaya çıkışı ile kapitalizm tarafından üçüncü dünya ülkelerinde tekrar yükseltildiğini,

Bununla birlikte,

Marxizmin, dine karşı özel bir tutumu olmadığını, devlet ve din işlerinin birbirinden kesinlikle ayrılması gerektiğini, inanç özgürlüğünü ön plana çıkardığını ancak ideolojik alt yapısında, materyalizm kaynaklı olarak yaratanı reddettiğini, maddi âlemdeki somut gerçekliklerin halkın gerçek mutluluğu ve gerçek üzüntüleri olduğunu anlatmaya çalıştık.

Son referandum sürecinde halkın, sınıflar arasındaki uçurumun derinleşmesi ve yoksulluğun artmasına rağmen, neden sınıf düşmanı bir anayasaya evet dediğinin de konuyla ilintili olduğunu düşünmek pekte abesle iştigal sayılmaz sanırım. ❧

NOTLAR

(1) Trotsky, "Brailsford ve Marxism", II. cilt, s.167
(2) K. Marks, Kapital I. Cilt, Sf. 582
(3) Lenin, Din Üzerine, "Sosyalizm ve Din", Sf. 11
(4) K. Marks, "Metaların Fetişizmi ve Bunun Sırrı", Kapital I. Cilt, Sf. 83
(5) Karl Marx. Hegel'in Hukuk Felsefesi'nin Eleştirisi, Sf. 191-209

Matmazel Matilda

Mustafa BİLGÜCÜ

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın kalbur, evvelin bol olduğu bir devirde Matmazel Matilda adında bir kadıncağız yaşarmış. 1829 yılında kömürün bulunuşuyla gelişip serpilmeye başlayan Zonguldak şehrinde yaşayan bu kadının kendinden başka kimsesi yokmuş. Şehir merkezinde bulunan ve sit alanı olan Fener Mahallesi'nde gezinirmiş bazen. Onu bazen Uzun Mehmet Anıtı'nın etrafını tavaf ederken görürlermiş. Kimi zaman Harmankaya Şelalesi'nde, Gökgöl Mağarası'nda alırmış soluğu. Çaycuma yoğurduna ve Devrek simidine bayılırmış.

Yıllar bu şekilde geçip gitmiş. Elden ayaktan kesildiğinde, insanların acıyan bakışları altında gezinmenin zorluklarını fark etmiş. Masal tadında yaşadığı bu hayatı noktalamak için Cehennemağzı Mağaraları'nda inzivaya çekilmeye karar vermiş bir gün. Orada açlık ve susuzlukla baş edemeyeceği zamana kadar sabır ve soğukla savaşıp ölümün gelmesini bekleyecekmiş.

Hazırlıklara başlamış Matmazel Matilda.

Huyu gereği hızlı ve kelime arası vermeden, noktasız virgülsüz konuştuğundan, ona bir deli gözüyle bakan Zonguldak ahali, gene bu kadının neler zırvaladığını çıkaramamışlar. Fakat diyormuş ki:

"Kim bana gerçekten inandığını kanıtlayacak? Ey, dinsizler! Sesime kulak vermek istemiyor musunuz? Yaşamaktan bıktım artık. Beni bağırıp çağıran bir kadın olarak bilirdiniz. Ancak kimse ne söylediğime kulak vermedi benim. Duymak istediklerinizi duydunuz. Size sataştım. Saldırdım. Kısacık boyumla, kambur belimle, ak saçlarımla bu yaşımda ikaz ettim sizi. Ama anlamadınız beni. Yaşamak bu değil. İnanmak bu değil. Sizler benden de zavallı ve delisiniz. Sizler çoğunluğu elde ettiğiniz ve güçlü olduğunuz için, inandığınız tanrının hep yanınızda olacağını sanıyorsunuz. Ben ne mi yapıyorum? Sizlerden utanıyorum. Birinizle şakalaştığımda, ağzımı çalkalıyorum, kirlenmesin dilim diye. Çok küfrederim ben. Ağza alınmaz küfürler savururum sağa sola. Neden mi? Size olan kızgınlığımdan… Bir ay sonra dünyanızdan göçüyorum. Artık Krispos anıt mezarında, Bizans sarnıcı kalıntısında, dükkânlarınızın çevresinde, evlerinizin etrafında, deniz kenarında bağırıp çağırmayacağım. O kadar da masum değilim. Neden bu hale geldim biliyor musunuz? Romanya'dan ülkenize göçtüğümde, aklı başında bir insandım ben. Ama kadın, yalnız ve güzel olduğumdan sokaklara düştüm. Memleketimden ülkenize bir de bebek getirmiştim. Poşetini, dökülen saç tellerini, etiketini bile saklarım onun. Üzerinde Matilda yazardı bebeğimin. Matilda bebekleri bilmeyen yoktur Romanya'da. Sabahlamaya başlamadım mı onunla? Bana işaret ederdi, işte şu duvar üzerinde bir avuç leblebi, yarım ekmek arasına iliştirilmiş döner var diye. Bunlar insanların yiyip bitiremedikleri artıklarıydı. Ama karnımı doyurmak zorundaydım. Matilda bebeğime süt üretmeliydi memelerim. Onu aç bırakamazdım. Bu şehirde hapis kalmıştık. Zaman çok çabuk geçti. Yaşlandım. Gücüm kuvvetim kalmadı. Şimdi daha kolay yemek bulabiliyoruz. Ama kimseye sözümü geçiremiyorum. Sesleniyorum ama duyuramıyorum onlara sözümü."

Bir aylık vade çok çabuk dolmuştu. Matmazel Matilda son bir defa daha gezip dolaştığı turistik mekânların tozunu almak istedi ayaklarıyla. Ali Ağa Hamamı'nda yıkanmak istedi. Erkek olsaydı Devrek ilçesindeki Yeni Camii içinde bir cuma namazı kılardı. Yüzlerce yıllık tarihi çınar ağaçlarının etrafında bebeğiyle koşturmak istedi. Ama hava soğuktu. Kış mevsimi yaklaşıyordu. Artık Herakles Sarayı'nı eskiden olduğu gibi tek başına yeniden inşa edebile-

cek güçte de görmüyordu kendini. Yaşı dünyanın en eski ağaçları arasında yer alan porsuk ağaçlarından bile fazlaydı dermansız dizlerine göre. Biri onu kucağında ya da sırtında taşımalıydı oysa. Fakat kabul etmezdi bunu.

Derken yola çıktı. Matilda bebek de kucağındaydı. Yol boyunca sesini bebeğine duyurdu. Söylendi:

"Benim gözümde daha doğmadın bile bebeğim," dedi. Cevap gecikmedi:

"Nereye gidiyoruz anne?"

"Yaşamın başladığı ve bittiği yere bebek Matilda. Bize bir çift mezar hazırlayacaklarını mı sanıyordun?"

"Fakat anne…"

"Hayır kızım. Şimdi susmanı istiyorum. Çünkü ne söyleyeceğini biliyorum. Bana daha büyüyüp ölüm çağına bile gelemediğini söyleyeceksin. Bunu bilmez miyim sanıyorsun? Sana anlattıklarımı unuttun mu? Bu insanların ellerine teslim edemem seni. Parçalarlar. Bana yaptıklarının aynısını sana da yaparlar. Seni onların acımasızlıklarına teslim edemem. Babanı anımsamanı bile istemiyorum."

"Babam nerede anne? Onu göremeyecek miyim?"

"Onun öldüğü, senin de doğduğun yere gidiyoruz Matilda."

"Orası neresi anne?"

"Cehennemağzı Mağaraları kızım. Baban üzerime atladığında, başımı oradaki kayalardan birine vurmuştum. Kendimden geçmiştim. Uyandığımda kucağımda bir sen vardın. Üstüm başım yırtılmıştı. Yüz metre ötede de babanın bir taş üzerinde boylu boyunca uzanmış yatıyor olduğunu gördüm."

"Ona ne olmuştu anne?"

"İşlediği günahtan kaçmak isterken ayağı kaymıştı kızım. Tabii böyle olduğunu tahmin ediyorum. Korktum. Onu sırtımda taşıyıp, mağaranın en son noktasındaki, uçtaki derin çukurlarından birinin tel kafesle kapatılmış ağzını açarak içine attım. Bu mağaranın adına layıktı onun sonu da. Seni kucağımda buldum. Yeni doğmuştun gözümde. Ama çocukluğumdan beri bir parçamdın aslında sen benim."

"Babamı mı göreceğiz anne?"

Matmazel Matilda'nın cevabı kesin ve netti. Babasını görecekti Matilda. Ona sorulması gereken soruları olacağını düşünüyordu kızının.

"Hazırlan yavrum. Babanla, seni feda ettiği an üzerinde tartışacaksınız. Ne günahının olduğunu soracaksın ona. Geç de olsa sen de analı babalı yavrulardan biri olacaksın. Çok yıllar önce Herakles'e bir görev verilir. Cehennem köpeği Kerberos'un, hiçbir ölünün bir daha geri dönemediği Hades'ten kaçırılmasıdır bu zorlu görev. Herakles Kerberos'u kaçırmak için ölüler ülkesine inerken bu mağaranın ağzını kullanır."

Matmazel Matilda, bebeğinden sakladıklarıyla da övünüyordu aslında. Toplumun ona biçtiği değere layık kalarak, asıl yapması gerekenlere sadık kalmanın en doğru yol olacağını düşünmüştü. Mağaranın sonuna ulaştığında, zihninde bir ceset kokusunun burnunu rahatsız ettiği şeklinde bir imge yarattı. Aslında bir zamanlar onu kullanıp kendi halinde yoluna gidebileceğini düşünen zamparanın cesedinden geriye sadece kemik kırıkları kalmıştı.

Eskiyi anımsadı. Bebeğiyle konuştu:

"Yavrum kızım…" dedi. *"İşte babanı bu delikten içeri attım. O günü daha dünmüş gibi hatırlıyorum. Üzerime atlamıştı. Korkmuştum. Romanya'daki kız kardeşlerimi düşünüyordum. Beni bu ülkede evlenmiş, çoluk çocuğa kavuşmuş sanıyorlardı. Oysa ben sokaklarda sürünüyor, deliliğimi ispat ediyor, çöp tenekelerinden besleniyordum. Geri dönecek yüzüm de kalmamıştı. Onu sevmiştim. Evimin erkeği, kocam olacağına inanmıştım. Olmadı. Beceremedi. Beni ucuz kadın sandı. Ama beline sahip olamadığını gören yüce tanrı, ayaklarını dolaştırdı ve o, bu mağaradan, hak ettiği döşekten başını kaldırıp çıkamadı. Düştü ve başını çarptı. Bana kalan onu asıl ait olduğu yerde cehennem azabıyla bürümekti. Ben de bunu yaptım."*

Sözünü tamamladıktan sonra bebeği deliğe sarkıttı Matmazel Matilda.

"Görebiliyor musun?" dedi

"Göremiyorum anne. İçerisi çok karanlık. Babam orada mı?"

"Baban orada olmayı hak etti yavrum. Bana seni emanet etti. Ben de seni ona emanet edeceğim. Merak etme canım. Soğuk, açlık ve dayanma gücüm canımı almak için bu mağaraya sokulan meleğin önünde sere serpe uzandığında ben de sizin yanınızda olacağım. O zamana kadar sorabildiğin hesabı sor ona. Ona acıma. Nedenlerini de eklesin..."

Bu sözleri hızla dile getirdi. Bebeğin elinden kaymasıyla birlikte mağara sessizliğe gömüldü. Matilda sesini çıkaramadı. Sadece zemindeki kayaya çarptığında inceden bir ses duyuldu.

Matmazel derin bir nefes aldı. Artık içi rahattı. Görevini tamamlamıştı. Günahlarının kefaretini ödemek zorunda kalmayacaktı ileride. Bu işi şimdiden halletmişti. Borçlu değildi. Borcunu bebeğini ve canını feda ederek ödemişti.

Heykeltıraş

Güney YILMAZ

elimde keski çekiç
yontuyorum şu koca dünyayı
görmek istiyorsan vereceğim şekli
işte orada duruyor
krokilerim, taslaklarım, ayrıntı çizimlerim

soğukta kaskatı kesilen taş
kırılabilir keskinin saplanışıyla
sıcakta ise öyle narindir
öyle cömerttir ki
her darbe bir giz
her kırık iz bir esere dönüşür

soğuyan dünyaya rağmen
keskim elimde
çekiçliyorum da çekiçliyorum

bir adın olsun istiyorsan pirinç levhada
ısıt dünyayı
ısıt ama yanıp kavrulmasın

bu yüzden diyorum
bana maval okuma
dünyanın şekli şimdiden kafamda
ben yorumlarımı ayrıntı çizimler üzerine yapıyorum

bırak ta çalışayım…

18 12 2010

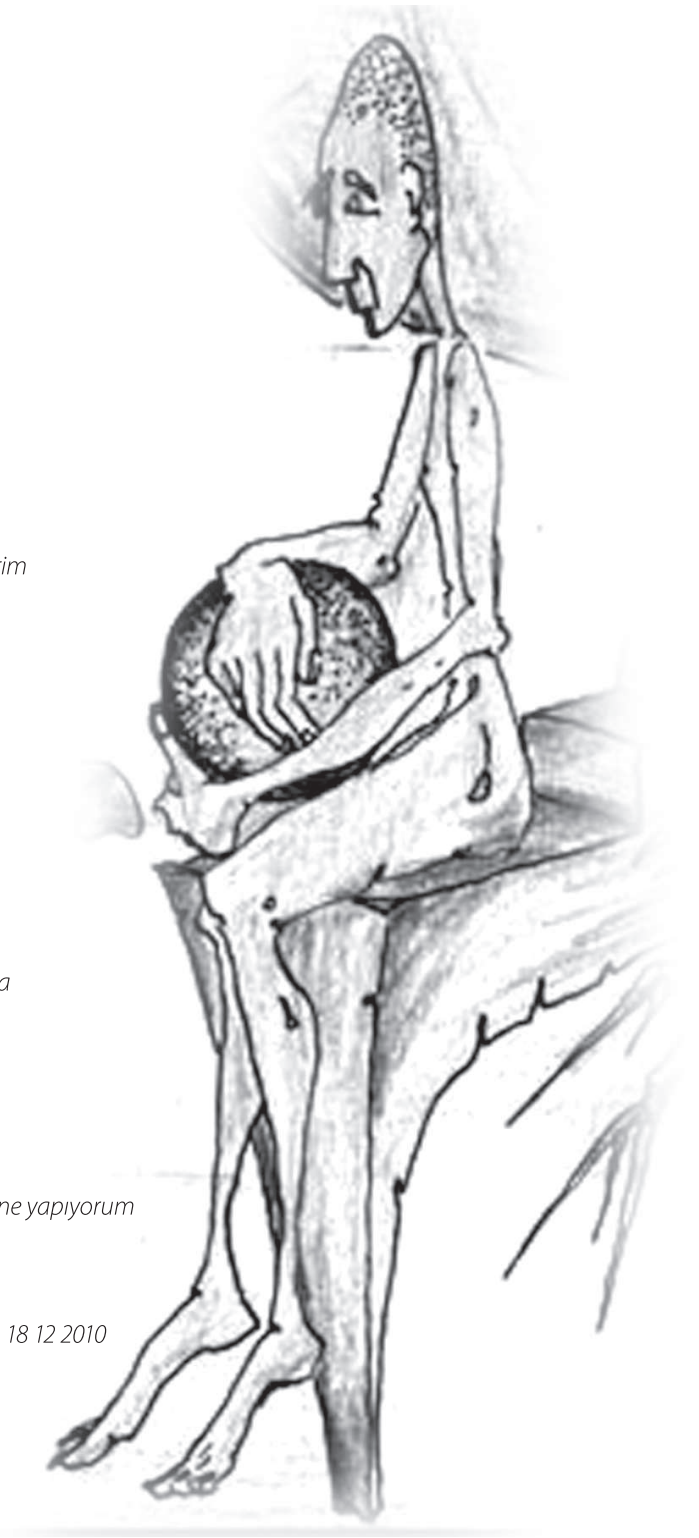

İki Tutam Saç, Dersim'in Kayıp Kızları Güney'deydi!

GÜNEY

İki Tutam Saç, Dersim'in Kayıp Kızları belgesel gösterimi, 24 Ekim Pazar günü Güney Kültür Merkezi'nde yapıldı. 58 dakika süren belgesel gösteriminin ardından, verilen kısa bir aradan sonra söyleşiye geçildi.

Belgeselin yönetmeni Nezahat Gündoğan hasta olduğu için gösterime gelemedi. Gösterime yapımcı Kazım Gündoğan katıldı.

Belgeseli büyük bir sessizlik ve ilgi ile izleyen izleyiciler Kazım Gündoğan'a belgesel ile ilgili olarak çeşitli sorular sordular. Sorulan sorulardan bazıları şöyle:

-Evlatlık alınan yüzlerce kız çocuğundan bahsediliyor. Belgeselde, neden sadece iki kız çocuğunun öyküsü anlatılıyor?

-Dersim katliamının gelişim süreci, katliamın kronolojik sıralaması neden verilmiyor?

-Sadece kız çocukları mı evlatlık alındı? Erkek çocukları da evlatlık alındı mı?

-Dersim katliamının kapsamı tam olarak belgeselde işlenmiyor. Kapsam darlaştırılmış. Neden?

-Belgesel hazırlanırken resmi kaynaklardan yararlanıldı mı?

-Başka belgesel yapma projesi var mı? Örneğin Dersim sürgünleri üzerine belgesel yapma düşünceniz var mı?

-1937/1938'de Dersim'in nüfusu ne kadardı?

-Dersim katliamının nedenleri nelerdir?

-Asimilasyon başarıya ulaştı mı?

Kazım Gündoğan sorulan sorulara cevap verdi. Verilen cevap içinde önemli bulduğumuz bir iki noktayı aktarmak istiyoruz. "Dersim'de 37'de, 38'de ne olduğunu araştırmaya başladık. Araştırma sürecinde nasıl yaparız da, bu sorunu tartıştırırız diye düşündük. Akademik bir çalışmadan ziyade, kadınlara ve çocuklara ne olduğunu araştırdık. Nasıl anlatırız da, ortalama bir insana ulaşırız diye düşündük. O dönemde Onur Öymen'in takındığı tavır sonucu tartışma oldu. Konuşmayan bir sürü insan ortaya çıkıp konuşmaya başladı. 70 kişinin evlatlık alındığı belgelerle kesinleşti. Tam sayının ne olduğunu bilmiyoruz.

O dönemde iki ana merkez, Erzincan ve Elazığ'da var. Kız çocukları burada toplanıyor. Her subayın bir ya da iki kız çocuğu alıp Türkleştirmesi

gerektiği talimatı var. Bu belgeli. Güzel ve sağlıklı kız çocukları seçiliyor. Onlara göre çirkin ve sağlıksız olan kız çocuklar durulan istasyonda bırakılıyor. Birilerine veriliyor. Belgeselde evlatlık alınan bir kız çocuğunun nerede olduğunun kaymakamlık tarafından verilen belgesi var.

Belgesel, katliam hakkında çok şey bilen/duyan/okuyanlar için hafif kalıyor. Ancak Dersim'i ilk olarak duyan/öğrenenler açısından çok sarsıcı.

İnsanlara acaba dedirtmek, düşündürtmek istedik. Devletin Türk olmayanlara yaklaşımını belgeselde bir iki örnek ile verdik. Slogansı bir belgesel yapmak istemedik.

Belgeselde belgeleyebildiğimiz şeyleri söyledik. Belgelenemeyecek durumda olan hiçbir şeyi söylemedik.

Dersim Osmanlı'dan gelen bir sorun, çıbanbaşı olarak görülür. TC kurulduktan sonra, "Türkiye'de Türkler yaşar, Türk olmayanların görevi Türklere köle olmaktır." Düşüncesi hakim olur. Burjuvazi ulus devlet projesini uygulamaya koyar. Dersim 1926'dan sonra hedefe konur. Raporlar hazırlanır. 1936'da silah toplama kararı alınır. 8 bin silah teslim edilir. Aile başına silah teslim edildiğini düşündüğümüzde, bu 70/80 bin nüfusa tekabül eder. İç Dersim'de üç aşiret silah teslim etmez. Demenan, Haydaran, kısmen Kalan ve Abasan aşireti.

Katledilenlerin çoğu direnmeyen aşiretlerdendir. Direnen aşiretlerden çok insan kurtulur. Dersim'de olan isyan değil, devletin katliamıdır."

Görüş ifade eden izleyicilerin büyük çoğunluğu belgeseli beğendiklerini, işlenen sorunu ilk defa duyduklarını ifade ederek belgeseli yapanlara teşekkür ederken, az sayıda izleyici belgeseli yeterli bulmadı. Bu arkadaşlara göre yeterli olmanın ölçüsü, Dersim katliamının nedenlerini, katliamın gelişim sürecini belgeselde bütün yönleriyle anlatmaktı/göstermekti.

Belgeseli yeterli bulmayan arkadaşlara, bir belgeselde sorunun bütün yönleriyle ortaya koymanın mümkün olmadığı, bunu yapma durumunda belgeselin belgesel olmaktan çıkacağı, sorunu etraflıca ele almanın başka araçlarla yapılabileceği hatırlatıldı. Örneğin, bunun bir makalede, yazı dizisinde, kitapta, tez de vb. yapılabileceği, ancak bir filmde, bir belgeselde bunun yapılamayacağı ortaya konuldu.

Bilince çıkarılması gereken bir nokta da şudur: Sanatın görevi, bir sorunu bütün yönleriyle ele alıp, seyirci yerine düşünüp, seyirci yerine çözüm yolu göstermek değildir. Bir sanat ürününde, bir sorun bir yönüyle de olsa ele alınıp sorun bilince çıkarılıyorsa, izleyenleri düşünmeye, sorgulamaya sevk ediyorsa, o sanat ürünü işlevini yerine getirmiş, başarıya ulaşmış demektir.

Dersim'in kayıp Kızları belgeseli de, Dersim katliamının unutulan bir yönünü, evlatlık alınan kız çocuklarının durumunu açığa çıkartıyor, tartıştırıyor, izleyenleri düşünmeye sevk ediyor. Bu açıdan bakıldığında belgesel başarılı bir belgeseldir.

Dersim'in kayıp Kızları belgeselinin Güney Kültür Merkezi'nde gösterimini sağlayan Nezahat Gündoğan ve Kazım Gündoğan'a bir kez daha teşekkür ediyor, belgesel alanında yeni ürünlerini beklediğimizi ifade etmek istiyoruz.

25 Ekim 2010

Tanrım insandır benim

Mehmet ASLAN

tanrım insandır benim
inanırım ona
inanmadığım kadar

o'dur yaratan
aşkı, sevgiyi, nefreti
yok eden de o…

o'dur gören
gördüğünü bilen
bildiğini yapan…

aydınlığı cehaleti
tutsaklığı özgürlüğü
o'dur yaratan…

tanrım insandır benim
o'dur ilerleten insanlığı
gerileten de o…

şeytan da o, şeytanı yaratan da
melek de o, meleği yaratan da

insan

insandır tanrım benim
inanırım ona
inanmadığım kadar

12/11/2009-İstanbul

kitap

Abdullah Karabax'dan iki yeni kitap.

1) Sewta Berbangê, helbest, 133 rùpel,

2) Tavên Stêrîn, helbest/çem, 120 rûpel,

HAN-GRAFIK Verlag & Werbeagentur
Cranachstr. 62 12157 Berlîn
Tel.: 00 49 (0) 30 47 98 70 52-53
Fax: 00 49 (0) 30 47 98 70 54
han-grafik@hotmail.de

HAİKULAR

H.Tuğrul ATASOY

I
Gelen baharın
rengini anımsatır
her daldan düşen

II
Muzip karayel
koşturur sağa sola
kuru gazeli

III
Keyifli günler
çiçekler meyve oldu
sıcak ve durgun

IV
Yeşilini unutturur
zaman yaprağın,
güz hüzünlenir

V
Farkı gecenin günden,
karanlık dolar
içeri buzlu camdan

Küba Fatsa arası

Serkan Engin

"Ben ne yaptıysam halkım için,
halkımla birlikte yaptım"
Fikri Sönmez

Kalbim Kübalıdır "abiler",
Fidel ile Ernesto'nun
düşlerinden öptüğü çocuklarla yaşıt.
Memleketim, 79'daki Fatsa'dır,
bu şafaklarda Sönmez
Fikri'nin zamanında,
sosyalizmin en güzel terzisi.

"İşte bu yüzden dostlar
bu yüzden",
Küba ile Fatsa arasında,
bir papatya sağanağıdır,
şu benim serçe ömrüm.

Kasım 2010

Okunası, düşündüren bir kitap-roman: “Leyla”

H. DEMİRCİYAN

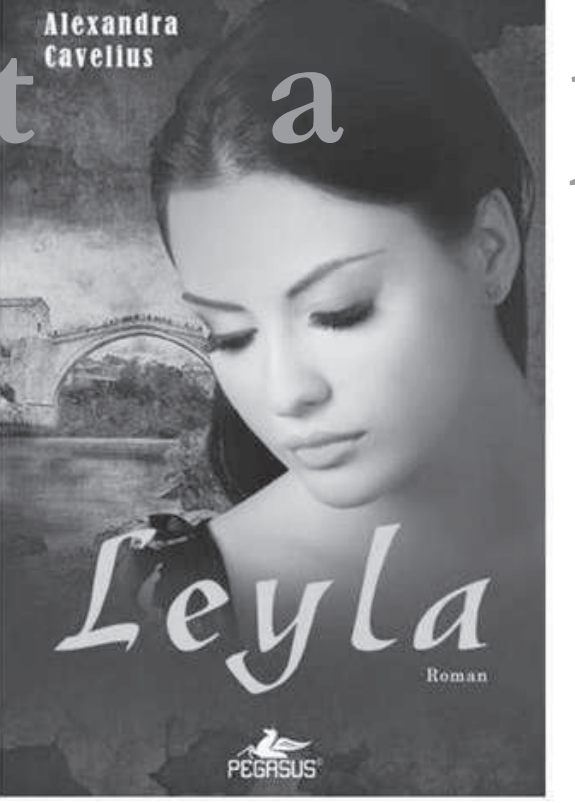

Yaz sonuydu, Çeşme’de turistik bölgede bir kitapçıya girdik, arkadaş, ısmarlanmış Hanefi Avcı’nın bol reklamı yapılmış “Haliçte Yaşayan Simonlar” kitabına 25 TL verip aldı. Daha sonra aynı kitabın hatalı baskılarının 10 TL ye satıldığı bir kitapçıda 20’ye yakın çocuk kitabının yanında 10 tane daha başka kitap aldım ve verdiğim para 95 TL idi. Kitapçı özelliklede Alexandra Cavelius’un yazdığı Pegasus Yayınlarında çıkan “LEYLA” isimli romanı çok övünce merak edip almıştım.

İsabetli bir karar vermiş olduğumu kitabı okuyunca anladım. Kitabı satan bu kitabı 3 ya da 5 TL hesaplamıştı. Bu Leyla’nın içeriği ve anlattıkları paha biçilmez. Ama H. Avcı’nın ki beş para etmez. Onu başka bir yazıda ele alacağım. Geçelim kitaba.

Yıllarca önce “Yağmurla Gelen Adam” isimli bir film görmüştüm. Film Yugoslavya savaşında kapı komşuların, insanların nasıl birbirine düşman edildiklerini anlatan savaşa ve milliyetçiliğe karşı bir filmdi. Çok hoşuma gitmişti. Hatta bir film festivalinde bunu anlatmış, bizde neden benzer filmlerin yapılmadığı yakınmasında bulunmuştum.

O filmde görmediğimi “Leyla” da okudum. Leyla’da Yugoslavya savaşının bir kesitini, ama çok önemli bir kesitini anlatan kısa ve bir solukta okunabilecek sade bir roman.

Kitabın anlattığı kesit bu savaşın en iğrenç yanı, yani kadınlara yapılan “toplu tecavüz” yanı, Leyla’nın kişiliğinde anlatılmaktadır.

Leyla kimdir? 16 yaşında ailesinden kopup, savaşın tam göbeğine nasıl düşmüştür?

Leyla’nın çocukluktan gençliğe geçiş sürecinde hayalleri nasıl kirletilmiştir?

Bu savaşta kadın olmak, Leyla olmak ne anlam ifade ediyordu?

Bir başka kadın Leyla’nın annesi Leylasını hangi hislerle aramış? Günlüklerine neler yazmış?

Leyla, düştüğü tüyleri diken diken eden “tecavüz kampında” yaşama nasıl bağlı kalmış?

Savaşın tecavüzüne uğrayan kadınların savaş sonrası halleri nasıl tarif edilebilir? “Bana bir mendil alır mısın?” diye soran bir terapistin bu sorusunun anlamı ne olabilir?

Savaş sonrası kadın intiharlarının yoğunluğu nasıl açıklanabilir? Anlamı nedir?

Savaş sırasında Sırp Ratko gencinin Müslüman Leyla’ya uzatılan elin hangi değeri var?

Daha nice soruların cevabını ancak kitabı okuyunca bulabilir veya kendiniz verebilirsiniz!

Okunmaya değer bir kitap. Başkalarının acısından haberi olanlar, başlarına geldiğinde ne yapmalı? sorusuna daha doğruya yakın cevap verme şansına sahiptir.

Kitapta olmayan, zaten kitabın derdi de olmayan bir yan varsa oda, bu tür kirli, milliyetçilik-dincilikle yoğrulmuş kapitalizmin ürünü savaşlar ancak emekçi sınıfların yürüteceği emeğin kurtuluşu savaşıyla son bulabilir.

Sözde emperyalizm medeniyetinin tamda göbeği Avrupa’da cereyan eden bu iğrenç savaşın kazananı başta Alman emperyalizmi olmak üzere tüm emperyalist sistemdir. Her türlü kayba uğrayanlar ise, Sırp, Hırvat, Bosnalı emekçilerdir. Eğer onlar birbirlerini boğazlayacaklarına silahlarını esas iç düşman olan kendi burjuvalarına çevirmiş olsalardı, sonuç asla böyle hüsran olmazdı!

Emperyalizm barbarlık demektir. Her türlü barbarlığın bir tek alternatifi vardır o da Sosyalizm!

Ekim 2010

BİR DEVLET BİR İNSAN

Sözde Yargının Kıskacında

kitap

Haydar YAZICI

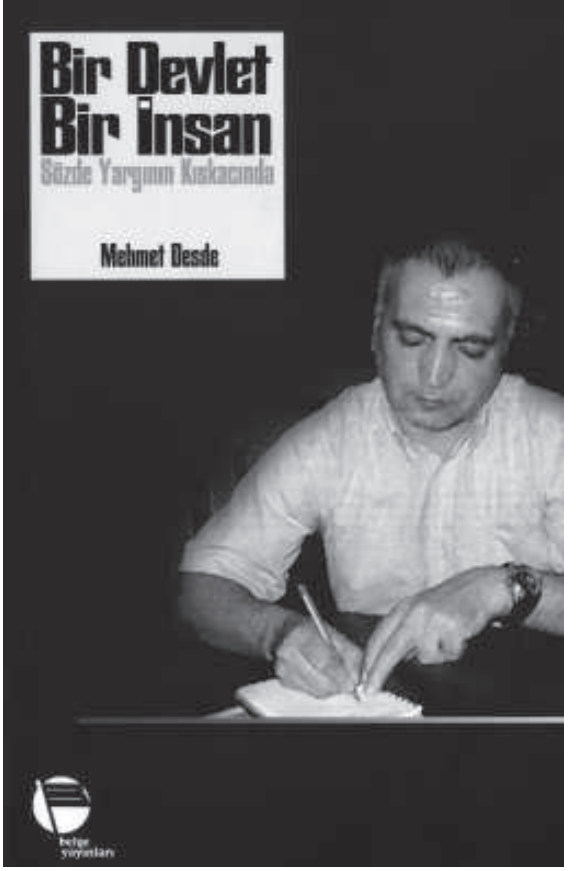

Ekim 2010 tarihinde Belge Yayınları tarafından bir kitap yayınlandı. Kitabın yazarı Mehmet Desde. Mehmet Desde, kitabın önsözünde şöyle yazmaktadır: *"Bu kitap, Türkiye'de hukukun nasıl işlediğini, en temel insani değerlerin nasıl ayaklar altına alındığını anlatmak için yazılmıştır. Anlatacağım olaylar, başımdan geçen ve yaşadıklarımın bir resmidir. Yazılanların eksiği vardır, fazlası yoktur. Yaşadıklarım, Türkiye'de yaşanan hukuksuzluğun küçük bir örneğini teşkil etmektedir."* Önsözde kitabın neden yazıldığı sorusuna cevap verilmektedir.

Mehmet Desde, 1979 yılından beri Almanya'da ikamet ediyordu. Alman vatandaşı idi. Almanya'da emekli olan ve vefat eden babasının cenazesini Türkiye'ye götürmek için yola çıktı. Mehmet Bakır ile beraber araba ile seyahat ederken, 9 Temmuz 2002 tarihinde İzmir Menemen Asarlık mevkiinde gözaltına alındı. Gözaltına aldıklarında yasal haklarının ne olduğu söylenmedi. Ailesine haber verme isteği reddedildi. Avukat ile görüşme talebine olumsuz cevap verildi. Alman vatandaşı olmasına rağmen, Alman Konsolosluğuna haber verme isteği geri çevrildi.

Mehmet Desde, Terörle Mücadele Şubesinde fiziki ve psikolojik işkencelere maruz kaldı. Terörle Mücadele Şubesi "Bolşevik Parti-Kuzey Kürdistan/Türkiye" adlı örgütün üyesi olduğunu kabul etmesini, bir takım eylem ve sorumlulukları üstlenmesini istiyordu. Böyle bir örgütle ilgisinin olmadığını söyleyen Mehmet Desde, polisin hazırladığı ifadeyi imzalamayı reddetti.

13.7.2002 tarihinde, ilk kez çıkarıldığı İzmir 3. Sulh Ceza Hakimliğindeki sorgu sırasında kendisine yapılan işkence ve kötü muameleyi anlattı. 13.7.2002 tarihinde tutuklanarak, İzmir Kırıklar F Tipi Hapishanesine konuldu. 21 Ocak 2003 tarihinde tahliye oldu ama yurtdışına çıkışı yasaklandı.

Hakkında "yasadışı örgüte üye" olmaktan dava açıldı. Ancak İzmir DGM (Devlet Güvenlik Mahkemesi) "yasadışı örgüt kurma" iddiası ile mahkûmiyet kararı verdi.Temyiz aşamasında dosyayı inceleyen Yargıtay 9. Ceza Dairesi mahkûmiyet kararını esastan bozdu. İzmir DGM yerine kurulan 8. Ağır Ceza Mahkemesi de bu bozma kararına uyarak yeniden yargılama yaptı. Davayı açan savcı, bu defa mütalaasında önceki görüşlerini değiştirerek Mehmet Desde ve diğer sanıklar hakkında beraat talebinde bulundu. Mahkeme Heyeti gerek beraat istemli savcılık mütalaasına ve gerekse sanık vekilinin savunmalarına itibar etmeyerek bu defa da "örgüte üye olmaktan" mahkûmiyet kararı verdi.

Mahkûmiyet kararının temyiz edilmesi sonucu dosya yeniden Yargıtay'a gönderildi. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, İzmir 8. Ağır Ceza Mahkemesi'nin verdiği mahkûmiyet kararını onadı. Böylece verilen mahkûmiyet kararı kesinleşmiş oldu.

Mehmet Desde cezasını çekmek üzere 8 Haziran 2007 tarihinde Manisa Hapishanesine konuldu. 14 Ağustos 2007 tarihinde isteği dışında Alanya Hapishanesine gönderildi. Sekiz ay Alanya Hapishanesinde kaldıktan sonra, isteği üzerine Tire Hapishanesine gönderildi. 6 Ekim 2008 tarihinde tahliye oldu. 17 Ekim 2008 tarihinde Almanya'ya geri döndü.

Kitap altı bölümden oluşuyor.

Birinci bölümde, yazar gözaltına alınma ve "Terörle Mücadele Şubesi"nde dört gün süren işkenceli sorgu sürecini anlatıyor.

İkinci bölümde, yargılama aşaması ve verilen hukukdışı kararlar irdeleniyor.

Üçüncü bölümde, hapishane süreçleri anlatılıyor. Yazarın kaldığı dört hapishanede yaşadıkları ve hapishane uygulamalarına geniş yer veriliyor.

Dördüncü bölümde, Almanya'ya geri dönüş öyküsü anlatılıyor.

Beşinci bölümde, verilen hukuk mücadelesinden kimi örnekler var.

Altıncı bölümde, ne yapmalı? sorusuna cevap aranıyor.

Ayrıca kitapta ekler bölümü de var. Yazarın avukatı olan Çetin Bingölbalı'nın çeşitli mahkemelere verdiği dilekçelerden kimi örnekler yer alıyor. Uluslararası Af Örgütü, Düşünce Suçuna Karşı Girişim ve Helmut Oberdiek'in raporları da yer alıyor ekler bölümünde. Basına ve kamuoyuna yapılan açıklamaların yanısıra, bir çok ülkeden gönderilen dayanışma mesajlarına yer veriliyor. Basında yer alan kimi haberlerden de bir bölüm var. Kitap toplam 290 sayfa. Bir mücadele öyküsünün anlatıldığı kitap okunmaya değer bir kitap.

Yazar, kitapta sadece yaşadıklarını anlatmıyor. Yaşadıklarının yanı sıra sistemi, hukuksuzluğu da teşhir ediyor. Yazar, Manisa Hapishanesine konulmadan önce yaptığı basın açıklamasında şunları söylüyor: (sf. 249)

"Bu sevda türküsü burada bitmez, bitmeyecek. Çünkü sol memenin altındaki cevahir hiçbir zaman sönmeyecek. Gugukçular özgürlüğümü kısıtlayabilirler, hapishaneye koyabilirler. Ama yüreğime, düşüncelerime zincir vuramazlar. Çünkü ben yeni bir dünyanın sevdasına tutulmuşum. Sevdadan vazgeçmek öyle kolay değil. Bir nevi âşık olmak gibi bir şey bu. İnsan sevdası için neler yapmaz ki! Dağları, tepeleri aşar, bedel öder. Bu sevda bir kadına sevdalanmaktan da öte bir şey. İnsanların kardeşçe yaşadığı, baskı ve sömürünün olmadığı bir dünyanın sevdasıdır bu. Bu toz duman bulutu içinde böylesi bir sevdaya tutulmak kolay değil. Bir ateş çemberinin içinde yaşıyoruz. Bu çemberi yarmak kolay değil. Nâzım'ın dediği gibi, "ben yanmasam, sen yanmasan, biz yanmasak, nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa".

Tekrar davetiye ye geri dönelim. İsmimin başına "mahkûm" yazmışlar. Onların bana "mahkûm" demesi benim "mahkûm" olduğum "suçlu" olduğum anlamına gelmiyor. Suçlu olanlar hukuk dışı karar verenlerdir. Suçlu olanlar kafalardaki yasaları uygulayanlardır. Suçlu olanlar resmi ideoloji dışındaki görüşlere tahammül edemeyenlerdir. Suçlu olanlar kendilerinden olmayan herkese "terörist" etiketi yapıştıranlardır. Hukuk diyorlar, yargının bağımsız olduğunu söylüyorlar! Demokrasiden bahsediyorlar! İfade özgürlüğü var diyorlar! Yalan söylüyorlar. "

Kitapta yazılanlar ve Türkiye'de hukuk adına verilen kararları irdelemek gerekiyor. İrdelemek gerekiyor çünkü; dergimiz bu davaya bulaştırıldı. Güney Dergisi illegal bir partinin yayın organı olarak gösterildi! 9 ve 10 Temmuz 2002 tarihinde İzmir ve çevresinde bir operasyon yapılır. Bu operasyonda on kişi gözaltına alınır. Polis, kimi sanıkların evlerinde Güney ve Çağrı dergilerini bulur. *"Bolşevik Parti/Kuzey Kürdistan-Türkiye örgütünün legal yayın organı olan ÇAĞRI ve GÜNEY dergilerinin muhtelif tarih ve sayıları ele geçirilmiştir."* tespitleri fezlekeye yazılır. Polisin fezlekede yaptığı tespitler aynen iddianameye geçirilir. Legal olarak yayınlanan, sahibi, yazı işleri müdürü ve yönetim yeri belli olan dergimiz, örgütün yayın organı olarak gösterilir! Böylece İddianame, skandalname olarak tarihe geçer. Fezleke ve skandalnamede dergimiz hakkında öne sürülen iddialar mahkemenin de kararı haline gelir. Mahkemenin gerekçeli kararında, *"... Örgütün legal yayın organı olan ÇAĞRI ve GÜNEY* (orijinalinde büyük yazılmış. - BN) *isimli dergilerin dağıtımlarını yaparak, örgüte maddi destek sağlamak gibi faaliyetlerde bulundukları..., ...Sanık Metin Özgünay'ın ise örgütün legal yayın organı olan Çağrı isimli dergiyi satarak ... örgüte maddi destek sağladığı ve bu faaliyetinin de örgüte yardım suçunu oluşturduğu..."* tespitleri yer alır. Hukuk devleti olduğu iddia edilen bir ülkede, dergimizin satılması, okunması ve evlerde bulunması, "örgüte yardım suçunu oluşturduğu" iddiasıyla insanlara ceza verildi. Dergimizin yüzlerce okuyucusu var. Tabii ki okuyucularımız dergimizi satacak ve propagandasını yapacaktır. Dergimizin yaşaması, kültür, sanat, edebiyat alanında sosyalist düşünceleri işçilere-emekçilere taşımak hedefiyle yayınlanması, okuyucularımızın desteğine bağlıdır. Yasal olarak yayınlanan dergimizin, bir örgütün yayın organı olarak gösterilmesi, dergimizi okudukları ve evlerinde bulundurdukları için insanlara ceza verilmesi hukuk katliamıdır. Dergimiz, üzerinde estirilen tüm baskılara rağmen, işçi sınıfının ve emekçilerin sınıfsız-sömürüsüz bir toplum yaratma mücadelesinde kültür ve sanat alanını bir cephe olarak kavramaya devam edecektir.

Kasım 2010

Sinema Notları

Anuş PAZARCIYAN

İyiler

Bir savaşın tank içinden anatomisi

| Lübnan
I(Levanon) (İsrail/Almanya/Fransa/Lübnan 2009)

Yönetmen ve senaryo: Samuel Maoz
Kamera: Giora Bejach
Montaj: Arik Leibovitch
Oyuncular: Yoav Donat (Şmulik), Itay Tiran (Assil),Oshri Cohen (Hertzel)Michael Moshonov (Yigal) , Zohar Shtrauss (Jamil) ,Reymond Amsalem, Ashraf Barhom, Dudu Tassa vd.

1982: Lübnan iç savaşta. Siyonist İsrail falanjist/faşist güçlerle ittifak içinde Lübnan'ı işgale başlıyor. Şabra/Şatila mülteci kampındaki Filistinlilere karşı falanjist güçler İsrail'in desteğinde büyük bir katliam gerçekleştiriyorlar. Ariel Şaron İsrail'in o dönemdeki Savunma/ yani Savaş bakanı! Katliam doğrudan İsrail Savaş bakanlığının bilgisi, onayı dahilinde ve işgalci İsrail ordusunun gözü önünde, onun koruyuculuğunda gerçekleştiriliyor. Şaron'un adı tarihe Sabra Şatila kasabı olarak geçiyor. "Savaşta olur böyle şeyler" diye geçiştirmeye çalışıyor Siyonist İsrail ve destekçileri. Sorumluluk kontrol dışına çıkmış bir kaç "sorumsuz" falanjist Lübnanlı komutanın üzerine yıkılıyor. Unutturulmaya çalışılıyor bu "Lübnan seferinde" yaşananlar. Ama unutmayanlar var. En başta katliamın hedefi Filistinliler unutmuyor. Şabra Şatila Filistin Arap ulusunun belleğine bir kara tarih olarak kazınıyor. Ama İsrail'de de unutmayanlar var: Bu "sefer"e İsrail tehdit altında diye yollanan ve savaşı ilk kez, işgalci bir ordunun bir parçası olarak burada yaşayan binlerce İsrailli genç için de Lübnan'a işgal seferi sonraki hayatlarında kendilerini izleyen bir travma oluyor. Son yıllar İsrail sinemasında bu travmayı işleyen, 1982 Lübnan işgal seferi somutunda genelde savaşı sorgulayan filmler üretiliyor. Bunlardan Ari Folman tarafından bir animasyon filmi formatında yapılmış olan "Beşirle Vals" filmi üze-

rine daha önce yazmıştım. Şöyle demiştim Beşirle Vals için: "Beşir'le Vals son dönemde gördüğüm, savaşın insanları nasıl insanlıktan çıkardığını, nasıl birer duygusuz ölüm makinelerine dönüştürdüğünü gösteren, onun ruhlarda açtığı derin yaraların kapanmış görünse bile kapanmadığını gösteren, geçerken İsrail'in Lübnan'a karşı yürüttüğü savaşın nasıl haksız bir savaş olduğunu gösteren, sorgulayan etkileyici bir savaş karşıtı film." (bkz. Güney sayı 49, s.78) Şimdi 2009 yapımı, 2009 66. Venedik Film Festivalinde en iyi filme verilen Altın Aslan ödülünü kazanan, yine Lübnan seferi ile ilgili, yine şaşırtıcı bir biçimde "İsrail film fonu"nun yapımcıları içinde yer aldığı bir başka film Avrupa'da – ne yazık ki yalnızca küçük "program sinemaları"nda gösterimde-Lübnan!

Film, "Lübnan seferi"ni, tabanı ya/su /sidik karışımı bir sıvı ile kaplı bir tank içinde yaşayan, Lübnan'da tankın dışını tank topunun vizöründen gören ya da hiç görmeyen 4 İsrailli acemi askerin öyküsünü anlatıyor. Filmin büyük bölümü o daracık tank mekanı içinde geçiyor. Dört tank askerine bir süre sonra esir alınan bir Suriyeli asker, bir de ağır yaralanıp ölen bir asker ekleniyor. Dış dünya ile temas bir telsiz ve tank topu vizörü üzerinden, arada bir gelip emir verip giden bir komutan üzerinden kuruluyor. Savaşa sürülmüş, orada ne yaptıklarını bilmeyen, başta kendilerini tank içinde güvenlikli his eden, kendi aralarında sanki bir pikniğe gider gibi şakalaşan 4 genç. İlk kırılma hiyerarşinin belirlenmesinde oluyor. Tankın komutanı konumunda olan anlamsız bir nöbet emri verdiğinde, gerçek hayatta onun yakın arkadaşı olan er itiraz edip, başka türlü yapılmasını öneriyor. Hayır olmaz, emir emirdi ! Artık arkadaş değil, alt üst'türler. Askerdirler! İkinci kırılma bir anti tank mermisi ile geliyor! Tank topunun vizöründen tanka doğru korkunç bir hızla yaklaşan ve büyüyen bir mermiyi görüyoruz. Sonra bir karanlık ve sessizlik kaplıyor ortalığı. Gördüğümüz ilk tank içi resimlerde tank duvarlarına yapışmış konserve mısır parçalarını panik içinde bağırıp çağıran insanları görüyoruz. Ama duymuyoruz onları. Çünkü onlar gibi biz de patlamanın şiddetinden geçici sağırız. Bu anti-tank mermisini yediklerinde yaralanabilir, ölebilir olduklarını görüyorlar. Artık savaş içindedirler.Artık emir öyle olduğu için veya ölmemek için öldüren, tankın –bir makinenin uzantısı haline gelen savaş makinesi parçalarıdır; his eden, ana babası, yavuklusu, çocuğu, geleceğe

dönük planları olan, korkan, nefret eden savaş makinesi parçaları. Henüz bütün içinde oynadıkları rolü sorgulayacak deneyime, bilgiye sahip değiller. Henüz milliyetçilik/vatanseverlik ağuları bilinçlerini belirliyor, derinlemesine bir sorgulamayı engelliyor. Ancak bir şeylerin doğru yürümediğini görebiliyorlar. Çarkın dışına çıkmaya yetmiyor bu. Ancak birbirleri ile kavgaya yetiyor. Dönen savaş çarkı içinde onlara biçilen rolü oynuyorlar. Aslında çıkabilirler de bu oyundan. Filmin kapanış sahnesi de olan giriş sahnesinde yolunu kaybetmiş bir tankı güneşli bir günün sabahında bir ayçiçeği tarlası içinde görüyoruz. Huzur, barış, dostluk, kardeşlik, insanlık vadediyor güneş dolu ayçiçeği tarlası. Tank ise bunun tam tersi niteliklerin simgesi. Tankın dışına çıkmıyor genç askerler. Ne yapacakları konusunda emir bekliyorlar! İsrailli yönetmen Maoz bu resimlerle içinde bir makinenin dişlisi olarak yer aldığı bir savaşı sorgulamak için imkan sunuyor seyirciye. Bu belki de kendi kendisiyle yapılan bir hesaplaşma. Senaryo da kendine ait ve Film onun Lübnan seferinde bizzat yaşadıklarına dayanıyor. Filmin nasıl ortaya çıktığını anlattığı bir mülakatta : "Senaryoyu yazmaya başlayacak gücü kendimde ancak 20 yıl geçtikten sonra buldum. Lübnan benim hayatımı değiştirdi. Ben orada başka insanları öldürdüm. … Yüzeysel bakıldığında yaralanmadan döndüm savaştan, fakat gerçekte alınacak en ağır yarayı aldım, ruhumu yitirdim." diyor.

Film, film dili olarak mükemmel. Seyirciyi bir buçuk saat tankın mürettebatı ile bir tank içine hapsediyor. Seyirci de tank dışını görmek için tank topu vizrüne mahkum ediliyor. Aynı tankın içindekiler gibi, Tank topu vizöründen görüyor dışarısını. Tek avantajı 28 yıl sonrasında, Lübnan seferi konusunda tank mürettebatından fazla bilgiye sahip olması. Bütünü görme imkanına sahip olması.

Lübnan, bence film tarihine geçecek çapta iyi bir film.

Hayat böyle olsa

Prensesin uykusu
(Türkiye 2010)

Yönetmen ve senaryo: Çağan Irmak
Oyuncular: Çağlar Çorumlu, Sevinç Erbulak, Genco Erkal, Alican Yücesoy, Şevval Başpınar, Baran Ayhan, Ayşe Nil Şamlıoğlu, Işıl Yücesoy
Görüntü yönetmeni: Gökhan Tiryaki
Müzik: Redd

Çağan Irmak'ın yeni filmi "Prenses'in Uykusu" değişik teknikleri ustaca kullanan, birleştiren, bu niteliği ile Türkiye sineması açısından yenilikçi bir film. Filmin baş karakteri Aziz (Çağlar Çorumlu)'in çocukluğuna geri dönüşlerde Japon Manga tarzını andıran, fakat taklit olmayan "kurşun kalem" çizgi animasyon; uyur/uyanık düşlerde bir sürü masal kahramanının, devlerin, perilerin, prenseslerin, prenslerin, canavarların, neşeli ahtapotların, rengârenk kuşların vb. cirit attığı dijital animasyon büyük bir ustalıkla yerleştirilmiş öykünün içine. Zaten daha filmin girişinde yapımcıların, oyuncuların "yazıldığı" bölümde animasyonla yapılıyor mükemmel tanıtım. Zevkle bir film izlemeye baştan hazırlıyor Çağan Irmak seyirciyi. Sonrasında değişik tekniklerin iç içe geçirildiği filmi hiç rahatsız olmadan, gayet doğalmış gibi keyifle izliyorsunuz.

İç içe kullanılan değişik film tekniklerinin yanında, Müzikte önemli bir rol oynuyor Prenses'in uykusunda. Bu filme kadar adını bile duymadığım (sanırım Türkiye'deki rock çevresini yakından izlemeyenler de benim durumundadır) REDD isimli çok iyi bir grubun müziği filmi baştan sona izliyor, ilerletiyor. Müzik ve film bir bütünün ayrılmaz parçaları, REDD grubu aynı zamanda filmin önemli oyuncuları oluyor. Müziğin böyle kullanılması da orijinal, güzel. REDD grubu için Prensesin Uykusu milyonlarca dinleyiciyi buluşturan koca bir sahne. Bir sinemacı bir müzik grubuna duyduğu sevgiyi sanırım bundan daha iyi zor belgeler.(Scorsese'nin yaptığı Rolling Stones belgeselini dışta tutuyorum.)

Size bir masal anlatırmış gibi yapıyor Çağan Irmak. Anlattığı gerçekte herkes için derslerle dolu melodramatik bir yaşam öyküsü.

Anlatılan Aziz'in -Seçil'in – Gizem'in öyküsü. Bir bekar evinde, çocukluğunu yetiştirme yurdunda birlikte geçirdiği arkadaşı Neşet'le birlikte yaşayan, hayata iyimser yaklaşan, dünyaya istemese de gülümseyerek bakan, iyiye, güzele inanan ve iyinin güzelin egemenliği bunun için çaba sarf eden bir genç adamdır Aziz. Bir kütüphanede memur olarak çalışır. İçinde yaşadığı dünyadan çok daha güzel bir düş dünyası vardır. Doğayı, yolda giderken gördüğü ağaca sarılıp, onu dinleyecek, onunla söyleşecek kadar sevmekte, kendini onun bir parçası olarak kavramaktadır. Oturduğu dairenin üst katına aslında iyi işlemeyen bir kuaför dükkânı çalıştıran Seçil adlı bir genç kadınla (Sevinç Erbulak) kızı Gizem taşınır. Gizemle Aziz arasında daha ilk karşılaştıklarında ruh ortakları arasında kurulabilecek gizemli bir ilişki başlar. Gizem çocukluğu ile Aziz'deki çocuk ruhu ilk görüşte keşfetmiştir. Seçil, aslında geçmişinden, başına bela olan, kendisine ve Gizem'e karşı şiddet kullanan, maço sevgilisinden kaçmak için buraya taşınmıştır. Hayata bakışı Aziz'in tam tersidir. Gayet gerçekçi"dir. Ve belki de öyle olduğu için olabildiğince kötümserdir. Kaçış-kurtuluş konusunda evdeki hesap çarşıya uymaz. Eski sevgilisi izini bulur, önce yalvar yakar, sonra tehditlerle ilişkiyi sürdürmek ister. Aralarındaki kavgada düşüp, kafasını çarpan Gizem, komaya girer.

Darısı bizim arşivlerin başına!

Ada : Bir Trajedinin Arşivi
I La Isla: Archives of a Tragedy (Almanya 2010)

Yönetmen ve senaryo: Uli Stelzner
Kamera: Guillermo Escalon
Montaj: Alina Teodorescu

O bir prensestir ve artık derin bir uykuya dalmıştır. Uyanıp uyanmayacağı belli değildir. Seçil için onu hayata bağlayan Gizemin beklenen ölümü, ölümdür. İntiharı düşünmeye başlar. Aziz ise hiçbir zaman umudunu yitirmez. Prensesi uyandırmak için onun anı defterinde yazdığı isteklerini birer birer yerine getirmenin peşine düşer. Ve başarır da.

Nasılını görmeniz gerek.

Bu temel öykünün yanında, her biri usta işi anlatılan, oynanan, işlenen birçok küçük öykü var filmde. Bunlardan biri Gizem'in her sabah okula giderken durakta rastladığı, bekleyen yaşlı bir adamın öyküsü. Gizem'in anı defterindeki üç isteğinden biri bu adamın beklediği yere gitmesi/götürülmesi. Bu aslında basit işe soyunuyorlar Aziz' le Neşet. Dostlukla, sevinçle, coşkuyla karşılıyor yaşlı adam onları. Ve neyi beklediğini açıklıyor "Öbür tarafa gitmek". Ona yardımcı olmak mümkün müdür? Ve nasıl? Genco Erkal'ın canlandırdığı yaşlı adamın evine gidiyoruz Aziz ve Neşet'le birlikte. Ve onu tanıyoruz. Ev adeta bir Yeşilcam müzesidir. Yaşlı amcamız da aksiyon filmlerinin unutulmaz yönetmenidir. Yeşilçamın unutulmaz divası ile unutulmaz bir aşk yaşamış, onun ölümü ile hayata küsmüştür. Aksiyon filmlerinin unutulmaz yönetmeninin sinema anlayışı aslında Çağan Irmak'ın anlayışı ve yaptıkları ile birebir uyuşmaktadır. Onun ağzından Çağan Irmak'ın sinema manifestosunu dinler gibi oluyoruz. "Öbür tarafa göç" öyküsünün sonu mu? Gidip görmeniz, görüp sevmeniz gerek.

"Prensesin Uykusu" sinemayı iyi bilen ve seven, yetenekli ve arayışçı, yenilikçi bir Türkiyeli yönetmenin sevgi dolu, insanlık dolu, duygu dolu, hayat dolu ve iyimserlik dolu "küçük" bir filmi.

Hayat keşke böyle olsa dedirten, güldürürken ağlatan, ağlatırken güldüren bir film. Usta işi.

Ada :Bir Trajedi'nin arşivi gerçeklere dayalı, önemli bölümleri doğrudan belgesel bir TV-Sinema filmi.

Latin Amerika ülkelerinden Guatemala'da 1960'dan 1996 yılına kadar uzanan, 36 yıl boyunca bir iç savaş yaşandı. Bu savaşta bir yanda "Guatemala Ulusal Devrimciler Birliği" (Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca) içinde güç birliği yapan dört silahlı sol grup, diğer yanda ABD'nin desteği ve denetiminde devrimci hareketi ezmek için başa getirilen, fakat kendi aralarında da dövüşen değişik askeri faşist cuntalar rejimleri vardı. Faşist cuntacılar "bataklığı kurutmak" adına sivilen başta da yerli- halka yönelen saldırılarında bu 36 yıl içinde 150 bin- 250 bin arasında insanı "kaybettiler". Nerede ise bir soykırım boyutunda olan bu insanlık suçlarının hesabı bugüne kadar sorulamadı/verilmedi. Bu suçların üzeri, yaratılan kalın bir sessizlik örtüsü ile örtüldü. Cuntalara son verilip güya demokrasiye geçişin ön şartı idi kalın sessizlik örtüsü ve hesap sorulmayacak sözü. Bizdeki 1982 Anayasası 15. maddesi gibi bir anlaşma idi bu. Farkı bunun bizdeki gibi Anayasaya yazılmadan yapılması idi. Egemenler arasındaki bu anlaşma, bu anlaşmanın sonucu yoğun sessizlik, Guaetamala'nın başkenti Guatemala-Kentinde 2005'de olan bir patlama ile bozuldu. Guatemala Kentinde "Ulusal Polis Akademisi"nin de içinde bulunduğu Kışla Kompleksi'nde bulunan cephane deposunda kazayla meydana gelen patlama sonucu, Ulusal Polis Arşivi de havaya uçtu. Polisin yüz yıllık arşivi kelimenin gerçek anlamında sokaklara döküldü. Cesur bir savcının olaya el koyması ile, ortaya saçılan belgelerin bir komisyon tarafından toplanması, dijitalize edilmesi ve eğer bu belgelerde işlenin bir suç delili görülürse, bunların peşinin izlenmesi kararı alındı. 200'e yakın arşivci-bunların çoğu o

dönemde anası/babası/ akrabaları kaybedilenlerin çocukları, genç insanlar o günden beri çalışıyor. Arşivler en azından polis ve gizli polis teşkilatının cunta döneminde işlediği "insanlık suçları"nın tanıklığını yapıyor. Arşivler müracaat eden herkesin kullanımına açık. Cunta döneminde gizli polisin de "Ada" isimli işkence merkezi olan şimdiki Polis Akademisinde yapılan arşiv çalışması Guatemala'da tarihle yüzleşmede önemli bir adım.

Uli Stelzner Ada filminde, bir yandan arşiv çalışmasını belgelerken, diğer yandan cunta döneminde "Ada"da işkenceden geçmiş ve kaybedilen bir çiftin çocuklarının anne babalarının akıbetini soruşturmalarını izliyor. Filmin içine ustaca yerleştirilmiş 1960-1996 dönemine ait belgesel film parçaları, TV yayınları vb. de arşivlerin tozlu raflarında bekleyen yazılı belgelerin resimli tanıkları oluyor.

Ada, darısı bize, bizim polisin, ordunun gizli belgelerinin başına dedirten bir film.

Bir DVD önerisi:

Bir İstanbul belgeseli

İstanbul'a hasret

Longing for İstanbul (Almanya 2010)

Yönetmen ve senaryo: Yüksel Yavuz
Yapımcı: WDR ve arte için Z.Akkulak
Konuşmacılar: Kayuş Çalıkman Gavrilof, Stelianos Filiko, Karen Gerhan Sarhon, Selim Hubeş, Şükrü Pündük, Tarık Aslan, Yunus Yasin
Müzik Grupları : Rembetikos Skopos, Los Pasharos Sefaradis, Sayat Noca Korosu, Sulukule Roman Orkestrası, Erbane Trio Grup Çirkir

Bu sefer bir Televizyon filmi önereceğim size. Almanya'da WDR ve Arte için yapılmış bir İstanbul belgeseli/TV filmi: İstanbul'a hasret. Umarım Türkiye'de de gösteren bir TV çıkar. Fakat siz en iyisi bir DVD'sini bulup görün mutlaka.

Film İstanbul'un sürülen- ezilen- aşağılanan, şimdi küçücük azınlıklar haline getirilmiş yerlilerinin İstanbul Rumlarının, Ermenilerinin, Yahudilerinin, Romanlarının deyim yerinde ise son kalanlarının temsilcileri ile ve son dönemde Kuzey Kürdistan'da yaşanan savaş sonucu da İstanbul'a göçen yoğun Kürt nüfustan bir gençle (Yunus Yasin) yapılan konuşmalardan ve bunların içinde yer aldığı müzik gruplarının, korolarının müziğinin örneklerinden oluşuyor.

Bütün bu Türk olmayan milliyetlerden insanlar bir yandan İstanbul'un büyük kültür zenginliğinin parçaları olduklarını, diğer yandan çoğunluk toplumu içinde - bir bölümü İstanbul'un tarihi yerli halklarından oldukları halde- nasıl yabancı his edip/ettirildiklerini anlatıyor. İstanbul'a Hasret Ermeni Kayuş Çalıkhan Gavrilof'un filmin bir yerinde dediği gibi "kardeşlik yalanı" na bir isyan çığlığı, "aynı yerde yaşamak" tan "birlikte yaşamaya" geçişe bir özlemin ve çağrının filmi.

İstanbul'u öğrenmek isteyenler için iyi bir öğretmen İstanbul'a Hasret.

İkircikler:

İyi CIA/ İyi tutucular /Kötü başkan ve adamları!

Açık Hedef...

Fair Game (ABD 2010)

Yönetmen: Doug Liman
Oyuncular: Naomi Watts, Sean Penn, Ty Burrell, Michael Kelly, Bruce McGill, Brooke Smith, David Denman, Noah Emmerich, David Andrews, Louis Ozawa Changchien, David Warshofsky, Tim Griffin, Iris Bahr, Satya Bhabha, Philipp Karner vd.

"Fair game"in fair ile ilgisi yok. İngilizcede fair dürüst/doğru/hakkaniyetli/adil vb. anlamına gelen bir sözcük. Örneğin futbolda çokça "fair play" den filan söz edilir. Centilmence oyundur kastedilen. Fair sözcüğü game ile tamamlandığında ortaya bambaşka bir deyim çıkar. Meşru avdır kastedilen. Av mevsimi açıldığında belirlenmiş sayıda hayvanın izinli avcılar tarafından vurulması serbesttir. Bu meşru av ve avcılığın adıdır fair game. Vay bu "fair game"in objesi olan avlara! Onlara atış serbesttir.

"Bourne" üçlemesinin ilkinden tanıdığımız Doug Liman ABD'nin Irak saldırısı öncesi ve sırasında

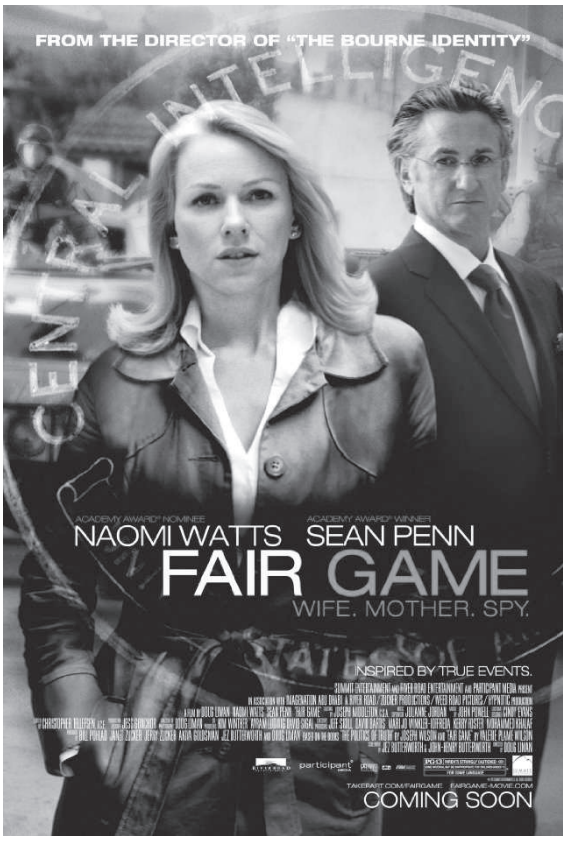

Amerika'da yaşanmış bir olayı konu alan bir anı/belge kitabından yola çıkarak yapmış Fair Game'i. Kitabın yazarı eski CİA Ajanı Valerie Plame, ya da herkesin tanıdığı legal kimliği ile bayan Wilson. Naomi Watts filmde bu Valerie Plame'i oynuyor. Onu filmde iki çocuklu orta sınıf Amerikan ailesinin tipik annesi olarak görüyoruz. Görünürde bir firmada satıcı, temsilci olarak çalışıyor. Firma işleri dolayısıyla sık sık yurtdışına gidiyor. Sonra onu "işi" başında görüyoruz. Bir orta doğu ülkesinde illegal işler içinde olduğu belli olan bir tipi yakalatıp, onu firması adına –burada gerçek firmasının CIA olduğunu öğreniyoruz- çalışmak için baskı ve tehditle "ikna" ediyor. İyi anne Valerie, aynı zamanda illegal işlere karşı kahramanca mücadele eden, özgürlüğü, demokrasiyi, batının yüce değerlerini savunan CIA adlı kahramanlar firmasının bir üyesidir aynı zamanda. Eğer CIA'nın gerçekte ne olduğunu bilmiyorsanız, başlangıçta resmi çizilen Valerie'yi ve firmasını sevmemek, kutsamamak, ondan yana olmamak için hiç bir neden yoktur! Öyle güzel oynuyor Naomi Watts!

Bayan Wilson'un iki güzel çocuğu yanında bir de güzel, aydın, demokrasi değerlerine bağlı bir eşi var. Emekli Büyük Elçi Joe Wilson (Sean Penn). Dönem ABD emperyalizminin Irak'a saldırıyı gerekçelendirmek için fellik fellik "kitle imha silahı" belgesi, "namlusu tüten silah" aradığı dönemdir. CIA'deki patronları bayan Wilson'a kocasını bir iş için ikna etme görevini verirler. İş, Büyük Elçi'nin eski işi dolayısıyla çok iyi tanıdığı Nijer'e gidip, burada atom silahı için gerekli Uranyum'un Irak tarafından büyük miktarda satın alındığı konusundaki bilgilerin doğruluğunu araştırmaktır. Gider araştırır, bu konudaki "bilgi"lerin hiç bir gerçekliği olmayan dedikodular olduğunu görür. Raporunu verir.

Sonra Başkan Bush'un savaşı gerekçelendirdiği kötü ünlü "Ulusa Sesleniş" konuşmasında Nijer kaynaklı bilgilerin de Irak'ın Atom bombası yapmaya çalıştığı suçlamalarını belgelediğini söylediğini duyar. Başkan halka ve dünya kamuoyuna açıkça yalan söylemektedir. ABD'nin doğruluk, hakkaniyet vb. yüce değerlerine sahip çıkan bir vatandaşı olarak Joe Wilson bu kadar yalan karşısında susamaz. Eşinin yapma/etme, aileni düşün vb. tavırlarına rağmen "Afrika'da aramaya gidip de bulamadığım" başlıklı bir yazı yazarak, gazetelere gönderir. Yazı 6 Haziran 2003'de yayınlandığında bir bomba etkisi yapar. İçeriden biri açıkça yalan söylendiği konusunda tanıklık yapmaktadır. Bundan sonrası "Fair Game"dir. Av mevsimi açılır. Tanığın güvenilmez biri olduğunu göstererek tanıklığının değerini hiçleştirmek için, onun eşinin CİA ajanı olduğu, ve eşinin bizzat onu Nijer'e güya bir görevle devlet parası ile turistik geziye gönderdiği, Wilson'un kendini önemli göstermeye çalışan, ün düşkünü bir palavracı olduğu vb. hükümet yanlısı medyaya sızdırılır. Cadı kazanı kaynatılmaya başlar. Bayan Wilson önce ne yapacağını bilemez. Eşinin geri çekilmesini ister. Fakat CİA'de ona kimse sahip çıkmayınca, ailenin en yüce değer olduğunu keşfederek, ayrılma noktasına kadar geldiği kahraman eşinin yanına döner. Onunla birlikte "doğru"nun mücadelesine katılır. Hükümet sorumlularına karşı, kendisinin CIA ajanı olduğunu başına sızdıranlara karşı "devlet sırrını ifşa" ve insan hayatını tehlikeye atma gerekçeleriyle dava açar. Bush yönetimi ikinci sıradaki bir kaç bürokratı feda etmek zorunda kalır.

Fair Game işte bu öyküyü anlatıyor. Anlatılan CİA ajanı Valerie Plane'in filmin sonunda gösterilen davasında açış konuşmasında söylediği "Ben kariyerimi ve ülkemi seviyorum" sözlerinde dile gelen bir ABD'ye , onun en önemli değerlerine, en başta da orta sınıf Amerikan ailesine övgü öyküsü.

Naomi Watts, Sean Penn

Anlatılan , Joe Wilson'un yine filmin sonunda yaptığı ve kimi politikacılar tarafından ihanet edilen yüce ABD değerlerini savunduğu ve "Tanrı Amerika'yı korusun!" sözleriyle tamamladığı konuşmasında dile gelen ABD'ye övgü filmi.

Fakat öyle iyi yapılmış, öyle iyi kurgulanmış, öyle iyi oynanmış bir film ki, filmi bir propaganda filmi olarak çözmek zor.

Bir çokları bu filmi ABD'ye eleştiri, veya ABD'nin kendi kendisine özeleştirisi filmi olarak görecektir.

Ya da filmi "medeni cesarete övgü", "doğrunun eninde sonunda yeneceği", "doğrunun yenmesi için medeni cesarete sahip kahramanlara ihtiyaç olduğu" tezlerinin işlendiği bir film olarak görecektir.

Ya da işin siyasi yanıyla fazla ilgili olmayanlar, Fair Game'de çok iyi bir ajan/polisiye/aile/ aşk filmi görecektir.

Filmi nasıl görürseniz görün fakat çok iyi bir Hollywood zanaatçılığı, ve Sean Penn ve Naomi Watts'ın olağanüstü oyunculuğu konusunda sanırım herkes hemfikir olacaktır.

Woody Allen 2010

Uzun boylu Esmer bir yabancı bekliyor yolunu
I You Will Meet a Tall Dark Stranger (ABD-İspanya 2010)

Yönetmen ve Senaryo tabii: Woody Allen
Kamera bildik: Vilmos Zsigmond
Oyuncular: Naomi Watts (Sally), Josh Brolin(Roy),Gemma Jones (Helena), Anthony Hopkins (Alfie), Lucy Punch (Charmaine), Antonio Banderas (Greg Clemente), Freida Pinto (Dia) Roger Ashton-Griffiths, Ewen Bremner, Anupam Kher: Dias vd.

Önce bir kaç teknik bilgi: "You Will Meet a Tall Dark Stranger" Woody Allen'in yazıp yönettiği 41. filmi. Match Point, Scoop und Cassandra'nın rüyasından sonra Londra'da çevirdiği 4 film. Film 63. Cannes Film festivalinin yarışma dışı gösterilen açılış filmi idi.

Londra'da çevrilmiş olmasına rağmen "Uzun boylu Esmer bir yabancı bekliyor yolunu" Woody Allen'in köklere dönüşü sürdürdüğü tipik bir New York/Woody Allen filmi. Önemli bölümü aydın- sa-

natçı takımına mensup orta sınıf insanları arasındaki ilişkilerin sorgulandığı, diyalog ağırlıklı akıl, espri dolu bir film.

Artik iyice yaşlanmış ve fakat yaşlandığını kabul etmeyen Alfie, onun eşi Helena ve orta yaşlarda galerici kızları Sally bu kez filmin ana eksenini oluşturuyorlar. Bunların birbirleri ve başka insanlarla ilişkileri öyküleniyor filmde. Aslında her biri kendi içinde kapalı bir öykü. Böyle birbirinden kopuk, aslında birbirine ihtiyacı olmayan episodların arasındaki ilişki geri plandan sesini duyduğumuz bir anlatıcı tarafından kuruluyor. Film dili açısından aslında ilkel bir yöntem bu ve senaryonun zayıflığının işareti. Fakat Woody Allen'ı anladığım kadarıyla

böyle "ufak tefek" şeyler fazla ilgilendirmiyor.

73 yaşındaki Alfie'nin derdi yaşlandığını kabul etmemektir. 40 yıllık evlilikten sonra eşi Helena'yı terk eder. Lüks bir spor araba alır, Modern döşenmiş bir çatı katına taşınır. Kızından daha genç bir fahişe olan Charmaine ile evlenir.Chairmaine onu sürekli aldatır ve bir kaz gibi yolar, iflas ettirir. Helena'ya geri dönmek ister, ama artık geçtir. Bu aslında trajik öyküde ders acaba yaşlananlara, yaşlanmayı kabul edin çağrısı mıdır? Yoksa son bir kez de olsa, sonu felaket de olsa, direnin çağrısı mı? Chairmaine figürünün aşırı klişeliği hoşuma gitmedi. Burada yaşlı erkek fantezisi yanında, kadını aşağılayan bir bakış açısı da var.

Alfie tarafından terk edilen Helena önce intiharı deneyecek kadar umutsuzlanır. Sonra kızının da yönlendirmesi ile Okkultizme yönelir. Gerçekte bir şartlatan olan ve fakat kendini geleceği okuyan bir falcı olarak tanıtan Cristal'e takılır. Cristal'in her dediği gerçektir onun için. Cristal'in geleceğe yönelik kehanetleri aslında iyi bir insan gözlemcisinin nabza göre şerbetidir. Yalnızlıktan öcü gibi korkan Helena'ya yapılan "Yolunu bekleyen uzun boylu esmer yabancı" ile mutlu bir hayat süreceği kehaneti bir ilaçtır. Sonunda esmer uzun boylu değil, şişman kısa boylu, kel bir adamdır karşısına çıkan: Jonathan. O da eşini bir süre önce kaybetmiştir. Ve onun ruhuyla konuşma peşindedir . Ama olsun. O kadar kusur olur kehanetlerde. Sonuçta Helena filmdeki esas karakterler içinde belki mutluluğa ulaşan tek kişidir. Mutluluk için acaba gerçeklerden uzaklaşıp, hayal dünyasında, ruhlar dünyasında filan mı yaşamak gereklidir?

Alfie ve Helena'nın orta yaşta kızları Sally, bir yaratma krizi yaşayan yazar eşi Roy ile mutsuz bir evlilik sürdürmektedir. Aslında tıp fakültesini bitiren ve fakat yazarlığı meslek edinmeye karar veren Roy ilk romanının başarısından sonra yazdıkları basılmayan başarısız bir yazardır. Uzun süreden beri çalıştığı romanı bitme aşamasındadır. Umutludur. Bir galeride çalışarak evin ekmeğini kazanan Sally Roy'un yazarlığı bırakıp doktor olarak çalışmasını beklemektedir ondan. Roy ise gözünü karşı evin penceresinden gördüğü, Bocherini çalan kırmızı giysili güzel kıza - Dia- koymuş, onunla flörte başlamıştır. Sally'nin dertlerine bir de sürekli habersiz gelip giden annesinin dinlemek zorunda kaldığı cin-peri-gaipten haberler öyküleri eklenince iyice bunalmaktadır Sally . Bu arada aşık olduğu ve fakat aşkını açıklayamadığı çalıştığı galeri sahibi Gregg'in kendi tanıştırdığı ressam kadın arkadaşı ile ilişkiye girdiğini öğrenmesi ile iyice yıkılır. Bu trajik öyküde kendi galerisini kurmak planıyla, çalıştığı galeriden ayrılırken yaptığı, aslında onun aşkını açıkladığı ve şefinin anlamadığı veya anlamak istemediği konuşma sahnesi; Sally ile Gregg'in birlikte gittikleri bir operadan dönerken arabada ayrılık sahnesi filmin en güçlü sahneleri. Söylenmek istenip de söylenmeyen, sonra söylenmediği için ahu vah edilen sözlerin sahneleri bunlar.

Sonuç olarak Uzun boylu Esmer bir yabancı bekliyor yolunu Woody Allen sevenler için 2010 yılının görülmesi gereken filmlerinden biri. Woody Allen'in kendini tekrarladığı bir film.

Ve kötüler

Gereksiz mi Gereksiz! Ama çok sevilen ve satan!

| Ye, Dua Et, Sev
| Eat,pray,Love (ABD 2010)

Yönetmen: Ryan Murphy
Oyuncular: Julia Roberts, James Franco, Javier Bardem, Billy Crudup, Richard Jenkins, Tuva Novotny, Viola Davis, Arlene Tur, Christine Hakim, Lidia Biondi, Luca Argentero, Ali Khan, Elena Arvigo, James Schram, Jennifer Salt, Joe Lipari, Stephanie Danielson vd.

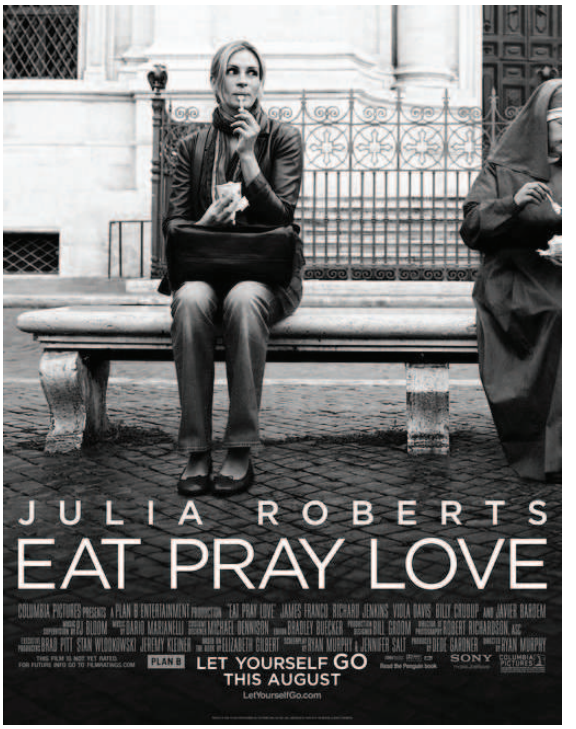

"Ye, Dua Et , Sev" Elizabeth Gilbert adlı bir genç kadının anı kitabı. Geçen sezon ABD'de ve Batı Avrupa ülkelerinde "Çok Satan" kitaplardan biri. Baş rolde Hollywood'ün çok satanlarından Julia Roberts'in oynadığı bir filmle sinemaya uyarlanmış.

Nedir "Ye, Dua Et, Sev"? Rahat ve fakat anlamsız hayatından sıkılmış, maddi zorluk nadir bilmeyen, bir orta sınıf genç kadınının hayatının anlamını aramaya çıktığı bir gezi/yol filmi.

Sıkıcı evliliğinin bitmesi ardından bir yol ayrımına gelen Gilbert hayatını yeniden kurmaya karar verir. Her yönü ile düzenlenmiş olan hayatından bütünüyle uzaklaşacak, yepyeni bir hayat arayacaktır. İşinden bir yıllığına izin alarak geziye çıkar. İlk durak İtalya'dır. Burada yemek kültürünü öğrenir. Yemek karın doyurmak değil, bir yaşam biçimi, bir zevktir. Fakat Gilbert için hayatın anlamı bundan daha başka bir şeyler de olmak zorundadır. Yoluna devam eder. Hindistan'da ruhaniyeti, duayı keşfeder. Fakat bu da olun sonu değildir. Balide bir trafik kazası sonucu tanıştığı yakışıklı soft maço erkekte (Javier Bardem) aşkı bulur.Meğer ki aradığı buymuş. Yolun sonuna gelmiştir. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine!

Niye bu film diye sormayın lütfen, ben de bilmiyorum. Bunun senaryosunun temeli niye çok satmış diye sorarsanız söyleyeceğim iki şey var. 1. "Zamanın ruhu" 2. Moda ve reklamın gücü.

1968'lerden intikam almaya devam

| Carlos
I Carlos …(Fransa/Almanya 2010)

Yönetmen: Olivier Assayas
Oyuncular: (Ilich Ramírez Sánchez –kod adı 'Carlos') Edgar Ramirez, (Magdalena Kopp) Nora von Waldstätten, (Johannes Weinrich) Alexander Scheer, ('Angie' Hans-Joachim Klein) Christoph Bach, 'Nada' Gabriele Kröcher-Tiedemann (Julia Hummer), ('Boni' Wilfred Böse) Aljoscha Stadelmann,(Heidi) Jule Böwe, (Brigitte Kuhlmann) Katharina Schüttler, (Carlos'un ilk sevgilisi) Juana Acosta, (Inge Viett) Anna Thalbach vd.

"Carlos", "Çakal", "Çakal Carlos" 1970'li yıllarda burjuva medyada adı en çok anılan, bütün dünyada aranan, ölü veya diri yakalanması için başına ödüller konan bir "terörist"ti. Terörist kavramının burjuvazicede aslında devrimciler için kullanıldığı bilindiğinde, bir çokları için Carlos'un efsanevi bir devrimci sayılması da anlaşılır bir şeydir.

1994'de Sudan'da başta Carlos'la görülecek bir hesabı olan (Carlos efsanesinin başlangıcında 3 Fransız gizli polis teşkilatı üyesinin vurulması vardır) Fransız gizli polis teşkilatı olmak üzere bir çok ajan teşkilatının ortak operasyonu ile yakalanan Carlos'un gerçek niteliği o yakalandıktan sonraki tavırlarında daha net ortaya çıktı. Sonunda Carlos tecrit hücresinde "hidayete erdi", Müslüman oldu. Şimdilerde İslami devrimcilik olarak satıyor. Başlangıçta 1960'lar sonunda bütün dünyada yükselen devrimci dalganın devrimci saflara sürüklediği Carlos, profesyonel devrimcilik en başta şişkin egosunu tatmin etmenin bir aracı olan silah-iktidar aşığı bir

maceracı, en iyi halde kötü bir küçük burjuva devrimcisi idi. O dönemde de, şimdi de burjuvazinin devrimciler hakkında yaydığı, devrimcilerin aslında psikolojik sorunları olan insanlar olduğu teorisine uygun bir kişiliğe sahipti. Bu kişiliği ile aslında sonuçta kendini devrimcilik adına şu veya bu devletin gizli servisinin uzantısı olan bir "kiralık" eylemcilikte konakladı. Şimdilerde 1960'lı yılların ikinci yarısından başlayarak dünyayı sarsan, sonuçta batı dünyasında bir çok değişikliklere yol açan devrimci dalgayı, bu dalganın insanlarını karalamak moda. Şimdiler 1968 kuşağından intikam alma yılları. Batıda medya 1968'i karalayan yazılar, "araştırmalar" , anılar, romanlar ,TV ve sinema filmleri ile dolu. TV'lerde tartışma adı altındaki propaganda programlarında dönek "profesör"ler, "yazar"lar, "eski terörist- yeni demokratlar" vb. dönem tanıkları olarak 1968'i, 68'lileri karalayıp, geçinip gidiyorlar. Asayas da Carlos ile bu kampanyanın parçası olan bir film yapmış. Carlos tabii bu konuda burjuvazinin geçmişte de bugün de devrimcileri ve devrimciliği karalamak için zengin malzeme sunan kişiliği ile amaca uygun bir figür.

Filmin iki versiyonu var. Kısa versiyonu 3 saat, uzun versiyonu 5,5 saat (332 dakika). Uzunluk (siz gevezelik olarak da okuyabilirsiniz) aslında bu filmin tek ilginç özelliği, fakat uzatmak niteliksiz bir propaganda filmine nitelik katan bir özellik değil.

Ben iyi ki 3 saatlik kısa versiyonunu sonuna kadar zorlanarak izledim. 5,5 saatliğinin bilmem kaçıncı arasında çeker giderdim herhalde. Emeğe saygım var, ama bunun da bir sınırı var. Seyirciye de saygısı olması gerekli film emekçilerinin.

Asayas 3 saatlik versiyonda Carlos'un hayatının "terörist" olduğu dönemini, yani İngiltere'de bir bankeri vurmakla başlayan ve 1994'de Sudan'da yakalanması arasındaki dönemini resimli roman usulü anlatıyor. Geçmişi/nasılı vs. yok, onu devrimci saflara iten ortam, nedenler yok. Nedensellik yalnızca filmin başında silahta iktidar gören, narsist ve gözünü kırpmadan öldüren hasta bir tipi ayna karşısında çıplak ve sevgilisin ağzına tabancanın namlusunu süren biçimde gösteren iki anahtar sahnede var. Yani Carlos hastalıklı bir tip anlayacağınız. Bütün devrimciler gibi!!! Anlaşılan burjuvazi bir klişeyi ne kadar çok tekrarlarsa onun gerçek olarak görüleceğini düşünüyor. Çoğunluğun nasıl düşündüğünü görünce pek de haksız değiller galiba diyorum kendi kendime. Anlattığı öyküde Carlos'un hayatının durakları kronolojik olarak 10 ayrı ülkede çekilmiş resimlerin birbirine eklenmesi yoluyla güya belgeleniyor. 3 saatlik versiyonda acayip atlamalar, anlamsız geçişler, kronolojik kırıklıklar var. 5,5 saatlik versiyonda belki bunlar olmayabilir. Fakat olmasa da bu film bir biyografinin resimli romanı olmaktan çıkmaz.

Asayas'ın Carlos'unda yalnızca Carlos değil manyak olarak gösterilen. Onun birlikte çalıştığı ne kadar devrimci varsa – ki herhalde filmin yapımcıları öncelikle Almanlar olduğundan olsa gerek, gösterilenlerin hemen hepsi Alman ve çoğunluğu da kadınlar- hepsi psikolojik harabeler, hepsi manyak. Özellikle kadınlar: bunlar ya eylemlerde histeri nöbeti geçiren manyaklar, ya da devrimci ortama kendilerine iyi bir maço bulmak için girmiş, seks kölesi olmaya hazır zavallılar.

Ne diyeyim? Tarihi yenenler yazıyor.

Fakat gerçek bu dünyanın en inatçı şeyidir. Bütün yalanlara rağmen günün birinde er geç kendini dayatır!

Carlos filmi 1968 kuşağı üzerine yenenlerin tarih yazımının bir parçası. İçerik olarak rezillik. Film dili açısından resimli roman. Oyunculuk açısından müsamere oyunculuğu. En kötü parkurunda yarışmada önde gidebilir.

Yok yok!

| New York'ta Beş Minare
I (Türkiye 2010)

Yönetmen: Mahsun Kırmızıgül

New York'ta Beş Minare büyük bir reklam kampanyası ile girdi piyasaya. Daha çekim aşamasında başlatıldı yoğun reklam kampanyası. Mahsun Kırmızıgül şimdi artık Amerika'da film çekiyor, Türk sinemasına çağ atlatıyordu. New York'ta trafik bir "Türk filmi"nin çekimi için kesiliyor, Hollywood filmlerini aratmayacak "action" sahneleri çekiliyordu. vs. vb. Sonuç: film gösterime girdiğinde Kırmızıgül'ün "Beyaz Melek" ve "Güneşi Gördüm"ünü geride bıraktı. Film üç günde 703 bin 330 kişi tarafından izlendi ve ilk 3 günlük seyirci rakamıyla tüm zamanların en iyi açılış yapan 7. Türk filmi oldu.

Yani New York'ta 5 minare ticari açıdan başarılı bir film.

Film hakkında konuşanların/yazanların önemli bölümü de "ah canım" filmi çok beğendiklerini açıkladılar.

Ben filmi profesyonelliği oynayan, belki niyeti iyi- cehennemin yolu iyi niyet taşları ile döşelidir- kötü anlamda amatör, kötü bir film olarak gördüm. Neden?

Çünkü içerik olarak:

*"New York'ta Beş Minare" seyirciye mümkün olduğunca kısa süre içinde mümkün olduğunca çok mesaj verme çabası içinde kaybolup giden, ne anlatacağı hakkında bir türlü karar veremeyen geveze bir film.

Neler yok ki bu filmde:

- Türkiye'de dinci terörizm ile Kemalist devlet çatışması; kullanılan insanlık dışı yöntemler, Hizbullahın domuz bağları, polisin işkenceleri vs.

- ABD'nin Irak işgalinin gerçek nedenleri vs. (New York'a Hacı'yı alıp getirmek için giden Türk polisi, Amerikan polisine karşı yaptığı vatansever açıklamada, Amerikan polisine Irak'ta gerçek işgal nedeninin petrole ve Ortadoğu'ya egemenlik olduğunu öğreten bir diskur geçiyor.)

- Terör/Terörizme karşı mücadele adına ABD' de gelişen paranoya ve İslamofobi.

- İslamofobinin kötülüğü, gerçek İslamın barış demek olduğu, bunu savunan tarikatların olduğu, İslamcı teröristlerle, gerçek Müslümanlar arasında ayrım yapmak gerektiği.

- Bütün dinlerin kardeş kardeş geçinebileceği (ılımlı İslamcı, yanlışlıkla deccal ilan edilen hacımız bir Hıristiyan hanımla evli, gül gibi geçinip gidiyorlar. Aya Sofya'da herkes kendi dininde ibadetini yan yana, omuz omuza yapıyor ulvi bir sahnede. En dokunaklı sahnelerden birinde Hacı Hıristiyan eşini annesiyle tanıştırıyor : "Gavurdur ana". "Olsun insandır!" Sinemada gülüşmeler ve ağlama sesleri birbirini tamamlıyor!)

- Türkiye'de Kürt Sorunu,

- Yoksulluk sorunu,

-Sevginin her şeye rağmen yeneceği, her şeye üstün olduğu tezi,

- Her şerde bir hayır vardır tezi,

- Kadere, her şeyin olması gerektiği için olduğuna inancın propagandası,

- Törelerin eskimişliği, töre adına işlenen cinayetlerin kötülüğü,

- Kan davası vs.

Öyle çok hikaye, öyle çok mesaj var ki filme sıkıştırılan, gerçekte neyin anlatılmak istendiği belli değil. Mahsun Kırmızıgül eğer film yapmaya devam edecekse, önce "daha az-daha iyidir" i anlaması, öğrenmesi gereklidir. İyi film mümkün olduğunca çok mesajın, mümkün olduğunca kör kör parmağım gözüne verildiği film değildir. İyi film ne anlatacağını en baştan belirleyen ve anlatacağı temel öykü üzerine yoğunlaşan, "mesajını" da deyim yerinde ise "geçerken" veren filmdir.

Çünkü bu filmin senaryosunda inanılmaz aksaklıklar vardır:

* ABD'de İslamcı terörizmin başı olarak büyük ve adeta askeri bir operasyonla tutuklanan bir kişi, çok basit bir operasyonla ABD polisinin, devletinin elinden kurtarılıyor ! Bir yerden bir yere nakledilirken nakil aracının peşinde yalnızca bir araç var! Onun da diğer aracı takibi bisiklet kazası oyunuyla engelleniyor! Breh breh. Ne salak bu Amerikan polisi!

* Nakil aracını önü bir başka araç tarafından kesiliyor, araç devriliyor. Ne Hacı'nın ne Türk polisinin, ne de nakil aracını kullanan iki siyah polis (herhalde ABD'de ırk ve ırkçılık sorunsalı devrede!) herhangi bir ciddi yara almadan çıkıyorlar araçtan. Nasılsınız

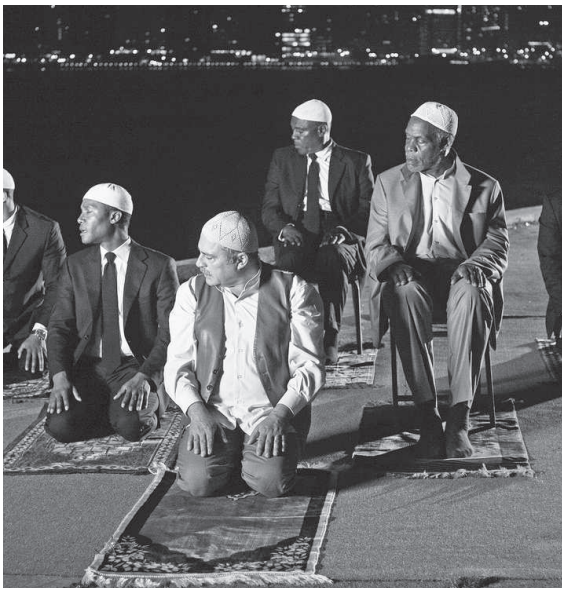

arkadaşlar? İyiyiz! Breh breh. Ne planlama. Ne de olsa Hacımız şiddete karşı, söz konusu olan kendi kurtarılması bile olsa, insana zarar gelmemesi gerek.

* Amerikan polisi fellik fellik kaçırılan islamist baş teröristin peşinde. Bu arada New York'a bu teröristi alıp memlekete götürecek iki Türk polisi de peşinde. Onlar Amerikan polisinden bağımsız kendi araştırmalarını yapıyorlar. Olur ya ne de olsa Türk polisidir! Aranan adamın bir eşi, kızı, kızının nişanlısı, bir de çalıştırdığı bir dükkanda çalışan biri var. Bu dört kişinin peşinin izlenmesi normaldir. Nitekim Amerikan polisinin en ilkel bir yöntemle (eve ziyarete gittiklerinde bir dinleyici "böcek" yerleştiriyorlar eve. Teknikten anlayan birileri bu dinleme usulünün artık çağdışı olduğunu anlatmayı Kırmızıgül'e) Hacı'nın evini dinlediğini görüyoruz. Fakat nasıl oluyorsa:

- İki Türk polisi ABD polisinin gözetimindeki dükkancıya polis farkında olmadan ulaşıyor ve polislerden biri işkence ile konuşturuyor bu kişiyi. ABD polisi uyuyor. Sonuçta Türk polisi ABD polisinden önce buluyor Hacı'yı! Olur a Türk polisi bu.

- Ama sadece acar Türk polisi ABD polisinden önce ulaşmıyor Hacı'ya , Hacı'nın eşi ve kızı ve onun nişanlısı da ABD polisinden önce ulaşıyorlar. ABD polisi hala aramada! Salak da salaklığın bu kadarı da biraz çok!

- Sonra Hacımız Türk polisleri ile bir konuşuyor, pir konuşuyor. Polislerimizden biri derhal Hacı'nın aranan Deccal olmadığına iman getiriyor. Diğeri ise ikircikli görünüyor. Ama bunun aslında onun amacı değişik olduğu için "inanmama görünme" olduğunu sonradan öğreniyoruz. Breh breh ne kadar sürprizli bir sona hazırlıyor Kırmızıgül bizi.

- Hacımız yalnızca kendini Türkiye'ye götürecek polisleri ikna etmekle kalmıyor. O içerde iken nasıl ise çatışmada gerçek Deccal yakalanıp, nasılsa göz altında Hacımızın tertemiz gözaltı hücresinin yanındaki hücreye konuyor. Ve ikisi arasında gerçek Müslümanlık üzerine çok aydınlatıcı bir diyalog geçiyor. Bu diyalog sonucu polis şefleri de Hacımızın İslamcı terörist değil, gerçek Müslüman olduğuna inanıyorlar. Hacımız serbest bırakılıp dostları ile ana yurdu Bitlis'e gidiyor. (Bu arada Bitlis'te Beş Minareyi dinliyoruz geri planda. Ne kadar akıllı bir isim bulunmuş filme demekten, bu zeka fışkıran buluşa hayranlıktan alamıyoruz kendimizi.) Adam Amerika'dan Türkiye'ye İslamcı baş terörist Deccal olarak getirilmiş. Bu halde medyamızın döne döne Deccal haberleri yapacağı kesindir. Fakat Hacımızın Türkiye'ye geldiğinden getirildiğinden haberi yoktur! Olur mu? Olur . Ne de olsa Türk filmidir!

Yani uzun lafın kısası, inanılmaz senaryo hataları sonucu hiçbir inanılırlığı olmayan bir film çıkmış ortaya. Mahsun Kırmızıgül eğer film yapmaya devam edecekse, senaryo yazmaktan vaz geçmeli, ya da ona bilen birileri bu kadar da olmaz diyerek onu frenleyecek durumda olmalıdır.

Aksaklıklar bununla sınırlı değil. Oyunculuk babında da Mahsun Kırmızıgül gizemli ve cool görünme adına aslında oynamıyor. Belki de beceremiyor, bilemiyorum. Herhalde kendisi sinemacılığa devam edecekse oyunculuğu da başkalarına bırakması iyi olur.

Hiç mi iyi yanı yok filmin. Var tabii. Kimi çok güzel fotoğraflar var. Kötü film içinde kaybolup gidiyorlar. Kimi iyi oyuncular var. Fakat kötü senaryo sonucu yazık olmuş onlara. Büyük emek, büyük harcama var. Yazık olmuş.

En çok kızdığım Mahsun Kırmızıgül değil aslında. O görünen o ki kendine göre iyi mesajlar verme iyi niyeti ile bir şeyler yapmaya soyunmuş. Asıl kızdıklarım bu filme baş eser muamelesi yapıp, bu filmle "Türk Sinemasına çağ atlatan"lar Mahsun Kırmızıgül'e yağ çekip, gaz verenler. Hatta M. Kırmızıgül'ü Yılmaz Güney'le kıyaslayıp, ona yeni YG payesini yakıştıranlar bile var. Ayıptır bu.

15 Aralık 2010

MERAY ÜLGEN

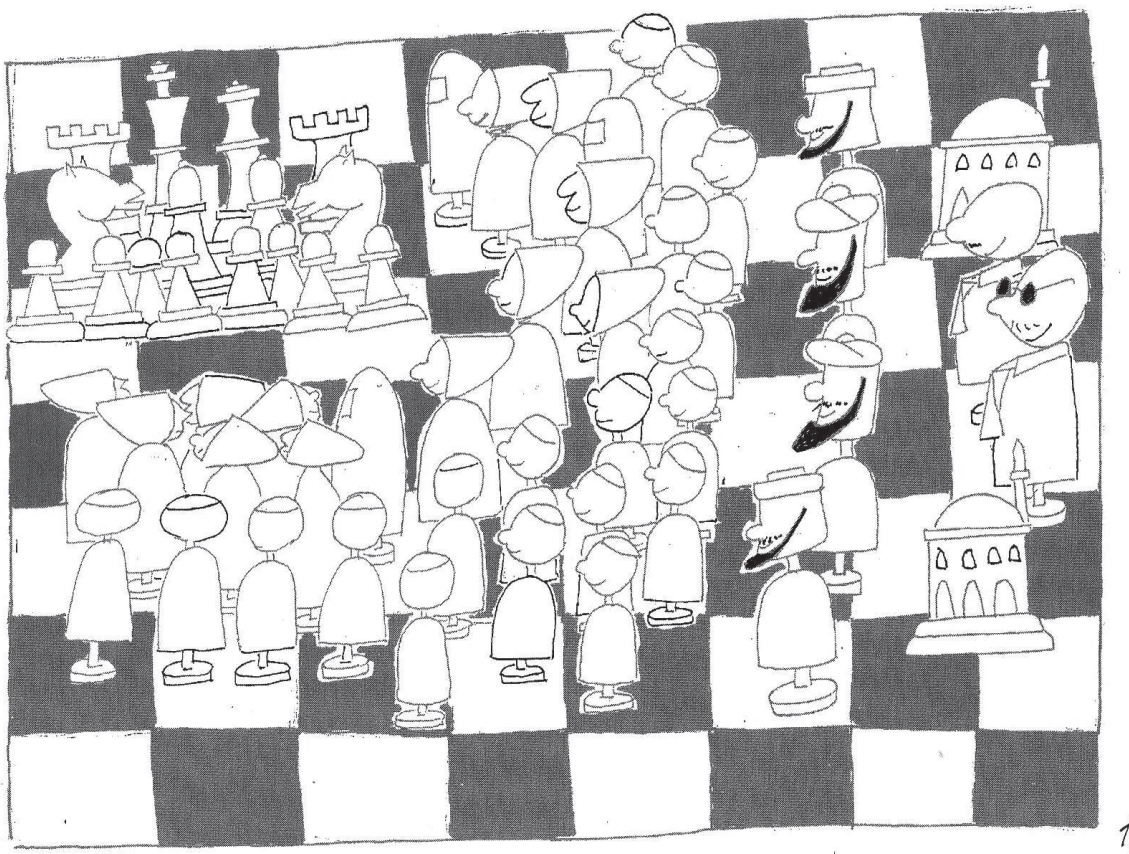

BU KİTABI MUTLAKA OKUYUN!

TÜRKİYE'NİN SOSYO - EKONOMİK YAPISI

ÖNSÖZDEN:

"SEY çalışmasında tabii ki bu çalışmayı "akademik bir merak" temelinde, "tarafsız" bir gözle yapma iddiasında değilim. Sosyal bilimlerde "tarafsızlık" iddiasının boş bir iddia, bir kandırmaca olduğunu bilenlerdenim. "Tarafsız" değilim. Tarafım ezilenlerin, sömürülenlerin kurtuluş mücadelesinin yanıdır. Ancak bu tarafın mücadelesinde kazanabilmesi için içi boş ajitasyona
ya da önceden kesinleştirilmiş yargıları ve vargıları ispatlamak amacıyla yapılan, gerçekleri var olan "teori"lere, "çizgi"lere uydurmaya çalışan lafta araştırmalara değil, gerçeği değiştirebilmek amacıyla onu olduğu gibi ve aynı zamanda tabii gelişme yönünü de hesaba katarak çıkış noktası alan kesin bilimselliğe sahip gerçek araştırmalara ihtiyaç vardır. Ne yazık ki Türkiye Komünist ve Devrimci Hareketi açısından bugüne kadar SEY konusunda ortaya konmuş olanlar kesin bilimsellik kıstaslarından epey uzaktır. Kesin bilimsellikten benim toplumsal bilimlerde anladığım Marksizm-Leninizmdir. Onun diyalektik materyalist yöntem ve yaklaşımıdır."

YENİ DÜNYA İÇİN ÇAĞRI YAYINLARI, 512 sayfa
İrtibat Adresi:
Fatih Mah. Bahçe Yolu Sokak
Ülbeği İş Merkezi No: 9 Kat: 4 Esenyurt/ İstanbul
Tel. /Fax: (0212) 620 67 57

http://sey.ydicagri.org

Sireli Inger.
Anmoranali Paragem Hrant!

Karanlığa İnat Yanacağız!

GÜNEY
ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ